CONCILIUM ALBANUM

PROVINCIALE SIVE NATIONALE

HABITUM ANNO MDCCIII.

CLEMENTE XI. PONT. MAX.

ALBANO

EDITIO SECUNDA

POSTERIORUM CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM

AD EPIRI ECCLESIAS

SPECTANTIUM

APPENDICE DITATA

BKSH

ROMAE
TYPIS S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE
SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO
MDCCCLXVIII.

1868

DECRETUM

S. CONGREGATIONIS GENERALIS DE PROPAGANDA FIDE.
HABITAE DIE 31 IANUARII 1803.

Cum exempla Concilii Provincialis Albani, quod celebratum fuit anno 1703 edita iussu Sacrae huius Congregationis anno 1706 iam pene defecerint, eaque ad Ecclesiasticam disciplinam in Epiri Ecclesiis conservandam, et, si alicubi forte collapsa fuerit, instaurandam, valde conducere videantur, Sac. Congregatio, referente Emo ac Rmo D. Cardinali Borgia Praefecto, censuit ac decrevit, eamdem Albanam Synodum typis ac sumptibus Sacrae Congregationis iterum esse excudendam.

Datum ex Aedibus dictae Sac. Congregationis die 26 Martii 1803.

S. CARD. BORGIA PRAEF.

DOMINICUS ARCHIEP. MYREN. SECRET.

Loco ✠ Sigilli.

BKSH

libenter adeo, nec opprobrium vereor retractationis. Nihil namque proficiunt lucubrationes nostrae, nullius sunt ponderis Decreta, nisi Petrae stabilitati innitantur, ac veluti ad Lydium probata lapidem, infallibili auctoritatis Tuae Oraculo comprobentur. Excipe igitur, Beatissime Pater, Albanae Nationis meae, imo Tuae potius, vota, submissionis obsequia, laetitiae argumenta. Quae puncto, quae lima digna sint, ex immaculata Sacratissimi iudicii censura decerne: parva quippe munuscula, nostrae haud dissona paupertati, ex certissimo Divini Consilii Tui calculo in maxima coalescent. Interim Ego, cum caeteris Confratribus meis, et Albano Populo universo, communibus votis Deum deprecor, ut Te Albanum Pontificem Maximum diu Ecclesiae, nobisque incolumem servet, ac felicibus semper foecundet, et provehat incrementis. Datum Perasti die X Iulii anno Domini MDCCIII.

BKSH

BIBLIOTEKA KOMBËTARE
84
B
58

BKSH

LITTERAE

INDICTIONIS CONCILII PROVINCIALIS SIVE NATIONALIS

VINCENTIUS ZMAJEVICK

DEI, ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA ARCHIEPISCOPUS ANTIBARENSIS, DIOCLENSIS, TOTIUS REGNI SERVIAE PRIMAS, VISITATOR APOSTOLICUS ALBANIAE, REVERENDISSIMIS FRATRIBUS, ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET UNIVERSO CLERO SERVIAE, ET ALBANIAE SALUTEM IN EO, QUI EST VERA SALUS.

Tertius iam mensis evolvitur ex quo Apostolicae onus visitationis humeris nostris, licet imparibus, impositum, obeuntes, per Castella, per Vicos, per Rura, per Agrum Dominicum peregrinantes incedimus. In ipsa Vineae Do- Cant. 6. 10.
mini visitatione, attento huc usque inspeximus examine, an floruisset electa, quam manus Dei plantavit, an positi Custodes in vineis, vineam Domini custodissent, ne con- Cant. 1. 5.
verteretur in pravum. Corruptam, proh dolor! deploramus, confusam, in amaritudinem conversam, in desertum positam, vepribus, spinis, et tribulis coopertam, non uvas, sed labruscas producentem. Conculcavit illam qui- Isaiae 5. 4.
dem per filios diffidentiae antiquus ille, Deo pariter, et humano generi inimicus homo, qui in agri Dominici ubertatem saevissimis actus invidentiae stimulis, dum bona semina depravat, annosas quoque vineae plantationes evellere, Christianae vitis genimina corrumpere non desinit. Quid, Fratres, in tanta rerum perturbatione faciendum? An deplorandae sterilitati tempus terendum, vel adhibendae fertilitati insudandum? Absit, ut segnes Agricolas desidiae corpor emolliat, quin immo vinearum

cultores Divinus zeli ardor succendat. Ad culturam ergo, quam visitamus, vineae accedamus; tempestivae animadversionis sarculo suborientes veprium fibras praecidamus, ne si diutius negligantur, fixis alte radicibus extirpationem desperemus. Conciliorum celebrationi, non nostrae peregrinationis labori hic fructus, merces, beneficium reservatur, ut nutantibus sacris legibus, ritibus, Fidei, pietati, religioni per plures Operarios plura adminicula irrogentur; Dominica sata, quae in mortem reclinantur, ad vitam revocentur, eademque, desolata vinea, ad frugem uberrimae fertilitatis adducantur. Immorandum non est in tanti ponderis negotio, mature tot malis occurrendum, ne tabes pestifera in maiores dilatetur propagines. Quapropter, inspirante Deo, mitiora Turcis consilia, et felicissimis Sanctissimi Domini Nostri Clementis papae XI auspiciis, Divina favente clementia, ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei, ad Fidei conservationem, et propagationem, ad insolescentes mores, et suppullulantes excessus comprimendos, in ipsa sede infidelitatis, Fidei Thronum erigamus, et Provinciale, sive Nationale in tanta curarum nostrarum mole Albanum Concilium, sub Albano Pontifice, Albani Patres celebremus. Felicitatis omen habemus; omnis ergo periculosa mora longe abigatur; nulla formido, nullus timor, ac tremor a tanto negotio cunctantes deterreat; Divina res agitur; Deus ipse, qui nobis haec otia fecit, qui ex suprabundanti infinitae miserationis thesauro, Nostrae liberae visitationi supra spem omnem dedit esse, dabit etiam tam sancto operi et perficere. Vos itaque Reverendissimos Fratres Archiepiscopos invitamus, Episcopos nostros Suffraganeos, caeterosque vinearum custodes praecipientes monemus ut ad praefatam Provincialem, sive Nationalem Synodum, quam (favente Deo) in Ecclesia Sancti Ioannis Baptistae de Merchigne, Alexiensis Diaecesis, Dominica secunda post Epiphaniam celebraturi nunc primo denunciamus, et indicimus, sub divini obtestatione iudicii, omni prorogatione reiecta, omni secluso excusa-

stituti protendunt ad nos manus, inter singultus, et lacrymas, opem nostram implorantes. Eruamus eos, qui Prov.24.11.
trahuntur ad mortem, et qui ducuntur ad interitum, liberare non cessemus; naviculam ipsam vi procellarum debilitatam et afflictam reficientes, ad optatissimum salutis portum reducamus. Deserta iacet sanctificatio, prophanata Altaria, Sacerdotes Ministri Dei, animarum Pastores traditi in opprobrium, et indignationem furoris Domini, non tam temporis iniuria, quam nostra omnium culpa, dum ab illa celsitudinis suae ratione degenerant, a nobis expetunt restaurandae dignitatis beneficium. Ascendamus ergo mundare sacra, et renovare, eademque 1. Macab. 4. 36.
pastorali vigilantia solliciti, quod periit, requiramus; quod abiectum est, alligemus; quod infirmum est, con- Ezech. 34.4.
solidemus; quod pingue et forte, custodiamus. Huc spectat hic Ordinis Ecclesiastici congressus, miserentis Dei benignitate saluberrimus, vestra sapientia, charitate et praesentia optatissimus, loci et temporis qualitate, poene dixerim insperatus. Hoc tempore acceptabili a saeculis 2. Cor. 6. 2.
inaudito, hoc die salutis, quem fecit Dominus in terra nostra, nostrorum, Fratres, obliti, aliena appetamus; hic omnis spiritualis Praefecturae finis est, ait Nazianzenus, ut propria utilitate neglecta, aliorum commodis inserviamus. Exultemus ergo, dilectissimi, et sanctificationem nostram desertam ad aliorum aedificationem laetantes in Domino sanctificemus. Omnibus debitores viam salutis aperire, Fidei regulas tradere, collapsam morum disciplinam restituere, non quae nostra sunt, sed quae Iesu Christi, quaerere aggrediamur, quod verbo docemus, opere complentes. Exigit hoc pastoralis ratio officii. Postulat miseranda Provinciarum facies. Expectat Clemens Pont. Max., sub cuius felicissimis auspiciis, haec felicitatis nostrae semel nata exordia, nova in dies luce clarescent, validioribus vegetanda incrementis. A Domino factum Psal. 117.
est istud, et est mirabile in oculis nostris, ut quem sin- 22.
gulari Dei beneficio Provincia nostra filium quondam suscipere gaudebat, uberiori modo beneficentiae genere,

genitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum, de Deo vero; genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de Caelis, et incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine, et homo factus est, crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum Scripturas; et ascendit in Caelum, sedet ad dexteram Patris et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum: et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Apostolicas, et Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes, et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item Sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, et tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, et interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam, nisi iuxta unanimem consensum Patrum, accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere, et proprie Sacramenta novae legis, a Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; illaque gratiam conferre; et ex his Baptismum, Confirmationem et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio et admitto.

secreta Sacramentorum participatione fruuntur; publice vero Turcarum more victitant, et Turcicam sectam profitentur.

Ecclesiasticorum hominum inscitia, tales pullularunt zizaniae in vinea Domini, quam ne vulpeculae parvulae demoliantur, et singularis Ferus succrescentem segetem depascatur, quibus cura animarum incumbit, serio iniungimus, ne in posterum tales Apostatas ad Sacramentorum participationem recipiant, nisi, facta prius abiuratione, publice se more Christianorum gerant. Cant. 2. 15. Psal. 79. 14.

Discant omnes, praesertim Parochi, hanc Catholicae Fidei regulam, quam Sacrarum Scripturarum oracula, Patrumque Orthodoxorum testimonia, et Romanae Sedis infallibilis auctoritas, vel ab ipsis Ecclesiae incunabulis confirmant. Archiepiscopos, et Episcopos omnes sub Divini iudicii indignatione in Domino hortamur, ut totis viribus in hanc curam incumbentes, greges sibi commissos ab hoc gravissimo morbo vindicent, serioque animadvertant in Parochos, qui talem detestabilem licentiam dandi sacrum canibus, et proiiciendi margaritas ante porcos, nova, ac insolita execrandae consuetudinis methodo, in caeterorum Christi fidelium perniciem, exercent. Matth. 15. 26. Matth. 7. 6.

Patres quoque Missionarii Montana Albaniae incolentes, quo praecipue nefanda pestis irrepsit, curam omnem, et diligentiam sedulo adhibeant, ut tanta lues, Christianum gregem corrumpens, longe abigatur, et novae monstrum haereseos Divinae veritatis gladio, eorum praesertim opera, iuguletur.

CAPUT III.

DE CHRISTI FIDELIBUS, QUI LICET FIDEM NON EIURARUNT, PUBLICE TAMEN MAHOMETICAM SECTAM, ET SECRETO CHRISTIANAM RELIGIONEM PROFITENTUR.

In militanti Christi Ecclesia nulla debet esse macula criminis, nulla ruga simulationis, utpote quae descendit a Deo parata, sicut Sponsa ornata Viro suo circumamicta Apoc. 21. 2.

CAPUT IV.

PER QUID DIGNOSCI DEBENT FIDELES AB INFIDELIBUS?

Ut autem in posterum Pastores animarum cautius agant, cum impossibile sit, Deo, et Baali famulatum praestare, in Christi fidelibus nihil non sanctum, ac religiosum, veraeque Fidei protestativum tollerare debent. Deo igitur soli, cui servire, regnare est, per externam, et publicam Fidei confessionem sit devotus fidelis, adeo ut nihil mahometicae sectae protestativum complectatur. In hoc cognoscant omnes, quod fideles sint, et de mystico Christi corpore partes, et membra, si externis Fidei characteribus fuerint signata. Tanta est enim huius Fidei regulae apud Scripturas, Patres Orthodoxos, atque universalis Ecclesiae consensum vis, et auctoritas, ut quicumque in hoc unico signo deficit, ab Ecclesia se divellat, fiatque infidelis, et infideli deterior. Potest quidem a privata persona, quae omni caret auctoritate, de Fidei suae ratione tradenda interrogatus, tacere, et interrogantem silentio, aliove licito praetextu eludere; at vero nulla ei ratio suffragatur, quo minus sciscitanti Iudici publica auctoritate suffulto tacere, aut ambigue tergiversari queat; sed aperta Fidei confessione, instante quoque vitae periculo, respondere debet. Huic negotio omnium gravissimo, ex quo aeterna animae pernicies pendet, sedulam navent operam Pastores, ut segregando triticum a zizania, fideles in duas partes claudicare, et duobus Dominis servire amplius non audeant, nec praesumant. Serpet enim latius in diem lethalis morbus, et virosa propago ad infinita porrigetur, nisi Evangelica Pastorum falce, quod male pullulat, amputetur.

1. Tim. 3.8.

Pet. Dam.

munus hoc obire neglexerit, sciat sibi praetermissi necessarii officii rationem Divinae iustitiae esse reddendam.

Parochis quoque omnibus, et illis praesertim, quibus sanctae Sedis pietas in Apostolicis Collegiis, Alumnorum numero adscriptis, virtutum semina, et incrementa ad Fidem Propagandam contulit, praecipimus, et mandamus, ut solemnioribus, et festivis diebus oves sibi demandatas, pro sua, earumque capacitate spiritualibus monitis pascant, vitia declinanda, virtutes amplectendas, aeternos cruciatus malis, sempiterna gaudia bonis praestolanda doceant; graviter Ordinarii arbitratu puniendi, qui praetermittant munus, ad quod peragendum pro temporum exigentia, qualitate, et necessitate idonei reperiuntur.

Omnes porro animarum Pastores in Divini Verbi praedicatione illud potissimum prae oculis habeant, ut Apostatarum impietas, claudicantium vesana formido, et certa pernicies, ac in sola Catholica religione aeternae salutis
Isai. 58. 1. securitas ab omnibus agnoscatur. Clament ergo, et non cessent Pastores, et quasi tuba exaltent vocem suam, annunciando populo scelera eorum, qui dereliquerunt legem Domini Dei sui, et abierunt post concupiscentias carnis, nefandi Mahometici Idoli cultibus mancipati. Excitet segnes Divina indignatio, quam vox Domini per Ezechie-
Ezech. 33. 6. lem speculatoris figura comminatur: Quod si speculator viderit gladium venientem, et non intonuerit buccina, et populus se non custodierit, veneritque gladius, et tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est; sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram.

CAPUT VII.

DE FESTORUM OBSERVANTIA.

Lev. 23. Dies Divina festivitate venerabiles ad celebrandas Dei, Sanctorumque laudes potissimum instituti, sunt pie, ac religiose transigendi, non in comessationibus, et ebrietatibus, quibus nomen Domini profanatur, sed in orationi-
Heb. 13. 13. bus, hymnis, psalmis, et canticis spiritualibus, quibus sabbatum sanctificatur.

Et ut adamussim Ecclesiastica ieiuniorum veneretur observantia, nihilque Romanae dissonum consuetudini reperiatur, praeliminaria ante dies cinerum Feria tertia S. Matthiae Apostoli incidentibus vigiliis, debacchantis naturae, et rethoricantis gulae consilio Festivitatis ratio praevaleat, eademque Bacchanalium ultima dies, sacro vigiliarum mancipata ieiunio, sanctificetur.

Unica porro comestione ab omnibus, qui vigesimum primum aetatis annum compleverint, celebrentur ieiunia cum discreta refectione, seu collatione, quam modo tolerat Ecclesia. Illis vero, quos vel aetas incurvat, vel morbus extenuat, ut possint, ac instante vitae periculo debeant ab illis eximi obligationibus, humanae compatiens infirmitati, Ecclesia pia mater indulsit.

CAPUT IX.

DE QUADRAGESIMALI IEIUNIO.

Quadragesimale ieiunium non tam Ecclesiastica constitutione inchoatum, quam divina Christi Domini conversatione, et exemplo consecratum, sub districtioris censura rigoris, ne sub spinoso capite membrum sit delicatum, observandum est. Tempus enim acceptabile, diesque salutis incessabili devotione, austeriori abstinentiae disciplina, et anniversaria sunt celebratione recolenda. Hinc graviter ferenda est, quae invaluit, quorumdam opinio, qui venerabilis huius ieiunii destructores, non semper quadragesimalem abstinentiam esse servandam dogmatizant: dicunt namque septem tantum annis quadragesimali ieiunio adstrictos esse, tali deinceps ieiunandi lege solutos. Et hi quidem, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, abierunt post concupiscentias suas et in humanae vitae militia, dum finem quodammodo nituntur prospicere, caeci fiunt, et duces caecorum. Ne igitur a sua dignitate sacra ieiuniorum observantia corruat, fideliumque corda ad laxioris vitae rationem erroneis alliciantur consiliis, quicumque dixerit, hominem

Philipp. 3.

Matth. 15. 15.

PARS SECUNDA

CAPUT I.

DE SACRAMENTIS.

Nihil nobilius, nihil pretiosius, nihilque ad aeternam salutem consequendam magis necessarium habet Ecclesia, quam a Christo Domino septem instituta Sacramenta, in quibus infinito Divinae bonitatis elucescente thesauro, divitiis magnis, et opibus nimiis humana ditatur paupertas. Isti sunt septem fontes Salvatoris, ex quibus aquae Divinae gratiae, salientes in vitam aeternam cum gaudio hauriuntur. Aperta misericordiarum Dei nostri viscera, in quibus visitavit nos oriens ex alto, patent potissimum in Sacramentis, per quae vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur. Hinc tantis irradiata gloriae splendoribus Ecclesia Christi sponsa, veluti aurora coruscat, et septem munita Sacramentorum signaculis in Erebi perniciem, et ruinam procedit, terribilis, ut castrorum acies ordinata.

Reg. 17. 23.

Dan. 11. 2.

Conc. Trid. sess. 4.

Cum autem aequum sit, ut sancta a sanctis tractentur, et Divinorum Mysteriorum praestantiae dispensatorum quoque dignitas respondeat, sacrosancta tractaturi Sacramenta, exhibeant se, sicut Dei ministros in omni iustitia, et sanctitate, in aedificationem corporis Christi ne vituperetur ministerium nostrum. Praescriptas a Rituali Romano in Sacramentorum administratione caeremonias summa cum animi attentione, ac religione, nihil addentes, aut dementes, adamussim observent.

2. Cor. 6. 4.

Eph. 4. 16.

tiae candore ab omnibus sit colenda; divino zeli fervore concurrant Pastores ad ulciscendum inobedientiae crimen in Sacerdotibus, qui infrascripta decreta ad unguem non satagant exequenda.

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS S. OFFICII.

Ad Episcopum Sappatensem de non conferendo, s. Baptisma Turcis, editum sub die 4. Maii 1641.

Abusus Sacramenti Baptismi, quem Turcae pro abluendo foetore puerorum, et pro defendendis illis a brutis nequissime introduxerunt, quemadmodum detestabilis est, ita Episcoporum munus erit, eidem prospicere, tam per animadversionem in Ecclesiasticos Presbyteros, quam per Pastorales admonitiones eisdem Turcis, Spiritum Sanctum, qui sine Ecclesiae intentione non accipitur, non operari, ut ad eius sublimitatem amandam, atque quaerendam, per haec saltem humana remedia perducantur.

An Infans datus a Turcis, ut baptizetur, ad hoc ut liberetur a foetore, possit ficte baptizari?

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS.

Die 6. Septembris 1625. Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, delatis litteris Archiepiscopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro solutione infrascripti dubii: An cum sacerdotes coguntur a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a foetore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, et a lupis, an in tali casu possint ficte eos baptizare, adhibita Baptismi materia sine debita forma? Respondit negative; quia Baptisma est ianua omnium Sacramentorum, ac protestatio Fidei, nec ullo modo fingi potest.

Quoniam vero peccata post Baptismum commissa poe- Iacob 3. 2.
nitentia expiantur, quemadmodum omnes huius Sacramenti summa premimur necessitate, quia in multis offendimus omnes; ita illi, ad quos legitima Clavium ministratio pertinet, in deplorabili rerum statu, saltem competenti ministerii sui debent vigere intelligentia, ne poenitentes ad perditionem potius, quam ad salutem adducantur. Ideoque Archiepiscopos omnes, et Episcopos totis in Domino visceribus monemus, et hortamur, ut Act. 17. 20.
tempora ignorantiae respicientes, priusquam saluberrimum Confessarii munus (quod idoneis tantum conferendum est) alicui committant, pro debito, et Christiana pietate, propria opera (alio deficiente suffragio) de partibus saltem essentialibus huius Sacramenti illum edoceant, et universalibus notitiis informent.

Nemo quoque ad audiendas confessiones admittatur, nisi prius memoriae mandaverit formulam absolutionis ex Rituali Romano, illamque sub poena privationis officii teneantur addiscere, duorum mensium spatio, post publicationem huius Concilii in Dioecesana sinodo, qui Confessarii munere funguntur. Pastores non desinant miserrimae providere calamitati, debitas desidiae poenas a Confessariis repetentes.

Quia vero summa rerum divinarum ignorantia confitendi modum, et examinandae conscientiae rationem rudi populo denegat, Confessariis praecipimus, ut de singulis divinae legis, et Ecclesiae praeceptis, nec non capitalibus vitiis confitentes interrogent, eorum necessitati proprii moduli ratione consulentes.

Homo quidem Baptismi lavacro semel mundatus, postquam discretae rationis usum ingressus fuerit, et voluntarii peccati labe inquinatus, sola (cum alia non detur post Baptismum pro peccatis hostia) mundatur poenitentia. Quoniam vero discretionis metas assecuti, si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est, ideo statim, post acceptam veritatis notitiam, poenitentiae Sacramento omnes ad- Io. 1. 8.

stringimur, a peccatorum sordibus expiandi. Haec porro saluberrimae legis necessitas, quemadmodum in toto Christiano orbe summa colitur observantia, ita in nostra Provincia (quod dolentes referimus) contrario detestabilis consuetudinis praetextu penitus abolevit, cum nemo fere ante decimum sextum, octavum, et vigesimum aetatis annum ad confessionis tribunal accedere soleat, nec Parochi (quod deterius est) vel in mortis discrimine constitutos ad emundandam Sacramento conscientiam invitant. Hinc aeterna animarum oritur pernicies, execrabilis vitio consuetudinis glomerata. Nos propterea tanto occurrere malo cupientes, Parochis praecipimus, et mandamus, ut in posterum, nullo suffragante praetextu, omnes utriusque sexus ad confessionem adstringant, statim, ac ad illum pervenerint aetatis annum, quo possint
Isai. 7. 15. reprobare malum, et eligere bonum. Archiepiscopos monemus, ut mala sata consuetudinariae pravitatis radicitus extirpantes, agrum Dominicum suae creditum vigilantiae, tutissimae huius legis plantatione foecundent.
2. Cor. 10. 15. Prov. 22. 27. Iniusti alienae rei possessores, et in immensum gloriantes in laboribus, et divitiis alienis, non absolvantur nisi restituant ablatum; quod si non habeant prae inopia, unde restituant, obligentur ad certam restitutionis promissionem, quoties restituendi potestatem habebunt. Maximo enim suo, et poenitentium periculo delinquunt, quotquot sunt confessionibus audiendis praefecti, qui restitutioni obnoxios passim, et sine discrimine, levibus tantum iniunctis poenitentiis per ieiunia, orationes, et alia huiusmodi, absolvere praesumunt, cum tales absolutiones, viribus penitus carentes, nulliusque valoris, peccandi praebeant licentiam, et aeternum pariant animae detrimentum.

Quia vero iuxta Concilium Tridentinum magnopere a peccato revocant, et quasi froeno quodam coercent satisfactoriae poenae, perniciosae providentes hominum negligentiae, qui iniunctam pro peccatis satisfactionem nunquam adimplentes omnino negligunt, et thesaurizan-

tes sibi iram, laxatis habenis, in vitia prolabuntur, Parochis, caeterisque, ad quos spectat confessiones audire, praecipimus, ut in desides, et socordes severi sint, et exasperantes, illisque denegent absolutionis beneficium, donec, deposito vitioso habitu, divinae iustitiae, poenarum observantia, satisfaciant.

Mandamus praeterea Confessariis omnibus, ut gratis dent, quod gratis acceperunt, nihilque praetendere audeant pro audita, vel audienda confessione, ne simoniaca labe polluantur, quae in perditionis filios pestilentissime derivatur. Matth.10.8.

CAPUT V.

DE EUCHARISTIA.

Poenitentiae Sacramento a sordibus peccatorum emundati ad Eucharistiam accedimus, Agnum immaculatum, qui pascitur inter lilia, immaculata recepturi conscientia, sacris Dominici Corporis Dapibus in sanctitate, et iustitia saginandi. Hoc plane Sacramentum omnium est dignissimum, unicum Christianarum mentium solatium, ac delicium, in quo summa imis sociantur, terrena caelestibus iunguntur, et sub visibilitate specierum ipse Christus verus Deus, et homo, memoriam faciens mirabilium suorum, vere, realiter, et consubstantialiter continetur. Hoc est convivium Sacratissimum, ad quod in laborioso vitae cursu peregrinantes, ne deficiamus in via accedimus, tanquam Leones ignem spirantes inde recesuri, terribiles Diabolo effecti. Hic est panis de Caelo descendens, omne delectamentum in se habens, et omnis saporis suavitatem, in cuius fortitudine ambulamus usque ad montem Dei, nimirum ad futuram gloriam, et aeternam felicitatem, cuius est pignus certissimum Eucharisticum Sacramentum. Io. Chris. hom. 45. in Io. Sap. 16. 20. 3.Reg.19.8.

Cum autem necesse sit, ut probet se ipsum homo, et sic de pane illo edat, ne aeternae damnationis sibi iudicium manducet, satagant Pastores, ut commissi sibi Populi diiudicantes frequenter corpus Domini, castitate 1. Cor. 11. 28.

corporis, omni conscientiae puritate, cum timore, ac tre-
1. Cor. 5. 8. more ad hunc caelestem cibum accedant, epulantes non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, sed in azimis sinceritatis, et veritatis.

Semel saltem in anno, et id circa Paschale tempus, omnes quotquot sunt Fideles, singuli in sua Parochia hoc Sacramentum, praevia peccatorum confessione, su-
Psal. 101. 5. scipiant; qui autem prae cordis ariditate obliti fuerint comedere panem Domini, ad Episcopum deferantur, Ecclesiasticis contravenientes praeceptis, Ecclesiasticis excitandi censuris. Caveant tamen Parochi, ne propriae vitio socordiae tribuatur, quod Fidelium negligentiae adscribitur.

Ne autem pueri, et puellae hoc pretiosissimo divinitatis thesauro diutius, quam par est, (iuxta execrabilem Provinciae consuetudinem) priventur, postquam ad eam aetatem pervenerint, in qua ad suscipiendum Eucharistiae Sacramentum sunt habiles, omnibus, qui in animarum debent vigilare custodia, serio iniungimus, ut praefatos pueros, ac puellas, iuxta propriam, eorumque capacitatem, de divinis huius Sacramenti mysteriis instruant, diligenterque edoceant, realem corporis, et sanguinis, animae, ac divinitatis Domini nostri Iesu Christi praesentiam: uberrimos ab hoc divinitatis fonte gratiarum rivulos profluentes in eos, qui mundo corde, et casto
1. Cor. 11. corpore accedunt, aeterna denique supplicia in illo de-
28. stinata, qui mensae Domini indigne accumbunt, et ad iudicium manducant.

Quia vero in mala tempora incidimus, Sanctissimam Eucharistiam digno honore, publica, et cauta veneratione, in Parochialibus Ecclesiis conservari non posse dolemus; illud tamen maiore cordis dolore deplorandum est, quod nonnulli Parochi, non timore perciti, sed crassa quadam socordia tepidi, dum ad aegrotos deferunt Sacramentum, etiam quae possunt humilitatis, ac reverentiae exhibere, omnino denegant obsequia. Quapropter Parochis omnibus praecipimus, ut in deferendo Sacra-

mento induti superpelliceo, orario, seu stola, utrique humero circumsepta, et praecedente, (ubi nullum adest periculum) uno saltem lumine, Hymnos, et Psalmos submissa voce recitantes, in Sacra Pyxide, vel in Calice, mundo velamine cooperto, ambabus manibus ante pectus tenentes, devote deferant Sacramentum. Vasculum insuper habeat cum aqua benedicta, et Romanum Rituale, cuius formam in omnibus ad unguem servabunt.

At ubi Turcarum vis praevalet, et iniquitas, ne divinitatis sacrarium nequissima, quod absit, Infidelium polluatur protervia, et debitus cultus Sacramento, ac necessaria deficiat reverentia, Sacerdos Stolam semper habeat, propriis coopertam vestibus, in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, per funiculos collo appendat, et in sinu reponat. Nunquam solus procedat, uno saltem Fideli, in defectu Clerici, associatus.

Cum autem ad infirmi domum pervenerit, annunciata prius pace, et lustrali aqua praesentibus aspersis, in decenti loco mappa cooperto, et corporale substrato, posito Sacramento, praevia confessione, et statutis Romano more ritibus, aegrotum Sacra Communione reficiet. Hunc morem omnes teneant, nullis Turcarum praetextibus excusandi. Pastores quoque incumbant, ut disciplinae modus in communicandis infirmis a maioribus traditus, prout Romana tenet Ecclesia, illibatus servetur. Nemo autem se excuset temporum angustiis; angustia enim constringitur mentis, qui nulla dilatatur amplitudine charitatis.

CAPUT VI.

DE EXTREMA UNCTIONE.

In extremo vitae agone, Daemonis calcaneo insidiantis feralia tela evitaturi, extremae Unctionis Sacramentali clypeo praemunimur, ut, quamvis corpore debiles, spiritu tamen fortes ad praeliandum bella Domini, ac paratos promptosque in acie nocturnus insidiator inveniens pertimescat. In huius plane Sacramenti ministerio stat

non exigua pastoralis curae ratio, ut tantis munita praesidiis anima Deo reconciliata inter ingruentium tentationum tempestates, ad aeternae salutis portum feliciter adducatur.

Quamobrem Parochis praecipimus, ut extremae Fidelium necessitati consulentes, omnem diligentiam, studium, ac sedulitatem in huius Sacramenti administratione adhibeant; nec iucundissimum hoc aegrotantium levamen eo usque differant, ut omnibus pene sensibus destituti sint infirmi, nullis Fidei, ac contritionis actibus roborandi. Episcopali autem vigilantiae committimus, ut graviter animadvertant in Parochos, qui in huius Sacratissimae Unctionis dispensatione desidiae quodam sopore languescunt, ac veluti parvi momenti Sacramentum opinantes, sine eius subsidio ab humanis discedere infirmos, nulla conscientiae trepidatione revocati, patiuntur.

Ne autem, quod ab ovibus erratur, negligentiae Pastoris adscribatur, totis viribus eliminandam curent Pastores opinionis impietatem, quae de hoc Sacramento in communem Fidelium perniciem grassatur, perinde, ac si mortem aegris acceleret. Eo enim pertinet Sacrae institutio Unctionis, ut infirmus, nedum animae, sed etiam corporis, si expedierit, salutem consequatur.

CAPUT VII.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Ordinis Sacramentum non immerito Ecclesiae tenet principatum. Hinc enim Ecclesiastici flos germinis, Christiani Populi beatitudo; hinc ligandi, atque solvendi potestas, consecrandi, offerendi, ac ministrandi sacrificii divina oritur auctoritas. Huic igitur negotio omnium gravissimo tota Episcopalis sollicitudo incumbat, ne ad tantae dignitatis evehatur fastigium, qui ambiunt quidem ad Sacerdotium promoveri, sed non student digni Sacerdotio fieri.

Pet. Dam.

Dolemus quidem referre miserrimam nostrarum Ecclesiarum faciem, eo quod Sacerdotes ignorant ritum Dei; Reg. 4. 17. et quamvis fungantur officio Sacerdotum, pro peccatis Heb. 5. Populi sacrificium offerendo, Sacerdotalis tamen officii omnino nesciunt rationem. Hinc sub ignaro Sacerdote indocta plebs deperiens adeo praevaricata est, ut pene unaquaeque gens fabricata sit Deum suum, diversis criminibus, veluti simulacris, et sculptilibus inserviens. Cum autem per nostram corporis ignaviam tot malorum turbines afflixerunt Ecclesiam Dei, per viscera misericordiae Dei nostri admonemus, atque obtestamur omnes Archiepiscopos, et Episcopos, ut in manuum impositione cautius agant, et ad Sacerdotale ministerium idoneos tantum eligentes, calamitatibus, quae in necem Christiani Populi grassantur, provide occurrant.

Ut vero, quod incaute destructum est, sedulo aedificetur, Apostolico parendum est consilio: manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Quamvis enim ex speciali Apostolicae Sedis indulto, 1. Tim. 5. 22. interstitia dispensandi facultate polleant Episcopi, nulla tamen urgente necessitate, gratiosa omnino abstinere debent potestate, quam plane legitimae tantum causae innixam consilio, Pontificia largitur benignitas. Vigeat igitur in Servia, et Albania interstitiorum lex, sine casu necessitatis adamussim servanda, ut, et sacris candidandi Ordinibus, temporis suffragio, examinationis beneficio, merito scientiae, ac laboris, Sacerdotio digni fiant, et Episcopi ipsi excessus eorum, qui divinae legis ignari, nulloque probati examine ad sacros provehuntur Ordines, incauta in se praecipitatione non transferant.

In examinatione porro eorum, qui in album cupiunt Ordinandorum referri, haec praecipue sunt attendenda.

Nullus ex aliena Dioecesi, sine sui Episcopi licentia, ad Ecclesiasticos Ordines promoveatur.

Illegitimo thoro procreati, infames publico crimine notati, homicidae voluntarii, apostatae excommunicati, insigni deformitate notabiles, lepra insanabili infecti,

comitiali morbo laborantes, a minorum, sacrorumque Ordinum limine arceantur.

Prima tonsura initiandus, Confirmationis Sacramento sit praemunitus, et Fidei rudimentis instructus, nullis Ecclesiasticis censuris, alioque canonico impedimento irretitus.

Ad minores Ordines provehendus, nedum legendi, sed etiam scribendi habeat peritiam.

Nemo autem ad Subdiaconatus Ordinem recipiatur, qui Breviarium Romanum non teneat, divini Officii recitandi debito satisfacturus, quique litterarum, suique officii reperitur ignarus, illa potissimum (proh dolor!) scribendi laborans inscitia, qua omnes pene Ecclesiastici nostri miserabiliter involvuntur.

Ad Diaconatum vero, et Praesbyteratum provehendus, saltem competenti pro ministeriorum ratione sit imbutus scientia. Episcopi porro in manuum impositione illas omnino puras habeant, nihil omnino, et etiam sponte oblatum accipiant, solum Deum, et animarum salutem prae oculis habentes.

Quoniam vero ad Sacerdotalis castra sanctitatis, ne dum per scientiae viam, sed per semitam quoque pietatis gradiendum est: eritis enim mihi sancti (ait Deus
Lev. 20. 26. Levit. 20. 26.) quia Sanctus sum ego Dominus, et separavi vos a caeteris Populis, ut essetis mei, ideo singulis sacris Ordinibus, spiritualia exercitia, octo saltem dierum, praemittenda sunt ab ordinandis sub directione Sacerdotis, non tam doctrina, quam pietate praediti, et ubi temporis qualitas doctos non sinit esse viros, ad
Matth. 16. 23. Patres Missionarios recurrant in sortem Domini vocati, ut sub eorum disciplina discant sapere ea, quae Dei sunt, et divino cultui mancipati, divinis studeant emicare virtutum fulgoribus, faciem Domini in confessione, psalmis, et hymnis spiritualibus praeoccupando.

At ubi abundat nostra calamitas, ibi superabundat et charitas Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in erectione Collegiorum, in quibus Albana Iuventus ad

salutem Patriae, Religionis incrementum, pietatis, et doctrinae praesidiis praemunitur. Huc igitur potissima pastoralis curae ratio attendat, ut inter iuvenes sacrae cupientes adscribi militiae, optimi, magisque idonei, non carnis, et sanguinis familiaritate coniuncti, sed excelsae indolis merito, dignaque scientiae, ac probitatis expectatione praediti eligantur. Quod si secus fecerint Episcopi, sciant, se non consulere Populis, sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen. S. Leo Papa ep. 85.

CAPUT VIII.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonii Sacramentum magnum est, ex perpetuo, et indissolubili sacrae confoederationis vinculo, quo duo carne una copulantur, humanis non dissolvendi conatibus quos Deus ipse coniunxit. Honorabile coniugium, 1. Cor. 7. quo illicita destruuntur connubia. Thorus immaculatus, quo legitima haeredum progenies propagatur, et licet Heb. 13. unicuique vas suum possidere in sanctificatione, et honore. Quia vero in nuptiis plus valet sanctitas sacramenti quam foecunditas uteri, ideo curandum est, ut homines in contrahendis Matrimoniis, et celebrandis, sacris Romanae Ecclesiae legibus inhaerentes, humani, Tob. 6. 17. divinique Sacramenti impleantur benedictionibus, ab illorum vitio omnino segregandi, qui non Dei, sed Veneris causa coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se, et a sua mente excludant, et suae libidini ita vacent, sicut equus, et mulus, quibus non est intellectus.

Cum gravissima in hominum perniciem ortum traxerint mala, pericula, ac scandala ex clandestinis Matrimoniis, haec merito damnavit, et annullavit in sacro Tridentino Concilio veneranda Ecclesiae auctoritas, nuptialia solemnia non in latebris, et secreto, sed in faciem Ecclesiae, et coram testibus statuens celebranda. Huic porro saluberrimae sanctioni, quemadmodum tota Christiana adhaesit Respublica, ita nostra quoque Provincia digna

praestitit exempla obedientiae, matrimonialia iura sanctae Romanae Ecclesiae ritibus celebrando. Errant igitur in invio erroris, qui falsissima hallucinati opinione, veluti non fuisset acceptatum Concilium Tridentinum a Montanis Albanensibus, clandestina connubia inter eos legitime adhuc vigere posse affirmant, dignosque tenent Sacramentorum participatione, veluti legitimo clandestini Matrimonii iure confoederatos uxoribus, qui luxuriae froena laxantes, nefando concubitu copulantur mulierculis, et omissis in faciem Ecclesiae sacris nuptiarum solemniis, quae in annos differunt, aliquando tandem celebraturi, publici concubinarii mores induunt, a Sacramentorum limine omnino repellendi.

Hanc quidem perniciosam erroneae opinionis pravitatem execrantes, detestantes, damnantes, omnibus Missionariis, et Parochis praecipimus, ut in nostris Dioecesibus Albaniae, et Serviae, iuxta statuta sacri Tridentini Concilii legibus decreta, in Parochialibus Ecclesiis coram duobus, vel tribus testibus celebrare studeant Matrimonia, nec ante sacro coniugii foedere quoslibet iungant, nisi tribus proclamationibus, Festivis diebus ad Populum factis, ubi Parochialia sacra obierint, praecedentibus, nec sine admodum urgenti, ac necessaria ratione dispensandis. Huic porro saluberrimae, ad evitandas fraudes, legis debito, sciant Parochi, omnes esse adstrictos, nec temporum, ac locorum qualitate solutos.

Eph. 4. Publicis vero Concubinariis, qui iuxta Apostolum desperantes, semetipsos immunditiae tradiderunt, resipiscentibus aliquando, et in sacra coire anhelantibus connubia, promptior servetur indulgentia in dispensandis denunciationibus, ut, qui demum iugulata libidine fugam arripiunt, opportunis, citissimisque auxiliis ad victoriam provehantur.

Omnes autem per Parochos admoneantur, ut antequam matrimoniali vinculo coniungantur, confessionis, et communionis sacramento, divinae gratiae meliora recepturi charismata, roborentur.

At quoniam omnimoda arbitrii libertate Matrimonium initur, toto pectore incumbant Parochi, ut contrahentium assensus, omni impulsionis, coactionis, seu directae, vel indirectae materia careat, nec sacro iungant connubii nexu, quos externae audacia violentiae, matrimonialia iura violando, vitiavit. Temerariis eorum ausis, qui invitis confoederantur, uxoribus, anathematis poena infligatur. Parochi quoque, invalidae auctores coniunctionis, Ecclesiasticis innodentur censuris.

Illam pariter eliminandam curent Pastores Deo iniuriosam consuetudinem, tempora divinis mancipata obsequiis, humana nuptiarum solemnitate passim profanandi. Statuant prudentibus monitis, et salutaribus praeceptis, ne ab Adventu Domini usque ad diem Epiphaniae, et a feria quarta Cinerum, usque ad octavam Paschatis, nuptiarum celebrentur solemnia. Reprimant plectendam Fidelium audaciam, in sui vigoris statu, Matrimonii conservantes disciplinam, ne, quod benedictionibus in progenie, et progenies abundat Sacramentum, mundana violatum profanatione, generationem quoque, et generationes maledictionibus foecundet.

Ad conservandam autem Matrimoniorum memoriam, habeant Parochi librum, in quo Coniugum, ac Testium nomina, forma in Rituali statuta, per se, vel per alium, ut superius de Baptismate sancitum est, describant, nullis propriae ignorantiae excusandi praetextibus, qui per alium viciniorem Parochum scribendi praeditum intelligentia, valent utique, communicato mutuae charitatis labore, pondus descriptionis praestare.

CAPUT IX.

DE ELIMINANDIS ILLICITAE CONIUNCTIONIS ABUSIBUS.

Dum inundantium iniquitatum fluctus ferventius intumescunt, Apostolici viri inquieto motu, et veluti oborta tempestate, variis quoque cogitationum fluctibus agitati, ne omni doctrinae vento circumferantur; sed tuti in portu

conscientiae conquiescant, iuxta Sacrae Congregationis Universalis Inquisitionis decreta, statuimus, decernimus, et sancimus, ab omnibus Missionariis, caeterisque Parochis, quae sequuntur, adamussim servanda.

Inter execrabiles Montani nostri Populi consuetudines, ille quoque perniciosus invaluit abusus, impudenti roboratus audacia Parentum, qui dum aestuanti luxuriae filios exhibent, divini super se furoris gladium provocant, et miserrimorum temporum calamitates, iniquitatum sordibus adaugent. Solent enim infelices, et miseri parentes, divina, humanaque iura per summum scelus profanando, filiis suis tenera adhuc aetate in uxores alienas filias pretio comparare, domi tenere, et post aetatem doli capacem, illicito illos concubitu copulare. Sic contemnentes divinae legis mandatum, dum suarum obtemperant illecebris voluptatum, Parentum imperio, tutae conscientiae praesumptione filii acquiescunt, negligentes omnino Matrimonia legali iure contrahere, nisi suscepta masculina prole, post quinque decem, et ultra annos nefariae coniunctionis. Et haec quidem pollutio egressa est super
Hier. 23. omnem terram. Omnes enim, quotquot Albaniae montana incolunt, in hoc fornicationis foetore sordescunt, vasa
Deut. 29. irae, et furoris Domini reposita in diem ultionis. Ambulantibus namque in pravitate cordis sui, Dominus non ignoscet illis, sed tunc quam maxime furor eius fumabit, et zelus contra homines illos, et sedebunt super eos omnia maledicta, et delebit nomen eorum sub Caelo, et consumet eos in perditionem. Cum autem piaculum sit, ut qui petulantis lasciviae volutantur in coeno, pestiferae securitatis audacia, salutaris Eucharistiae pollutis labiis vescantur Sacramento; ideo huiuscemodi concubinarii, eorumque non coniuges, sed concubinae congrue appellandae, excommunicationis sententiae obnoxii a Sacramentorum communione arceantur, donec vel repudium praebeant, vel in faciem Ecclesiae Matrimonium contrahant, grassanti luxuriae coniugatis Sacramenti gladio lethale vulnus infligentes.

Quia vero iuxta Apostolum, non modo talia facienti- Rom. 1.
bus, sed etiam consentientibus, par poena debetur, ideo Parentes etiam, nefandi auctores postribuli, iisdem anathematis censuris, a sua, filiorumque iniquitate removeantur: qui vero duritiei cordis, et obstinatae in delicto filiorum perseverantiae consentiunt, et, cum possint, opportunis negligunt providere remediis, Sacramentorum participatione careant, donec filios avertant a via sua mala, et in semitam rectam mandatorum Domini paternae auctoritatis dirigant severitate.

Illis quoque Catholicis Mulieribus, quae licet vi coactae, insatiabili Turcarum serviunt incontinentiae, sacrilegis eorum thalamis per summum nefarii concubitus scelus mancipatae, ex disparitate cultus, et Religionis, nullo sacramentalis Fidei, sed violentae tantum perfidiae annulo subarratae, Ecclesiae Sacramenta denegentur. Cumque praestet millies mori, quam foedari, haud immerito sordes fornicationis, proprii quoque sanguinis effusione, tenentur abluere, et omni vitae discrimine viam pessimam declinare, ne in illam incidant maledictionem, quam immundis Mulieribus per Moysen Deus iniquitatis Num. 6.
ultor intentat: det te Deus in maledictionem, exemplumque cunctorum in Populo suo. Putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquae maledictae in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur.

At vero Mulieres legitimo semel iunctae matrimonio Catholicis viris, his postmodum a Fide naufragantibus, et Maumetanae sectae adhaerentibus, si Christianos ritus nulla Creatoris contumelia observant, ad Sacramentorum participationem admittantur. Cum enim in paritate cultus, et Religionis legitimum matrimonii foedus inierint; nec illud per subsequentem apostasim dirimitur, nec uxor in Fide Catholica stabilis, et firma, praevaricantis iniquitatem viri portare debet, sacris privanda mysteriis.

Moneantur quam saepissime a Parochis, et excommunicationis poena ipso facto incurrenda deterreantur Pa-

rentes, ne filias suas matrimonii praetextu, (quod certe nullum est, ac omnino irritum) Demoniis immolantes, Turcarum prostituant voluptati, gravissimo Dei iudicio, desperatae pene illarum salutis, aeterni flammis incendii, rationem reddituri.

Satagant Episcopi, caeterique animarum Pastores, ut statuta decreta diligentissime serventur. Sic enim quod corrigendum est, corrigent, et quod sanum est, divino zeli fervore custodient.

PARS TERTIA

CAPUT I.

DE EPISCOPIS.

Episcopalis honor dignitatis, magno ministerii oneri Angelicis formidando humeris adaequatus, grandiori quoque sollicitudine, cura, ac labore circumvallatur. Episcopi enim ad vigilias vocati, ad excubias admoti, in crediti gregis custodia, in omnibus plane sine intermissione laborare debent, quamque inimicus noctu per agrum Dominicum superseminavit zizaniam, illi in die sanctitatis, et iustitiae, (qua ambulandum est) radicitus extir-
Hier. l. 10. pare tenentur, vineae Domini elaborantes ubertatem, super gentes, et regna constituti, ut evellant, et destruant, et dissipent, et aedificent, et plantent. Hinc forma facti gregis, non solum vocibus, sed, et moribus, non verbo tantum, sed et exemplo, nec honoris ostentatione, sed laboris consumatione, tanquam boni operis sectatores, Populis
Hier. ad c. 3. Mich. praestare debent, ut praeordinati dignitate, praeemineant quoque sanctitate.

Omnes igitur, qui tantum, ac tanti obsequii onus su-
1. Tim. 2. stinent, et fastigium, totis visceribus hortamur, ut Apostolicis obsequentes praeceptis irreprehensibilem vitam, nullis carpendam vituperationibus, instituant, in omnibus
Ad Tit. 2. se ipsos praebentes exemplum bonorum operum, in do-

ctrina, in integritate, et gravitate, ne ab iis, qui ex adverso sunt, vituperetur ministerium nostrum; ne nostro vitio impiae Turcarum linguae in iniuriam se religionis obarment: ne Fideles, cum malefecerint, gloriantes in iniquitatibus suis, non sibi clypeum defensionis opponant, ne tandem, ut Ambrosius ait, sit honor sublimis, et vita deformis, sit deifica possessio, et illicita actio, sit religiosus amictus, et irreligiosus provectus, sit gradus excelsus, et deformis excessus. Pascant commissos greges sacrae praedicationis uberibus, ut esurienti Populo viscera maternae pietatis impendant, verba factis compleant, sobrie, caste, ac pie viventes, et caelestium irradiati virtutum fulgoribus, luceant coram hominibus, ut videant opera eorum bona, et glorificent Patrem, qui in Caelis est. De dignitate Sacerd. c.6. Matth. 5.16.

Manus in primis castas, et puras ab omni Simoniacae labis suspicione habeant, ne dono Spiritus Sancti pecuniam videantur, vel postulare, vel appetere. Ad Tit. 1.7

Non sint turpis lucri cupidi, ne in opprobrium incidant, et in laqueum Diaboli, durissimum in reddenda ratione iudicium subituri.

In Ordinum, et Parochiarum collatione, muneribus non delectentur, quia munera excoecant oculos sapientum, et mutant verba iustorum. Deut. 16.

Pro absolutione a quibuscumque, et potissimum a casibus sibi reservatis, nihil omnino etiam sponte oblatum, accipiant, ne venalis censurae reatum subeant in perditione.

Dispensationes tam matrimoniales, quam alias cuiuscumque Ordinis, quarum auctoritate ad tempus pollent Episcopi ex indulgenti sanctae Sedis benignitate, iuxta tenorem facultatis, gratis omnino distribuant: ne Fidelis dispensatio in crudelem degeneret dissipationem.

In corrigendis Parochorum defectibus, pecuniariae solutione poenae, hanc non sibi, sed Ecclesiae, vel pauperibus erogent, ne, dum alios corrigimus, ipsi turpis lucri gratia reprobi efficiamur. Ad Tit.1.12.

*

Pias Fidelium oblationes in tritico, vino, et caseo, sub districti censura rigoris, et perniciosa Sacramentorum privatione non extorqueant, miserrimam pauperiem in sua lucra transire patientes, ne, quod ex libere offerentium merito sacrum esset, in violentis manibus sacrilegium fiat; neque enim voluntaria dona charitatis rigorosa iura obligationis constituunt. Exitialis plane huiuscemodi violentia existit Fidelibus, qui in praesenti rerum calamitate, vectigalium pene obruti oneribus, vix ad victum necessaria habentes, ducunt in malis dies suos, nostra non cupiditate opprimendi, sed charitate sublevandi.

Parochorum quoque proventus in proprios usus non convertant, nec ab illis annuales exigant pensiones, ne Canonicis contravenientes sanctionibus, Canonicis quoque irretiti censuris ad opprobrium nostrum illos excitemus,
1. Petri 2. qui calumniare non desinunt nostram quoque bonam in Christo conversationem.

Sint ergo omnes indigentibus alendis pro possibilitate
Ad Rom. 12. 13. intenti, hospitalitati dediti, humanitatis officium hospitibus exhibentes, ne, quod ab ipsis quoque pauperculis ex laudabili Provinciae consuetudine praestatur, ab Episcopis tantum, quibus potissima ex Apostolico Consilio
D. Gregor. ep. 21. l. 11. cura incumbit, charitatis obsequium praetermittatur. Pondera haec, o Pastor, ait Gregorius, non largiris tua, sed aliena. Quid ergo mirum? Possent enim vociferari ad valvas, imo usque ad secretum cubiculum dicentes, da nobis nostra, alioquin contra te vociferabimus ad Dominum rerum tuae dispensationi commissarum, dicentes: Domine, non vult nobis dare, quae illi, ut nobis daret, dedisti.

Caveant, ne alieni sibi adscribantur excessus, speciali prosequentes favore, quos deformis vita deturpat. Sacerdotes digna factis recipientes, proprii Episcopi auctoritate suspensos, abstineant in sui gradus, et ministerii iura restituere, ac censurae vinculum, illicita disrumpendo absolutione violare. Regulares quoque, qui sub districtioris censura rigoris a Superioribus pendent, inobedientes ali-

quando, et ex communis vitae observantia in viam perditionis prosilientes, familiarium numero cooptare non audeant, ne detractionis materiam Populo relinquendo, et infirmos scandalizando, sacrum quoque Episcopale contemnatur contubernium. Utrosque porro salutaribus monitis, et utilibus praeceptis a via sua mala satagant avertere, et Ecclesiasticae disciplinae regulas, obedeintiam Praepositis insinuantes, paternae zelo charitatis, per invia, et abrupta praecipites in semitam rectam reducant.

Hinc omnes domui suae bene praepositi, suorum, et maxime domesticorum curam habeant, ne Infideles, et Infidelibus deteriores, ex Apostoli sententia appareant. Si quis enim domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit? Domum Episcopi, ait Bernardus, decet Sanctitudo, honestas in vultu, incessu, habitu. 1. Ad Tim. 5. 1. Tim. 5. 8.

Nemo ponat falcem in messem alienam, nec in viduatis Pastoribus Ecclesiis, quibus potissimum Vicarii Capitularis praeest auctoritas, rationis vicinitatis Parochos instituere praesumat, et proprii iure arbitrii caetera exercere Episcopalis munera iurisdictionis, sine expressa licentia S. Congregationis de Propaganda Fide. Lib. 4. de cons. der. ad Eug.

Attendant sibi, et universo gregi, in quo eos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Assidue praedicationis sarculo male sata consuetudinariae pravitatis extirpent; bona semina exuberanti sudorum rore foecundent. Praesint subditis, non ut Dominatores in virga ferrea, sed ut Pastores in charitate, suavitate, et benignitate, illosque tanquam filios, et fratres ingenui, zelo amoris diligant. Bonos in via iustitiae confirment, malos arguant, obsecrent, increpent in omni patientia, et bonitate, studentes, ut nec zelus faciat immoderatus accensos, nec pietas reddat inordinata remissos. Ad recalcitrantium correctionem, si aliter resipiscentiae spes non apparet, excommunicationem Ecclesiasticae gladium disciplinae evaginantes, in obstinatos, et contumaces detorqueant, ad aliorum quoque exemplum Act. 20. 28. Conc. Trid. sess. 13. c. 1. 1. Timot. 4.

caventes, ne Episcopale pectus segnis Heli torpor emolliat, sed potius ad sceleris ultionem ingenui Phinees zelus accendat. Haec autem tanquam ultima remedia in aedificationem, et non in destructionem, ad medelam, non ad necem, summa cum animi moderatione, et prudenti circumspectione, post praemissa caetera omnia iuris remedia, adhibeant.

Trium mensium spatio, postquam praesentium Decretorum approbatio ab infallibili Sanctae Sedis iudicio pervenerit, omnes teneantur, convocatis Senioribus, Dioecesanam celebrare Synodum, Clero, et Populo, Provincialium publicatione statutorum, tutioris vitae rationem annunciantes, ne ignorantiae praetextus alicui praebeat per male sanae nequitiam consuetudinis, peccandi licentiam.

CAPUT II.

DE VISITATIONE.

Omnes pariter Episcopalibus infulis insignitos iuxta Sacri Concilii Tridentini Decreta monemus, hortamur, et obsecramus enixe in Domino, ut per se ipsos, vel, si legitime impediti fuerint, per viros, ad id munus idoneos, quolibet saltem biennio, totam Dioecesim indispensabiliter perlustrent, ne Fideles plantationes sudore vultus nostri irrigandae, deficiente diligenti Agricolarum visitatione, et laboriosa sedulitate, inarescant, et qui incidimus in manus proximi nostri, Populum Dei regentes, et in portum salutis manuducentes, ut a propriis, et alienis liberemur defectibus, Divino pareamus praecepto: fac ergo, quod dico tibi, et temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae.

Ses. 24. c. 3. de Ref.

Prov. 6.

Quia vero ex praefatis Concilii Tridentini Decretis, praecipuus visitationis scopus est, sanam, orthodoxamque doctrinam inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, Populum cohortationibus, et admonitionibus ad religio-

Conc. Trid. sess. 4. c. 3.

nem, pacem, innocentiamque accendere, caetera, prout locus, tempus, ut occasio fert, ex visitantium prudentia ad Fidelium fructum constituere, ideo in visitatione facienda is ordo servabitur.

Procedant Episcopi modesto contenti equitatu, et famulatu, studentes, quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem absolvere, ne, cum graves, onorosive ex longa mora existunt, Cleri quoque, ac Populi odium incurrant, in suam, Fideliumque iacturam. Conc. Trid. ibidem.

In Parochialibus Ecclesiis Pontificalia munia obeuntes inter Missarum solemnia sacris Divini verbi dapibus famelicum stomacum satiantes, ad Divinorum mandatorum, et Ecclesiasticarum constitutionum observantiam Populum inflamment, et praemissa sacramentali confessione ab adultis, Confirmationis conferant Sacramentum. Paternae zelo charitatis omnes ad poenitentiam adhortentur, hoc potissimum acceptabili tempore eruentes eos, qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum, liberare non cessantes. Diligenti investigent examine, an praesentes Synodales constitutiones Parochorum cura, ac labore executioni mandentur, dignas negligentiae poenas, post debitas admonitiones ab illis reposcentes, qui nostris salutaribus monitis, et praeceptis obsequi negligunt, effraenatae libertatis pernicioso adhaerentes Consilio. Prov. 24.

CAPUT III.

DE MODO CERTIORANDI SACRAM CONGREGATIONEM DE PROPAGANDA FIDE DE STATU PROPRIAE DIOECESIS.

Ut autem omnia iuxta piam mentem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide peragantur, et Romanae viscera charitatis dignis veneremur obsequiis, peracta visitatione, omnes Archiepiscopi, et Episcopi de statu suae Dioecesis eandem Sacram Congregationem certiorent, modum certiorandi, ex quo et modus visitandi dignoscitur, in methodo infrascripta observantes.

1. Longitudinem, et latitudinem Dioecesis, ac numerum Parochiarum proponant, confinia quoque aliarum Dioecesum, et temporis qualitatem attingentes.

2. An bellicis volutati tumultibus.

3. An violenti quadam agitati persecutione, vel pacifica obumbrati tranquillitate quiescant.

4. An Ecclesiam Cathedralem habeant, et in quo statu illi existant.

5. An Praedia ad mensam Episcopalem pertinentia, cuiusve generis, et status teneant.

6. An, et quot ex Fidelium oblationibus annuales retrahant proventus.

7. An, et ubi locum residentiae habeant, et an pacifice resideant.

8. De statu cuiuscumque Parochiae separata informent individuatione, situm edocentes, an in planitie, vel montibus constituta.

9. Quot Villulas sub se contineat, quantumve istae inter se distent.

10. Quot Fideles quaelibet comprehendat.

11. An inter illos aliquis sit, qui auctoritate polleat apud Turcas.

12. An Turcae, vel Schismatici, et quot inter eos commorentur.

13. An Ecclesiam Parochialem habeant.

14. An haec inter Fidelium habitationes sita, vel extra Oppidum, seu Villam constitutam, quantumve ab illa distet.

15. Quo titulo, cuiusve invocatione decoretur.

16. An ex maceria, vel solida fabrica aedificata.

17. An imminentibus ruinis obnoxia.

18. An temporum iniuria obruta.

19. Si intacta, et integra, vel ad Parochialia Sacra obeunda idonea servetur, admoneat.

20. An debito honore, et qua domum Dei decet Sanctitudine, teneatur.

21. An clausis sit foribus, ne ab immundis contaminetur.

22. An profana commercia, consilia, ludus, vel alia huiusmodi intus, vel foris peragantur.

23. An sacram supellectilem, vestes, libros, calices, patenas, et alia huius generis instrumenta Altaris, et ornamenta pro necessitate habeant, quaeve haec sint, distincta commoneant notula, cuius transumptum apud se quoque servabunt, ne Parochorum vitio, vel incuria depereant, in singulis visitationibus totius sacrae supellectilis a Parocho reddenda ratione.

24. An Olea sacra, et reliqua ad Altaris ministerium, et Sacramentorum administrationem necessaria omni munditia, cura, et custodia asserventur, ac suo tempore mutentur, et renoventur.

25. De Parochorum statu, et ministerio diligenti inquirentes examine informent, an Parochialem domum habeant, quantumve haec ab Ecclesia distet.

26. An Ecclesiae praedia, cuiusque fructus teneant.

27. An ultra Fidelium oblationes, et decimarum, ut vocant, solutiones, alios habeant parochiales proventus, et in quo consistant.

28. An Parochialia beneficia rite obtineant.

29. An in ea se quisquam per vim intruserit.

30. An per se possint explere officium, quod eis incumbit.

31. An resideant, et frequenti visitationi Parochianorum, administrationi Sacramentorum, Missarum celebrationi, aliisque oneribus sibi impositis, iuxta praescripta Decreta satisfaciant.

32. An pueros Fidei rudimentis informent.

33. An ad id munus competenter saltem idonei, Populum salutari divini verbi pabulo pascant.

34. An tribus denunciationibus matrimonia praeveniant, et statutis ritibus in faciem Ecclesiae celebrent.

35. An libros habeant, in quibus Baptizatorum, Confirmatorum, eorumque, qui matrimonio coniunguntur, nec non mortuorum nomina, et cognomina describantur.

36. An reliqua omnia ad Fidelium salutem spectantia

singulari studio, zelo, ac labore, iuxta has constitutiones nostras Provinciales observent, nihil addentes, vel dementes, in extirpandis abusibus assidua intenti vigilantia.

37. De eorum quoque qualitate, vita, et moribus informati certiorent, quot annis nati sint, qua scientia praediti.

38. An Apostolicorum Collegiorum Alumni.

39. An sint Missionarii Apostolici ab ipsa Sacra Congregatione de Propaganda Fide deputati, anve statutis temporibus assignatas recipiant provisiones.

40. An turpis lucri cupidi.

41. An pie, et sancte vivere studeant.

42. An turpi aliquo vitae genere offensionem Populo praebeant, unde ipsorum ministerium, ac res ipsa divina contemnatur.

43. An bona Ecclesiae dilapident.

44. An sacra supellectilia diligentissime, et omni cultu, ac nitore conservent.

45. An immisceant se negotiis saecularibus, et politicis.

46. An sint pacifici, et ad tollenda iurgia, et odia diligentes.

47. An Fidelibus, vel Infidelibus quoque, quaque de causa invisi.

48. An in rebus oeconomicis laudabili praediti moderatione.

49. Deinde ad mores Populi devenientes, edoceant, an publico se Christianorum more gerant.

50. An sacra solemnia Romanis ritibus celebrent.

51. An pie versentur in Ecclesiis.

52. An Missarum solemniis Festis diebus intenti.

53. An Sacramentorum participationi reverenter devoti.

54. An sint aliqui concubinarii, vel facinorosi, aliove scelerum genere volutati.

55. An sint, qui aliquo pravo de Quadragesimali ieiunio ducuntur errore in interitum.

56. An aliae, et quae pravae consuetudines, vel abusus inter eos vigeant.

57. Certiorent quoque, an extra propriam Dioecesim Presbyteri, et potissimum Alumni suae subditi iurisdictioni in aliis partibus existant.

58. An sint Iuvenes, qui Clericali cupiunt albo referri, quot annos habeant, qua capacitate praediti, quo nomine vocati.

59. Postremo opportuna suggerant remedia, quibus Fidelium necessitates adiuvari possint, vel reparando damna, si quae sunt, vel spirituales progressus magis, magisque in dies provehendo.

Haec omnia candide, sincere, et adamussim perspicientes, praelibatae Sacrae Congregationi conferant, proprio debito, et Sanctae Sedis Apostolicae zelo satisfacturi.

CAPUT IV.

DE CONFINIIS DIOECESUM SAPPATENSIS, ALEXIENSIS, ET ALBANENSIS.

Perniciosa quidem extitit Albanae Genti diuturna Episcoporum disceptatio, qui dum in Dioecesum confiniis vel tuendis, vel protrahendis altercarentur, pacis ordine perturbato, discordiaeque fluctibus agitati, ipsas periclitantium Fidelium calamitates augebant, magna inter dissidia, maiora adhuc pericula intendentes. Agnovit iam pridem ingruentia Provinciae damna, Sacrae Congregationis de Propaganda Fide eximia pietas, et provida mens ad Christianae nata Reipublicae bonum; charitatis zelo commota elegit suum Commissarium, et Executorem Dominum Franciscum de Leonardis Archidiaconum Traguriensem, cui id negotii praecipue incumberet, ut, compositis dissidiis, Dioecesibus confinia stabilirentur, et discordiae damna mutuae compositionis beneficio ab Episcopis compensarentur. Vir plane, non probitate minus, quam doctrina conspicuus, tantae molis subiens Provinciam, post discussam locorum positionem, causaeque mo-

menta diligenti expensa maturitate, mutuis compositionibus Episcoporum Sappatensis, Alexiensis, et Albanensis, singulis praefatis Dioecesibus confinia publico praescripsit instrumento, et compositis tandem discordiae fluctibus, dissidiorum tempestates pax optata serenavit. At vero temporum revolutione obliterata pacis memoria, et spretis a successoribus Antecessorum saluberrimis transactionibus, et pactis, alteroque in alterius possessionem, vel intruso, vel intento, nova iurgiorum semina in dies progerminant. Ideo ad illa evellenda, et radicitus extirpanda totis viribus intenti monemus, et hortamur praedictos Episcopos, Sappatensem, Alexiensem, et Dyrachiensem Archiepiscopum, iura obtinentem Albanensis Episcopatus, ut miserti saltem aerumnarum, suis, Fideliumque cervicibus ex novis imminentium altercationibus, concordes, ac pacifici iisdem finibus, ac limitibus sistant, qui in praefatis instrumentis sub die 14 Decembris editis Merchignae, et die 20 eiusdem mensis datis Sappae anno 1638 continentur. Ne autem amissis aliquando, vel obliteratis temporum iniuria instrumentalibus litteris de conversis olim locis, et Ecclesiis nova oriatur dissensio, futurae praebens occasionem discordiae, iuxta supradictarum tenorem litterarum declaramus, quod Ecclesiae Sancti Georgii de Cuculla, S. Ioannis de Bulgaris, S. Mariae de Lasingaghi, S. Marci, et S. Venerandae de Nehsella, S. Blasii, sive Alexandri de Selita ad ordinariam iurisdictionem Albanensis Episcopi pertinent Ecclesiae S. Mariae de Nderfandina, S. Alexandri supra montem Mereditarum, S. Mariae, et S. Marci de Fandi vogoli, S. Demetrii de Fandi maze, S. Pauli, et S. Stephani de Blinisсti, ex parte Orientali, curae, et iurisdictioni Episcopi Alexiensis subiiciuntur, qui ex parte quoque Occidentali Episcopalia iura obtinet supra Villam Debarda in Parochiali Calameti, et supra Ecclesiam S. Nicolai de Cacarichi usque ad Foliettam maiorem sitam in media fere Villula Cuculi. Villa Blinisсti etiam infra pontem a parte Orientis, et Meridie, Villa quoque Trosciani, nec non Ecclesia S. Nicolai de

flumine Calami, Ecclesiae, et Villae terrae spassi inter flumen Gona, et flumen, sunt, et intelliguntur iurisdictionis ordinariae Episcopatus Sappatensis.

CAPUT V.

DE FINIBUS EPISCOPATUS PULLATENSIS.

Ut illi quoque scissurae praeviis occurramus remediis, quae inter Episcopum Pullatensem, et Scuporum Archiepiscopum Serviae Administratorem futurae dissensionis praenotat detrimenta, in communem Fidelium perniciem, iuxta antiqua monumenta, et concordia Populorum testimonia, declaramus, Pullatensem Episcopatum his esse finibus limitatum, his limitibus circumseptum. Ab Austro enim, sive Meridie Drinum Flumen, et Posterippensem Regionem habet pro termino. Qua vergitur ad Occidentem, et Septentrionem, Biscavo, et Calogero montibus circumscribitur. Qua vero spectat ad Orientem per fluvium Casterigium, sive Castranichium, aut Valbonam (tria enim nomina haec idem Fluvius sortitur) a Regno Serviae seiungitur. Monentur ergo praefati Pastores, ut suis contenti limitibus consistant, et mutuae nexu concordiae in pace ponant ea, quae iure legitimo possident, perniciosam inter Fratres discordiam declinantes.

CAPUT VI.

DE REGIONE POSTERIPPENSI.

Inter dissidentium hac tempestate Episcoporum molestias, Posterippensis Regio obtinet in calamitatibus Principatum. Tres illam Episcopi, Scodrensis, Sappatensis, et Pullatensis sibi vindicant; quisque suo iuri integram studet mancipare, dumque illi mutuis inter se certant iurisdictionibus, Posterippenses sacris destituti visitationibus, sine Duce, et Pastore, velut Grex dispersus, periclitantur; magnis quidem persecutionibus, et aerumnis attriti, adversitatibus, et inopiis afflicti, ne

maioribus in posterum quoque lacerentur tribulationibus, optandum est a Sacra Congregatione de Propaganda Fide remedium. Interim salvo, semper consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae, et praefatae Congregationis, nihil innovetur, sed prout modo res iacent, usque ad decisionem conserventur, ne, qui hoc brevi tempore nostrae visitationis soporatus est dolor, novis deinceps altercationibus recrudescat. Praesentem autem rerum constitutionem mandantes edicimus, scilicet:

Villulae Mescala, Massarecu, Scpori, Scelacu, et Gusta a Parocho Vierdae Sappatensis Dioecesis administratae, ab eodem quoque in posterum administrentur.

Scheldia, Gavosci, et Gagnola a Parocho Iubbani Scordensis Dioecesis curatae, ab illo etiam deinceps curentur.

Tres tandem Villulae Arra, Curtha, et Villa, in quibus Patres Missionarii Toplanae Pullatensis Dioecesis Parochialia obeunt munia, iisdem Patribus subiiciantur.

Sic igitur quisque ex praefatis Parochis in suis sistant iuribus, et terminis, nec sub poena suspensionis alter audeat in alterius possessionem prosilire sine consensu, et beneplacito Sanctae Sedis, et Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, cuius nutibus, et auctoritati, nostra quoque Decreta devoto cordis obsequio subiicimus.

CAPUT VII.

DE FAMILIIS FIDELIBUS, EX UNA, IN ALTERAM DIOECESIM PROFICISCENTIBUS.

Ad radicem totius dissensionis modo est securis admovenda, quoque male germinat, in Dioecesum confusionem, et iurisdictionum violationem, provido zeli fervore in securi, et ascia excidendum. Frequens enim abusus obtinet, ut familiae, quae ex una Dioecesi brevi itinere proficiscentes, intra fines alterius Sedes figunt, sepelire soleant mortuos suos in sepulchro Patrum suorum, quod situm est in Parochiali Ecclesia, ex qua recesserunt, et

praefatae Ecclesiae tanquam venerabilis tenaces antiquitatis, se in aeternum unitos, et mancipatos Fideles profiteantur, ab eius quoque Parocho in administratione Sacramentorum omnimoda pendentes subiectione, ita ut Parochus loci, in quo novi Accolae commorantur, nullam in eos exerceat iurisdictionem. Hinc Dioecesum perturbatio, legitimi iuris violatio, totaque emanat rerum confusio, in qua dum falx mittitur in messem alienam, novis subinde dissensionibus in agro dominico disseminata zizania succrescentem segetem opprimit, et bonum semen male sata dissidiae demoliuntur. Tanto igitur negotio, opportunis providentes remediis, edicimus, et mandamus Parochis omnibus, ut sub poena suspensionis, et excommunicationis nulla Parochialia iura exerceant in praefatas familias, quae ex eorum Parochiae finibus egressae, illius curae subiiciuntur, inter cuius septa commorantur. Novis interim incolis locum sepulchri assignent Parochi in Ecclesia, vel Coemeterio, ne ex defectu sepulturae eis suboriatur praetextus rerum ordinem subvertendi.

Ne autem cavillosa interpretatione, huius Decreti executio retardetur, praeter sancita in superioribus capitulis, hic aperta individuatione alia controversa loca indigitantes, decernimus, ne in posterum Parochus Schiesi Sappatensis Dioecesis ullam Parochialem exerceat iurisdictionem in familias existentes Barbulusci Scodriensis Dioecesis, nec ullus ex Parochis Alexiensis Episcopatus Parochialibus muniis fungatur in Villula Soli, quae utpote sita in Scodrensi Dioecesi a propinquiori Parocho Trumsci inferioris administranda erit.

Omnes porro Coepiscopos nostros fraterni zelo amoris obsecramus, ut tandem aliquando discordiae caput amputantes, ad aram mutuae tranquillitatis, et pacis, insignia victoriae reponant per exactam Decretorum executionem, hostias vere pacificas, immolaturi.

CAPUT VIII.

DE ECCLESIIS, EORUMQUE CULTU.

Matth. 21. 13. Ecclesia Domus est Dei, Domus orationis; in qua petentes accipiunt, quaerentes inveniunt, et ipse Deus delicias suas cum filiis hominum constituens, ex excelso Solio Maiestatis supplicantium vota exaudit, misericordiae viscera aperit, et infinitos bonitatis suae thesauros Apoc. 21. 2. humano generi impendit. Miseris illam plane coruscantem gloriae splendoribus, sicut sponsam ornatam viro suo, cum Ioannes quondam suspexerit; qui Sponsorum hucusque negotia tractavimus, Sponsarum quoque decorem Psal. 29. 10. curemus, ut ea, quae Domum Dei decet, sanctitudine in longitudine dierum colentes, veneremur.

Psal. 25. Decorem ergo Domus Dei, et locum habitationis gloriae eius digno venerationis obsequio diligentes decernimus, ut Ecclesiae omnes, sive curatae, sive non curatae, post peracta sacrorum solemnia, obseratis clavi foribus teneantur, ne Divinae Maiestatis habitaculum per Parochorum (quod absit), aliorumque incuriam, in speluncam Matth. 21. 13. latronum degeneret, et Sanctuarium Dei, Turcarum, nec non animalium pollutione contaminatum sordescat.

Frumenta, ligna, et alia huiusmodi in Ecclesia non ponantur. Tam intus, quam foris parietes, caeteraeque Ecclesiae partes ab omnibus immunditiis expurgatae conserventur. Etenim dum divinis addicta Templa obsequiis, ab omni turpitudinis naevo vindicantur, ipsa Sacrorum locorum pauperies, Fidelium devotionem Ecclesiasticae lucis candore adauget.

2. Timot. 2. 16. Prophana denique, et vaniloqua, quae iuxta Apostolum multum proficiunt ad impietatem, ab Ecclesiis eliminentur. Saeculares congressus, concilia potissimum malignantium, ad necem quandoque, et vindictam tendentium, ne prophanetur in terra Sanctuarium Dei, nullo rationis Psal. 88. praetextu permittantur; imo totis viribus incumbant omnes animarum Pastores, ut, ubi execrabilis viget con-

suetudo, per opportunam, et importunam praedicationem radicitus evellatur, et quidquid oculos Divinae Maiestatis offendere potest, procul abigatur.

Ludi, et cantus non sacri inter Ecclesiae septa non admittantur, nec detestabilis saecularium toleretur abusus, Sacramentum Poenitentiae, et Communionis, ante ipsas fores Ecclesiae cantationibus, et salutationibus prophanis praecedendi, et subsequendi: hymnis enim, psalmis, et canticis spiritualibus illo salutis die attendere debent Fideles, ne, ubi peccatorum veniae, divinae gratiae ubertate impetratur, ibi divinae ultionis iustitia prophanitatum pravitate irritetur.

Quo sacrarum tubarum clangoribus ad Dei obsequium, Deiparaeque Virginis devotionem Populus Dei magis, magisque incitetur, mane, meridie, et vespere, Campanae, ubi sunt, pulsentur, Angelicam salutationem Populorum auribus insonantes.

Omnia denique, et singula, quae ad Domus Dei cultum, et honorem pro temporum, et locorum qualitate conferre possunt, totis viribus curent Episcopi, caeterique animarum curatores stabilienda, memores, quamplurimos abusus, non tam saecularium praepotenti imperio, quam nostrae ignaviae vitio in Ecclesiae dedecus irrepsisse, nostro idcirco studio, industria, ac labore eliminandos.

Illud tamen prae caeteris studeant Populis insinuare, quod omnia fere mala, quae nos undique perturbant, sterilitas terrae, temporalium rerum penuria, praedationes, oppressiones, et reliqua calamitatum agmina, hinc potissimum ortum ducunt, quia Domus Dei Fidelium de- Aegei 1.
votione, et frequentia deserta est: propterea, ait Deus, prohibiti sunt caeli, ne darent rorem, et terra prohibita est, ne daret germen suum, et vocavi siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et super oleum, et super homines, et super iumenta, et super omnem laborem manuum.

CAPUT IX.

DE ALTARIBUS SUB DIO POSITIS.

Ecclesiis temporum iniuria collapsis, et vetustate consumptis, nec vel ob debaccantem Infidelium impietatem, vel ob Fidelium socordiam restauratis, nuda succedunt Altaria, erecta in titulum dirupti Templi, et veluti in signum Christianae possessionis. Haec porro urgente Fidelium devotione, et Catholicae iurisdictionis necessitate, cum ad Sacra peragenda aliquibus diebus Festivis adhibeantur, divinis propterea addicta Mysteriis, nefas quidem est, ab impuris violari, et veluti per abominationem desolationis contaminari. Cum autem praesentis pressurae calamitas excitandae a fundamentis Ecclesiae modum non suppetat, possibilia utique praecipientes edicimus, ut vigili Episcoporum cura, et sedulo Parochorum labore, praefata Altaria nudis saltem lapidibus, vel ligneis septis, ad collapsae Ecclesiae magnitudinem circumdentur, ne, facili immundorum patente ingressu, Altare Domini prophanetur.

Caveant Parochi Missae Sacrificium super illa Altaria celebrare, quibus proxima, et pene contigua est pessima
Matt. 24. 1. Turcici Coemeterii abominatio, utique desolationis, facta (proh dolor!) in loco Sancto Altaris Domini. Tales autem prophanationes, saltem quadraginta passibus, distent ab Altari, in quo divina peragenda sunt Mysteria.

CAPUT X.

DE MISSA PAROCHIALI.

Exod. 20. Cum praeceptum Domini sit, ne Fideles festis diebus laborent, operibus vacent mecanicis, et occupationibus indulgeant prophanis, utpote soli Deo per interiorem, et exteriorem cultum mancipati feriantes, in illud potissimum curam omnem, ac sollicitudinem intendant Pastores, ut animae sibi creditae humanis curis expeditae, di-

vina Festis diebus meditentur beneficia, tractent Sacra, orent, et adorent Deum in spiritu, et veritate, Missae Sacrificium audientes. Propterea diebus divino cultui mancipatis, celebrent Parochi in Parochialibus Ecclesiis, dummodo velo obtegantur, ad maiorem Populi commoditatem, frequentiam, devotionem, nec non ad Pastoralis officii in verbi Dei disseminatione, ac in tradendis Fidei rudimentis fructum uberiorem. Ioan. 4.

At si velum Templi scissum est, et collapsa iacet Ecclesia, tantum sereno caelo, et quiescentibus ventis in ea peragant Sacra Mysteria; diebus vero imbrium, et ventorum turbini obnoxiis in decentiori loco Parochialium Aedium Parochialis ministerii munere perfungantur. Mar. 15. 38.

Quod si in messi multa, nimia villularum distantia sub duobus Parochis simul commorantibus, Fideli coetui eximat commoditatem ad Parochialem Ecclesiam, seu Aedem Festis diebus confluendi, nec novas erigendas Parochias Parochianorum patitur pauperies, dividant tunc Parochi labores, et seniore domi manente, iunior ad distantia rura se conferat, Missae Sacrificium celebraturus, et caetera Parochialia exercitia diligentissime peracturus.

CAPUT XI.

DE SACRA SUPELLECTILI.

Sacra supellex, utpote Altaris ministerio, et divino cultui mancipata, ea conservanda est munditia, ea colenda diligentia, quae, et sanctimoniae participem, et Sanctitatis decet instrumentum: quamvis enim nullis humanae pretiositatis splendeat fulgoribus, ex consensu tamen Corporis, et Sanguinis Domini, sublimi est Maiestate veneranda. Hier. epist. ad Teoph.

Ideo satagant Parochi suae creditam Fidei diligentissime custodire, integram, mundam, et perpolitam servare, lineam frequenter abluere; digna sugillandi animadversione, quorum incuriae vitio, vestes sacrae pene sordescunt, et vasa Altaris Domini ab assueto nitore degenerant.

*

Ad prophanos illam usus nemo audeat accommodare. Quamvis enim lacera sit, diversis tamen Altaris usibus poterit inservire; at si nihil omnino valet ultra, ne contaminetur ab hominibus, igni devoveatur.

Notulae totius sacrae supellectilis, illius potissimum, quam Sacrae Congregationis de Propaganda Fide eximia pietas, et excelsus Religionis ardor generosa providet beneficentia, in statutis supra inventariis de bonis Ecclesiae conserventur; et ne assueta facilitate tam vasa, quam vestes, et alia huiuscemodi ornamenta depereant, aut alio quovis audaciae modo alienentur; in singulis visitationibus Parochi de Sacra Supellectile reddant rationem Episcopis.

CAPUT XII.

DE COEMETERIIS, ET SEPULCHRIS.

Sola membra Ecclesiae Spiritus Sancti, quondam Templa in resurrectionem vitae processura, Ecclesiasticae sepulturae digna habentur beneficio, a quo quaevis arcenda sunt prophana, quaevis indigna submovenda, ut, quemadmodum debitus honor, et cultus exhibendus est Ecclesiis, ita et Coemeteriis sua quoque conservetur Sanctitas, ac rependatur Religio.

Quapropter Infideles, Haeretici, Schismatici, publice excommunicati, qui viventes, nec Ecclesiam Matrem, nec Deum habuerunt Patrem, ab Ecclesiasticae sepulturae refrigerio canonicis sunt sanctionibus repellendi; nulla enim participatio iustitiae cum iniquitate, nulla societas lucis ad tenebras, nulla illis est in morte communicatio cum Fidelibus, quibuscum in vita noluerunt communicare.

Detestabilem quoque consuetudinem aliis publicis peccatoribus mortuis in iniquitate sua, Ecclesiasticam concedendi sepulturam, omnino execrantes, praecipimus, ne Parochi sub poena suspensionis ab officio, iura sepulturae, tam in Ecclesia, quam in Coemeterio sponte, ac libere indignis, et prohibitis, iuxta canonicas sanctiones tribuant cadaveribus; graviores Ordinarii arbitratu poe-

nas subituri, qui per summum simoniacae iniquitatis piaculum pecuniam, vel alia dona cuiuscumque generis non verebuntur pro execrabili functione exigere, aut praetendere.

Anathematis gladio feriatur, efferata quoque saecularis licentia, quam Fideles spretis salutaribus Episcoporum, et Parochorum monitis, et praeceptis, sepeliendi in loco sacro praefata cadavera per vim sibi arriperent.

Execrabilem pariter consuetudinariam praxim funeralia celebrandi, et ossa benedicendi mortuorum, qui decesserunt impoenitentes in pravitate cordis sui, publico potissimum concubinario foetore execrandi, nulloque iuvandi Ecclesiae suffragio, omnino damnamus, et Parochis, caeterisque Ecclesiasticis viris sub statutis supra poenis indicimus, ne talia in posterum attentent; sordidas exactiones, et pro huiusmodi damnandis exequiis iniquas pactiones Episcopi ea, qua decet maiori, proprio reservata arbitrio, severitate studeant vindicare.

PARS QUARTA

CAPUT I.

DE PAROCHIS.

Sunt Parochi animarum Pastores, in partes vocati Episcopalis sollicitudinis, in crediti Dominici gregis custodia excubantes, laborantes, desudantes. Hinc omnes pia mentis trepidatione perpendant, quantae dignitatis fastigium, quanti laboris onus subeant, ac ministerium. Digna plane animadversione sugillandi sunt, qui praeesse inhiantes, sibi solum prodesse, non aliis curantes, tanto villicationis debito mancipantur, tot animarum rei, quot per eorum negligentiam, seu prava cupiditatis exempla depereunt: pascentes enim semetipsos, lac comedunt, lanis operiuntur, et quod crassum est, occidunt, gregem autem Dei divinis legibus pascere, laudabilis vitae exem- Ezech. 33. 20.

plo enutrire, infirmum consolidare, aegrotum sanare, confractum alligare, abiectum reducere, et quod perierat, omnino negligunt quaerere; adeo ut dispersi greges, nullis virentibus herbis vegetati, nullis pascuis pinguibus saginati, tanquam sine Duce, et Pastore, in cunctis aberrent montibus vitiorum, et universo colle excelso voluptatum, facti in rapinam, et devorationem omnium bestiarum agri. Hinc durissimum in reddenda ratione villicationis iudicium, terribilis divinae indignationis vox intonat: ecce ego ipse super Pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius Pastores semetipsos, et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit eis ultra in escam.

Ezech. 5. 10.

Diligenter ergo cognoscant Parochi, vultum pecoris sui, suosque greges considerent, nec solum, quae per reliquas Synodales sanctiones statuta, et ordinata sunt, dictis, et factis exactissima studeant complere observantia; sed quibus ministerio praesunt, moribus quoque, et laudabilis vitae honestate adeo satagant eminere, ut in omnibus gravitatem, modestiam, ac Religionem praeseferentes, ad pietatem, ac Dei cultum Fideles alliciant, et non solum Sapientibus, sed et insipientibus debitores, laudabilis vitae exemplo Infidelibus quoque laudandae, ac venerandae Catholicae Religionis praebeant occasionem.

Prov. 37. 23.

Ad Rom. 1. 14.

Quoniam vero per decentiam habitus extrinseci, morum honestas intrinseca ostenditur, ideo in exteriori vestium compositione, quantum Othomanica sinit impietas, ideo procedant, ut non huius mundi, sed superni Regis militiam baiulare ab omnibus videantur.

Conc. Tr. sess. 19. c. 4.

Abstineant ab annulis, caeterisque exterioris indumenti phaleris, ne, dum hominibus appetunt videri clariores, publicae se obtrectationis dentibus exponant.

Extra Montes potissimum, ubi nullum adest vitae periculum, arma non deferant. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus; nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo in

2. Cor. 10. 4.

captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.

Caput non abradant, nec comas nutriant, in vertice tantum capitis clericalis tonsurae signum in modum coronae habeant, ut a Populo internis segregati charismatibus, externis quoque clericalis vitae characteribus segregerunt.

Vestes, quantum fieri potest, ad nigri, vel violacei saltem coloris accedant qualitatem, ut qui Deo facti sunt Sacrificium, solum divini famulatus circumamicti vestimentis, Fidelibus saltem innotescant.

Ad Altare non accedant, Sacra peracturi Mysteria, sine veste talari, quam vernacula lingua Dolamam vocant: quo enim propiores per incruenti Sacrificii oblationem divinae adsunt familiaritati, eo decentiori compositione supernae inserviant Maiestati.

In commissi gregis custodia assiduis excubent vigiliis, et, ut egentibus Sacramentorum administratione celeri prospiciant auxilio, intra fines suae Parochiae continuam sibi habitationem constituant, nec, urgenti compulsi necessitate praescriptos fines transilire, nisi per tres, vel ad summum quatuor dies aberrandi facultatem assumant, viciniori Parocho propriae curae commendantes custodiam.

Recitent Divinum Officium iuxta praescriptam methodum a Breviario Romano, nec facultatem sibi arripiant Franciscani Breviarii ritibus inhaerendi. Quisquis enim sua ministerii sorte contentus, in qua vocatione vocatus est, per statuti exercitii disciplinam, ac per absolvendi pensi executionem immobiliter persistat. 1. Cor. 7.

Prophanas declinent solemnitates, quibus effraenata saecularis licentia in commessationibus, et ebrietatibus, in cubilibus, et impudicitiis, in contentione, et aemulatione nonnullos Festos dies haud devote celebrant, sed prophano ritu contaminant; quin imo in hac immanis pressurae, quae Provinciae nostrae incumbit, calamitate, Episcoporum quoque cura, et auctoritate totis viribus Ad Rom. 13. 13.

satagant peccaminosam eliminare consuetudinem, et prudentibus monitis, et salutaribus praeceptis Fidelibus insinuantes, tollendi abusus necessitatem, cum per illum,
Tren.10.11. et ipsi in iudicium conveniant, et pretiosa quaeque dantes pro execrandi cibo convivii, gemunt postmodum, et quaerentes, nec inveniunt panem ad refocillandam animam, nec quod deterius est, piisque lacrymis prosequendum, habentes pecuniam vectigalium onere sublevandi, a Fide
Psal. 68.23. naufragant, et in barathrum Othomanicae infidelitatis miserabiliter immerguntur, fitque eis mensa eorum in laqueum, in captionem, et in scandalum.

Rom. 11. 9. Illas quoque mensas a Parochiali domo omnino eliminent, quibus Festis pariter diebus in aliquibus locis solet Populus propriis sumptibus manducans, bibens, et
Act. 4. 2. ludens, nulloque spirituali pabulo recreandus convenire: non enim aequum est, Parochos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis, nec proprias domos habentes ad munducandum, et bibendum, sacras Parochiales Ae-
Cor. 11.22. des, in quibus potissimum Divina peraguntur Mysteria, contemnere, et confundere eos, qui non habent.

Non immisceant se negotiis saecularibus, mercaturis potissimum, et aliis quibusvis negotiationibus illicitis, ac saecularibus iudiciis praesidentes, et criminales quoque causas iudicantes, nullo modo dent operam. Tales enim, dum mundanae vertiginis quotidie rotantur impulsu, a saecularibus ulla vix ratio discernit. Possunt tamen, imo et debent ea, quae pacis sunt, procurare, iurgia, rixas, contentiones more patrio componere, cum Turcis de imminuendo tributi onere, et sublevanda Fidelium calamitate in summa Christianorum hominum charitatis, et idoneitatis penuria agere, et contractare.

Medicinam, et Chirurgiam non exerceant, animae, non corporis se Medicos profitentes.

Avaritiam, pecuniaeque cupiditatem, quasi omnium criminum radicem, evitent, nec ullam miserae Parochianorum paupertati in extorquendis decimis violentiam adhibeant, ne sanguis subditorum, de manibus eorum

requiratur, imo erga eos, ne in apostasim prolabantur, sua largientes misericordiae viscera aperiant.

Munditiam cordis, castitatem corporis, tanquam praecipuam clericalis militiae tesseram, ab omni naevo infamiae illibatam conservent, canonicis Sacerdotes plectendi poenis, qui sacrum dare, hoc est Sacrificium Deo offerre debentes, maligno se Spiritui non verentur per incontinentiam carnis victimam immolare.

Singulis saltem mensibus sacramentalis confessionis Heb. 9.
expiatione emundent conscientias suas ab operibus mortuis peccatorum ad inserviendum Deo viventi in sanctitate, et iustitia coram illo, Fidelibus quoque exemplum daturi frequentiori devotione ad Poenitentiae accedendi Sacramentum.

Nemo Parochos, vel Clericos ad Turcica tribunalia citare audeat. Cum enim Ecclesiastici hominis, Ecclesiasticus Iudex sit, ad solum Episcopale forum in dirimenda inter Clericos, vel cum Clericis controversia accedendum est.

Quicumque in manu potenti, vel Turcarum brachio excelso suffultus in Parochiam se intruserit, aut ab Ordinario suspensus, vel alia Ecclesiastica innodatus censura, violenta Turcarum officia, directe, vel indirecte expostulaverit, excommunicationis poenam incurrat, Romano servatam Pontifici. Aequum enim est, ut, qui summa imis per sacrae libertatis prophanationem contaminant, in infimam vilitatem degeneri abeuntes audacia, suprema anathematis censura pro Ecclesiastica immunitate feriantur.

Monentur Episcopi, ut institutionem Parochorum ipsis scripto adhibeant, Ecclesiastici regiminis tutissimae regulae inhaerentes.

Cum nihil magis officiat animarum saluti, quam ab illis gubernari, qui seipsos regere non possunt, curam omnem, ac sollicitudinem impendant Episcopi, ut ad animarum curam admittendi, obeundi muneris calleant rationem. Ad Sacerdotium provecti Parochialis ministerii Conc. Trid.

rudimenta deponant sub directione alterius Parochi, a quo officium suum rite obire addiscant. Incauta enim ducuntur praecipitatione, qui curandi gregis inexpertes ad Parochialia provehunt ministeria, et sublato quandoque veterano Parocho, et emerito Duce, novum, ac omnino rudem in perniciem animarum subrogant curatorem.

Omnium Synodalium Decretorum Parochi habeant exempla, illaque oculis lustrantes, assidua quoque mentis consideratione revolvant, et opere compleant: ipsorum vero incuriam, et negligentiam in observandis praescriptis sanctionibus, ubi nullas praescripsimus, discreto zeli fervore, Episcopi arbitrariis poenis coerceant.

CAPUT II.

DE CURATORUM PROVENTIBUS, EORUMQUE RECTA, ET OECONOMICA ADMINISTRATIONE.

Omnia bona Ecclesiae, vel ex decimarum solutione, vel ex praediorum fructibus, vel ex alio quocumque capite in Parochiales proventus proficiscentia, peculium Christi merito nuncupatur. Traditur enim Parochis, tum ad honestum eorum vitae subsidium, et spiritualis sumptum ministerii, ut, qui Ecclesiae inserviunt, de Ecclesia
1. Cor. 9. 13. quoque vivant, tum ad Christi familiam in pauperibus, et egentibus alendis sustentandam. Idcirco Parochus praeter animas sibi commissas, Ecclesiae quoque facultates pervigili semper attentione gubernet, ne vel Ecclesiae dissipator, vel, quod absit, pauperum iugulator per subtractionem alimenti videatur.

Caveat sub anathematis comminatione quidquam ex bonis Ecclesiarum, sive mobilibus, sive immobilibus donare, vendere, aut alio quocumque modo, vel colore alienare; sed ea potius omni honesta ratione augere, et Christi facultatum vere Custos dicendus, et Pastor fideliter studeat observare.

Ut autem in praesenti calamitatum congerie Parochialium Ecclesiarum, quantum fieri potest, consulatur

indemnitati, et quae supersunt facultates, maiori conserventur cautione, decernimus, et sancimus, ut omnium bonorum, mobilium, seu immobilium, iurium, actionum, annuorum censuum, sive reddituum, cuiuscumque Parochialis Ecclesiae, duo inventaria Episcopi auctoritate munita conficiantur, quorum unum apud Parochum, alterum apud Ordinarium conservetur. Episcopi vero in suis visitationibus sedulo inquirent, an intacta omnia iuxta instrumenti tenorem existant; quod si quid deesse compererint, recuperare studeant, et Parochi, cuiuscumque alterius culpam, poenis vindicent severioribus.

Parochus, qui, vel vineam plantavit, vel alio quocumque modo bona Ecclesiae auxit, impensi laboris gaudeat fructibus, nec, nisi urgente canonica necessitate, a Parochiali officio removeatur.

Post obitum Parochi Ecclesiae Benefactoris, eius secundum carnem haeredes, et propinqui, nihil audeant, de impensi sumptus ratione in Ecclesiae bonis vindicare, vel praetendere, eorumque temerarios ausus Episcopi anathematis gladio compescant.

Quoniam vero in nonnullis locis, plures Parochi communi domicilio laudabiliter contenti, communis quoque spiritus unanimitate, quamvis in excolenda vinea Domini Luc. 22. 24. quandoque insudent, saepius tamen orta inter eos contentione, quis eorum in aeconomica administratione videatur esse maior, dum de ambitu certant superioritatis, perturbato rerum ordine in perniciem confoederantur christianitatis. Ne autem spirituale aedificium, quod charitate, et concordia coalescit, discordia maxime collabatur, praecipimus, et mandamus, ut praefati Parochi in communi domo communi mensa victitantes, minores obsequantur maioribus, et qui diuturnioris servitutis merito caeteros antecellit, in aeconomica quoque rerum administratione, ita antevertat, ut praeter quotidianos necessarios sumptus, nec inferiores, sine primi Parochi licentia, nec superiores, sine Comparochorum consensu, quidam audeant de communibus proventibus dispensare, aut alio

quocumque modo disponere; sed singulis annis, ut solent, qui supersunt fructus, pro rata portione eos fideliter studeant dividere, ut de caetero charitas, quae Deus est, individuae unitatis in eis teneat Principatum.

Quod si Parochus in oculorum caecitatem, vel in senilem aetatem, vel alium quemcumque morbum, potissimum leprae inciderit, nec administrandae compos Curae fuerit, alius illi Parochus substituatur, cum quo cunctos fructus dividat, et propriae necessitati provideat.

Matt. 24. 12. At vero, ubi Parochiales proventus adeo tenues existunt, ut duos Parochos non patiantur alendos, ne, senescente iam mundo, charitas quoque refrigescat, cum omnes Parochi in uno spiritu unanimes, alieni quoque casus ducti timore nobis exposuerint, se promptos, paratosque esse, miserrimae Parochorum impotentium paupertati, singulis annis impendere, quidquid a nobis sancitum fuerit: Nos digno commendationis elogio, mutuae Parochorum misericordiae viscera prosequentes, discretionis zelo decernimus, ut pro substentando impotenti Parocho, cui Dominicus semel ager ab eo excultus per supervenientem Curatum, ad victum necessaria non valeat suppeditare, singulis annis, singuli Parochi viginti occhas, ut vocant, tritici, et quadraginta argenteos, aspras dicunt, Episcopi vero duplo magis subministrent, nec ad alios alterius iurisdictionis libera charitatis electione se extendant.

CAPUT. III.

DE ALUMNIS SACRAE CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE.

Ea inest Sacrae Congregationi de Propaganda Fide charitatis amplitudo, ut, dum verae Religionis cultum longe, lateque per alias Mundi Nationes divino zeli fervore dilatare contendit, Albanae quoque genti iisdem beneficentiae commodis occurrat, potissima, in Collegiis sita, Albanae iuventuti bonis artibus, et disciplinis in-

struendae, ad divinae gloriae augmentum, Patriaeque salutem liberaliter elargitur. At vero tantae pietatis opus, cum nonnullis ab hinc annis per filios inobedientiae, ab instituti sui ratione degeneres, inanium vilitate praetextuum violetur, dignisque fraudetur fructibus, Alumnos monemus per viscera misericordiae Iesu Christi, ut memores militiae, cui nomen dederunt, peracto studiorum curriculo in Patriam properantes, nihilque cunctantes revertantur pro Deo, et Ecclesia pugnaturi, nec non animas pretioso Christi sanguine redemptas, protensisque manibus eorum opem implorantes, ab hostibus, et inimicis Crucis Christi pro viribus defensuri. Sciant, se teneri, vitae probae, ac morum fulgore micantes, doctrinae Evangelicae, ac zelo animarum ardore flagrantes, veluti candelabra supra montium iugis sita, tenebras tam infidelitatis, quam haereseos viriliter dissolvere, et intra fines propriae Provinciae sistentes, in divinis administrandis omnem laborem, studium, operamque pro animarum salute impendere. Hoc Deo voverunt, Sacrae Congregationi spoponderunt, ut propterea piaculum sit, doctrinae uberibus, bonorumque omnium ubertate impinguatos recalcitrare, et a promissa vitae ratione, veluti nullis iuvandae Patriae legibus adstrictos, in viam efferatae cuiusdam libertatis prosilire.

Urb. VIII. in Bull. erec. Colleg. de Prop. Fide.

Illos vero, qui post annorum seriem extra fines Provinciae, nullo fulti Sacrae Congregationis beneplacito, propriae tantum commoditati indulgentes, adhuc non verentur commorari, si ratio officii, et debiti toties monitos, honoris, ac salutis negligentes, movere non potest, ut in Provinciam revertantur, moveat animarum salus, quae per eorum absentiam deperdunt, iustissimo Dei iudicio de eorumdem manibus repetendae.

Rogamus quoque, et enixe in Domino obtestamur omnes, quotquot sunt, Archiepiscopos, et Episcopos, ut, si quos huius nominis Alumnos in suis Dioecesibus noverint delitescere, zelo zelantes pro pene desolata Domo Dei, in Patriam remittant, nullum excusationis locum,

quae sua sunt, non quae Iesu Christi, quaerentibus, ac falsis omnino praetextibus discriminum (quae tamen pro animarum salute usque ad sanguinis effusionem subire tenetur) laborantibus, relinquentes.

Meminerint Alumni, instituti sui celsitudinem, nullius Parochiae finibus circumscriptam, solo esse Episcoporum arbitrio limitatam. Idcirco peculiari quodam subiectionis genere, Episcopis pareant, illucque exactissima promptitudine accurrant, quo eius iussio vocat, necessitas maior urget, et animarum salus, cui se perpetuo devoverunt, compellit. Quicumque enim secus fecerit, sciat, se inobedientiae nota sugillandum, praetermissi quoque debiti sui rationem Deo, et praefatae S. Congregationi redditurum.

CAPUT IV.

DE PATRIBUS MISSIONARIIS.

Missionariorum munus est docere, praedicare, et baptizare. Excelsum quidem ministerium, quod in Apostolicis Viris ardor perpetuus, labor immensus, zelus singularis, nullisque limitibus circumscriptus complet, ac
Phil. 3. 18. perficit. Hinc militantis Ecclesiae strenui bellatores, Apostolorum vestigiis, ac laboribus inhaerentes, cum vitiis, et concupiscentiis, cum inimicis Crucis Christi praeliaEph. 6. 14. turi, stare debent, succinti lumbos suos in veritate, et induti loricam iustitiae, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum Fidei, galeam salutis, et gladium Spiritus, qui est verbum Dei, et qui in hac Fidei palaestra pro Deo, et Ecclesia militantes, animarum salutem, Religionis catholicae incrementum, veluti pretiosa Christi trophaea erigere iubentur, ad summos deinceps, ac vere Apostolicos labores, per haec nostra Decreta excitantur. Quidquid enim vel Apostatarum impietas, vel claudicantium iniquitas, vel caeterorum Christi fidelium praestat detrimenti infirmitas,
Luc. 3. 5. eorum praesertim opera mandamus restaurandum, quorum potissima cura fieri debent prava indirecta, et aspera in

vias planas, ut in se reversus, videat omnis homo salutare Dei.

Ne autem dum foris pugnae, intus quoque appareant timores, in illud primo curam omnem, et sollicitudinem intendant Patres Missionarii, ut, quidquid Apostolicae conversationis lucem obtenebrare potest, pro viribus dissolvatur, et qui verbi ministerium extra gerunt, intra domesticos quoque parietes, solitum regularis disciplinae nitorem illibatum conservent. 2. Cor. 8.

Quia vero qualibet victimarum oblatione melior est acceptabile Deo Sacrificium obedientia, in huius Sanctae, ac Religiosae virtutis observantia potissimum Patres emineant, pendentes a nutu, et omnimoda directione Patris Praefecti, et quo eius urget auctoritas, illuc, exactissima accurrant promptitudine, nullis omnino excusationis praetextibus, a praestanda eximendi obedientia. 1. Reg. cap. 15. 22.

In absentia Praefecti parem gerant morem eius Vicesgerenti, sive Vicepraefecto, quem ipse Praefectus in alias Regiones, ex consensu Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, aliquando profecturus, ex numero Patrum, non solum aetatis gravitate, aut diuturnioris merito servitutis, sed probitatis, Religionis, prudentiae, caeterisque eminentem virtutum fulgoribus, eligat meliorem.

In quolibet hospitio, sive domo Missionis, obediant caeteri Praeposito, sive Praesidenti a Praefecto, vel Vicepraefecto ad tempus assignato, illique in oeconomicis subditi sint, nihil dando, vel accipiendo, aut habendo sine eius iussione. In animarum vero cura ambulent omnes cum consensu, in pari causa; pares animos, ac labores impendentes, nec in excolenda vinea Domini ullo praecedentiae, aut maioritatis ambitu efferantur; quin imo praecedentes domi auctoritate, praeemineant quoque foris exemplo, aliis modum praebentes, animas pretioso Christi sanguine redemptas per incommoda, per discrimina, per vincula, per carceres, per ipsam quoque sanguinis effusionem a Daemonis fraudibus eripiendi.

Non equitent iuxta eorum regulae praecepta sine necessitate, nec Medicinam, sive Chirurgiam exerceant, sine Sanctae Sedis indulto, ne dum aliorum curant infirmitates, ipsi in spiritualem morbum incidant graviorem. Sciant tamen, se animae, non corporis Medicos esse, ac, indulgente quoque licentia, ad spiritualia potius, quam ad terrena medicamina attendant, plus animae, quam corpori impendentes.

Ne inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur, ut Seraphica iura clamant, nemo tam in Baptismi, quam Confirmationis Sacramento Patrini, vel Compatris munere fungatur. Nec ritum primos tondendi capillos pueris, puellisque exerceant: strictissimam enim Religiosae vitae observantiam Apostolici Missionarii officium, nec destruit, nec dispensat; imo perfectam professionem perfectiori vocatione, et saluberioris instituti ratione aedificat, et confirmat.

Meminerint Patres, se Coadiutores esse Episcoporum. Propterea communicato mutuae charitatis ardore, in procuranda Dominici agri ubertate, manus dent Episcopis,
Ep. 4. 12. illosque sincere verbi Dei disseminatione adiuvent in opus ministerii, in aedificationem Corporis Christi.

Non coarctentur tamen ab Episcopis ad examen pro confessione audienda, nec intra fines suae Missionis ab eorum pendeant facultate, tam in exercendo munere Confessarii, quam in obeundo praedicationis officio, cum ab ipsa instituti ratione, ac privilegio huiusmodi careant obligatione.

Priusquam vero exponantur officio audiendi confessiones a Patre Praefecto, vel ab alio, ad hoc specialiter Deputato, examinentur circa peritiam Albanae linguae, ut latissimae messis, meritique campum tutissimo cursu, et velut inoffenso percurrant pede.

Quod in superioribus, et aliis sequentibus capitulis de animarum curatoribus praescripsimus, idem quoque Patribus respective iniungimus, ut rebus Religionis graviter inclinatis, Apostolicos humeros supponentes, repa-

rent Domum Dei. Cumque iuxta Apostolum, verbum Dei non sit alligatum, non tantum sonet in Ecclesiis, sed per rura, per campos, per privata pauperum domicilia eorum vox, labor, et praedicatio decurrat, ne tepidus, aut frigidus Apostolicae sententiae experiatur severitatem. Vae mihi si non evangelizavero, quia dispensatio mihi credita est. Timot. 29. 1. Cor. 9.

Apostolico ritu Villulas suae subditas Missioni assidue lustrent, dispersas Catholici nominis reliquias invisant, infirmos in Fide roborent, lapsos, et devios in viam salutis revocent: et redeuntibus aliis domum, alii quoque in messem nimis amplam, opportuno, et continuo motu succedant. Sic enim de Christi vinea assidua peregrinatione solliciti, venientes tandem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

Pater Praefectus Serviae, et Albaniae, semel in anno per omnes Missiones, visitationis laborem extendat, et Sacram Congregationem de Propaganda Fide, de illarum statu, ac spirituali progressu iuxta traditam Episcopis methodum certioret.

Idem quoque praestabit Pater Praefectus Macedoniae, bis tamen in anno, verno scilicet, et autumnali tempore, Missiones numero pauciores lustrabit.

Uterque porro charitatis discretione permotus necessarias facultates Patribus, et potissimum longiori via distantibus, communicet, ut subitis casibus opportuna applicentur remedia, ne dilato medicamine spirituale vulnus recrudescat.

CAPUT V.

DE SCHOLA CORBINENSI ET ALEXIENSI.

Inter caetera a Sacra Congregatione de Propaganda Fide collatae beneficentiae argumenta, illud quoque numerandum est, quod provido zeli fervore externis studiis domesticam adiungens disciplinam, ad instituendos Clericos in viis Domini, et litterarum informandos rudimentis, scholam Corbinensem, annua Magistro assi-

gnata pensione, instituerit. Magna quidem hucusque fere in obeunda muneris sui ratione Gymnasiarchae laborarunt negligentia, sed in ipsis potissimum praeteritorum bellorum incendiis omni penitus extincto fervidae charitatis igniculo, tam salutaria Provinciae exercitia fuere intermissa, Sacra Congregatio conceptae spei expectatione fraudata; et ipsa Dyrachiensis Provincia doctrinam, et morum integritatem in Ecclesiasticis viris desiderans, alio deficiente instruendae iuventutis suffragio, per assiduitatem praefati Magisterii, remedia opportuna dolenter flagitare non desinit. Quapropter Corbinensi Ludimagistro praecipitur, ut debiti sui memor assidua sollicitudine iniuncti ministerii pensum satagat absolvere, quo, et propriae consulat conscientiae, et Provinciae egestati in summa idoneorum Parochorum penuria, iuxta piam mentem praefatae Sacrae Congregationis succurrat. Methodum autem docendi talem retineat et indispensabiliter observet.

Praeter legendi intelligentiam, scribendi quoque peritiam tradat discipulis. Utrumque enim Parochialis exercitii, ad quod talia tendunt studia, basis est, et fundamentum. Nec scriptionis rationem, veluti parva quaeque despiciat. Deficientes namque in hoc uno, nec latinae linguae studiis, nec Ecclesiastica Pastorali queunt informari disciplina. Hinc deplorabilis rerum status, Parochorum lugenda inscitia, et Fidelium, qui ab idoneis propterea minime reguntur, miseranda Magistrorum vitio oriuntur discrimina.

Postquam haec prima documenta tradiderint, gramaticae rudimentis Iuvenes informet, necessaria latinae linguae cognitione imbuendos.

Assidua Catechismi explicatione, et harum Provincialium constitutionum lectione illos exerceat, ut et Ecclesiasticos ritus cognoscere, et recte animarum curam suo tempore possint ministrare. Haec de litteraria disciplina; pauca quidem, sed in magnos processura animarum progressus, si exacta, uti debent Magistri, diligentia observentur.

At pari sedulitate curandum est, ut Clerici in semita mandatorum Domini dirigantur, et forma gregis efficiendi, pietatem, Religionem, bonosque mores erudiantur.

Idcirco satagat, ut Festis solemnioribus, et singulis mensibus conscientiam aperiant, peccata confiteantur, et, si per prudentiam, et aetatem habiles sint, et sacris Dominici Corporis dapibus reficiantur; modum quoque proprias conscientias exonerandi, et expurgandi illos edoceat, ut alienas quoque examinare addiscant.

Sabbatho, vel alio commodiori hebdomadae tempore libellum doctrinae Christianae memoriter cogat eos recitare, et per mutuas interrogationes de ipsa omni poscenti reddere rationem.

Quod si Magister animarum curam exerceat, in Parochialium rerum ministerio, singulos Clericos pro sua vice secum habeat, ut quod verbo illos edocet, opere quoque complendo, modum Pastoralis officii, faciliori exempli methodo Clericis subministret.

Obtestamur autem in Domino, Venerabilem Fratrem nostrum Archiepiscopum Dirrachiensem pro tempore existentem, ut pro debito Pastoralis officii, pro vineae Domini ubertate, et commissi gregis securitate, tanti ponderis ministerio continua excubet vigilantia, ne assueta Magistri negligentia discipulorum progressus desideretur, et totius Dioecesis deploretur iactura. Super hoc quidem eius oneratur conscientia, ut, si Praeceptor munus obire neglexerit, Sacram Congregationem de Propaganda Fide certioret, quo desidi, et socordi alius idoneus, et muneri aptior sufficiatur.

Iisdem legibus pareat Ludimagister Alexiensis iuxta piam mentem Reverendissimi Fratris Georgii Episcopi Alexiensis. Vegliae institutus, eumdem servet disciplinae modum, eadem invigilet sollicitudine, in ipsa temporum necessitate, in Ecclesiasticae disciplinae iactura, et Ecclesiae prodesse, et communi utilitati consulere piis studiis insudet, totisque viribus satagat, et incumbat.

*

CAPUT VI.

DE CONSULENDO COMMUNIBUS PROVINCIAE NECESSITATIBUS.

Inter caeteras Pastoralis officii sollicitudines, quibus incessanter premimur, illa quoque fortius nos anget, ut, quidquid ad sublevandas Fidelium calamitates, Populosque tam Serviae, quam Albaniae in Fidei sinceritate (quolibet semoto obscuritatis velamine) immobiles inviolatosque servandos, conferre potest, totis viribus amplectamur, et promoveamus. Sane tot tributorum onera gravia, et intolerabilia, quibus Fidelium pauperies opprimitur, et non habentes, unde solvant, in barathrum Mahometicae sectae miserabiliter prolabuntur, diruptae Ecclesiae, quibus restauratio ad decorem Domus Dei, per manum Turcarum praepotentem denegatur; Sacerdotum quoque oppressiones, et alia malorum agmina, quae in Provinciarum confaederantur iacturam, et Petri naviculae partem, instantibus procellis, debilitare videntur, a Rectoribus quidem potissima exposcunt remedia. Clamandum plane est in naufragii periculo
Matth. 8. 25. constitutis, et precibus ad Deum fusis dicendum: Domine, salva nos, perimus, ut, qui nostris iniquitatibus offensus, hactenus in puppi dormitasse videtur, exurgat
Psal. 67. 1. tandem in adiutorium nostrum, et dissipentur inimici
Matth. 8. 26. eius, imperetque ventis, et mari, fiatque tranquillitas magna. At qui nullius creaturae suae indiget ministerio Deus, vult tamen pro sua benignitate, humanis quoque nos insudare cooperationibus. Haec itaque a Metropolitano Archiepiscopo Visitatore proposita, et mature considerata, attendens, statuit Sacra Synodus, ut ad Legatos Christianorum Principum Constantinopoli degentes, expressa idonei viri expeditione, nomine Provincialis Synodi litterae mittantur, et eorum auxilia implorentur nostris malis opportuna; sumptus necessarios, tam pro itinere, quam pro quacumque rei exigentia, Archiepiscopis et Epi-

scopis singulis pro rata persoluturis. Sperandum quidem est, Deum Optimum Maximum in cuius manu sunt omnium potestates, et omnium iura Regnorum, quippe suscitavit Spiritum Cyri Persarum Regis, ut aedificaret ei Domum in Ierusalem, per Christianissimorum instantiam virorum, zelo zelantium pro Domo Domini exercituum, Turcarum corda immutaturum in melius ad laudem, et gloriam eiusdem Omnipotentis Dei, decorem Domus eius, Catholicae Religionis incrementum, Fideliumque omnium salutem, et securitatem. 2. Paral. 36. 22.

CONCLUSIO

Omnia, et singula pro muneris nostri, et iniuriae temporum ratione habita, et constituta Decreta Sanctissimo Domino nostro Christi in terra Vicario, universalis Ecclesiae Moderatori Maximo, infallibili Dogmatum Legislatori, et Iudici, ea, qua in hac nostra Synodo legitimo congregata, debemus humilitate, genibus in obedientiam flexis, submittimus, et Sanctae Romanae Ecclesiae omnium Ecclesiarum Matri, et Magistrae, necnon Sacrae Congregationi Cardinalium negotiis Propagandae Fidei Praepositorum, emendanda, et corrigenda ad laudem Omnipotentis Dei, Fideique propagationem toto animi obsequio subiicimus.

Nos Vincentius Zmaievich Archiepiscopus Antibarensis Serviae Primas, Visitator Apostolicus Albaniae, definientes subscripsimus.

Ego Petrus Zumi Archiepiscopus Dirrachiensis assentiens subscribo.

Ego Petrus Caragich Archiepiscopus electus Scuporum assentiens subscribo.

Ego Georgius Episcopus Sappatensis assentiens subscribo.

Ego Nicolaus Vladagni Episcopus Alexiensis assentiens subscribo.

Ego Antonius Babbi electus Episcopus Scodrensis assentiens subscribo.

Ego Marinus Gini electus Episcopus Pullatensis assentiens subscribo.

Fr. Aegidius de Armento Praefectus Apostolicus Missionum Albaniae, meo, et PP. Missionariorum nomine assentior.

Ego Fr. Franciscus Maria a Lycio Praefectus Apostolicus Missionum Macedoniae, meo, et Missionariorum nomine assentior.

Ego Fr. Martinus a Gionima Minister Provincialis, meo, et Patrum de Observantia nomine assentior.

Fr. Raymundus Gallani a Secretis.

LITTERAE INSTRUMENTALES DECISIVAE CONFINIUM
INTER EPISCOPATUS ALEXIENSEM
ET ARCHIEPISCOPATUM DIRRACHIENSEM.

In nomine Christi Amen. Anno a Nativitate eiusdem 1638. Indictione 6. die vero 14 Decembris, Actum Merchigne Dioecesis Alexiensis, in Aedibus Episcopalibus solitae residentiae Illustrissimi, et Reverendissimi Episcopi Alexiensis, coram me Francisco de Leonardis Archidiacono Traguriensi, et in hac causa Commissario, et Executore Sacrae Congregationis Eminentissimorum, et Reverendissimorum Cardinalium negotiis Propagandae Fidei Praepositorum, nec non coram admodum Reverendo Patre Hyacintho a Cespitello Minoris observantiae Reformatorum Missionario Apostolico in Epiro, et coram infrascriptis Testibus specialiter ad hoc vocatis, et rogatis etc.

Ibique personaliter constituti Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Frater Benedictus Ursinus Ragusinus, Episcopus Alexiensis ex una parte, ac Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Frater Marcus Scura

de Croia Episcopus Albanensis , ac totius Archiepiscopatus Dirrachiensis administrator universalis ex alia , sponte etc. per se, et successores suos omni meliori modo etc. devenerunt ad infrascripta pacta, transactiones, et conventiones (salvo tamen semper, et quatenus opus fuerit, consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae , ac praefatae Sacrae Congregationis Propagandae Fidei) videlicet. Cum diu controversum fuerit, et variae lites , et dissidia intercesserint, tam inter ipsos supradictos Illustrissimos, et Reverendissimos Dominos Episcopos Alexiensem , et Albanensem , quam inter eorum Praedecessores, nec hactenus ullo pacto componi, seu omnino definiri potuerit super fines, et limites utriusque Ecclesiae Alexiensis, et Albanensis a parte Orientis, et iura Episcopalia in diversis Ecclesiis, tam Parochialibus, quam simplicibus infra eosdem terminos, seu fines existentibus. Cumque tandem supradicta Congregatio de Propaganda Fide, per expressas litteras sub data 24. Aprilis 1638. quarum executionem mihi supradicto Archidiacono mandavit, ipsi Illustrissimo, ac Reverendissimo Domino Episcopo Albanensi commisit, ut observaret fines, et terminos in folio sibi transmisso, descriptos , accederet Ecclesias in eodem folio enunciatas, iuri, et iurisdictioni eiusdem Episcopi.

Tenor autem litterarum, et folii annexi sequitur. A tergo: Illustrissimi, e Reverendissimi Sig., come Fratelli, Monsignori li Vescovi Sappatensi, e d'Albania; intus vero Molto Illustri, e Reverendissimi Signori, come Fratelli. Essendosi in questa Sacra Congregazione esaminata con diligenza la differenza de'confini, che hanno le Signorie Vostre con Monsignor Fra Benedetto Vescovo d'Alessio, è parso a questi miei eminentissimi Signori, che li confini notati nell'aggiunto foglio siano ben provati a favore del suddetto Vescovo d'Alessio, e che le Chiese nel medemo foglio nominate, si appartengano a quello; però non essendo bene, che le Signorie Vostre contendino più sopra li suddetti confini per lo scandolo, che possono ri-

cevere non solo li Fedeli, ma gl'Infedeli ancora , e per gli altri gravi inconvenienti , che sogliono succeder da simili contese, e massime in coteste parti sotto li Turchi, la medema Congregazione desidera, che si quietino , ed osservino li suddetti confini , e lascino alla detta Cura del Vescovo d' Alessio le Chiese nel detto foglio enunciate , sicure di fare cosa gratissima all' istessa Sagra Congregazione, e per fine me le offro , e raccomando. Roma li 24. Aprile 1638.

Delle Signorie vostre, come fratello il Cardinal Antonio Barberini, Francesco Ingoli Segretario. Ad latus vero: Vescovi d' Albania, e Sappatense. Foglio. Confini della Diocesi del Vescovato d'Alessio. Dalla parte Orientale confina per parte del Mare con la Diocesi del Vescovato di Croia, mediante il Fiume Matia , caminando per S. Giorgio di Cucula , tra il detto fiume Matia , e Fandi, per S. Nicolò di Massagni e S. Maria di Laccigheghi , e deriva infino al Fiume Drino per drittura. Dalla parte Occidentale confina parimente con la Diocesi del Vescovato di Scutari, mediante il Pantano Casticuccia per mezzo la Villa di Cuculi, per Foglietta maggiore, cioè Albero grande, in nostra lingua, d' Olmo, e di più con il Vescovato Sappatense , mediante il Ponte della Villa di Blinisctì, e per luogo detto Stogh, cioè Sambucco, e per torrente detto Chissoeba , e per Palumbo , e per S. Nicolò de Calami, e a drittura al Ponte di Lecca, e pure a drittura al viaggio detto Sissa, e deriva al Fiume Drino , per la costa di Monte Negro tra Ballani , e Fandi picciolo, ed Elia al Fiume Confni.

Chiese, che appartengono alla Diocesi del Vescovato d'Alessio, contenute fra li soprascritti confini. Sanctus Nicolaus Alexii Cathedralis. S. Georgius, et S. Maria de Castello ; item S. Maria ultra flumen Monasterium, S. Ioannes de Rannense, S. Veneranda de Ballareni, S. Nicolaus de Cacharich, S. Eufemia de Calameti, S. Salvator de Velia, S. Ioannes de Merchigna, Ss. Cosma, et Damianus de Manthia, S. Blasius de Salumundi, S. De-

metrius de Darda, S. Alexander de Bocchiano, et Gaibbi, S. Nicolaus de Soimeno, S. Barbara de Pedana, S. Georgius de Ficu, S. Salvator de Rebico, S. Georgius de Cucula, S. Ioannes de Bulgari, S. Maria de Nderfandina, et de Blexis, S. Veneranda et S. Marcus de Nchtella, S. Alexander supra Montem Miriditarum, Abbatia, S. Maria, et S. Marcus de Fandi Vogoli, S. Demetrius de Fandi Maẓe, S. Paulus, et S. Stephanus de Bliniscti, S. Maria de Sperdasa, S. Georgius de Gianula, S. Michael de Castagneti, S. Crux ad Flumen Glomesichium, S. Nicolaus de Flumine Calami, S. Veneranda de Reia, S. Trinitas de Schiesa, et S. Maria Magdalena de Barbatiorum, et tandem aliae quaedam destructae, aliae vero parvi momenti inter supradictos terminos Dioecesis Alexiensis.

Verum cum aliqua difficultas oriretur circa totalem executionem supradictae commissionis Sacrae Congregationis, praecipue circa nonnullas Ecclesias, quarum iura Episcopalia praetendebat idem Illustrissimus, et Reverendissimus Albanensis suos Praedecessores habuisse per immemorabilem possessionem, habita etiam accurata consideratione locorum, et Populorum, perpensis quoque incomodis facile emersuris, si ipsa adamussim, et integre demandaret executioni, ob bonum pacis, et concordiae tam ipsorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum, Episcoporum; quam animarum illis commissarum, et ad vitanda scandala multoties hac de causa orta, praedictus Illustrissimus, et Reverendissimus Albanensis, seu Croiensis, tanquam filius obedientiae, sciens rem gratissimam facturum Sanctae Sedi Apostolicae, et Sacrae Congregationi de Propaganda Fide, virtute eius commissionis per se, et successores suos, sponte, et libere cessit, et reliquit Curae, et iurisdictioni Illustrissimi, et Reverendissimi Domini Episcopi Alexiensis Ecclesias infrascriptas, videlicet. S. Mariam de Nderfandina, S. Alexandrum supra Montem Miriditarum Abbatiam, S. Mariam et S. Marcum de Fandi Vogoli, S. Demetrium de Fandi Maẓe, S. Paulum, et S. Stephanum de Bliniscti a se, et a Praede-

cessoribus suis olim possessas cum omnibus praediis, possessionibus, iuribus, et pertinentiis suis, ita ut in ipsis habeat, et exerceat per se, vel per substitutos suos libere, et pacifice, omnia, et quaecunque iura Episcopalia, tanquam proprius Episcopus, et Ordinarius earum. Ex altera vero parte Illustrissimus, et Reverendissimus Dominus Episcopus Alexiensis cessit, et reliquit eidem Illustrissimo, et Reverendissimo Domino Episcopo Albanensi, seu Croiensi omnia iura, rationes, actiones, et praetensiones, quas quomodocunque, et qualitercunque habuit, aut habere potuit supra Ecclesias S. Georgii de Cucula, S. Ioannis de Bulgaris, S. Mariae de Lassineghi, S. Venerandae et S. Marci de Nchtella, S. Blasii, seu S. Alexandri de selita Parochialis, ita ut sint, et intelligantur Iurisdictionis ordinariae praedicti Illustrissimi, et Reverendissimi Episcopi, et Ecclesiae Albanensis, seu Croiensis, cui perpetuo incorporatae, et annexae existant, ac praefatus Episcopus in eis omnia iura Episcopalia, licite, libere, et pacifice exercere valeat, nec ullo unquam tempore, sub quovis quaesito colore, possit hac de re a quocunque molestari, seu inquietari. Insuper supradictus Illustrissimus Dominus Albanensis, seu Croiensis promisit, et se obstrinxit curare, et facere, ut tam Ecclesiastici, quam Saeculares cedant, et relinquant omnia praedia, possessiones, et iura quomodolibet pertinentia ad Ecclesiam Abbatialem S. Salvatoris de Rebicot adstringendo illos ad relaxationem dictorum bonorum per censuras Ecclesiasticas, et alias poenas contentas in Sacris Canonibus contra invasores, et detentores bonorum Ecclesiasticorum. Et pariter ipse Illustrissimus, et Reverendissimus Alexiensis spondet, et promittit, se officio veri, et boni Pastoris functurum, in commonendis, et persuadendis Miriditis, praecipue illis, qui Parochiae Sanctae Mariae de Nderfandina subiecti sunt, ne hostiliter fines, et subditos ipsius Illustrissimi, et Reverendissimi Albanensis invadant, et versa vice idem pollicitus est ipse Illustrissimus, et Reverendissimus Albanen-

sis, ut subditi ipsorum quiete, et pacifice, sicut decet Christi Fideles, in posterum vivant. Nec quilibet dictorum Reverendissimorum Episcoporum possit ullo pacto facere exactiones, seu quovis modo se intromittere in Ecclesias, seu Parochias alterius: et ita promiserunt, et se in verbo veritatis adstrinxerunt exequi in posterum, et observare omnia, et singula praemissa, sub obligatione in forma Camerae Apostolicae, et non solum hoc, sed omni meliori modo, et iure, volentes, et intendentes, ut pro expressis, et nominatis habeantur, omnia, et singula, quae hic de Iure, seu de stilo Curiae Romanae, et ad maiorem firmitatem, et validitatem huius transactionis, et conventionis, exprimenda essent. In quorum fidem propriis etiam manibus se subscripserunt, die, mense, et anno, quibus supra.

Ita est. Nos Fr. Benedictus Episcopus Alexiensis, qui supra, manu propria.

Ego Fr. Marcus Scura Episcopus Albanensis, ac etiam totius Dirrachiensis Provinciae administrator, qui supra, manu propria.

Ego D. Marcus Giansius fui praesens.

Ego D. Iacobus Isiius Sacerdos fui praesens.

Loco ✠ Sigilli.

Ego Franciscus de Leonardis Archidiaconus Traguriensis, et Commissarius Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, qui supra, de mandato etiam suprascriptorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum Dominorum Episcoporum hoc publicum transactionis instrumentum in hanc formam redegi, manuque mihi fida transcripsi, ac proprio sigillo, quo in similibus uti soleo, munivi, et in fide me subscripsi.

Fr. Hyacinthus a Cespitello Missionarius
Apostolicus Pro-Secretarius.

PKSH

LITTERAE INSTRUMENTALES DECISIVAE CONFINIUM
INTER EPISCOPATUM SAPPATENSEM
ET ALEXIENSEM.

In Christi nomine Amen. Anno a Nativitate eiusdem 1638. Indictione 6. die vero 20. Decembris Actum Sappae in Aedibus Episcopalibus coram me Francisco de Leonardis Archidiacono Traguriense, et in hac causa Commissario Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, nec non coram admodum Reverendo P. Fratre Hyacintho a Cespitello Ordinis Minorum scrictioris observantiae, Missionario Apostolico in Epiro, et coram infrascriptis testibus specialiter ad hoc vocatis, et rogatis: ibique personaliter constituti Illmus, et Revmus D. Fr. Benedictus Ursinus Ragusinus Episcopus Alexiensis ex una parte, ac Illmus, et Revmus D. Franciscus Blancus Episcopus Sappatensis ex altera, ob bonum pacis, et per modum pacificae concordiae, sponte etc. voluntarie etc. per se, et successores suos omni meliori modo etc. devenerunt ad infrascripta pacta, transactiones, et conventiones, salvo tamen semper, et quatenus opus fuerit, consensu, et beneplacito Sedis Apostolicae, et praefatae Sacrae Congregationis, videlicet: Cum diu controversum fuerit, et variae lites, et dissidia intercesserint, tam inter supradictos Illmos, et Revmos Episcopos Alexiensem, et Sappatensem, super fines, et limites utriusque Ecclesiae, et Iura Episcopalia in diversis, Ecclesiis, tam Parochialibus, quam simplicibus, intra eosdem terminos, seu fines existentibus: cumque tandem supradicta S. Congregatio per expressas litteras sub data 24. Aprilis 1638. quarum executionem mihi supradicto Archidiacono mandavit, ipsi Illmo, ac Remo Episcopo Sappatensi commiserit, ut observaret fines, et terminos, in folio sibi transmisso, descriptos, ac cederet Ecclesias in eodem folio enunciatas, Curae, et Iurisdictioni Episcopi Alexiensis: Tenor autem litterarum, et folii annexi sequitur. A tergo: All'Illmi, e Revmi Sig. come Fratelli, Monsign. li Vescovi Sappa-

tensi, e d'Albania. Essendosi in questa S. Congregazione esaminata con diligenza la differenza de' confini, che hanno le Signorie Vostre con Monsignor Fra Benedetto Vescovo d'Alessio, è parso a questi Emi Signori, che li confini notati nell'aggiunto foglio, siano ben provati a favore del suddetto Vescovo d' Alessio, e che le Chiese del medemo foglio nominate, appartenghino a quello. Però non essendo bene, che le Signorie Vostre contendino più sopra li suddetti confini per lo scandolo, che possono ricevere non solo li Fedeli, ma gl' Infedeli ancora, e per molti gravi inconvenienti, che sogliono succeder da simili contese, e massime in coteste parti sotto del Turco, la medema Sagra Congregazione desidera, che si quietino, ed osservino li suddetti confini, e lascino alla detta Cura del Vescovo d'Alessio le Chiese nel detto foglio enunciate, sicure di far cosa gratissima all'istessa Sagra Congregazione, e per fine me le offero, e raccomando. Roma li 24. Aprile 1638. Delle Vostre Signorie, come Fratello, il Card. Antonio Barberini, Francesco Ingoli Segretario. Ad latus vero: Vescovi di Albania, e Sappatense. Foglio: Confini del Vescovato d'Alessio. Dalla parte Orientale confina per parte del Mare con le Diocesi del Vescovato di Croia, mediante il fiume Matia, caminando per S. Giorgio di Cucula, tra il detto fiume Matia, e Fandi, per S. Nicolò di Massagni, e S. Maria di Laviheghi, e deriva infino al fiume Drino per drittura. Dalla parte Occidentale confina parimente con la Diocesi del Vescovato di Scutari, mediante il Pantano Casticuccia per mezzo la Villa di Cuculi, per Foletta maggiore, cioè Albero grande, in nostra lingua, detto Olmo, e di più con il Vescovato Sappatense, mediante il Ponte della Villa di Bliniscti, e per luogo detto Stogh, cioè Sambuco, e per torrente detto Chisobla, e per Palumbo, e per S. Nicolò de Calameti, ed a drittura al Ponte di Lecca, e pure a drittura al viaggio detto Sisaco, e deriva al fiume Drino, per la costa del Monte negro tra Balani, e Fandi picciolo, e Talia, al fiume

Cofmi, Chiese, che appartengono alla Diocesi del Vescovato d'Alessio, contenute dalli sopradetti confini. S. Nicolaus Alexii Cathedralis, S. Georgius et S. Maria de Castello; item Sancta Maria ultra flumen, Monasterium, S. Ioannes de Renesi, S. Veneranda de Baldreni, S. Nicolaus de Cacarichi, S. Euphemia de Calameti, S. Salvator de Velia, S. Ioannes de Merchigne, S. Cosma et Damianus de Matia, S. Blasius de Salomundi, S. Demetrius de Darda, S. Alexander de Bochiano et Gaibbi, S. Nicolaus de Zoimeni, S. Barbara de Pedana, S. Georgius de Fico, S. Salvator de Rebico, S. Georgius de Cucula, S. Ioannes de Bulgari, S. Maria de Nderfandina e di Blesci, S. Veneranda et S. Marcus de Nchtella, S. Alexander supra Montem Miriditarum, Abbatia, S. Maria et S. Marcus de Fandi Vogole, S. Demetrius de Fandi Maze, S. Paulus et S. Stephanus de Bliniscti, S. Maria de Sperdasa, S. Georgius de Giunale, S. Michael de Castagneti. Sancta Crux ad flumen Glomisichia, S. Nicolaus de flumine Calami, S. Veneranda de Reia, S. Trinitas de Schiesa, et S. Maria Magdalena de Barbatiorum, et tandem aliae quaedam destructae, aliae vero parvi momenti inter supradictos terminos Dioecesis Alexiensis.

Verum cum aliqua difficultas oriretur circa totalem executionem supradictae commissionis, praecipue circa nonnullas Ecclesias, et Villas, quarum iura Episcopalia praetendebat idem Reverendissimus Sappatensis, suos Praedecessores habuisse per immemorabilem possessionem, habita etiam accurata consideratione locorum et Populorum, perpensis quoque incommodis facile emersuris, si ipsa adamussim, executioni mandaretur, ad vitanda multoties hac de causa orta, praedictus Reverendissimus Alexiensis per se, et successores suos sponte, et libere cessit, et reliquit eidem Illmo, et Rmo Episcopo Sappatensi omnia iura, rationes, et actiones, et praetentiones, quae quomodocunque, aut qualitercunque habuit, et habere potuit supra Villam Bliniscti infra Pontem a parte Orien-

tis, et Meridiei, et supra Villam Trosciani, Ecclesiam S. Nicolai de flumine Calami, et Ecclesias, et Villas terrae Spassi inter flumen Gona, et flumen Lumi, ita ut sint, et intelligantur Iurisdictionis ordinariae praedicti Rm̃i D. Episcopi, et Ecclesiae Sappatensi, cui perpetuo incorporatae, et annexae existant, ac praefatus Episcopus in eis omnia iura Episcopalia, licite, libere, et pacifice exercere valeat, nec ullo unquam tempore, sub quovis quaesito colore, possit super his a quocunque molestari, seu inquietari. Ex altera vero parte ipse Illm̃us et Rm̃us Episcopus Sappatensis, tanquam filius obedientiae, sciens se rem gratissimam facturum Sanctae Sedi Apostolicae, et Sacrae Congregationi supradictae, virtute eius commissionis per se, et successores eius sponte, et libere, cessit, et reliquit curae, et iurisdictioni Illm̃i, et Rm̃i Episcopi Alexiensis, et eius Successoribus caeteras omnes Ecclesias in supradicto folio annotatas, et praecipue Villam de Bardagni nuncupatam in Parochiali Ecclesia Calameti cum omnibus praediis, possessionibus, iuribus, et pertinentiis suis, ita ut in ipsis habeat, et exerceat per se, vel per substitutos suos libere, et pacifice omnia, et quaecunque iura Episcopalia, tanquam primus Episcopus, et Ordinarius eorum; et ita promiserunt, et se in verbo veritatis adstrinxerunt exequi in posterum, et observare omnia, et singula praemissa sub obligatione in forma Camerae Apostolicae, non solum hoc, sed omni meliori modo, et iure, volentes, et intendentes, ut pro expressis, et nominatis habeantur omnia, et singula, quae de Iure, seu de stilo Curiae ad maiorem firmitatem, et validitatem huius transactionis, et pacificae conventionis, exprimenda essent. Ecclesiae autem contentae inter flumen Gloska, et flumen Lumi Terrae de Spassi sunt, S. Elias de Pista, S. Ioannes de Medula, S. Maria de S. Maria, S. Crux de Cruce S. Sebastianus de Villa Datana, S. Barbara de Schieia, S. Stephanus, et S. Demetrius de Spassi, S. Ruena de Monte Rueno, et si quae aliae sunt inter dictos terminos. In

quorum fidem propriis manibus se subscripserunt, die, mense, et anno, quibus supra.

Ita est. Nos Fr. Benedictus Ursinus Episcopus, qui supra etc.

Ita est. Nos Franciscus Episcopus Sappatensis, qui supra etc.

Io Lecca Lumeri Chierico fui presente.

Io Marco Chierico fui presente.

Loco ✠ Sigilli.

Ego Franciscus de Leonardis Archidiaconùs, et Commissarius, qui supra, auctoritate etiam supradictorum Illustrissimorum, et Reverendissimorum, Episcoporum, in hanc formam hoc publicum transactionis instrumentum redegi, manu mihi fida transcripsi, proprio sigillo munivi, et me subscripsi.

Fr. Hyacinthus a Cespitello Missionarius
Apostolicus Pro-Secretarius.

BKSH

APPENDIX

CONSTITUTIONUM APOSTOLICARUM

AD EPIRI ECCLESIAS

SPECTANTIUM.

BKSH

BKSH

INSTRUCTIO

DE COMMUNICATIONE IN DIVINIS

CATHOLICORUM

CUM HAERETICIS, ET SCHISMATICIS

EDITA

Pro Missionariis Orientis Anno 1729.

Cum saepe, ac diu varii sub variis utilitatis, necessitatis, periculorum, vexationum, atque etiam persecutionis a Fidelibus subeundae circumstantiis casus huic S. Congregationi propositi fuerint a Missionariis, ac Praelatis Orientis quoad communicationem in divinis Catholicorum cum Haereticis, et Schismaticis; cumque ab hac S. Congregatione constanter, uniformiterque rescriptum fuerit: *non licere;* concepta spes erat, Missionarios Orientis satis, ac facile intellecturos, posse quidem *speculative* casus aliquos excogitari, in quibus communicationem aliquam in divinis tolerare liceret, sed *practice* circumspectis omnibus facti circumstantiis difficillime casus inveniri, in quibus ea communicatio liceat, ac moraliter etiam impossibile esse, ut alia praescribatur regula generalis cuique hominum generi, cuique regioni, cuique tempori accomodata, quam quae iteratis a Missionariis Orientis quaesitis data est ab hac Sacra Congregatione in instructione edita anno 1719, eo nimirum doctrinae principio nixa, quod communicatio in divinis cum Haereticis, et Schismaticis ut illicita regulariter habenda esset in praxi, vel ob periculum perversionis in Fide Catholica, vel ob periculum participationis in ritu Haeretico, et Schismatico, vel denique ob periculum, et occasionem scandali; quae quidem circumstantiae, quemadmodum regulariter communicationi in divinis cum Haereticis, et Schismaticis connectuntur in praxi, ita universim vetitae sunt iure naturali, ac divino, in quo nec ulla potestas est,

quae dispenset, nec ulla conniventia, quae excuset; adeo ut nullus relictus locus fuerit nova dubia fingendi, ac proponendi; proinde in ea Instructione diserte praescriptum est: *Missionarii instruendi erunt, quod omnino abstinere debent ab actibus protestativis falsae sectae, a communicatione in ritu Schismatico, et Haeretico, a periculo perversionis, et ab occasione scandali.*

Addita quidem in praedicta Instructione haec verba sunt: *hisce semper firmis, et salvis, et prae oculis habitis, si ulterius aliquod grave dubium occurret, Doctores Theologos, et Missionarios diu versatos in illis Regionibus consulant.* Quae quidem aliqui contra mentem Sacrae huius Congregationis interpretati, ius sibi arrogarunt casus omnes definiendi, ac scriptis etiam regulas generales tradendi in hac materia adeo implexa periculosas: ex quibus et Missionariorum discissa studia, distracta consilia, et opiniones minime cohaerentes quaestionem, licet toties definitam, magis, ac magis implicarunt, non sine detrimento conscientiarum, et scandalo offensioneque bonorum. Quare haec S. Congregatio opportunum duxit praedictam Instructionem iterum inculcare, ac singulis Missionariis omnino praescribere, ut regulis in ea traditis sese omnino conforment, et obtemperent.

Cordi sit ergo singulis Praelatis, Missionariis, sive Directoribus animarum Fideles edocere, atque excitare ad haec evitanda pericula, quae regulariter aut omnia, aut aliqua subeunt in communicatione *in Divinis* cum Haereticis, et Schismaticis Orientis, qui licet adhuc substantiam, ac valorem Sacramentorum plerumque conservent, non sinunt tamen, ut ea, quae debent, Catholici improbationis, et segregationis signa exterius edant; ex quo fit, ut exterior illa conformatio in eodem cultu, et reverentiae in Pseudoministros Liturgiae Catholicum quemque, quamvis in fide firmissimum, et ritus haereticos, vel schismaticos, quibus eorum cultus inficitur, exhorrentem, periculo tamen scandali liberari non possit.

Id ex eo etiam confirmatur magis, quod vix ullus sit ritus apud Haeterodoxos, qui aliquo errore in materia fidei non maculetur. Nam in eorum Ecclesiis, vel dedicatio est in memoriam Schismatici alicuius, quem ut sanctum venerantur; vel exstant imagines, vel coluntur reliquiae, vel festa celebrantur eorum, qui in schismate mortui, veluti Sancti, vulgo habentur; vel denique commemoratio fit viventium Patriarcharum, et Episcoporum Shismaticorum, et Haereticorum, qui ut *Fidei Catholicae Praedicatores* commendantur. Qua de re, qui in ea ritus, et orationis, et cultus celebratione conveniunt in his facti circumstantiis Catholici quique, reatu perversae communicationis, aut saltem perniciosi scandali purgari non possunt. Nec eos excusat adsistentiae mere materialis praetextus; facto enim ipso excluditur, quo, qui functionibus hisce Haereticorum, aut Schismaticorum intersunt, satis cum ipsis convenire in unitate orationis, in unitate cultus, in unitate venerationis, et obsequii erga perversos ministros haereseos, schismatisque praeseferunt.

Patescit id etiam ex eo, quod Orientales ipsi quotidie oculis vident, auribus audiunt, ore confitentur, nullum nempe sectarium obfirmatum in schismate accedere, interesse, convenire in Ecclesiis Catholicorum, sive ut Missam audiat, sive ut Sacramenta suscipiat, ea nimirum de causa, quod Fidelium conventus veluti perversae communionis blasphemantes, perniciosum, et illicitum putent commercium hoc, ritumque damnabilem. Cum vero videant ad eorum Ecclesias accedere, eorum ritibus interesse, de eorum Sacramentis participare Catholicos, an non credendum, aut saltem timendum erit, ne ex hoc ipso magis in suis erroribus confirmentur, ac se in recto salutis tramite ambulare, sibi etiam hoc exemplo persuadeant? Ex quo sequitur; difficillime vitari posse periculum scandali perniciosi schismaticis, et haereticis ipsis: ac proinde Catholicum tutum in conscientia non esse, si cum iis in divinis in hac facti specie communicet.

Haec sane Fidelibus documenta tradenda sunt; atque ideo haec S. Congregatio Praelatis, Missionariis, et singulis animarum Directoribus in Oriente serio iniungit, ut unanimes hoc ipsum dicant omnes, et in eodem sensu, ac sententia maneant, nec contrarium doceant, aut per modum consilii, aut per modum dispensationis: sed magis hortentur Fideles pro re nata, ut a communicatione *in Divinis* cum schismaticis, et haereticis prorsus abstineant, et si quando ab ea regula deviarint, eos hortentur, ac doceant, ut peccatum hoc aperiant in Sacramento Poenitentiae, quo veniam a Deo obtineant, et in posterum cautiores evadant.

In excipiendis vero confessionibus Missionarii, sive Directores circumstantiarum casus, quae magis, vel minus gravem poenitentium culpam efficiunt, diligenter examinent, eorumque oculis subiiciant; in id semper intenti, ne quid laxam hac in re eorum conscientiam efficiat, sed opportunis documentis, et monitis timidiorem potius, et cautiorem, ne communicando *in Divinis* cum Schismaticis, et Haereticis, animam in salutis discrimen adducant.

Consuetum quidem est, causam persecutionis afferre, quam a Schismaticis, et Haereticis subeunt Catholici, qui ab eorum Ecclesiis, ac functionibus abstinent. At curent Missionarii, ac Directores, ut quique cognoscant, vanum plerumque metum esse, imo vero etiam necessarium omnino esse, persecutioni non cedere, eo vel quia persecutio ipsa aequivalet interrogationi Fidei: atque id etiam ostendat tum exemplis tot fortissimorum, ac firmissimorum in fide Catholicorum, qui huiusmodi vexationibus minime succumbunt, tum antedicto doctrinae principio ab ipsa etiam Ecclesia Orientali suscepto, tum denique Catholici nominis dignitate, quae minime patitur, ut ipsi inimicis animarum, et Fidei, et unionis, quam profitentur cum Romana Ecclesia, sese subiiciant, ac demittant: quin etiam attendant, non alio spectare artem hanc vexandi Fideles, quam ut ab iis agnoscantur

Haeterodoxi, veluti verorum rituum, verae fidei, verae Ecclesiae ministri, atque ita facile Catholicos, aut a fide praevaricatores, aut saltem errorum approbatores facto ipso efficiant; licet dictitent, semper se eorum communionem exigere tantum pro conservatione ritus, et eleemosynarum. Quae quidem omnia si serio, ac graviter, et iteratis monitis impressa Fidelium mentibus fuerint, sperandum sane est, ex se ipsis promptiores, et alacriores in dies ferendis iniuriis factos, firmiores quoque, ac constantiores futuros in unione, et communione verae unius Ecclesiae, quam profitentur.

Facile sibi persuadet haec S. Congregatio, omnes, et singulos Praelatos, et Directores animarum in Oriente, maxime vero Missionarios, Instructionem hanc, veluti normam in praxi servandam habituros, disputationibus hac de re prorsus omissis: nec aliud sive in agendo, sive in docendo, semotis dissidiis, secuturos. Quod si praeter spem aliter acciderit, noverint omnes, qui Catholico nomine gloriantur, Sacram hanc Congregationem contra transgressores validiora remedia paraturam, eosque, ut minime idoneos directioni animarum, et Missionibus Orientis, habituram.

V. Card. Petra Praefectus.

BKSH

Feria V. die X. Maii 1753.

IN CONGREGATIONE GENERALI

S. ROMANAE, ET UNIVERSALIS INQUISITIONIS

SANCTI OFFICII etc.

Super Dubiis propositis a quodam Missionario Civitatis Tenos in Pelopponeso, et a S. Congregatione de Propaganda Fide ad S. Officium transmissis per eius R. P. D. Secretarium die 24. Martii eiusdem Anni, SANCTISSIMUS, auditis Votis Eminentissimorum, decrevit.

Ad primum nempe: *An liceat Catholicis Latinis concedere, vel permittere, ut in eorum Ecclesiis Missam celebrent Presbyteri Graeci ritus, schismatici, et haeretici, atque hos admittere in funeribus Catholicorum defunctorum.* Quoad primam partem dicti dubii respondendum: *Non licere:* maxime cum Patriarchae Constantinopolitani commemorationem faciant, et festum celebrent infamis Palamas. Id enim perinde est, ac consentire eorum haereticis ritibus, et communicare cum eis in eorum Sacris, schismatico, et haeretico furfure pollutis; aut saltem occasionem praebere Catholicis ad latinas intervenientibus Ecclesias communicandi cum haereticis in divinis rebus, aut ad minus, scandalum concipiendi. Quo vero ad secundam partem eiusdem dubii, quatenus schismatici comitantes funera Catholicorum *meram praesentiam materialem* exhibeant, causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus, ac ritibus Catholicis, quibus mos est funera efferre, et defunctos ad sepulchrum deducere, *tolerari posse;* quatenus vero in illa functione *proprios ritus adhibeant,* vel nostris se immisceant, *non licere, nec esse permittendum.*

Ad secundum nempe: *An liceat Catholicis Graeci ritus non habentibus Catholicam Ecclesiam eiusdem ritus communicare in Divinis cum Graecis schismaticis, et haereticis: Non licere:* quia in casu proposito confugere possunt ad Ecclesiam Catholicam Latinorum, et in defectu Sacerdotis Catholici ritus Graeci a Sacerdotibus Latinis Sacramenta suscipere.

Ad tertium nempe: *An liceat Confessariis, vel Sacerdotibus Latinis administrare Sacramentum Poenitentiae Graecis catholicis communicantibus in Divinis cum Graecis schismaticis.* Non licere, extra casum extremae necessitatis.

Pro maiori vero instructione eiusdem Missionariorum transcribi mandavit id, quod SANCTISSIMUS ad materiam docuit in eius Tractatu de Synodo Dioecesana *lib. 3. cap. 5. ibi* « Et nihilominus ea est misera no» strorum temporum conditio, ut multis in provinciis, » in quibus haereses aut dominantur, aut grassantur » impune, duram Catholici subeant necessitatem cum » haereticis conversandi, et familiariter agendi. Verum » quamvis iuxta praesentem disciplinam inductam a Mar» tino V. in celebri extravagantium, *Ad evitanda*, de » qua nonnulla inferius, liceat Catholicis cum haereticis, » modo non sint expresse, et nominatim denunciati, li» bere conversari, et cum iisdem communicare in rebus » mere prophanis, et civilibus; non idcirco tamen arbi» trari debent Catholici, fas quoque sibi esse cum iisdem » haereticis consortium habere etiam in rebus Sacris, et » Divinis. Siquidem Paulus V. post maturam rei discus» sionem, neutiquam licere definivit Catholicis Regni » Angliae haereticorum templa adire, ritibusque interes» se, quos inibi exercent, uti legere est in duobus De» cretis ab eodem Pontifice editis, uno scilicet anni 1607, » quae referuntur a Cardinali Lauraea *in 3. Sententiar.* » *part. 2. tom. 3. disput. 11. artic. 9. §. 4. num. 292.* » Haud equidem ignoramus, non deesse Theologos ab » omni culpa absolventes Catholicos, qui cum haereticis,

» et schismaticis nominatim non denunciatis, communi-
» cant in Divinis, atque etiam Sacramenta ab iisdem
» recipiunt, dummodo hae simul concurrant rerum cir-
» cumstantiae: primo scilicet, ut ad praedictam commu-
» nicationem Catholicos adigat gravissima, et urgentis-
» sima causa. Secundo, ut haeretici, aut schismatici, a
» quibus Sacramenta exposcunt, sint valide ordinati, et
» Sacra administrent ritu Catholico, absque ulla ad-
» mixtione ritus damnati. Tertio, ut communicatio cum
» iisdem in Divinis non sit externa protestatio falsi dog-
» matis, qualis erat ingressus in Protestantium Eccle-
» sias, cum Catholicis Angliae illum inhibuit Paulus V.,
» ideo quippe Regis Edicta omnes adire iusserant hae-
» reticorum Templa, ut tali pacto se cum Protestantibus
» sentire faterentur. Quarto demum, ut Catholicorum
» cum haereticis communicatio in Divinis, nulli scan-
» dalum ingerat. Verum in primis praedicta Theologo-
» rum sententia suos habet adversarios, neque ab omni-
» bus admittitur, tanquam in praxi secura: deinde etiam
» admissa, cum omnes enumeratae circumstantiae simul,
» et coniunctim adesse debeant, ut Catholicorum cum
» Haeterodoxis in rebus sacris societas omni vacet culpa,
» quemadmodum docent Silvius *in tertia parte S. Thomae*
» *tom. 4. quaest. 24. art. 6. quaest. 3. concl. 3.* Cardi-
» nalis de Lugo de Fide *disput. 22. sect. 1. num. 11.*
» Thomas a Iesu *Tractatu de omnium Gentium salute pro-*
» *curanda, lib. 8. part. 2.* §. *4. vers.* Sed maior est dif-
» ficultas *pag. 556.* Cardinalis Albitius *de inconstantia*
» *in Fide cap. 18. num. 30. et seqq.* Cardinalis Gottus
» *in 2. 2. S. Thomae quaest. 4. dub. 6.* §. *3. num. 2.,*
» *et quaest. 3. de Infidelibus comparate ad Fideles dub. 3.*
» §. *2.* Idcirco fere impossibile est usu venire, ut a fla-
» gitio excusari valeant Catholici, sese in rebus sacris
» cum haereticis, et schismaticis admiscentes. Quamob-
» rem Sacrae Urbis Congregationis, Sancti Officii vi-
» delicet, et de Propaganda Fide, *illicitam semper repu-*
» *tarunt communionem*, de qua est sermo, doctamque

» concinnarunt Instructionem, Nobis in minoribus tunc
» degentibus, qualemcumque nostram operam navantibus
» ad Missionarios, cum opus fuerit, transmittendam, ubi
» rationes expenduntur, propter quas, vix unquam ac-
» cidere potest, ut in praxi sit innoxia Catholicorum cum
» haereticis communicatio in Divinis. »

Pro D. Eusebio Antonio Calabrino S. Romanae, et Universalis Inquisitionis Notario.

Petrus Paulutius Notarius Substit.

BKSH

BENEDICTI PAPAE XIV.

DECRETA

SUPER PLURIBUS DISCIPLINAE CAPITIBUS, PRO INCOLIS REGNI SERVIAE, ET FINITIMARUM REGIONUM.

Venerabilibus Fratribus, Dilectis Filiis, Archiepiscopis, Episcopis, Parochis, et Universo Clero et Populo Regni Serviae, aliarumque finitimarum Regionum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Sollicitudo Pontificis pro Fidei, ac Disciplinae integritate in Servia, et propinquis locis nonnihil collapsa.

Inter omnigenas calamitates, quibus Ecclesiae Filii sub Infidelium dominatione degentes undique opprimuntur, quibuscumque omnibus paterna charitate compatimur, non aliae magis animum nostrum sollicitant, atque urgent, quam quae sunt eius generis, unde animabus Christi sanguine redemptis perditionis occasionem oriri, et Catholicae Fidei, disciplinaeque integritati detrimentum inferri posse veremur. Ex quibus cum illae, quam in Serviae Regno sub durissimo Turcarum iugo iamdiu sustinetis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, multis ex partibus alias ad aures nostras pervenerint; tum vero novissime, per Venerabilem Fratrem Ioannem Baptistam, electum a Nobis, et constitutum Archiepiscopum Scopiae, distinctae expresse, ac pene ob oculos nostros expositae, incredibili Nos dolore affecerunt. Licet enim inter gravissimas vexationes, et persecutiones ab infidelium crudelitate et schismaticorum odio illatas, assiduam Pastorum istius Regni vigilantiam, ac sollicitudinem in proprios Greges, firmamque Populorum in Fide, ac pietate constantiam commendare, immo et admirari debuerimus; plures tamen dolendi causas Nobis attulerunt, tum nonnullorum ex illis infracta, et fluctuans, vel etiam arbi-

traria, in maximi momenti rebus agendi ratio; tum invecta inter plerosque Fideles, ex alienigenarum consortio, morum ac disciplinae corruptela; praesertim vero turpis Christianae professionis occultatio, ad infidelitatem accedens, qua plures in istis regionibus temporalium damnorum timore, perhibentur.

Commendatur observantia Decretorum Concilii Albani.

§. 1. Debuerant quidem pleraque ex iis, quae contra Fidei, et morum puritatem inter istarum Ecclesiarum Fideles irrepsisse dicuntur, vel anteverti, vel introducta corrigi, atque emendari, per satis notas Pontificii, et Canonici Iuris sanctiones, et per Apostolicae Sedis Decreta per organum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum saepius emanata; potissimum vero per ea, quae statuta fuerunt in Albano Concilio, quod sub fel. rec. Praedecessore nostro Clemente XI, ab istius Regni Primate, pro universo Clero, et Populo Albaniae et Servia, indictum et celebratum fuit. Ideoque praedictas omnes iuris Ecclesiastici, et Sedis Apostolicae leges vobis omnibus in memoriam revocantes, earumque studium et observantiam impense commendantes; praedictum Concilium Albanum vestris praecipue rebus, ac temporis accomodatum et opportunum, omnino teneri, ac per omnia observari praecipimus; volentes, ut omnes istius Regni Archiepiscopi, Episcopi, Parochi et Missionarii, et reliqui Animarum curam habentes, aliquod illius exemplar apud se habeant, atque ad illius normam suos, et Populorum mores exigere studeant et conformare.

Relati abusus in specie corrigendi per infrascripta Decreta.

§. 2. Attamen, ut graviores abusus ad Fidei, morum, ac rituum integritatem pertinentes, quae ex istis Regionibus ad nostram notitiam in specie pervenerunt, penitus tollantur, ac perpetuo eliminentur; postquam eosdem accurate, ac diligenter per nosmetipsos perpendimus, ac examinavimus; ea, quae sequuntur, Decreta, non sine Venerabilium Fratrum nostrorum consilio, perferre, ac vobis denunciare statuimus, quorum dispositiones a vobis omnibus, ad quos attinet, utpote utiles, ac necessarias,

libenter amplectendas esse in Domino confidimus; et nihilominus auctoritate Apostolica exactissime impleri, et custodiri mandamus.

Non licere Fidei Professionem ita occultare, ut Mahumetismus simuletur.

§. 3. Ordientes itaque a negociis Fidei, sine qua impossibile est placere Deo; omnibus, et singulis istius Regni Fidelibus, qui Ecclesiae Catholicae communionem retinere cupiunt, districte praecipimus, atque iubemus, ut caveant, ne ad occultandam, quum licitum, et necesse est aliquando, Christianae Religionis professionem, aliqua faciant, aut admittant contra Evangelica Praecepta, et Instituta; praesertim vero, quae protestationem includunt Mahumeticae sectae. Ideoque si Circumcisionem susceperint, sciant, quod Christus ipsis, Apostolo attestante, nihil proderit. Nomina Turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua, assumere: Abominanda Infidelium Templa, quae Moscheas vocant, frequentare: Ecclesiasticorum Ieiuniorum dies carnium esu prophanare, et haec eo fine, ut Mahumetani credantur, prorsus devitent. Haec enim omnia, etsi Fides Christi in corde teneatur, fieri nequeunt, et sine Mahumetis errorum simulatione, sinceritati Christianae contraria, quae mendacium in re gravissima continet, et virtualem Fidei negationem, maxima cum Dei iniuria, proximique scandalo, includit.

Praesertim in iudicio.

§. 4. Multo vero magis, quum a publica Potestate interrogantur, illicitum sibi esse sciant, Mahumeticae sectae se addictos profiteri; sed illud noverint esse tempus, quo eos oportet, sumentes scutum Fidei, non solum corde credere ad iustitiam, sed etiam ore Christum confiteri ad salutem; alioquin si eum coram hominibus negare ausi fuerint, et ipse negabit eos coram Patre suo.

Et in morte.

§. 5. Impius pariter, et illicitus est illorum Serviae Christianorum abusus, qui ex hac vita migraturi, cadavera sua Turcarum sepulturis mandari, cum istorum assistentia, et Mahumeticis adhibitis ritibus, permittunt, aut iubent. Etenim si Christum in vita erubescere minime debeant, quanto minus quum eiusdem tremendo iu-

dicio sistendi sunt; ne et ipse eorumdem coram aeterno suo Patre erubescat.

Simulatores a Sacramentis arcendi, et a suffragiis excludendi.

§. 6. Munus itaque Episcoporum, Parochorum, Missionariorum erit, serio Christianos illos, qui supradicta, cum ingenti Fidei, iniuria, nefarie praesumunt, docere et admonere; quod frustra sibi de Christianae Legis custodia et zelo, deque Filiorum in eadem educatione blandiantur; quoniam vel in uno istorum deficientes, facti sunt omnium rei. Itaque ipsis aperte denuntient, quod quisquis metu cuiuslibet potestatis vel temporalium amittendorum formidine, Fidem suam prodit, iram Dei super se provocat; seque, nisi resipiscat, ab omni salutis spe extraneum reddit; quoniam magis timet hominem, quam Deum, et momentanea retinere, quam aeterna acquirere mavult. Si qui autem obstinati in huiusmodi via impiorum pergere velint, incapaces erunt Sacramentorum in vita; et, si impoenitentes decesserint, suffragiorum post mortem; ad quae nullus Ecclesiae Minister illos admittere praesumat; alioquin a proprio Episcopo Canonicis poenis, ad praescriptum etiam supradicti Albani Concilii, plectendus erit.

Item Mulieres absque Christianae Religionis exercitio viventes in Turcarum contubernio.

§. 7. Arcendae pariter a Sacramentis Ecclesiae sunt illae Mulieres, quae nuptiarum nomine in Turcarum contubernium admissae, caelantes Christianae Religionis professionem, ibi vitam agunt ab omni Religionis exercitio remotam; eisque a Pastoribus denunciandum est, ne salutis aeternae fiduciam collocent in ea Fide, quam, sine operibus mortuam, in corde tantum utiliter conservare posse, sibi persuadent.

Harum Filii quando baptizari possint, nec ne.

§. 8. Istarum vero Filios, quos Parochis baptizandos exhibent, ubi eorum vitae periculum imminere videatur, sacro lavacro abluere praedicti Parochi minime dubitent; admonitis Matribus, ut, si convaluerint, ipsos in Christiana Religione educare sedulo curent. De iis vero, qui validam, ac vivacem corporis constitutionem praeseferunt, et nullo superstitioso fine, sed unico salutis obtinendae voto, ad baptismum a supradictis Matribus of-

ferentur; quoniam impossibile est singulas rerum circumstantias expendere, quae suadere possunt, vel eos in Evangelicae legis, et fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab huiusmodi Matribus fraudatos, Mahumetani Patris impietatem sequuturos esse; perpensis etiam infantilis aetatis periculis, ob quae tertiam plerumque hominum partem ante completum decennium extingui, ferunt; nihil expresse iubendum censemus; Ecclesiaeque Ministros dumtaxat hortamur, ut invocato cum gemitibus lumine Spiritus Sancti, iuxta illius ductum, et prudentiae suae dictamina se gerant. Quod si eos ad Baptismum admitti posse crediderint, ne omittant Matribus inculcare districtam obligationem, qua tenentur, huiusmodi Ecclesiae Filiis, si ad rationis usum pervenerint, notam facere veritatem Dei, eosdemque in disciplina, et correptione Domini educare.

Si baptizentur, eorum educationi consulendum.

§. 9. Illud etiam grave, ac permolestum auribus nostris accidit, Concilii Tridentini Decreta de Sacramento Matrimonii ab aliquibus non observari in istis Regionibus, in quibus debitam eorum publicationem iamdiu sequutam fuisse, ipsius Albani Concilii testimonio comprobatur. Itaque omnes istarum partium Fideles supradictis Decretis teneri declarantes, irrita omnino, et nulla esse definimus praetensa Matrimonia, quae coram solo Turcarum Iudice, Caddi dicto, vel etiam absque isto, per solos Sponsos, et non ad praedicti Tridentini Concilii praescriptum contrahuntur. Quique huiusmodi nullas, et clandestinas nuptias contraxerint, et post contractas convivunt, tamquam in illicito concubinatu versantes, (nisi de praeterito poenitentiam agant, et iusto Matrimonio in facie Ecclesiae iungantur), a Sacramentorum participatione arceri praecipimus.

Matrimonia iuxta Decretum Concilii Tridentini celebranda, abrogatis clandestinis aut coram iudice contractis.

§. 10. Matrimonio autem a Fidelibus rite contracto, eisdem minime permittimus, ne quidem ob causam Uxorum a Turcarum raptu servandarum, idem coram Caddi, per Procuratores Turcico ritu renovare; nisi tamen Mahumetanus nuptiarum ritus sit mere civilis, et nullam Ma-

Non licere Matrimonium per Procuratores renovare Turcico ritu, nisi sit mere civilis.

humetis invocationem, aut aliud quodcumque superstitionis genus includat. Etsi enim non per se ipsos, sed per Procuratores id peragant; nunquam tamen illius delicti insontes haberi debent, quod ipsorum auctoritate, vel mandato committitur.

Proclamationes servandae, nisi necessitas contra urgeat.

§. 11. Quoad Proclamationes vero a Tridentino Concilio statutas, licet in Servia minime usu firmatae asserantur, quum tamen in praelaudato Concilio Albano Parochis etiam Serviae praescribantur, adempta dispensandi facultate extra urgentis necessitatis occasionem; Nos idem omnino, quum fieri potest, observari praecipimus.

Matrimonia non dissolvi per Uxoris fugam, et Nuptias ab ea cum Infideli contractas.

§. 12. Quod si alicuius Fidelis Uxor ad Turcas confugiat, et cum aliquo ex istis nefarias nuptias contrahere audeat, non licet viro aliam Uxorem in illius locum ducere; quum Matrimonium, Iure divino, Coniugibus superstitibus, indissolubile, per huiusmodi Mulieris facinus minime dissolvatur. Unde, qui in tali casu alteram ducit, moechatur; et nisi ab ea omnino separetur, a Sacramentis arcendus est.

Mulieres nulliter nuptae cum Infidelibus, donec in eorum concubinatu permanserint, a Sacramentis arcendae.

§. 13. Et quidem de huiusmodi Mulierum salute, nisi poenitentiam agant, quid iudicandum sit, omnibus patet. De Mulieribus autem Christianis a Turcis per vim raptis, iisdemque violenter, vel in pueritia nuptis, quae nullo Sacramentalis fidei iure coniunctae, in illicito concubinatu cum Infidelibus perseverant, idem omnino statuimus, quod in praedicto Concilio Albano decretum fuit, ut scilicet illis Ecclesiae Sacramenta denegentur; nulla ratione habita, vel praetensae illarum in Christiana Fide perseverantiae, vel violentiae in puerili aetate a Turcis illatae, vel etiam quod unicae, aut potioris, et iustae Uxoris loco a Turcis habeantur; quum ista nullum ius tribuant in concubinatu, et fornicatione degentibus, ad percipienda Sacramenta; nullamque Sacerdotibus, ad eadem indignis ministranda, praebeant facultatem.

Dispensationes non concedendae simulatoribus Ma-

§. 14. Circa Dispensationes Matrimoniales, caveant Episcopi, et Missionarii Serviae, ne facultatibus sibi ab hac Sancta Sede communicatis inconsulte, vel erga im-

humeticae sectae.

merentes utantur; neve terminos suae potestatis transiliant. Nullas itaque Dispensationes concedendas esse statuimus illis Christianis occultis, de quibus dictum est, quod Mahumeticos simulent ritus. Etenim isti, quum Christum erubescant, gratiarum Ecclesiae, quae Christi sponsa est, indignos se faciunt. Praeterea nullas dispensationes concedant in iis casibus, quibus Matrimonia iuxta Ritum Ecclesiae Catholicae, ut supra dictum est, et valide, et sancte celebranda non esse praeviderint. Tunc enim non Dispensationes, sed Dissipationes, et incontinentiae fomenta essent, a quibus fidelis, prudensque Minister Christi omnimode abstinere tenetur.

Nec iis, qui Matrimonium contra Ecclesiae Ritus contrahere velint.

Declaratio super Dispens. quoad impediment. iust. publ. hon. ex Matrim. rato non consum.

§. 15. Specialiter autem advertant, eam facultatem, inter caeteras ipsis communicatas, non reperiri; dispensandi scilicet super impedimento iustitiae, publicae honestatis, proveniente ex matrimonio rato, quod alias inter alterutram partem, et alterius consanguineum in primo gradu, intercesserit; sed ante consumationem, vel morte, vel aliter legitime solutum fuerit. Hoc enim fortius est eo, quod ex sponsalibus oritur; idcirco ab huiusmodi dispensatione concedenda abstinere debebunt.

De nuptiarum celebrandarum temporibus, et assistent. nuptiis Infidelium.

§. 16. In celebratione nuptiarum observentur tempora ab Ecclesia Catholica praescripta. Quod si infra vetitos dies Mahumetani suas nuptias celebrantes, aliquem ex Fidelibus officii causa invitaverint; quoniam Ecclesiae praecepta ad eos, qui foris sunt, minime pertinent; non prohibentur Catholici Serviae, Christianam modestiam secum ferentes, illis interesse; dummodo fieri possit absque Creatoris iniuria, et offensione fidelium, et Ecclesiae Dei; et nulla in Turcarum nuptiis Mahumetis invocatio, nullique superstitiosi ritus intercedant, quibus invitati, ore, vel opere iungi debeant, et consentire. Quae tamen Infidelium consortia, et profana convivia, si, quantum poterunt, devitare curaverint, multa sane animarum pericula praecavebunt.

Cognatio spirit. non extendatur

§. 17. Quod pertinet ad cognationem spiritualem, sapientissima Tridentini Concilii Decreta, quacumque

in contrarium consuetudine minime obstante, in Servia omnino observari mandamus. Itaque nec eam, quae oritur ex Sacramentis Baptismi, et Confirmationis, ultra personas, et gradus ab eodem Concilio praefinita, extendi permittimus; nullam vero spiritualem cognationem aliunde oriri, et in specie ex assistentia matrimonio praestita, etiam ad contrahentium invitationem, sicuti nec inter eos, a quibus capilli pueris primo tondentur, expresse declaramus. Urget enim ratio praedicti Conciliaris Decreti; ne scilicet propter multitudinem prohibitionum contingat saepius, in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel cum peccato perseveretur, vel quae cum scandalo dirimi debeant. Quod cum sapienter statutum fuerit circa ea spiritualis cognationis genera, quae iam in Ecclesia recepta erant; multo maiori ratione obtinere debet in aliis huiusmodi speciebus, quae in Ecclesia Catholica ignotae, infectum a schimaticis principium habent, quorum est alligare hominibus onera gravia, et importabilia, digito autem suo ea non movere. Itaque et istorum scandalum, si quod acceperint ex huius Decreti inter Fideles observantia, secure contemnendum est.

ultra casus, et gradus a Conc. Trid. praefinitos.

§. 18. De sacris autem Ritibus, in quibus istarum Regionum Ecclesiae, Romanam hanc, reliquarum omnium Matrem, et Magistram, in speculum sibi, et exemplum proponentes, non alio, quam Romano Missali, Rituali, ac Coeremoniali uti perhibentur, hortamur Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos, ut nihil in huiusmodi tuta, ac laudabili consuetudine immutari, et tamen in Sacrorum celebratione, et Sacramentorum administratione, quam in Benedictionibus, et Exorcismis, non aliis quibuscumque aliunde petitis Ritibus, Caeremoniis, et precationibus, quocumque praetextu, aditum reserari permittant.

Romani Missalis, Rituales, ac Coeremoniales usus retinendus.

Reiectis Ritibus, et precationibus aliunde petitis.

§. 19. Videant autem, ne forte inanes, aut leves timendi causae illae sint, quae passim afferuntur, pro omittendis in Baptismatis administratione caeremoniis a

Caeremoniae Baptismi non omittantur, vel cito suppleantur.

*

Rituali Romano praescriptis; quas etiam, quum ex veris, gravibusque causis praetermitti contingat, primo quoque tempore suppleri curabunt. Neque enim sine gravi peccato negliguntur tam magni ponderis, tantaeque antiquitatis Ritus, atque ad reverentiam Sacramento conciliandam maxime necessarii.

Aqua Baptisterii iuxta Ritum Romanum benedicatur et in Baptismo adhibeatur.

§. 20. Curandum est etiam, ne extra casum necessitatis, iustique timoris ab Infidelibus incussi, communis, et naturalis Aqua, vel etiam ea, quae pro lustrationibus benedicitur, in Baptismi administratione adhibeantur, ac temere omittatur usus Aquae ad hunc praecise effectum benedictae iuxta praescriptum Ritualis Romani. Vix enim sine maxima incuria, vel inani timore (iuxta sensum etiam Albani Concilii) evenire potest, ut in Ecclesiis Parochialibus, ubi illae existunt, Baptismales Fontes, statutis temporibus, et ritibus non benedicantur, aut Sacrorum Oleorum ad hoc sufficiens copia non suppetat.

Communionis in Paschate sumendae commodum Fidelibus necessitatis.

§. 21. Invigilent etiam, pro pastoralis muneris implemento, ne fidelibus quocumque in loco degentibus Sacerdotes Catholici desint, qui ipsis in Paschatis solemniis Sacrosanctam Eucharistiam ministrare possint: tum ut Lateranensis Concilii pro omnibus utriusque sexus Fidelibus Decretum observetur; tum ut in communi totius Ecclesiae de Resurrectione Domini laetitia, hoc vivifico pabulo, quod symbolum quoque unitatis est, Ecclesiae Fidei roborentur, ac nutriantur. Quod si propter locorum, et temporum infelicitatem eveniat, ut infra duas Hebdomadas, quae a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis intercurrunt, nullatenus id fieri possit, tunc, ut eidem praecepto, vel in Quadragesima, vel in solemniis Pentecostes, praeviisque diebus, iuxta proprii Sacerdotis consilium, a Populis istarum Serviae regionum satisfieri valeat, harum Litterarum tenore concedimus, et indulgemus.

Dispensatur quoad tempus, pro casibus necessitatis.

Eucharistia Infirmis ministretur.

§. 22. Dolenter vero nimis accepimus, vel adeo desertas, et ruinosas esse istarum Regionum Ecclesias, vel adeo insolescere Infidelium furorem, ut Sanctissima Eu-

charistia neque decenter, neque tuto, ut par est, asservari possit; unde eveniat, ut plerique Fideles infirmi, absque salutari Viatico, naturae debitum solvant. Porro gravissimo huic malo, quantum fieri potest, occurri, et provideri debet. Quamobrem Infirmorum notitia per Parochos anxia diligentia est inquirenda, non tantum pro iisdem Poenitentiae Sacramento expurgandis, Christianisque monitis, ac spiritualibus consolationibus iuvandis, ac sublevandis; verum etiam, ut Sanctissimo Christi Corpore reficiantur, atque ad extremum agonem subeundum muniantur. Itaque ubi alicui ex Fidelibus mortis periculum instare perspiciant, praedictum Sacramentum Eucharistiae quamprimum ipsi ministrent; et si quidem sine periculo possint, ab Ecclesia sumptum, si aliqua ibi extiterit, ad Infirmi domum deferre debent; cum extra summum necessitatis casum, apud Infirmos, in Aedibus non sacratis, Missam celebrare non liceat.

Missa extra Ecclesias non celebretur, absque extrema necessitate.

§. 23. Dum autem Sacerdos tantum Sacramentum ad Infirmos defert, Decreta in Albano Concilio promulgata adamussim observet, quibus praecipitur, ut indutus Superpelliceo, Stolaque utrique humero circumsepta, et praecedente uno saltem lumine, Hymnos, et Psalmos submissa voce recitans, in Sacra Pyxide, vel in Calice mundo, velamine cooperto, ambabus manibus illud ante pectus tenens, devote deferat. At ubi (sicut ibidem additur) Turcarum vis praevalet, et iniquitas; Sacerdos Stolam semper habeat propriis coopertam vestibus; in sacculo, seu bursa Pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem Fideli, in defectu Clerici, associetur.

Ritus deferendi sacram Eucharistiam.

§. 24. Denique circa sepelienda Fidelium Cadavera, omnes Turcarum superstitiones devitentur; a quibus profecto impuram originem trahunt superstitiosi quidam ritus, veluti lotiones, quae incenso Thure, et certarum precum recitatione, quae a Catholica improbantur Ecclesia, peraguntur. Itaque abstinentes, quantum pote-

Superstitiosi ritus in sepeliendis cadaveribus devitentur.

runt, ab omni specie mala, et infidelium imitatione, discant istarum Regionum Populi, nihil in huiusmodi Ritibus contineri, quod necessarium sit ad Defunctorum salutem, atque suffragium. Turcarum vero dicteria, et cachinnos, inanesque schismaticorum sermones, pro nihilo habeant.

Relaxationes, et dispensationes non temere nec levi de causa adhibendae.

§. 25. In aestimandis autem periculis, quorum interventu in supra enunciatis rerum generibus Ecclesiasticae disciplinae rigorem relaxari posse declaravimus, universos istarum Regionum Fideles, praecipue vero Animarum Pastores monemus, itidemque rogamus, ut abiectos animos Christiana virtute erigentes, quid vere timendum sit, quid contemnendum, examinent; et non in angustia, et metu terrenarum potestatum, sed in amplitudine charitatis, et ardore dilectionis, quae foras mittit timorem, et Ecclesiae praecepta observent, et Animarum curam administrent. Quod si solam Turcarum insultantium formidinem, aut levium incommodorum periculum, ad transgredienda Christianae professionis instituta, vel ad negligendum Animarum sibi creditarum regimen, iustam sibi causam esse iudicaverint; vere de ipsis dici poterit, quod ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Idcirco Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesias istas, gravissimarum calamitatum cumulo vexatas, hortamur in Domino, et obsecramus, ut inanes huiusmodi timores, ex inferiorum Ecclesiae Ministrorum, omniumque Fidelium pectoribus excutiant, eosque erigant, atque excitent; ut calcatis aeque mundi blanditiis, atque terroribus, per arduam, angustamque semitam, Christum Ecclesiae Caput, ad sanctificationis fastigium invitantem, constanter sequantur.

Beneficium conservatae Religionis magni aestimandum.

§. 26. Agnoscant porro singularem in ipsos Dei nostri misericordiam, qui, dum terribili iudicio, in aliis Regionibus Infidelium dominationi subiectis, Christianam Religionem penitus conculcari, et extingui permisit; in isto tamen Serviae Regno veritatis suae lumen vigere

voluit, quo respicientes homines in angustiis, et tribulationibus constituti, et consolationem acciperent in hac vita, et ad meliorem, ac beatiorem aliam assequendam perducerentur.

§. 27. Itaque, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, cogitate etiam, atque etiam, et praecavete, ne per ingrati animi vitium, Divinae erga vos pietatis fluenta siccentur, et auferatur a vobis Regnum Dei, cuius legibus obtemperare, et recte constitutos mores servare contempseritis. Et summa cura custodiendum.

§. 28. Quod si supra exposita Decreta, quibus vestram agendi disciplinam ad sanctissimarum Ecclesiae legum puritatem cupimus revocare, quaeque vobis omnino exequenda per has Literas nostras auctoritate Apostolica denunciamus, gravia vobis videbuntur, et importabilia; videte, ne ad leve Christi onus, ac suave ipsius legis iugum, eam gravitatem, et molestiam vestra opinione transferatis, quae ex superaddita temporalium bonorum, vel retinendorum sollicitudine, vel acquirendorum cupiditate proficiscitur. Haec si abieceritis, et mundi servitutem cum ea, quam Christo professi estis, minime conciliandam esse duxeritis; profecto levia vobis omnia, et expedita in Christianae legis observantia videbuntur. Fidelis est autem Deus, qui non patietur vos ab infidelibus vexari, ac tentari supra id, quod potestis; sed faciet etiam ex tentatione proventum; et momentanea tribulationum vestrarum aeterno gloriae cumulo abunde rependet. Quod ab ipso Patre misericordiarum, et Deo totius consolationis vobis ex animo adprecantes, Apostolicam Benedictionem vobis omnibus amanter impertimur. Praeceptum et adhortatio pro praemissorum implemento.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem die 2 Februarii Anno Domini 1744 Pontificatus Nostri Anno IV. Dat. die 2 Feb. 1744.

DE BONIS ECCLESIARUM

QUAE SEMEL AB INFIDELIBUS OCCUPATA, DEINDE IN CHRISTIANORUM POTESTATEM DEVENERUNT.

Epistola ad R. P. Nicolaum Lercari Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretarium conscripta, occasione Postulatorum a R. P. Archiepiscopo Antibarensi eidem Congregationi praepositorum.

BENEDICTUS PAPA XIV.

DILECTE FILI, SALUTEM, ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Antibarensis Civitatis constitutio, et status civilis, et Ecclesiasticus.

Urbem Antibarum, italice *Antivari*, eo nomine appellatam, propterea quod in ora illius regionis, quae nunc *Albania* dicitur, contra Barium, Apuliae civitatem constituta sit, iamdudum, ut nosti, Othomanicae Dominationis iugum premit, ab anno scilicet 1571, ut testatur Reipublicae Venetae Senator Iacobus Diedo in nitida, quam nuper edidit, Historia eiusdem Reipublicae, *tom. 2, lib. 7. pag. 261.* Neque Venetis datum est, illius possessionem recuperare, magno licet virtutis conatu, tum anno 1648, tum etiam anno 1717, in id incubuerint, ut idem Historicus prosequitur. De hac Urbe P. Daniel Farlatus *tom. 1. Illyrici Sacri, in Prolegomenis part. 2. cap. 5. §. 3. pag. 150.* ita scribit: *Antibarium Urbs priscis ignota, quod saeculis posterioribus condita fuit e regione Barii civitatis Apuliae, a qua denominata est, quasi contra Barium*, idemque Auctor subdit, Dioclea urbe in ruinis iacente, Archiepiscopalem illius titulum translatum fuisse Antibarum; et nomina Episcoporum suffraganeorum, qui novo Archiepiscopo assignati fuerunt, descripta legi in Bulla Alexandri Papae II. Ut

autem Sedes Archiepiscopalis in praefata civitate collocaretur, occasionem desumptam fuisse ex infortunio, quod accidit quatuor Episcopis, Antibarensi, Cattarensi, Olchiniensi, et Suacensi, qui, dum Spalatrum petebant, ut Provinciali Concilio interessent, naufragio perierunt; ut videre est *in laudatis Prolegomenis part. 3. sect. 2. §. 5. p. 308.*

Dubia ab Archiepiscopo proposita.

§. 2. Venerabilis Frater hodiernus Archiepiscopus Antibarensis, pastoralis zeli laude magnopere commendandus, quum Dioecesim suam visitasset, et acta Visitationis ad Congregationem de Propaganda Fide misisset, super duobus sequentibus capitibus opportunum sibi lumen ab eadem praeberi, et adiumenta praestari postulavit. In primo capite exponit, Turcas Albania potitos, magnam partem bonorum ad Ecclesias pertinentium occupasse, quorum nonnulla deinde Christi fidelibus divendita, alia vero eisdem ad colendum tradita fuerunt. In secundo autem refert, nonnullos ex Christianis, domos habentes proximas Ecclesiis eversis, et praedia praediis Ecclesiarum contigua, areas, et terras ad easdem Ecclesias olim pertinentes usurpasse. Quaerit propterea, quomodo in his se gerere debeat; et an huiusmodi malis remedium ullum, et quodnam sit adhibendum; declarans, se lumine sibi praestito usurum, ut opportunis documentis instruat Confessarios, qui ea vehementer exoptant; quum aliqui sint ex huiusmodi possessoribus, qui nihil pensi habeant; alii vero propriae conscientiae stimulos cohibere cupiant, atque a censuris absolvi, quas contra detinentes Ecclesiarum bona statutas, et latas esse non ignorant. Addit praeterea Archiepiscopus, hoc idem, quod in praefata visitatione peragenda, in sua Dioecesi evenire comperit, in aliis quoque Albaniae Dioecesibus contingere; ita ut, manibus magno operi admotis, tumultus, atque discordias suscitatum iri valde pertimescat.

De bonis Ecclesiarum quae Christiani de manibus Infidelium acquisiverunt.

De iis, quae Christiani ipsi occuparunt.

Congr. de Prop. Fide sentent., et consilium.

§. 3. Utroque capite huiusmodi in Congregatione de Propaganda Fide mature discusso, existimavit ipsa, debere Archiepiscopum, accitis ad se Missionariis, Paro-

chis, et Confessariis, eisdem iniungere, ut poenitentibus demonstrent, non posse eos sine propriae conscientiae damno detinere bona, quae olim ad Ecclesias pertinentia, deinde a Turcis occupata, in eorum manus devenerunt, sive ea a Turcis ipsis emerint, sive tamquam derelicta sibi usurpaverint; ideoque necessarium omnino esse, ut aliquem legitimum titulum habeant, quo se in eorum bonorum possessione confovere possint; totamque difficultatem in novo huiusmodi legitimo titulo adinveniendo versari. Quamobrem ipsa Congregatio proposuit, ut possessores Archiepiscopum adire debeant, eique distinctam exhibere indicationem quantitatis, qualitatisque bonorum, quae ex antiquo Ecclesiarum censu ad eos ita pervenerunt. Ipsius autem Archiepiscopi aequitati, et prudentiae permittendum, ut et Ecclesiarum utilitati, quantum fas est, providere, et possessoribus novum legitimum titulum procurare studeat, eos admittendo ad novos contractus, puta, emphyteuticos, tenuissimis etiam canonibus impositis, iuxta facultates, quae a Nobis praefato Archiepiscopo concedi poterant. Conclusit denique, hac facilitate dumtaxat erga illos agendum, qui invitati ad praemissa praestanda accesserint, contumacibus in propria perditione derelictis. Quum vero haec omnia a te, dilecte Fili, iuxta tui ministerii debitum, Nobis diligenter relata fuerint, et pro opportuna facultatum concessione supplicatum; Nos vero ad rem accurate inspiciendam, et perpendendam, nonnihil temporis sumpserimus; nunc tandem decrevimus, sententiam nostram hac super re, quae magni momenti effectus parere potest, in scriptis redigere.

Pont. rem examinat, et in hac epistola pertractandam suscipit.

§. 4. Sane a nemine in dubium revocatur, quidquid in bello iusto capitur, quod ad hostem pertinebat, in victoris dominium transire; mobilia scilicet in illius potestatem, qui primus ea occupaverit, immobilia vero in dominium supremi Principis, qui bellum intulit, ut sibi pro ipsius belli expensis satisfaciat, aliquando etiam, ut maiores ad defensionem vires sumat, ac se a futuris

Acquirendi rerum dominii titulus ex bello iusto oritur.

eventibus tueatur. Sylvius *in 2. 2. quaest. 40. art. 1. quaest. 6. conclus. 6. et conclus. 7.* Covarruvius *in 1. part. Relect. Regul. Possessor malae fidei* §. *11. sub num. 6.* Similiter extra controversiam est, in bello iniusto, totum id, quod capitur, restituendum; quum occupatio huiusmodi nihil aliud sit, quam formalis rapina. Ita docet S. Thomas *2. 2. quaest. 66. art. 8. ad primum:* en eius verba: *Circa quaedam distinguendum est: quia si illi, qui depraedantur hostes, habeant bellum iustum, ea, quae per violentiam in bello acquirunt, eorum efficiuntur; et hoc non habet rationem rapinae; unde nec ad restitutionem tenentur etc. Si vero illi, qui praedam accipiunt, habeant bellum iniustum, rapinam committunt, et ad restitutionem tenentur.* Illustria sunt exempla veterum Romanorum, qui, quum iniustitiam belli suscepti agnoverunt, quidquid abstulerant, prompte restituerunt, ac detrimenta, quaecumque victis, et debellatis populis praeliando intulerant, summa fide repararunt. Haec in Livii Historiis occurrunt; ac duo huiusmodi exempla a Valerio Maximo referuntur, alterum, quod pertinet ad Faliscos a Quinto Lutatio domitos, alterum, ad Camarinos a Publio Claudio devictos, atque per varias Orbis plagas dispersos. *Cum Publius Claudius Camarinos ductu, atque auspiciis suis captos animadvertebat; tamen quia parum liquida fide id gestum ab Imperatore videbatur;* (Senatus) *maxima cura conquisitos redemit, iisque habitandi gratia locum in Aventino adsignavit, et praedia restituit etc. iustitiaeque promptissimo tenore effecit, ut exitio suo laetari possent, quia sic renati erant.*

Non item ex bello iniusto.

§. 5. Hinc patet, quum bellum, quo Turcae Antibarum occuparunt, omni procul dubio fuerit iniustum, quidquid ea occasione ab ipsis captum, et occupatum fuit, sive mobile, sive immobile fuerit, id eos iniuste usurpasse, veramque in eo rapinam commisisse; quare omnis iustitiae ratio postularet, ut ab ipsis cuncta restituerentur Christifidelibus, quos fortunis suis iniuste spoliarunt, vel, illis vita functis, eorum haeredibus, et

Christiani a Turcis iniusto bello subacti, ius suum, licet inexercibile, retinuerunt supra bona sibi erepta adversus invasores.

successoribus. Sed hoc non est praesentis quaestionis subiectum; et si esset, frustra de eo ageretur, quod in perditis, et desperatis rebus habendum est. Quaestionis cardo vertitur circa bona, quae Turcae Christianis venderunt, et nunc ab emptoribus detinentur; quaeritur-que, utrum qui ea emerint, quique emptorum haeredes, aut legitimi successores sunt, tuta conscientia retinere illa possint, an vero eadem legitimis dominis restituere teneantur; idque eo magis, quod agitur de bonis ad Ecclesias, et Monasteria pertinentibus, quorum iniusta detentio censurarum poena mulctatur; quodque, quum Ecclesiastici, non secus ac Peregrini, in bellis, minime sint partes Reipublicae nocentis, efflagitat ipsa ratio, ut nec illorum, nec istorum personae laedantur, neque bonis suis exturbentur, ut legitur in Decretali: *Innovamus, de Tregua, et Pace;* ubi, necessitatis publicae causa, hoc ipsum Privilegium ad mercatores etiam, et agricolas extenditur, ut optime ad citatum Textum perpendunt Repetentes. Quamquam autem id saepe saepius re ipsa non observetur: *Quos Canones rationabiles ac sanctos, quantum ad id, quod positivi iuris pertinet, an abusus deleverit, nescio:* verba sunt Cardinalis Caietani *in eius Summa, verbo Belli damna* §. *4. de damnis;* illud tamen non obstat, quominus praedictorum Canonum ratio habenda sit, quoties de animarum directione in foro conscientiae agatur.

Quaeritur, an huiusmodi ius persequi possint Ecclesiae advers. Christianos, qui earum bona, a Turcis occupata, acquisiverunt.

Privilegia Ecclesiarum Peregrinorum, Colonorum, et Mercatorum in bellis.

Canonicarum Legum vigor in foro conscientiae.

§. 6. De Peregrinis, Clericis et Ecclesiis, ad sensum laudatae Decretalis, loquitur Sylvius *loco citato conclus. 5. Spoliare peregrinos et hospites, qui sunt in urbe hostili non licet, nisi constet de ipsorum culpa, quia non sunt pars Reipublicae adversae: neque etiam licet spoliare Ecclesias, Monasteria vel Ecclesiasticos, etiamsi ex causa rationabili data sit civitas praedae militum, quum neque ipsi vere sint pars populi hostilis.*

Praemissa auctoritatibus confirmantur.

§. 7. De extensione autem huiusmodi iuris ad mercatores, et agricolas, agit Laymann. *in Commentariis ad eamdem Decretalem,* ubi, postquam illud statuit, quod

Clerici et Peregrini, membra non sunt Reipublicae nocentis, ideoque in bellis etiam, quae iure inferuntur, nec in persona, nec in rebus damnum pati aliquod debent, haec addit: *Quaedam vero personae non sunt pars Reipublicae nocentis, ut mercatores et agricolae; et his parcendum est propter publicam necessitatem, ne commerciis, et agricoltura impeditis, maius incommodum afferatur.*

§. 8. Denique, quod, licet Canonicae leges in praxi negligantur, earum tamen ratio necessario habenda sit, ad animas, conscientiasque tuto dirigendas, recte sapienterque suo more disserit Covarruvius *in 2. part. Relect. Regul. Possessor malae fidei* §. *11. sub num. 8.* §. *At hae leges.*

Decreta super Dubiis a P. Longobardo Tuneti Missionario transmissis ann. 1630 quam auctoritatem habeant

§. 9. Quaestionis statu sic constituto, ideoque ad intimam illius discussionem descendentes, necessarium ducimus in hac nostra Epistola inserere duo Decreta anni 1630 iam typis edita in Operibus Peyrini *tom. 3. Privileg. in addit. cap. 4. num. 30. et 31.* et Auctoribus caeteroquin, qui postea scripserunt, probe cognita, ut ex infra dicendis apparebit, licet fortasse accuratam totius rei notitiam non habuerint. Nam ea omnia tamquam Decreta Congregationis supremae Inquisitionis, et quidem a Pontifice Urbano VIII approbata et confirmata, ediderunt. Verumtamen constat, dubia, super quibus Decreta emanarunt, a P. Francisco Longobardo Ordinis Minimorum Tuneti Missionario transmissa fuisse ad Congregationem de Propaganda Fide, quae, quum a suis Theologis diligenter ea examinari fecisset, consilium coepit eadem ad Congregationem S. Officii remittere. Haec autem insignium suorum Theologorum ope, quorum nomina in ipsius Tribunalis Actis recensentur, in novum illa deduxit examen. Quindecim porro fuerunt Dubia a Patre Longobardo transmissa; atque ad ea omnia tum Theologi Congregationis de Propaganda Fide, tum Consultores Supremae Inquisitionis sua responsa ediderunt. Verum ex iisdem Dubiis aliqua relata fuerunt in Congregationibus habitis coram Pontifice Urbano VIII ad quae Pontificium

adhuc extat responsum. Reliqua vero compertum minime est, an coram Pontifice proposita fuerint. Inter haec autem quintum illud, et sextum numerantur, quae nimirum praesentem respiciunt controversiam; ita ut error facti sit id, quod Auctores asserunt, responsa scilicet ad quintum, et sextum Dubium Oraculo Pontificio confirmata fuisse; quum nihil aliud revera sint, quam responsa Theologorum Congregationis de Propaganda Fide, et Consultorum S. Officii, quae tamen suo robore non carent, quum a doctis Viris, et Sacrae Theologiae, Iurisque Canonici peritissimis emanaverint.

Dubium *quintum* a P. Longobardo propositum.

§. 10. Proposuit igitur Pater Franciscus Longobardus sequentem quaestionem ordine quintam: *Utrum Christiani liberi, qui hic* (idest Tuneti) *negotiandi gratia commorantur, et alii captivi, ementes a Pyratis infidelibus bona a fidelibus rapta, et in hac Urbe venum exposita, vel dono ea recipientes, ut hic ad proprios usus utantur, vel ad terras Christianorum lucri gratia transmittant, peccent mortaliter, et teneantur ad restitutionem.*

Responsum Teolog. Congreg. de Propag. Fide.

§. 11. Responsio Theologorum de Propaganda Fide fuit sequens: *Patres deputati existimarunt, bona Christianorum a Pyratis rapta, posse Fideles absque noxa mortali, et onere restitutionis, emptione, venditione, aut alio quocumque legitimo titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere, non obstante, quod sint in bello iniusto rapta.*

Dubium sextum.

§. 12. Sequitur sextus casus a Patre Longobardo propositus: *Utrum antedicti, praesertim Mercatores liberi, non solum peccent ratione rei male acceptae, sed iniustae acceptionis, tamquam rapientium receptatores, et consequenter teneantur in solidum ad restitutionem, non solum mercium emptarum, sed omnium praeterea damnorum Christianis illatorum. Ratio dubii est, quia, ut quidam asserunt, Pyratae inter depraedandum, aliqua rapiunt spe vendendi dictis captivis, vel liberis Christianis, quae, hac spe sublata, non raperent, ut Infidelibus non necessaria, neque utilia. Hoc autem non semper accidit in re-*

bus magni pretii, et ipsi Mercatores liberi principaliter hic morantur, ut emant merces loci; et praeterea eorum Incolatus multum videtur conferre ad miserorum captivorum redemptiones secretius, facilius et vilius faciendas, praeter quotidianas eleemosynas, quibus non solum sublevant necessitates captivorum, sed etiam suppeditant ex magna parte Oratoriis, et Ministris Divini Cultus.

§. 13. Theologi de Propaganda Fide ita responderunt: Responsum. *A Patribus deputatis concordi voto decisum est, fidelium neminem Tuneti commorantium teneri ad restitutionem bonorum raptorum per Pyratas Christianis, neque incurrere noxam peccati mortalis; etiamsi Pyratae bona illa subripiant spe lucri ex futura venditione eisdem Fidelibus facienda, alias non furaturi: licet peccare possint ex complacentia super furto rerum per Pyratas Christianis sublatarum.*

§. 14. A Theologis de Propaganda Fide, ad Consultores S. Officii translatum fuit Dubiorum examen; et hi quidem sententiam illorum approbaverunt, et confirmarunt. Nonnulli tamen addiderunt, ad hoc ut emptores Christiani ab omni peccati nota immunes essent, necessarium fore, ut animum paratum haberent ad restitutionem emptarum rerum, si unquam verus earum Dominus compareret, easque redimere vellet, soluto pretio, quod emptor Turcis in emptione numeravit. *Aliqui tamen Qualificatores dixerunt, requiri animum restitutionis, accepto pretio dato, si dominus rerum occurrerit.* Neque hoc ad pacandas conscientias inopportunum, aut a ratione alienum est. Molina *in Opere de Iustitia, et Iure tom. 1. tract. 2. disput. 118. num. 15.* ita scribit: *Ad pacandas tamen conscientias illud est addendum, quando verisimile est, illas,* idest merces, quas Christiani homines a Turcis, aut Saracenis emerint, qui eas per vim occupaverant, *deventuras nunquam esse in potestatem suorum dominorum, ut ordinarie eveniet, licitum esse eas emere vili etiam pretio, eo animo, ut, si proprius dominus comparuerit, illas accipiat pro eodem pretio, sin minus.*

Praemissa Responsa probantur Consultoribus S. Officii. Dummodo qui merces Christianorum de Pyratis emerint, parati sint eas dominis restituere, recepto pretio.

In eandem sententiam scripserunt Auctores, qui hic allegantur.

Ita suadente praesumpta dominorum voluntate.

emptor illas sibi retineat. Quoniam verisimile est, eam esse praesumptam dominorum voluntatem; et quoniam quodammodo essent irrationabiliter inviti, nisi id ita vellent. Atque ita respondi aliquibus Christianis captivis, qui in Africa emerunt vili pretio a Mauris aliqua de spoliis Lusitanorum, quando Rex Sebastianus occubuit. Atque haec sententia communis dici potest, cui reliqui omnino suffragantur: Coninch *disp. 31. de bello dub. 7. n. 126.* Reginald. *tom. 2. lib. 21. cap. 8. sect. 4. n. 117.* Decastillus *lib. 2. tract. 1. disput. 10. num. 429.* Tanner *tom. 3. disput. 9. quaest. 6. n. 76 et 77.* Fragos. *de regim. Christianae Reip. tom. 3. part. 1. lib. 3. disput. 5. n. 16.* Castro Palus *Oper. Moral. tom. 1. tract. 6. disput. 6. punct. 5. num. 27.* Bonacina *Oper. Moral. tom. 2. de restitutione in genere disput. 2. quaest. ult. punct. ult. §. 3. num. 23.* Diana *in Edit. Coord. tom. 7. tract. 7. resolut. 33. num. 8.* Eorum etiam aliqui, et praecipue Molina, et Castro Palus addunt, id locum habere in sacris rebus mobilibus, puta Calicibus, aliisque sacris supellectilibus. De his enim fortius procedere censenda est superius indicata praesumptio; quod scilicet Christifidelibus, ad quos huiusmodi res ablatae pertinent, molestum non sit, aut saltem esse non debeat, illas in dominio potius aliorum Christianorum, quam Turcarum, et Saracenorum existere.

Grotii doctrina eodem recedit.

§. 15. Hugo Grotius *in suo Tractatu de Iure belli, ac pacis lib. 2. cap. 10. §. 9. num. 1.* hanc statuit regulam: *Rem alienam bona fide emptam, restituendam, nec posse erogatum pretium repeti:* ac immediate sequentem addit exceptionem: *Cui regulae haec addenda mihi videtur exceptio, nisi quatenus dominus rei suae possessionem recipere sine impendio aliquo probabiliter non potuit, ut, puta, si res apud Pyratas fuerit; tunc enim deduci poterit, quantum dominus impensurus libenter fuerat. Ipsa enim facti possessio praesertim recuperatu difficilis, est aliquod aestimabile; et in hoc dominus post rem amissam censetur factus locupletior.* Et *in lib. 3. c. 10. §. 6. n. 1.* postquam docuerat, quod qui detinet rem in bello iniusto

ab alio captam, eam restituere tenetur: *Qui damnum ipse non dedit, sed rem bello iniusto captam ab alio penes se habet, tenetur eam reddere: quia cur alter ea carere debeat, nulla causa subest naturaliter iusta, non consensus ipsius, non malum meritum, non compensatio:* relatam paulo ante exceptionem resumit, et ita prosequitur *n. 2. Poterit tamen, si quid sumptus, aut operae impendit is, qui rem tenet, deducere tantum, quantum domino valebat adipisci desperatam possessionem, secundum ea, quae alibi explicata sunt. Quod si rei possessor culpae exors eam consumpserit, aut eliminaverit, non tenebitur, nisi in quantum censeri potest locupletior factus.* Iure Civili cautum est, ut, qui alienum servum, ab hostibus prius captum emerit, illius dominium acquirat, ea tamen lege, ut eum teneatur restituere antiquo domino, si hic pretium rependat, quod emptor, quamvis mancipii conditionem non ignoraret, pro illius emptione persolvit. Si autem hic eum alienum esse nescivit; statuitur, domino comparenti, ac pretium offerenti restituendum, dummodo infra triennii spatium comparuerit; quo tempore elapso, antiquus dominus iure redimendi cadit: ut colligitur *ex Legè In bello* §. *Si quis servum ff. de captivis, et postliminio reversis,* alteri coniungenda *L. Ab hostibus C. eodem tit.* Haec omnia comprobant, iustum omnino esse id, quod Theologi S. Officii responsis Theologorum Congregationis de Propaganda Fide addiderunt. Eademque certiorem, stabilioremque reddunt sententiam illorum, qui docent, pretium restituendum esse illi, qui numerata pecunia, rem ab hostibus etiam in bello iniusto captam sibi acquisivit. Quamquam enim Hugo Grotius, quod pertinet ad restitutionem pretii, cum aliis praeallegatis auctoribus non consentiat; quum tamen a domino tantum emptori reficiendum velit, quantum ipse ad rei amissae possessionem recuperandam aequo animo impendisset; si huius aestimatio summae a Forensi Calculatore recte ineatur, magnum profecto erit, nisi ad eam pecuniae quantitatem pertingat, quam emptor pro rei acquisitione persolvit.

De alieno servo ab hostibus capto, et vendito, quid cautum iure civili.

Tanti fere interest, rem amissam recuperare, quanti a praedone vendita est.

An eadem immobilia procedant, in quaestionem revocatur.

§. 16. Quae hactenus exposuimus, in rebus mobilibus tantummodo locum habent; ideoque tota disputationis difficultas nunc eo redacta est, ut videatur, an haec eadem, quae de mobilibus dicta sunt, immobilibus etiam rebus aptari possint; quandoquidem dubia, quae nunc examinantur, quaeque praesenti disquisitioni occasionem praebuerunt, mobilia non respiciunt, sed immobilia. Porro si aliqua differentia inter mobilia, et immobilia intercederet, et ratio, quae pro illis valida reputatur, pro his aeque afferri non posset; vel si aliqua adesset legum dispositio, quae rerum immobilium dominis magis faveret; facile quisquam affirmare posset, quod, licet is, qui a Turcis res mobiles in bello captas mercatus fuerit, eas tuta conscientia detinere queat, modo animus ipsi sit ad restitutionem paratus, quotiescumque dominus comparuerit, et pecuniae impensae solutionem obtulerit; non idem tamen iudicium de emptore immobilium ferre liceret.

Decreta superius allegata de molibus tantum agunt.

§. 17. Diximus autem, ea, quae superius exposita sunt, locum sibi vindicare in solis mobilibus: Decreta enim anno 1630, edita, de mobilibus loquuntur; ac de mobilibus item disserunt supra recensiti Auctores. Innuimus etiam dubitari posse, an aliqua differentia iuris intersit inter mobilia, et immobilia bona: atque huius differentiae ratio a Nobis nunc exponenda est. Fundamentum, quo innititur ea sententia, quod Christifideles tuta conscientia retinere possint bona mobilia, quae a Turcis emerunt, a Turcis autem in bello iniusto aliis Christianis hominibus ablata fuerant, in praesumpta dominorum voluntate positum est, quae scilicet aut consentit, aut non dissentit omnino, ut praedicta eorum bona mobilia ab aliis Christifidelibus acquirantur. Etenim ex mobilibus nullus fructus percipitur; domini autem libentiore animo, aut minore certe molestia ferre debent, quod illa in Christianorum potestatem deveniant, potius quam in dominio Turcarum remaneant, a quibus facilius disperderentur; ut recte ponderat Molina *loco laudato*, atque etiam prosequitur Veriuys *in suo Pastorali Missionariorum*

Rationes, ex quibus domini voluntas de mobilibus praesumitur ad immobilia extendi non possunt.

tract. 4. art. 13. de Haereticis §. *Probatur etiam ratione.* Quoniam vero haec ratio a praesumpta dominorum voluntate desumpta, ad immobilia, quae Christifideles emunt, extendi nequit, tum quia domini fructus amittunt, tum quia huiusmodi bonorum dispersionis timor non adest; hinc oritur indicata iuris differentia, quae inter mobilium, ac immobilium acquisitionem intercedit. Denique paulo ante significavimus, aliquid forsan reperiri posse legibus praescriptum, quod immobilibus, non item mobilibus faveat. Sane *in L. Si quis bello ff. de re militari* sequentia verba legere est: *Si quid in bello captum est, in praeda est, non postliminio redit:* quibus verbis mobilia significantur, ut animadvertit Glossa. At vero *in L. Si captivus, eod. tit.* leguntur haec alia: *Expulsis hostibus ex agris, quos coeperant, constitit, dominia eorum agrorum ad priores dominos redire, nec aut publicari, aut praedae loco cedere:* Doctoribus argumentum praebent asserendi, maiori privilegio in bellis gaudere immobilia, quam mobilia bona. Haec enim postquam in militum manus devenerunt, licet deinde pax conficiatur, non amplius restituuntur; illa vero antiquis dominis, pace inita, illico redduntur: ut recte animadvertunt Molina *loco cit.* §. *5.* Covarruvius *part. 2. Relect. Regul. Possessor malae fidei* §. *11. n. 7.* Diana *in Edit. coord. tom. 7. tract: 7. resolut. 33. num. 3.* Castro Palaus *tom. 1. tract. 6. disput. 5. punct. 4. n. 24.* Quibus sic stantibus, conclusum superius a Nobis est, facile quempiam propugnare posse, ex rationibus adductis, concedi quidem Christifidelibus, ut mobilia de Turcis empta, licet ab his in bello iniusto occupata fuerint, tuta conscientia detineant, dummodo ea restituere domino parati sint, qui pretio oblato redimere illa velit; at id de emptore immobilium non aeque affirmari posse. Id autem nunc, Auctorum scita, atque rationes ad trutinam revocando, demonstrandum aggredimur.

Bona immobilia postliminio recuperantur, non vero mobilia.

Unde videtur, immobilia a non iustis hostibus vendita, aut derelicta, tuto retineri non posse.

§. 18. Pater Leonardus Lessius obiit, antequam Decreta anni 1630 emanarent, scilicet anno 1623. In eius

Nec fundum retineri, nec fru-

*

ctus iure percipi scripsit Lessius.

Opere Theologico in S. Thomam, exhibentur resolutiones nonnullorum conscientiae casuum; in quorum sexto, verbo *Beneficium*, sequentem sibi proponit quaestionem, ordine secundam: *An Catholici emere possint ab Haereticis bona Ecclesiastica?* atque ita respondet: *Non licet Catholicis emere bona Ecclesiarum, vel Monasteriorum ab Haereticis occupata, et confiscata, nisi cum animo restituendi ea suo tempore legitimis dominis, cum omnibus emolumentis, et fructibus, qui inde obvenerunt: quia bona illa in specie sunt aliena, similiter fructus illorum.* Ex quibus sequitur, ut inferius ostendemus, emptorum ab Ecclesiis, et Monasteriis nunquam repetere posse pretium bonorum huiusmodi a se persolutum. Quum autem obiiciendum sibi praevideret, quod bona illa, nisi emissent Catholici, remansissent penes haereticos, qui perciperent ex eis fructum; respondet id minime ad rem facere, quandoquidem haeretici quoque *ad restitutionem obligarentur*. Denique id Catholicis consilii praebet, ut cum bonorum dominis agentes, cum iis paciscantur, ac novos contractus ineant, quorum praesidio bonorum possessionem tuta conscientia retinere valeant.

Alii perceptionem fructuum detentori permittunt, donec dominus fundum repetere possit.

§. 19. Post Decreta anni 1630 scripserunt sequentes Auctores, de illis expressam facientes mentionem. Veriuys *loco cit.* a Lessii opinione recedit in eo, quod respicit restitutionem fructuum, sed cum eo sentit, quod ad fundi restitutionem pertinet, etiamsi dominus emptori solutum pretium non rependat. Rationem autem sic opinandi in praesupposita bona fide collocat, quae, si vere adsit, possessorem a fructuum, quidem, minime vero a fundi restitutione eximere potest. *Posse Catholicos bona fide possidentes Monasteria, domos, Templa, vel similia bona immobilia, illa tantisper sibi pacifice retinere, quamdiu a propriis dominis occupari non possunt; nec interea obligantur ad interesse, aut quidquam solvendum pro fructibus.* Arsdekinus *in sua Theologia tripartita tom. 2. par. 2. tract. 6. quaest. 10.* quaerit, *an Catholici possint emere bona aliorum Catholicorum, iniusto bello ab Haereticis*

occupata; ac respondet, id fieri posse. I. Si dominorum voluntas in eo consentiat; II. Si Pontifex assensum praebeat, ad quod adstruendum affert citata Decreta anno 1630 edita. III. Si conventionibus inter Catholicos, et Haereticos Principes initis cautum sit, ut Haeretici Catholicorum bona retinere possint, ac libere de illis disponere: quae omnia extra casum praesentis quaestionis versantur. Ibi autem religiosus Auctor procul dubio loquitur de bonis immobilibus. Inter ceteras enim sententiae suae rationes, utilitatem perpendit, et commodum Catholicae Fidei, cui magis prodesse asserit, quod bona penes Orthodoxos, quam in Haereticorum manibus existant: *Et sane plures ob causas, multo conducibilius videtur, bona illa tali emptione in manus Catholicorum devolvi, qui tanto potentius possunt negotium Fidei protegere, ac propagare, quam si ea penes haereticos perpetuo remanerent:* quae quidem ratiocinatio immobilibus convenit, non item mobilibus. Verum rationes illae ab Auctore indicatae, et a Nobis paulo ante relatae, nullius, aut levis admodum roboris sunt. Etenim dum bona immobilia ad Catholicos olim pertinentia, illisque in bello iniusto ablata, Orthodoxi de Haereticis emunt, praesumpta dominorum voluntas adesse non potest, ut supra dictum est. Decreta vero anno 1630 edita, quae de mobilibus loquuntur, ad immobilia trahi nequeunt. Deinde conventiones, et concordata inter Catholicos Principes laicos, et Heterodoxos inita super possessione, ac detentione bonorum Ecclesiasticorum, ab Apostolica Sede improbantur; ut prolixe probat P. Schmalzgrueber *consiliorum tom. 2. consilio 15. quaest. 1.* et hae sunt conventiones, ad quas alludit citatus Auctor. De hac materia loquitur etiam La Croix Presbyter Societatis IESU *in sua Theologia Morali tom. 1. lib. 3. part. 2. num. 972.*, ac Decreta anni 1630 se probe nosse indicat; at quum nil aliud ipse faciat, quam ea referre, quae a supra laudatis Auctoribus dicta fuerunt, in neutram partem allegari, aut proferri potest.

Alii de voluntate dominorum, et Summi Pontificis, ac de quarundam conventionum vigore, plus aequo praesumunt.

P. a Breno de tota re praeclare disputat.

§. 20. Pater Carolus Franciscus a Breno Ord. Min. strictioris Observantiae, *in suo Manuali Missionariorum Orientalium tom. 2. lib. 1. c. 3. quaest. 21.* hanc proponit quaestionem: *An bona Ecclesiastica ab Infidelibus redempta, restitui necessario debeant, vel saltem transactio adhiberi:* ac respondet, restituenda esse; tum quia Christianus, sciens bona illa Ecclesiae esse, alienam rem mala fide possideret; tum quia non potuit Infidelis raptor in emptorem Christianum transferre ius maius illo, quod ipsemet in bona divendita habebat: Ideoque, si venditor, propter rapinae vitium, nullum omnino ius habuit in rem violenter ablatam, occupatam, et postea divenditam; nil pariter iuris in eamdem rem acquisivisse dicendus est, qui eam mercatus fuit: Tum denique, quia regula generalis est, quod etiam ille, qui furti ignarus, a fure aliquid emit, in foro conscientiae ad restitutionem tenetur, simul ac verus, legitimusque dominus occurrit. Invehit deinde in eos, qui quum ab Infidelibus aliquid ad Ecclesiam pertinens mercati sint, debiti sui partes implere se putant, si Parochos, ad quorum Ecclesias res emptae pertinent, ad convivia, et coenas invitent. Non omittit Pater a Breno saepe memorata Decreta anno 1630 condita commemorare; sed ea pertinere censet tantummodo ad bona mobilia a Piratis capta, ac inde Christianis divendita, quorum verus dominus sperari nequit, ut ad ea redimenda compareat. Denique sibi obiicit, quod qui numerata pecunia ab Infidelibus emit Ecclesiae bona, rem eidem Ecclesiae utilem gesserit; ideoque non solum nullum exinde damnum pati, verum etiam aliquam, si fieri potest, utilitatem percipere debeat. Huic autem argumento respondet, emptores, qui rem ab Infidelibus redemerint, id emolumenti ex emptione capere, ut ab Ecclesia pretium repetant, aut ad aliquam cum ipsa compositionem deveniant: *Ementes bona Ecclesiae ab usurpatoribus Infidelibus, restituere quidem tenentur, quum sua bona illa non sint, sed accepto pretio, vel alia compositione cum Praelatis habita.* Verum quum Auctor ad

aliam ex prima consequentem quaestionem gradum faciat, videlicet utrum emptor restituere bona teneatur, etiamsi Praesul nec pretium reddere, nec compositionem ullam facere velit, et huiusmodi quaestioni affirmative respondeat; videtur profecto id, quod antea affirmaverat, evertere, et non cohaerenter ratiocinari: *Si vero Praelatus quidquam ipsis redimentibus restituere nollet, aut transactionem, vel compositionem ullam facere, adhuc emptores, seu redimentes illi restituere omnino tenerentur, quum bona illa reipsa sint Ecclesiae, ac infortunio suo tribuere, quod emerint rem alienam, eo modo, quo discurrimus de ementibus a fure, quotiescumque ab ipso repetere pretium minime possint.*

Sed quae prius recte constituerat deinde evertit.

§. 21. Quibus sane diximus Auctorem evertere id, quod antea affirmaverat. Superius namque voluerat, emptorem a vero Domino pretium recuperare: nunc autem ipsius domini arbitrio permittens huiusmodi pretium reddere, aut non reddere, vult porro, rem ad emptorem, etiam sine pretii recuperatione, restitui. Diximus etiam, eumdem non cohaerenter ratiocinari, quum enim statuerit, immobilium dominium penes antiquum dominum semper remanere, nec unquam ad emptorem transiisse; ex hoc satis aperte consequitur, non quidem rei pretium solvendum esse a legitimo domino, qui eam recuperare intendit; sed potius rem ipsam, sine ulla solutione, aut pretii restitutione, ab eo recuperandam esse; aliter enim rem suam emere cogeretur. Quod si aliquis responderet, id ab aequitate, et iustitia alienum non esse, quoniam iuxta Decreta anni 1630 idem omnino contingit in mobilibus, quae sine solutione pretii a domino recuperari non possunt; respondetur, dominium mobilium, quamvis resolubile, in emptorem transire, qui deinde illo domino pretium offerenti restituere tenetur; id autem minime accidere emptori immobilium, quorum dominium remanet semper apud legitimum dominum. Rerum porro dominium a priore domino ad alterum non transfertur, nisi id aut lex iubeat, aut hominis voluntas praescribat. Emptores

Illius ratiocinationis vitium detegitur.

Dominium mobilium in emptorem transferri censetur ex peculiari ratione, quae immobilibus non aptatur.

autem tam rerum mobilium, quam immobilium, pro eo quod ad legem attinet, aequali prorsus iure censentur. Nulla enim lege praescriptum est, ut dominium rerum sive mobilium, sive immobilium, a vero domino ad illum, qui eas ab invasoribus, ac raptoribus mercatus fuerit, transferatur. Sed differentia, quae inter mobilium, ac mobilium emptorem intercedit, ab hominis voluntate oritur; quia nimirum domini voluntas, ut supra dictum est, illi, non autem isti, favere praesumitur.

Concluditur immobilia sine repetitione pretii restituenda esse, cum omnibus fructibus.

§. 22. Itaque Decretis anni 1630 nullo modo contraire nobis videmur, si asseramus, satis fundatam esse opinionem illam, quae immobilium domino ius tribuit, ut sine ulla pretii restitutione recuperare valeat bona sua, cum omnibus fructibus inde perceptis, ab illo, qui numerata pecunia ea ipsa ab invasoribus emit. Id enim exigit natura belli iniusti, in quo huiusmodi bona occupata fuerunt: Id expetit eorum Auctorum sententia, qui optima ratione docent, eum, qui furtivam rem se emere dubitat, aut suspicatur, non posse deinde a domino repetere pretium, quod furi numeravit: *Emptor malae fidei si sibi emit rem, quam vel sciebat, vel dubitabat, seu suspicabatur esse furtivam, non potest a domino illius rei repetere pretium, quod numeravit furi venditori, quoniam talis repetitionis nullum habet iustum titulum:* verba sunt Sylvii *in 2. 2. S. Thomae quaest. 62. quaesit. 6. art. 6. conclus. 3. pag. 361.* ultimae editionis Antuerpiae. Id exigit opinio communis eorum, qui docent, etiam illum, qui rem furto sublatam, bona fide, vel ab ipso fure, vel ab alio mercatus fuit, teneri eandem domino reddere, nec solutum pretium ab eo repetere posse; ut videre est apud Sanchez *in Summa lib. 2. cap. 23. num. 2.* et apud Bonacinam *tom. 2. de restitutione in genere, disp. 1. quaest. 2. punct. 1. proposit. 1. num. 4.* Id ipsum deducitur ex regula, quam sequuntur maiora Tribunalia, quorum videlicet auctoritate decernitur, bona immobilia Ecclesiarum ab Haereticis occupata, statim ac ab ipsorum manibus elapsa fuerint, ipso iure redire

ad Ecclesias, ad quas pertinebant: uti videre est in Decisionibus *Herbipolen. Monasterii 10. Iunii 1707. et 17. eiusdem mensis* coram bon. mem. Caffarellio, confirmatis *in decis. 562. num. 1. tom. 5.* coram bon. mem. Lancetta Decano. Ita praescribit famigeratus Textus Innocenti III. *in cap. Saepe, de restitutione spoliatorum.* Quum enim Ius Civile beneficium interdicti *Unde vi*, sive restitutionis, concessisset dumtaxat adversum illum, qui per vim alium de possessione deiecerat, et contra eius haeredem universalem; ut habent *Lex. 1. §. ult., et Lex. 2. ff. Unde vi;* minime vero contra illum, in cuius potestatem res furto ablata devenerat, ut patet ex *L. 7. ff. eod. tit.;* etiamsi ille, dum rem emit, furtivam eam esse non ignorasset; idque ea ratione, quod interdictum *Unde vi* directe propositum fuerat adversus eum, qui vim intulisset: *Unde tu illum vi deiecisti:* magno illo Pontifici parum tuta visa est haec Iuris Civilis dispositio; ideoque decrevit, ut remedium Possessori *Unde vi* locum etiam haberet adversus illum, qui spolium quidem non commiserat, sed rem, quam alienam, ac furto sublatam esse non ignorabat, a spoliatore mercatus fuerat: *non obstante Iuris Civilis rigore, sancimus, ut si quis de caetero scienter rem talem acceperit; quum spoliatori quasi succedat in vitium etc., contra possessorem, et huiusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur.* Atque sequentem Decreti sui attulit rationem: *Eo quod multum intersit, quoad periculum animae, iniuste detinere, aut invadere alienum.* Hoc denique postulat Canonici Iuris Adagium, quod est *in Can. Rapinam 14, quaest. 5.* ubi sic legitur: *Rapinam emere non licet, nisi ea intentione, ut, cui est ablata, reddatur.*

Purgationi spolii iure canonico subiicitur etiam successor particularis.

§. 23. Si autem ea, quae hactenus dicta sunt, locum habent in casu eorum, qui fundos ab iniustis invasoribus occupatos emerunt; et hi quidem illos, nullo recepto pretio, restituere tenentur; quanam excusatione tueri se poterunt alii illi, qui, ut refert Archiepiscopus Antibarensis, agros, et fundos ad Ecclesias, et Monaste-

Praemissa multo magis procedunt contra furtivos occupatores bonorum Eccles.

ria spectantes, ipsi furtim invaserunt, et per occasionem adiacentiae, aut vicinitatis usurparunt? Quomodo hi ab obligatione restitutionis, qua manifeste tenentur, se eximere poterunt? Leges Civiles usucapionem longi temporis in rebus furtivis, ob malae fidei vitium, nequaquam admittunt. Cum autem inter antiquos Prudentes orta esset quaestio, an furtum in solis rebus mobilibus, an vero etiam in rebus immobilibus locum haberet; cumque eorum valuisset opinio, qui asserebant, furtum de mobilibus tantummodo intelligendum esse; ulterius deinde progressi, in eo convenerunt, ut si quis absque vi, licet mala fide, alicuius rei immobilis possessionem usurpasset, non ipse quidem posset huiusmodi rem usucapione suam facere, posset tamen alius, qui ab ipso rem illam bona fide accepisset; ut videre est *in L. furtum 37, §. 1 ac in L. seq. ff. de Usucap.* atque in Institutionibus Iustiniani *eodem titulo*. Sed neque hic substitit immoderata laxitas auctorum Iuris Civilis, qui, ad inducendum usucapionis ius, satis habuerunt, bonam fidem initio adeptae possessionis adfuisse; parum solliciti, si mala fides deinde supervenisset; ut videre licet *in Leg. 48. §. 1, ff. de acquirendo rerum dominio, et in L. unic. C. de usucap.* At sacri Ecclesiae Canones, nil aliud, quam aequitatem, animarumque salutem respicientes, tot inutiles subtilitates sustulerunt, statuentes, nullam praescriptionem induci, nisi bona fides, et initium possessionis, et medium, et finem comitetur: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est; synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica, quam civilis: quum generaliter sit omni constitutioni, atque consuetudini derogandum, quae absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut, qui praescribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienae:* Verba sunt Innocentii III. *in cap. ult. de praescriptionibus.* Haec autem bona fides in nomine sane eorum, de quibus nunc sermo est, admitti potest; quum incredibile sit, in toto assertae usu-

Nihil usucapi aut praescribi potest, iure canonico, ubi adsit malae fidei vitium in quacumq. temporis parte.

capionis decursu, nullam eis suppetiisse notitiam, quod bona occupata ad Ecclesiam pertinuerint.

Pro derelictis haberi nequeunt bona, quae ab Ecclesia, ob impotentiam, non recuperantur.

§. 24. Quod si praedicti possessores hoc saltem contenderent, se bona huiusmodi retinere posse, tanquam a dominis, nimirum ab Ecclesiis, et Monasteriis, derelicta, quo casu bona fiunt occupantis, iuxta §. *penult. et ult. Institutionum de rerum divisione, et L. 1. et seq. ff. pro derelicto;* in magno quidem errore versarentur. Etenim inter bona derelicta numerari non possunt illa, quae dominus ob impotentiam non recuperat, ut accidit in casu nostro; sed illa dumtaxat, quae quis sponte deserit, ac derelinquit, propterea quod eorum possessionem detinere nihil pendit: *Pro derelicto autem habetur, quod dominus ea mente abiecerit, ut id in numero rerum suarum esse nolit, ideoque statim dominus eius esse desinit.* Quocirca derelictae nequaquam censentur res, quae a domino navis, ut naufragium effugiat in mare proiiciuntur; et si quis illas lucri causa recuperat, furtum committit. *Alia sane causa est earum rerum, quae in tempestate, levandae navis causa, eiiciuntur: hae enim dominorum permanent; quia palam est, eas non eo animo eiici, quod quis eas habere nolit, sed quo magis cum ipsa navi maris periculum effugiat. Qua de causa si quis eas fluctibus expulsas, vel etiam in ipso mari nactus, lucrandi animo abstulerit, furtum committit.* Haec omnia verba sunt Textus Civilis in citatis duobus ultimis paragraphis Tituli Institut. *de rerum divisione.*

Pont., si ita res ferent, Apostolica auctoritate ad indulgendum uti non dubitabit.

§. 25. En tibi, dilecti Fili, quidquid in unum congerere Nobis datum est, ut quaestionibus ab Archiepiscopo Antibarensi propositis responderemus; quod quidem in summa, sententiae Congregationis de Propaganda Fide, quam Nobis retulisti, consentaneum dici potest. Verum non ideo Nobis plane satis factum esse profitemur. Innuit in suis litteris Archiepiscopus id, quod Antibari accidit, in aliis quoque Albaniae Civitatibus contingere, ubi complures sunt Christiani, qui bona immobilia Ecclesiarum, aut empta de Turcis, aut de facto occupata possident. Ul-

terius itaque progreditur prudens ille Praesul, cumque magnopere cupiat aliquam sibi viam patefieri ad pacandas conscientias, illasque a censuris, quibus propter iniustam Ecclesiasticarum possessionum detentionem adstrictae sunt, absolvendas; nihilominus aeque vereri se ostendit, ne turbae excitentur, si hodiernis possessoribus, ut iustitiae ratio postularet, iniungeretur aut fundorum, aut fructuum, alicuius portionis eorum restitutio. Animadvertendum quoque est, Antibarum, aliasque Albaniae Civitates, de quibus nunc agitur, sub temporali Othomanica ditione consistere; unde minimum quod metuere possemus, aliqua exoriente perturbatione, id esset, ut prodiret decretum: *uti possidetis, ita possideatis*, quod ad pacandas conscientias nihil valeret; nisi etiam deterius aliquid in Christianorum, sanctaeque nostrae Religionis perniciem contingeret. Hoc illud est, quod animum nostrum commovet, atque perturbat; nosque eo adducit, ut, nisi nova, et certiora nobis suppeditentur indicia, ex quibus intelligamus, quid maxime in praedictis regionibus timeri posset, si huic negocio manus admoveatur, nihil nos statuere posse existimemus de instructionibus, aut facultatibus circa haec Antibarensi Archiepiscopo communicandis. Quod nunc tibi significare possumus, et de quo tibi mandamus, ut ipsam Congregationem certiorem facias, illud est, Nos ita animo esse comparatos, ut suprema, qua fungimur auctoritate, pro generalis bonorum Ecclesiasticorum Administrationis officio, huiusmodi bonorum possessoribus perceptos fructus condonemus, eosque ad retinendam possessionem fundorum, quamvis iniuste occupatorum, et detentorum, idoneos reddamus, et ab incursis censuris absolvamus; ne forte Christianae Religionis eversionem intueri in illis regionibus, in quibus, licet sub Turcarum dominatione degentibus, eadem adhuc Deo miserante viget; neve Episcoporum eiectiones, aut innocuorum Christifidelium persecutiones, et vexationes audire cogamur; nobisque tot mala imputari, propterea quod auctoritatem illam in

Facultates olim a Sede Apostol. tributae Card. Polo super bonis Ecclesiarum Angliae.

his interponere neglexerimus, quam nobis Deus *in aedificationem, et non in destructionem* largitus est, quaque Praedecessores nostri similibus in casibus uti non dubitarunt.

§. 26. Quum tempore Mariae Angliae Reginae, bo. mem. Reginaldo Cardinali Polo gravissima demandata fuisset Provincia, Angliam ipsam Ecclesiae Romanae reconciliandi, Pontifex Iulius III. in Brevi expedito *die 8 Martii 1554* facultatem ei concessit, cum his, qui Ecclesiasticorum bonorum possessionem iniuste occupaverant, quique ad Ecclesiae Romanae sinum redirent, concordandi, et transigendi super fructibus male perceptis, et super mobilibus consumptis: *restitutis prius, si tibi expedire videbitur, immobilibus per eos indebite detentis;* uti videre est *in tom. 4.* Conciliorum magnae Britanniae. At quia in rei executione fortasse compertum est, eiusmodi facultates nimis angustas esse, in alio Brevi expedito *die 28 Iunii eiusdem anni*, praefato Cardinali plenam, ac liberam largitus est potestatem *cum quibuscumque bonorum Ecclesiasticorum tam mobilium, quam immobilium in praefato Regno possessoribus, seu detentoribus, pro quibus ipsa Serenissima Regina Maria intercesserit, de bonis per eos indebite detentis, arbitrio tuo, auctoritate nostra tractandi, concordandi, transigendi, componendi; et cum eis, ut praefata sine ullo scrupulo in posterum retinere possint, dispensandi omnia, et singula alia, quae in his, et circa ea quomodolibet necessaria, et opportuna fuerint, consulendi, et faciendi; salvo tamen in his, in quibus propter rerum magnitudinem, et gravitatem haec S. Sedes merito tibi videretur consulenda, nostro et praefatae Sedis beneplacito, et confirmatione.* Breve hoc editum est *in citato tom. 4. pag. 102. et 103.* et in Annalibus Raynaldi *ad annum Christi 1554. num. 8.* Praedictus vero Cardinalis, *ne novae inde turbae concitarentur, Ordinibus postulantibus, et urgentibus adactus est publico instrumento, Pontificis nomine, et auctoritate, omnes de eiusmodi bonis, et possessionibus, quoad*

Aliae dispensationes ab eadem concessae in hac materia.

poenas, et censuras canonicas, in perpetuum securos, et absolutos declarare: verba sunt Spondani *ad eumdem annum 1554. num. 4.* Hisque consentiunt Sanderus *de Schismate Anglicano lib. 2. pag. 349. edit. Rom. ann. 1586.* Davanzatus *in sua Historia Schismatis Anglicani* edita Florentiae *anno 1628. pag. 91.*, qui omnes pariter conveniunt in celebranda praefati Cardinalis prudentia, qua difficillimum negocium, servata Ecclesiae dignitate, transegit.

In casu, de quo agitur, cautissime procedendum.

§. 27. P. Schmalzgrueber *in suo citato consilio 15. tom. 2.* casum perpendit haeretici Principis, qui Augustanam Confessionem deserens, Catholicam amplectitur Religionem; ac quaerit, quomodo gerere se debeat quoad bona Ecclesiastica, quae auctoritate pacis Westfaliae ab Ecclesia reprobatae possidet; et quidem *eiusdem consilii quaesit. 2. num. 22.* concludit, quod *vel restituere illa tenetur, vel ad ea retinenda Apostolicae Sedis dispensationem sollicitare*, exemplum afferens Ducis Nenburgi Wolphangi Willhelmi, ac eius filii Electoris Palatini Willhelmi; et asserens, quod erga conversos ad Fidem Catholicam *adeo benigna esse solet Sedes Apostolica, ut etiamsi iusta sit causa, retentionem illorum,* idest immobilium Ecclesiae bonorum, *ipsis dispensative concedat.*

Quid Clemens XI. edixerit de bonis Ecclesiarum Saxoniae.

§. 28. Denique Praedecessor noster Clemens Papa XI. ad Augustum II. Poloniae Regem in Litteris datis die *10. Novembris anni 1712 in tom. 2. illius Brevium editorum pag. 243.*, ut eum ad promovendam Fidei Catholicae propagationem in suis Saxoniae ditionibus excitaret, ita scripsit: *Certam reddimus Maiestatem tuam, quod neque a te, neque a tuis Successoribus Catholicis, aut ab aliquo alio, qui sanctam ibi Religionem nostram amplexurus sit, Nos unquam illorum bonorum, quae per Saxoniam antiquitus ad Ecclesias pertinebant, restitutionem postulaturi sumus: quin imo ad pacandas conscientias eorum, qui illa occupant, si haeresi eiurata ad Catholicam Fidem redire constituant, nos ipsis praefata bona omnia in perpetuum condonabimus; idque ea ratione, ac forma exequemur, ut*

ne a nostris quidem Successoribus in posterum quidquam adversus haec postulari queat. Atque hoc promissum adimplens Clemens XII. in sua Constitutione, quae incipit *Sedes Apostolica, num. 67. in tomo 13 novi Bullarii Romae editi,* illis Saxoniae incolis, qui bona ad Ecclesias antiquitus pertinentia possidentes, haeresim aut eiurassent aut eiuraturi forent, concessit, ut bona, quae possidebant, retinere, ac de illis, tamquam de rebus suis, disponere libere possent; omnesque praeterea fructus ex ipsis antea perceptos illis condonavit.

Quid Clemens XII super iisdem statuerit.

§. 29. Allata haec exempla nostro sane casui per omnia nequaquam similia esse cognoscimus; ibi enim agebatur de impedimento removendo ab illis, qui S. Romanae Ecclesiae gremium ingredi cupiebant; hic autem sermo est de hominibus, qui nostrarum partium sunt, quique Christiana, et Catholica professione censentur. Verumtamen rationis fundamentum idem omnino in allatis exemplis, ac in nostra facti specie, Nobis esse videtur; ut scilicet suprema Apostolica auctoritas adhibenda sit in gravibus, publicis, ac urgentibus casibus, quibus per ordinariae auctoritatis usum satis provideri nequit. Eos vero, qui recedendi a Nobis tentatione sollicitari possent, a praecipiti casu, quantum fas est, remorari, si non idem est, ac viam sternere illis, qui ad nos accedere cupiunt, non multum sane ab eo differre Nobis videtur. Haec habebamus Tibi significanda, Tibique, dilecte Fili, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Quod ad errantes reducendos praestitum fuit, idipsum ad nutantes retinendos fieri potest.

Datum Romae, apud S. Mariam Maiorem die 19 Martii 1752. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

Dat. die 19 Martii 1752.

ALBANIAE EPISCOPIS

Traditur methodus, qua satagant, ut a Catholicis illius regionis sua Ecclesiis bona restituantur, vel aliquo modo super illis transigatur; et si neutrum queat obtineri, facultas fit Episcopis derelinquendi fundos, fructusque Possessoribus, eosdemque absolvendi a censuris.

Ven. Fratri Nicolao Lercari Archiep. Rhodien. Congreg. Propagandae Fidei Secretario.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Consulti Albania Episcopi de periculo, quod subesset, si ab Ecclesiis sua bona vindicari vellent, quae ab illegitimis possessoribus detinentur.

Cum Encyclicas litteras, sicut Nos tibi praecepimus, et Congregationis de Propaganda Fide sententia fuit, cuius te ipsum praestas emeritum Secretarium, ad Albaniae Antistites dederis, nempe ad Venerabiles Fratres Archiepiscopum Antibari, Episcopos Scedrae, Sappae, Lissi, et Pullariarum, ut ab iis innotesceret, an proposita ab Ecclesiis suarum Dioecesium vindicatione suorum bonorum, exindeque perceptorum fructuum, in detentores, qui illa a Turcis occupata emerunt, vel ab Emptoribus iure haereditario, aliove titulo sunt consecuti, aut in eos, qui eadem bona, quasi res derelictas, ipso, ut inquiunt, facto invaserunt; pertimescendum sit, ne si id Turcis compertum fiat, graves exinde concitentur turbae; persecutioni, vel alicui gravissimae indictioni reludatur aditus; neve aliquis temporalium rerum cupiditate obcaecatus a Sancta Religione Catholica ad Mahumetismum deficiat, ut fundis, fructibusque, elusa vindicatione, fruatur.

Vide hac de re Litteras editas in Bullar. T. 3. p. 452.

Persecutionis, vel Apostasiae periculum pertimescendum esse idem Episcopi retulerunt.

§. 2. Cumque omnes recensiti Praesules, explorato prius suarum Dioecesium statu, unanimi consensu retulerint, ingens heu nimis subesse alterutrius, et nonnunquam utriusque infortunii periculum, suadentes, ut aliquem periclitantibus rebus adhiberemus modum, in quem

nos iam animo paratiores noverant, quotiescumque illo opus esse videretur; hinc nos probantes, quod etiam Congregationi Propagandae Fidei, dum iustae adfuissent causae, probabatur, quodque suaserunt locorum Ordinarii, hunc prae ceteris modum rebus adhibendum existimamus.

§. 3. Erit itaque uniuscuiusque ex praedictis Episcopis, sua in Dioecesi, vel per se, vel per Confessarios, et Sacerdotes prudentes, atque expertes, bonis, ut inquiunt, verbis, atque monitis efficiendi, ut detentores bonorum mente percipiant sibi incumbentem rerum, fructuumque restituendorum obligationem; illacrimabilem, in quem abrepti sunt, statum, quippe qui censuris irretiantur inflictis, per Sacros Canones in invasores, detentoresque bonorum Ecclesiae. Ita vero si quem, divina affulgente gratia, facti poeniteat, negligere haud debet Episcopus, quive ab eo fuerit delegatus, quin illi suadeat, nisi universae, rei saltem alicuius restitutionem; vel etiam, ut fundis sibi habitis, obligationem, suscipiat alicuius annuae praestationis Ecclesiae pensitandae; si autem fundorum restitutioni, moxque indicatae aequitati obsistatur, tunc restitutio omnium, vel partis fructuum attentetur. Verum quoties nec desit, qui ex imbecillitate virium, vel ex improba voluntate nil horum praestare velit, tunc tantummodo pernoscens sermonem, habendi nimirum etiam in posterum, quod hactenus habuit, producendique in futura quoque tempora, quam superioribus obtinuit, universorum fructuum perceptionem; hisce nostris litteris unicuique Episcopo quoad suam Dioecesim, impertimur auctoritatem, quam et ipse aliis, uti monuimus, delegare poterit, eximendi ab onere fundorum, fructuumque restituendorum detentores bonorum Ecclesiae, eosdemque absolvendi a censuris, quibus innodantur; sive cum iis agatur, qui se paratos exhibent ad partem bonorum aliquam restituendam, vel ad transigendum de iis; sive cum aliis, qui universos, vel aliquorum saltem fructuum partem offerunt; sive demum

Ideo Summus Pontifex concedit Episcopis, ut super illis transigere, vel etiam eadem integre possessoribus possint relinquere, eos a censuris absolvendo.

cum ceteris, quibus propositum est, nihil plane vel rerum soli, vel fructuum restituere. Supervacaneum autem arbitramur monere, ne nostra haec facilitas evulgetur; haud enim difficile captu est, eadem perspecta, fieri perfacile posse, ut nisi omnes, plerique saltem nihil plane restituendi propositum amplectantur, de absolutione a restituendi onere, et censuris, plane certi.

Papa, ut supremus administrator, quomodo possit dispensare de bonis Ecclesiae.

§. 4. Nostra haec facilitas exinde est, quod Nos, qua Pontifex Summus, nisi domini, supremi certe quidem simus temporalium bonorum Ecclesiae dispensatores: *Res Ecclesiae sunt Papae, ut principalis dispensatoris, non ut domini, et possessoris:* inquit S. Thomas 2. 2. qu. 100. *art. 1. ad septimum,* ex quo porro sequitur, ut non quidem vel ad ditandos consanguineos, vel ex arbitrariis causis, fas sit nobis Ecclesias suis nudare bonis; at illud quidem, ut quoties urgens subsit ratio, qualis indubie est, removere praesens publicae calamitatis discrimen, ostium, quantum in nobis est, Apostasiae intercludere, et fluctuantibus animis conciliare tranquillitatem, nobis liceat, quod nunc facimus, imperare, ut probata licet Ecclesiarum iura conticescant, utque illae ipsae, pro publica incolumitate, ac religionis commodo, sacrificium quasi faciant suorum bonorum, quae non possident, et quae publici luctus tempore iisdem fuerunt adempta. Quapropter Card. Caietanus *in praeindicatum locum S. Thomae notabil. 3.* haec habet: *Cum potestas Papae quoad res temporales Ecclesiae sit potestas non domini, sed dispensatoris, consequens est, ut plenitudo potestatis Papalis circa bona Ecclesiae temporalia non exeat limites potestatis dispensativae etc. ac per hoc non potest Papa ad libitum donare res Ecclesiae, sed potest, tanquam habens apicem dispensativae potestatis, multo plus de iisdem dispensare, quam quicunque proximus alicuius Ecclesiae Praelatus etc. Ex eodem quoque fundamento, quod Papa non est dominus, sed dispensator, sequitur, quod de plenitudine potestatis non possit bona Ecclesiae dare, cui voluerit, aut consanguineis etc. Sed tenetur*

prudenter dispensare. Est et illud etiam nobis perspectissimum, communem esse Canonistarum sententiam, Romanum Pontificem, non distributorem, sed dominum esse rerum Ecclesiae. At nos huiusmodi disputationem intactam volumus, cum in rem praesentem vel id sufficiat; Pontificem supremum haberi dispensatorem. Theologi quippe cum Canonistis consentiunt, Papam, quamvis etiam tantummodo in supremum distributorem agnoscatur, posse utique ad mox expressas facti circumstantias de Ecclesiarum rebus libere decernere. *Concurrente iusta causa, conveniunt omnes tam Canonistae, quam Theologi, Papam uti supremum administratorem, ac dispensatorem bonorum Ecclesiasticorum, posse res uni Ecclesiae auferre, et dare alteri:* sunt haec concepta verba, quibus utitur celebris Fagnanus *in Cap. Relatum n. 21. ad 41. et precipue n. 36. Ne Clerici, vel Monachi etc.*, postquam iam expenderat quaestionem illam, an Pontifici sit suprema tantum administratio, vel potius dominium adiudicandum, et in Canonistarum sententiam inclinaverat.

Canonistar. communiori suffragioPapa est etiam Dominus.

§. 5. Quae porro a nobis mox supra proposita est methodus, ut nimirum bonis verbis pertentetur, an ex possessoribus, bonorum pars aliqua, vel saltem fructuum recuperari possit, antequam illorum condonatio, atque censurarum relaxatio indulgeatur, non solum ratione, sed et Praedecessorum Nostrorum exemplis comprobatur. In secretiori Vaticano Archivio preces reperimus a Carolo V. Imperatore oblatas Paulo III. Praedecessori Nostro, ut ipse Legatis, si quos in Germaniam ablegandos censuisset, amplissimam faceret auctoritatem transigendi cum iis, a quibus invasa Ecclesiarum bona detinebantur; propterea quod eorum restituendorum onus conversiones quam maxime, et reconciliationes cum Romana Ecclesia remoraretur. Eiusdem quoque consilii invenimus auctores extitisse Cardinales ad Tridentinum Concilium, dum Bononiae haberetur, Legati, in quo sese exhibuerunt propensiores in amplissimam quamque facultatem absolvendi a restitutione bonorum Ecclesiarum,

Exempla afferuntur Pauli III., et Iulii III., qui idem praestiterunt de bonis Ecclesiae.

*

§. 8. Fausta nimis, Venerabilis Frater, extitere illa tempora, quibus propterea quod res esset transigenda cum Christianis Principibus, subditisque Ecclesiam ex animo verentibus, Romani Pontifices, magna spe secundioris exitus sibi proposita, poterant elata voce canonicarum sanctionum exequutionem indicere. Obtigit id S. Nicolao I. Pontifici Maximo, quo Petri Cathedram obtinente, cum in Gallia, et Germania suis Ecclesiae bonis fuissent denudatae, quorum nonnulla per principes fuerant laicis distributa, reliqua vero ab ipsismet laicis occupata, non destitit, quin suam ipse Epistolam daret, numero 59. impressam *tom. 5. praecit. Collectionis Conciliorum Harduini pag. 296. De his quidem rebus, quae semel Deo tributae, atque dicatae sunt, et postea sub occasione concessionis Principum a quibusdam invaduntur, sancimus, ut prius consulto Principe, ad resecandam tam praesumptivam factionem, cognoscendum, utrum illius sit concessio, aut invasionis praesumptio? Quod si Principis inordinata largitio, ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus; si autem invasoris declaretur praesumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus.*

Exempla Pontif. auctoritatis, dum reserat cum Christianis Princip., vel subditis Ecclesiae.

§. 9. Fausta itidem et illa fuere tempora, quibus cum Principes vellent conscientiae suae plene consulere, quod ad occupationem bonorum Ecclesiae spectare videbatur, non satis ipsis fuit, nihil sibi habere, in pia opera velle omnia erogare; sed Summos Pontifices, quibus concredita est universalis administratio bonorum Ecclesiarum inferiorum, adiere, ut per eos sibi liceret eadem huic potius, quam alteri pio operi addicere; optime scientes, quantumvis pie erogassent, quaecumque Ecclesiis abstulerant non propterea satis sibi esse consultum, nisi factum illud, superaddita Pontificia auctoritate, fuisset veluti obsignatum; iuxta celebres litteras Alexandri III. ad Henricum Angliae Regem, relatas apud Card. Baronium *in Annalibus tom. 12. ad annum 1164. Si autem universa, quae in usus tuos per huiusmodi angarias de*

Et Catholicor. Principum religiosissimorum.

bonis Ecclesiasticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes, obsequium non magis Deo gratum efficeres, quam si, Altari quolibet discooperto, aliud cooperies, aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Praeclara extant non adeo vetusta exempla unius, et alterius ex Ducibus Neoburgi, nimirum Wultfangi Willelmi, et Philippi Willelmi, qui nihil penitus ex occupatis Ecclesiarum bonis retinere voluerunt, sed Romanorum Pontificum explorata sententia, praeobtentaque approbatione, res, rerumque fructus in sacram dotem constituerunt piis quibusdam Institutis, ac Religionis operibus, de quibus cum ipsa S. Sede iam antea convenerant. Superioribus nostris litteris *num.* 27. de praeclaro hoc facto meminimus; tutissima autem ipsius monumenta suppeditarunt acta Congregationis Romanae Universalis Inquisitionis, habitae sexto Idus Februarii 1557.

Qui et integre bona Ecclesiastica restituere, et in designatos a Pontific. usus pios erogare voluerunt.

§. 10. Iniqua fert praesentis causae conditio, ut damna et incommoda, quae Mahumetani Regionem obtinentes, inferre possunt, serio expendere debeamus; atque praeterea cum agrestibus, miserrimisque hominibus agendum esse consideremus: exinde enim nobis est dura illa necessitas efficiendi, probandique, quod nunc praestamus, ne fiat lapsus in deteriora. Tu interim, qua praestas sedulitate, ne praetermittas, ad Cardinales Congregationis deferre haec omnia, ipsisque annuentibus, iteratas dare Encyclicas litteras ad Albaniae Praesules, ad quos sicuti superioris Nostrae ad Te datae Epistolae die 19. Martii 1752. exemplum transmisisti, ita dabis et huiusce ad Te Nostrae, quam, Apostolicam Tibi Benedictionem impertientes, absolvimus.

Normam praes. casui exhibere nequeunt, et quare?

Datum apud S. Mariam Maiorem die 24 Maii 1754. Pontificatus Nostri Anno decimoquarto.

Dat. Pont. an. 14. 1754.

Apostolatus procuratione, Christianos omnes in viam salutis reducere, eosdemque puros, sinceros, in spiritu, et veritate ambulantes, et absque macula, Deo exhibere tenemur, postquam Venerabiles Fratres nostros S. Romanae Ecclesiae Cardinales contra Haereticam pravitatem Generales Inquisitores, super hac re audivimus, de eorum consilio, primum quidem laudatum Concilii Albani vestrae provinciae Canonem renovantes, Apostolica auctoritate nostra, tenore praesentium confirmamus, et districte servandum mandamus; necnon memoratae Epistolae nostrae decreta ad vestram quoque Provinciam auctoritate, et tenore paribus extendimus, et servanda itidem praecipimus: deinde districte pariter prohibemus, ne quilibet ex Christifidelibus, quocumque casu, vel praetextu, aut in quibusvis excogitabilibus circumstantiis, eadem Turcica, seu Mahumetana nomina, ut Mahumetani credantur, assumere audeat.

Sub certis Spiritualibus poenis, quarum executio Episc. committitur.

§. 4. Porro, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Vos rogamus, et in Domino hortamur, ut serio animo ministerium vestrum, et districtam Supremo Pastorum Principi Iesu Christo aeterno Iudici rationem de commissis unicuique vestrum ovibus a vobis reddendam considerantes, et ipsi curetis per bona opera vestra certam electionem vestram facere, et minime omittatis, (quod sine gravissima incuriae, negligentiaeque vestrae culpa accidere non potest) eosdem Christifideles Provinciae vestrae arguere, obsecrare, et increpare, in omni patientia, et doctrina, ut conversationem suam inter Gentes habentes bonam, in omnibus seipsos praebeant exemplum bonorum operum, ut ii, qui ex adverso sunt, vereantur, nihil habentes malum dicere de ipsis, quasi malefactoribus, qui turpis lucri causa aliud in ore, aliud in corde gerant. Quod si qui admonitionibus vestris, et praeceptis nostris non acquiescant, ad Apostolicae disciplinae normam, virga compesci debent, et circa ipsos Albanensis Synodi vestrae, et dictae Epistolae nostrae, sanctiones, et poenae omnino exequendae sunt, quibus in vita Sa-

QUOD EPISCOPIS VICARIIS

Apostolicis Indiarum Orientalium iniunctum fuit, ut si Episcopum Coadiutorem, vel Vicarium generalem non haberent, hunc sibi adsciscerent, cui amplissimae tribuebantur facultates in casu obitus Vicarii Apostolici, id caeteris etiam Vicariis Apostolicis nunc imperatur; salva tamen electione Vicarii Capitularis, ubi vel Canonici, vel Parochi eam peragere consueverunt: in iis vero locis, ubi vel non adsunt, vel convenire nequeunt, constitutus iam ab Episcopo Vicarius generalis, ipse, eodem defuncto Vicarius etiam Capitularis habeatur.

Venerabilibus Fratribus, ac Dilectis Filiis, Metropolitanis, Archiepiscopis, et Episcopis, aliisque Apostolicis Vicariis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ac Dilecti Filii, salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Quam ex sublimi hac Sacrosancti Apostolatus specula, in qua per ineffabilem divinae bonitatis abundantiam plane immerentes praesidemus, pro iniecta Nobis gravissima omnium Ecclesiarum sollicitudine, impositaque omnium animarum Iesu Christi Sanguine redemptarum procuratione, alias, nempe die vigesima sexta mensis Ian. anno 1753. inivimus apostolicae providentiae rationem pro Indiis Orientalibus, eamdem quoque, Venerabiles Fratres, ac dilecti Filii, in iis partibus in quibus vos constituti ac deputati, Apostolicum ministerium vestrum, non sine magnis assiduisque laboribus, et incommodis, laudabiliter obire pergitis, haud patimur desiderari, quemadmodum immensa Supremi Pastorum Principis Iesu Christi charitas maximopere urget, ut eo alacrius omnem operam, studiumque nostrum ad hoc conferamus, quo longius a Nobis regiones illas abesse non ignoramus.

scopalem, vel non sine Sacrorum Oleorum usu exercentur. Quandocumque vero necessitas urgeret, saepedicto Vicario Generali potestatem etiam indulsimus, et dedimus, consecrandi Calices, Patenas, et Altaria portatilia, cum Sacris Oleis omnino ab Episcopo benedictis.

§. 2. Porro, cum, sicut pariter accepimus, easdem omnino occasiones, eosdemque prorsus casus, in istis, in quibus munus vobis demandatum adimplere contenditis, regionibus accidere, atque insimul reperiri aliquibus in locis nonnullos Apostolicos Vicarios haud Episcopali titulo, et charactere insignitos, sed per Apostolicas dumtaxat Literas sive sub Plumbo, sive in simili forma Brevis expeditas, pro Vicarii Apostolici huiusmodi officio defungendo destinatos, propter quorum obitum eadem quoque momenta urgere possunt; ea propter easdem provisiones, et facultates, ut supra expressas, et pro Indiis Orientalibus initas, et concessas, sub iisdem modo, et forma, et non aliter, extendimus ad omnes istarum regionum Apostolicos Vicarios sive titulo, et charactere Episcopali insignitos sive Sacerdotali dumtaxat dignitate praeditos; atque hisce quidem Sacerdotibus, ita ut praemittitur, Apostolicis Vicariis, pariter iniungimus, et mandamus, ut unusquisque, memor resolutionis suae, teneatur deputare Pro-Vicarium, habilem tamen, atque idoneum, qui post cuiusque obitum assumere debeat regimen Vicariatus Apostolici, atque in eiusdem Vicariatus munere permanere, et cum usu earum tantummodo facultatum, quibus utebatur, fruebatur, et gaudebat defunctus Vicarius, adlaborare debeat, donec, et quousque novus Apostolicus Vicarius ab Apostolica hac Sancta Sede designatus, ipsius Vicariatus possessionem, et regimen adierit.

Vicar. Capitularis electio ubinam et quomodo celebranda.

§. 3. Praeterea cum compertum, exploratumque nuper fuerit, in Hibernia, Albania, Macedonia, Servia, Bulgaria, Insulis Maris Egaei, Perside, Mesopotamia (quemadmodum alibi fortasse reperiatur) reperiri aliquos Venerabiles Fratres Archiepiscopos, et Episcopos locorum

diorum Universitate fuerint, quemadmodum pro Vicariatus cuiuslibet sive Capitularis, sive Generalis munere obeundo requiritur; Nos earumdem partium calamitates commiserantes, tenore, et auctoritate paribus, quemcumque in Vicarium Capitularem, ut praemittitur, in casibus antedictis eligendum, dummodo ad gubernium, et regimen habilis, et idoneus fuerit, nunc pro tunc talem esse, et haberi volumus, et declaramus, perinde ac si Doctor, sive Licentiatus in Iure Canonico fuerit.

Confirmantur superius statuta.

§. 5. Decernentes easdem praesentes Literas, et in eis contenta quaecumque, semper firma, valida, et efficacia existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere debere, et illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, et per omnia plenissime suffragari, sicque, et non aliter praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, et Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, et eorumdem Cardinalium Congregationes, et quosvis alios quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, iudicari, et definiri debere: ac irritum, et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Derogatio contrariis.

§. 6. Non obstantibus Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, et Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, et Ordinationibus, et quibuscumque aliis Decretis in genere, vel in specie, aut alias in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis, caeterisque contrariis quibuscumque. Caeterum vos, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, iisdem quoque, quibus Indiarum Orientalium Apostolicos Vicarios prosequuti fuimus, Apostolicis verbis, et adhortationibus prosequimur. Itaque ex Apostolicae providentiae, auctoritatisque nostrae ratione, maxime ad procurandam salutem animarum consentanea, a Nobis suscepta, atque unicuique vestrum praecepta animadvertite, quanta sit Apostolici muneris unicuique

Hortatio ad quoscumq. Missionarios.

ISTRUZIONE

DELLA S. CONGREG. DE PROPAGANDA FIDE

PER I MISSIONARI DELLA BULGARIA, INTORNO ALLA PRATICA DE' KURBANI.

1. Venuta alla fine sotto gli occhi della Sagra Congregazione una Relazione esatta, e di comune consenso formata de'Missionarî di Nicopoli, e di Sofia, intorno alla pratica de' Kurbani usati nelle due rispettive Diocesi, dopo lungo, e maturo esame la medesima ha giudicato di doverli proibire con positivo decreto, e d'ingiungere a' Missionarî dell'una, e l' altra Diocesi di adoprarsi a tutto potere, per l' esecuzione fedele, e costante del risoluto divieto.

2. Ma perciocchè la medesima Sagra Congregazione ha prudentemente stimato non bastare una decisione a svellere un abuso sì comune, e sì antico, specialmente dopo tanta varietà di opinioni, e dopo sì lunga connivenza per parte di alcuni, crede opportuno aggiungere una breve istruzione, che vaglia di norma ai Missionarî delle due respettive Diocesi per istruire con costanza, ed uniformità i Fedeli, e per regolarsi nel dare le medesime risoluzioni, e risposte a' dubbî ne'casi particolari. Niente certamente più preme alla Congregazione, che di stabilire nelle due Diocesi, che sono vicine, e contermine, un insegnamento, un linguaggio, una disciplina uniforme, sicchè non avvenga mai più in appresso, che quello, che si detesta come illecito, e superstizioso in una, si permetta come lecito, ed indifferente nell' altra, nè si varî il giudizio de' Pastori nè luoghi diversi, sebbene nelle medesime circostanze, nè si senta da' Fedeli con ammirazione, turbamento, e scandalo per la bocca de'Pastori sovente, *est*, et *non*, tanto vietato dall' Apostolo delle Genti *2. ad Cor. cap. 1.*

*

sagrifizio della nuova, quasi che ancora non fosse compito quel sagrifizio di salute, che si aspettava, e si adombrava con quei sagrifizî di carne una volta celebrati dal popolo Ebreo. Or siccome quelli erano allora simboli veri, perchè significativi d'un vero sagrifizio da compirsi nella pienezza de' tempi da Cristo, così oggi nell' uso son falsi, perchè falsamente significativi d'un sagrifizio come ancor da compirsi, sebbene in realtà sia già da gran tempo compito: e siccome sarebbe pernicioso il confessar con parole, che Cristo non ha ancora patito: così è dannoso il dimostrare co' segni, che Cristo non ha ancor compito il suo sagrifizio. Quì il falso apparisce *ex parte rei significatae, a qua discordat significatio cultus,* dice S. Tommaso loc. cit., *et hoc modo, tempore novae Legis, peractis iam Christi Mysteriis, perniciosum est uti caeremoniis veteris Legis, quibus Christi Mysteria figurabantur futura. Sicut etiam perniciosum esset, si quis verbo confiteretur, Christum esse passurum.*

9. La circostanza parimenti di essere un rito immemorabile dello Scisma, tutt' ora durevole, basterebbe a dichiararlo, come un atto protestativo di Setta, abominevole senza meno agli occhi d'un Cristiano, d'un Cattolico, d'un Fedele. Il culto esteriore è una protesta visibile di Religione, e di Fede. Il prendere, il ritenere, l'usare un rito superstizioso d'una comunione Scismatica, che altro sarebbe nel fatto, che il riceverne in prestito un' atto protestativo di Scisma? E tanto più reo sarebbe, chi di quel medesimo Scisma, da cui per la Divina grazia è uscito, volesse ancora riserbarne una reliquia, ed un avanzo. Parrebbe certamente, che uscito fuori dell'Egitto, e gustando la manna, ne desiderasse ancora le cipolle.

10. Finalmente l' imitazione sola d'un costume ricevuto, come parte di Religione da'Turchi, compie la gravezza di un tal peccato. Se la superstizione *est simulata Religio,* come la definisce S. Tommaso *loc. cit. quaest. 92. art. 2. ad 3.;* l'imitar quella de'Turchi, in mezzo a cui

si vive, che altro parrebbe, che un simulare una parte di Religione de'Turchi?

11. Nè occorre ridire, che i Kurbani tra Fedeli si usano coll'intervento del Missionario Cattolico, che assiste, e benedice la mensa: perciocchè quest' istesso, in vece di sminuire il reato, l'accresce vieppiù, aggiugnendo un altro titolo e ragione, per dichiarare superstizioso quell'atto. La falsità del culto esteriore, insegna S. Tommaso *2. 2. qu. 43. art. 1.*, si può considerare per due parti; la prima è *ex parte rei significatae*, della quale ragionammo di sopra: l'altra è *ex parte colentis;* e questo ha luogo principalmente nel culto comune, che si fa dai Ministri in nome di tutta la Chiesa; poichè, siccome sarebbe certamente falsario colui, il quale trattasse in nome d' un altra cosa, di cui non ha ricevuto commissione, o mandato, così incorrerebbe la taccia di falsario quel Ministro, che per parte della Chiesa presentasse un culto a Dio contro il modo stabilito, ed usato nella Chiesa. Or la Chiesa non ha giammai approvati i Kurbani, che sono troppo difformi dalla Regola Ecclesiastica del culto Divino; non ha giammai autorizzato i Ministri, o ad assistervi, o a benedirli. L'assistenza dunque, che da un Ministro della Chiesa a tal' atto si presta, non è, che una nuova menzogna, un nuovo tradimento, una nuova simulazione di Ministero in suo nome, che la Chiesa disapprova, e detesta: *Alio modo potest contingere falsitas in exteriori cultu ex parte colentis, et hoc praecipue in cultu communi, qui per Ministros exhibetur in persona totius Ecclesiae. Sicut enim falsarius esset, qui aliqua proponeret ex parte alicuius, quae non essent ei commissa: ita vitium falsitatis incurrit, qui ex parte Ecclesiae cultum exhibet Deo contra modum Divina auctoritate ab Ecclesia constitutum, et in Ecclesia consuetum.*

12. Passando ormai dalla parte esteriore de'Kurbani a considerarne la parte interiore, ed esaminandoli, come animati dallo spirito, e credulità della gente volgare, sebbene fossero spogliati di tutte l'estrinseche circostanze,

che abbastanza li macchiano, non possono apparire, che come vane osservanze de'Gentili. 1. La persuasione, che la pratica di tali Kurbani sia per giovare alla conservazione delle famiglie, alla salute dei bestiami, alla fertilità delle campagne. 2. L'opinione di attribuire all'omissione, e mancanza di tali Kurbani l'infelicità delle case, degli armenti, de' campi. 3. L' errore di credere, che siano per suffragare alle anime de' trapassati, neglette le Messe, ed i Suffragî della Chiesa. 4. L'attacco ostinato di seguitarli, dopo i rigorosi divieti, e le minaccie, e i timori posti, a chi vorrebbe lasciarli. 5. Finalmente gl'istessi principî, che spingono i Scismatici, e i Turchi a praticarli, rimasti ancora in questi mal convertiti Fedeli; tutto conduce a dichiarare l'esercizio de'Kurbani superstizioso, e riprovato, ancorchè cessasse ogni altra cattiva circostanza di fuori.

13. Perciocchè, o da tali Kurbani si aspettano vantaggi temporali, o se ne pretendono grazie spirituali. Se vantaggi temporali, non potendo i Kurbani per loro natura produrli, uopo è, che si adoperino, non come cause, ma come segni; il che si riduce ad un patto tacito coi Demonî, secondo il principio di S. Tommaso *2. 2, quaest. 96. art. 2. Si naturaliter non videantur posse tales effectus causare, consequens est, quod nec adhibeantur ad effectus causandos, tanquam causae, sed solum quasi signa. Et sic pertinent ad pacta significationum cum Daemonibus inita.* E certamente adoperati, come segni, da chi mai traggono la loro origine? non da Dio; da cui non sono nè rivelati, nè stabiliti; dunque dall'umana vanità ingannata, e sedotta dalla malizia de'Demonî, che scorgendo la rea disposizione degli Uomini, la fomentano, e gli allacciano con avvenimenti nell'apparenza favorevoli, per involgerli in più, e più errori, da cui difficilmente poi sanno distrigarsi. *Homines huiusmodi observationes attendunt, non ut quasdam causas, sed ut signa quaedam futurorum eventuum, vel bonorum, vel malorum. Non observantur autem, sicut signa a Deo tra-*

da sè, non conduce a glorificare il Signore , nè a consagrargli la mente, nè a soggettargli il corpo dell'uomo nell' esercizio pratico della Religione , ma piuttosto sia fuori dell'istruzione di Dio, fuori dell'ordinazione della Chiesa, fuori della consuetudine de' Fedeli, tutto deve riputarsi inutile, superfluo, superstizioso. *Finis Divini cultus,* dice S. Tommaso *2. 2. quaest. 93. art. 2. est, ut homo det gloriam , et ei se subiiciat mente , et corpore. Et ideo quidquid homo faciat, quod pertinet ad Dei gloriam, et ad hoc, quod mens hominis Dei subiiciatur; et etiam corpus per moderatam refraenationem concupiscentiarum secundum Dei, et Ecclesiae ordinationem, et consuetudinem eorum, quibus homo convivit: non est superfluum in Divino cultu. Si autem aliquid sit, quod quantum est de se, non pertinet ad Dei gloriam, neque ad hoc, quod mens hominis feratur in Deum, aut quod carnis concupiscentiae inordinatae refraenentur; aut etiam si sit praeter Dei, et Ecclesiae institutionem, vel contra consuetudinem communem (quae secundum* Augustinum *pro lege habenda est:) totum hoc reputandum est superfluum, et superstitiosum, quia in exterioribus solum consistit, et ad interiorem Dei cultum non pertinet: Unde* Augustinus *in lib. de vero Relig. inducit, quod dicitur* Lucae *cap. 17.* Regnum Dei intra vos est: *loquitur contra superstitiosos , qui scilicet exterioribus principalem curam impendunt.*

16. Nè vale il dire, che vi si mescolino nel caso presente preghiere, e voti. L'istessa mescolanza di cose sagre., e profane è un nuovo argomento, per dichiarare inutile, a chi la pratica , quel che vi sarebbe di sagro per la compagnia di quel, che vi si trova di vano, come accenna S. Tommaso *loc. cit. quaest. 96. art. 4.*

17. S. Gio. Crisostomo nell'*Homil. 43.*, rapportato da S. Tommaso *2. 2. quaest. 96. art. 4.*, fa menzione del costume di alcuni Cristiani , che portavano sospesa al collo una particella scritta del Vangelo, e ne riprende, e dichiara l'uso, come inutile affatto, e superfluo. *Qui-*

fetto, e pieno d'ogni benedizione, e salute; che le coscienze si mondano, e le macchie si tolgono solamente con questo nuovo Sangue; che tal sagrifizio si è compito da Cristo nel Calvario sulla Croce, immolando se stesso come Vittima di propiziazione per noi, unica fonte di tutte le grazie, che possono essere oggetto di nostre speranze; che il medesimo sagrifizio si perpetua su i nostri altari, quando si celebra dai Sacerdoti ministri del Signore; che la Messa è una sequela, e continuazione del medesimo sacrifizio; che vi è realmente presente sotto i mistici simboli di pane e vino la medesima Vittima, vi si offre, ed immola il medesimo Corpo, ed il medesimo Sangue; che l'uno dall'altro misticamente separasi per la forza delle parole; che non solo vi è l'istessa Vittima, ma l'istesso Sacerdote Cristo Signore, il quale è il principale Offerente, per le mani de'suoi ministri; che in somma l'offerta è l'istessa, e nel Calvario, e nell' Altare; è solo diversa la maniera di offerire. Sacrifizio vero, e propiziatorio, sebbene incruento, salutevole ai vivi, proficuo ai morti, impetrativo d' ogni benedizione e grazia, di ogni remissione e perdono, d' ogni bene spirituale e temporale, che conduce alla salute, per liberazione, e preservativo da tutti i mali, per tutela, e custodia da tutti i nemici, centro della comunione de' Santi, vincolo di commercio tra il Cielo, e la Terra, scopo di tutta la Religione: che finalmente l'ostie, le vittime placabili, che ci rimangono ad offerire su l'altare de'nostri cuori, ed unirle al sacrifizio incruento della Chiesa, sono la mortificazione delle proprie passioni, la castigazione della carne, la crocifissione delle nostre concupiscenze, l'estirpazione de'nostri vizî, la distruzione del corpo del peccato. In vano si adoperano Kurbani, e conviti, fomento di passioni, ed incitamento di vizî; è tutta pronta la mensa, a cui siamo invitati, è tutto apparecchiato il cibo, e la bevanda, a cui siamo chiamati, tutta aperta la sorgente di grazie, da cui possiamo attignere l'acqua viva, che salisce fino alla vita eterna.

sto, ch'è assicurata di essere esaudita per i suoi figliuoli, e si ha poi tanta speranza nelle invenzioni umane, nelle pratiche capricciose, e in riti apertamente superstiziosi?

22. Uniscano piuttosto le buone opere per disposizione, ad impetrare tutte le grazie da Dio, essendo questo il carattere de'Fedeli Cristiani chiamati dall'Apostolo *Sectatores bonorum operum.* Le orazioni, ed i digiuni, con cui si vince il Demonio, le limosine, ed aiuti di carità, con cui si estingue il peccato; le penitenze, ed austerità, con cui si riduce a schiavitù, ed all'ubbidienza dello spirito la carne, sono i veri mezzi da richiamare i beni, e rimovere i mali, che sono l'oggetto ordinario de'nostri timori.

23. Bisogna armare i Fedeli con imprimere bene nella lor mente, che, se sono assaliti da' mali, e per l'amor della Religione, e per la purità del Culto, rigettano coloro, che vengono ad offerirgli istromenti, o mezzi superstiziosi per guarire, e liberarsi, se vengano per Divina disposizione a perdere la vita, muoiono quasi martiri nel loro letto medesimo, testificando colla loro morte la Religione pura, ed immacolata, che conservano nel cuore, come più volte insegna S. Agostino.

24. Debbono parimenti armarsi a disprezzare i vani timori, le minaccie, le beffe, che di essi faranno gl'Infedeli, e Scismatici nel vederli abbandonare le antiche superstiziose loro pratiche, debbono incoraggirsi ad un tenore uniforme, e costante di vita Cristiana, per cui si distinguano, da tutti coloro, che non appartengono alla comunione della Chiesa, affinchè ammirati, e sorpresi anch'essi della nostra maniera di pensare, e di operare, siano costretti a gridare: Ecco il Popolo savio, ed intelligente, ecco l'eredità del Signore; così ammoniva Mosè gli antichi Ebrei, Deuter. cap. 4. *Scitis, quod docuerim vos praecepta, atque iustitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: si facietis ea in terra, quam possessuri estis: et observabitis, et implebitis opere. Haec est*

DECRETUM

S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

QUO REPROBANTUR NONNULLAE PRAXES CHRISTIANORUM OCCULTORUM MAUMETHANAM SECTAM SIMULANTIUM

Habitae die 31. Ianuarii MDCCLXXIV.

Cum ad aures Sac. Congregationis pervenerit, in quibusdam Albaniae Dioecesibus, aliisque finitimis Provinciis, Christianos nonnullos adhuc existere, qui, non obstante saluberrimo *Synodi Albanensis* Decreto, ac repetitis san. mem. Benedicti XIV. Constitutionibus, videlicet *Inter Omnigenas* diei 2. Februarii 1744., et *Quod Provinciale* diei 1. Augusti 1754. Christum erubescentes, eiusque praecepta, Infidelitatem simulare audent, actusque peragere a verae Fidei sinceritate prorsus alienos; sollicitudinis suae partes esse duxit, facto verbo cum SS. D. N. Clemente XIV. die 6. Februarii 1774., declarare sequentes praefatorum Christianorum praxes innoxias nec esse, nec ullo modo tolerandas.

In primis itaque a simulatae Infidelitatis nota excusari non posse declarat subdolam agendi rationem illorum, qui, dum diebus solemnioribus Missae Sacrificio intersunt, adstantium ex curiositate Turcarum praesentiam formidantes, numquam omnino caput aperiunt, nec signant se Crucis signo, abstinentque a ceteris Catholicae Religionis actibus, qui ab aliis, qui Christiano censentur nomine, palam solent exerceri; atque ita agentes id obtinent, ut Maumethicae superstitionis Sectatores reputentur, nec alia, quam curiositatis, aut levitatis causa ad Ecclesiam, vel ad Conventus locum advenisse, ibique manere credantur.

Quoniam vero non desunt, qui conantur excusare excusationes suas in peccatis, asserentes, se simili

constiterit, Sacra Congregatio eosdem Defunctos Ecclesiasticae Sepulturae, et Suffragiorum beneficio incapaces esse decernit: si vero ex solo damnabili superstitum arbitrio supradictus Maumethanus Minister assistentiam funeri praestabit, eo in casu illorum crimine defunctos non illigari; bene vero superstites ipsos gravissimae impietatis reos, et canonicis poenis obnoxios fore declarat. Hoc enim, ut cetera omnia superius expensa in enunciatis circumstantiis, (et fortasse aliae etiam praxes, quae ad notitiam Sacrae Congregationis nondum advenere) Maumethicae sectae simulationem, Christianaeque Fidei negationem, saltem virtualiter, includit, summamque Christo Domino iniuriam, et proximo scandalum parit.

Ceterum Eminentissimi Patres Archiepiscopos, Episcopos et Superiores Missionum Albaniae, Serviae, aliarumque Provinciarum, quae Turcarum Imperio subsunt, in Domino hortantur, ut zelo Fidei succensi a gregibus pastorali suae curae commissis supradictos damnatos abusus avertere satagant; pari zelo, et charitate unumquemque illorum, qui praemissa factitare non verentur, arguentes, increpantes, admonentes se in nullo casu posse Christum erubescere, falsamque Religionem simulare, quin spem aeternae retributionis abiiciant. Factum insuper magni Eleazari ante illorum oculos constituant, qui, cum compelleretur simulare de sacrificii carnibus lege vetitis manducasse, ut vitae periculum effugeret, gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam elegit, memorandam illam sententiam pronuncians: *Etsi in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum Omnipotentis, nec vivus, nec defunctus effugiam.*

Quod si forte, hac solerti Pastorum cura non obstante, aliqui adhuc obstinati, ac caelestis vocationis immemores reperiantur, qui impiorum viam insistere pergent, detestabiles simulationes in Fidei negocio adhibentes, iidem Archiepiscopi, et Missionum Superiores, ut supra illos Sacramentorum participatione in vita, et, si impoe-

INDEX

Litterae Indictionis Concilii Provincialis sive Nationalis. *pag.* 9
Vincentii Zmajevich Archiepiscopi Antibarensis Visitatoris Apostolici ad Synodum Cohortatio . . . . . » 12
Decreta edita in Provinciali, sive Nationali Synodo Albana. » 15

PARS PRIMA

Cap. I. De Professione Fidei . . . . . » ib.
» II. De Apostatis . . . . . » 18
» III. De Christi Fidelibus, qui Fidem non eiurarunt, publice tamen Mahometicam sectam, et secreto Christianam Religionem profitentur . . . . . » 19
» IV. Per quid dignosci debent Fideles ab Infidelibus? » 21
» V. De Fidei rudimentis . . . . . » 22
» VI. De verbi Dei praedicatione . . . . . » 23
» VII. De Festorum Observantia . . . . . » 24
» VIII. De sacris Ieiuniis, eorumque observantia. . . » 26
» IX. De Quadragesimali Ieiunio . . . . . » 27
» X. De Iuramento falso . . . . . » 28

PARS SECUNDA

Cap. I. De Sacramentis . . . . . » 29
» II. De Baptismo . . . . . » 30
Decretum S. Congregationis S. Officii ad Episcopum Sappatensem, de non conferendo S. Baptisma Turcis . . . » 34
Decretum S. Congregationis . . . . . » ib.
» III. De Confirmatione . . . . . » 35
» IV. De Poenitentia . . . . . » 36
» V. De Eucharistia . . . . . » 39
» VI. De Extrema Unctione . . . . . » 41
» VII. De Sacramento Ordinis . . . . . » 42
» VIII. De Sacramento Matrimonii . . . . . » 45
» IX. De eliminandis illicitae coniunctionis abusibus . » 47

PARS TERTIA

Cap. I. De Episcopis . . . . . » 50
» II. De Visitatione . . . . . » 54

Benedicti XIV. ad R. P. Nicolaum Lercari S. C. de Prop. Fide Secretarium conscripta, occasione Postulatorum a R. P. Archiepiscopo Antibarensi eidem Congregationi praepositorum. . . . . *pag.* 120

Albaniae Episcopis traditur methodus, qua satagant, ut a Catholicis illius regionis sua Ecclesiis bona restituantur, vel aliquo modo super illis transigatur; et si neutrum queat obtineri, facultas fit Episcopis derelinquendi fundos, fructusque Possessoribus, eosdemque absolvendi a censuris. Benedictus XIV. Ven. Fratri Nicolao Lercari Archiep. Rhodien. Congr. Propagandae Fidei Secretario . » 144

Ne Christifideles sub Turcarum ditione versantes, ad occultandam Christianae Religionis professionem, Mahumetana Nomina sibi imponant, iisque se compellari patiantur. » 153

Quod Apostolicis Indiarum Orientalium iniunctum fuit, ut si Episcopum Coadiutorem, vel Vicarium Generalem non haberent, hunc sibi adsciscerent, cui amplissimae tribuebantur facultates in casu obitus Vicarii Apostolici, id caeteris etiam Vicariis Apostolicis Bened. XIV. imperavit; salva tamen electione Vicarii Capitularis, ubi vel Canonici, vel Parochi eam peragere consueverunt: in iis vero locis, ubi vel non adsunt, vel convenire nequeunt, constitutus iam ab Episcopo Vicarius Generalis, ipse eodem defuncto, Vicarius etiam Capitularis haberetur. Die 5. Augusti 1755. . . . . » 155

Istruzione della S. C. de Propaganda Fide nel 1760. per i Missionarii della Bulgaria, intorno alla pratica de' Kurbani. » 163

Decretum S. C. de Prop. Fide, quo reprobantur nonnullae Praxes Christianorum occultorum Maumethanam sectam simulantium die 19 Febr. 1774. . . . . » 177

BKCT

(t' luttunat), itatin me t' pervûit, e gaɛmenin e Scciʁpniis seme, bilè ʒʒam mâ mir, e Scciʁpniis Sate. N' kioft giâa n' kto sʁλe, e n' kto emernâme, ci s' t' pelciehet, Ti me t' sceitnùescmin giʁgin tânin gihöe: kto ʒuntii t' voghla gnimen, ci barabazzohen me vorfnim ton, si t' jeet pelcimì ʁt, rritten me t' scpeit. N' cacc une me tiert Vλaɛnit e mii, e mmar me giʒʒ Popuλin e Scciʁpniis basckarìsct lussim Eotin, ci Tʁ, Pap Scciʁptaar, me t' ruit per t' ghiat mot me jet, e me scnet per t' mir t' Kiscs, e per nafak ton, e me t' i marue dit e per dit mâ me dʁɛen tân « muradet » tua.

Sckrue n' Perast t' Kottorit n' t' ʒetten dit t' Corrikut, t' viets 1703.

BKSH

LETTRA

CI E SCKROI VINCENZ ZMAJEVICHU
PER ME I MLEʒ IPESCKVIT E SCIϑPNIIS
N' CUVEN, O N' SINNOD.

Vincenz Zmajevichu per hiir Tenϵot, e t' Seliis Apostolik Arcipesckv' i Tivarit, i Dioclees, i Pari i giʒʒ Regniis t' Serbiis, Visitatori Apostolik i Arbniis, t' Nnèrscmve Vλaϵve, Arcipesckvive, Ipesckvive, e mmar giʒʒ Mesctariis hem t' Serbiis, hem t' Arbniis, giʒʒve scnet cion m' emen t' atii Ϛotit, ci âsct croni i scnets.

Gadi âsct tui sckue n' marim i treti mùei, ci une tui e bart barren e rânn, ci m' a vûni n' ciaf Scêiti At Pap; paa pusciue jam tui kercue sceheret, catunet, mahaλt, e giʒʒ mmar basctinen e Tenϵot. Tui e kciϑr Vnescten e Tenϵot, fort mir u munnùesc me j-a vûu mennen nder sot, a kiscte lulϵue e ϵghieʒuna Vnesct, ci dora e Ϛotit e goditti; Roisst vûu nnèr vnesct a kiscin ruit Vnescten e Tenϵot, ci mos t' iscte mrapsctue. Por, uh n' c' gaϵep e pàasc! e pàasc Vnescten e Tenϵot t' prisciun t' sckatrruem, lânun si gni giâa metun sckret, mlue prei fermazzasc, prei ferrasc, prei roϵgasc, e pàasc n' venn, ci me citt rrùsc, tui citt larusck. Ket Vnesct e sckelli me nnim t' nierϵve t' kccii ai anmiku i moccmi si i Tenϵot, asctù i t' birit t' nierit, i zili sicurse s' puscion prei ϵemres s' kecce me e ciart faren e mir, ci âsct mieλ n' basctin t' Tenϵot, asctù prei ϵmiret s' puscion me i sckull prei ksai Vnesctet nder arʒiat e moccme, e me i prisc perpainat, ci dallin zungasc. Nner giʒʒ kto ngkatrrime, e psctieλime scka dò t' bâim, o Vλaϵen?

maʒe. N' pun Tenɛot na po hìim m' u munnue; e Ɛoti vet, ci na falli ket rahatii, e ci per miscrìir t' vet m' bâni me i paa, paa m' giett giâa t' kecc, Kisct e Scciɛpniis, ai kaa me na ʒan forz me fiλue, e me marue ket Conciiλ. Ju praa, o vλaɛnit e mii, Arcipesckvi jeni ʒʒirrun prei mejet, e juu, o Ipesckvì, ci jeni nnen mue, e tiert Mesctaar, t' part e Kiscvet, tui urʒnue po ju bai me diit, ci t' vini, e t' mliʒeni n' Conciiλ t' Arbniis, ci, n' dasct Ɛotɛn, kena me e bâa t' dìelen e dɛt mas Uit t' Bèekuem (post Epiphaniam) n' Kisc t' Scêitit Sc' Gnion Paghɛùesit n' catun t' Merciis n' Dioces t' Lescs. Tasc mâ par po calzoim, e po ju urʒnoim, ci nnen castighim t' giɛgi' Tenɛot, paa u vannue aspak, e paa sctîi nnogni sckaìk (vec cusc t' jeet zân me arsɛe, e kaa m' u vertetve prei Conciλit), n' dit t' scegnùeme t' ginneni basck me mue; e giʒʒ vλaɛnìsct me gni ɛemer, e me gni vuλnet, tui na prîi, e tui na forzue Scpirti Scêit, kena m' u munnue me sieλ mmar Vnescten e Tenɛot (Kiscen e Scciɛpniis). Gni pun gienè mâ fort lɛpi e kercoi prei jusc, ci n' diit cusc giâa, ci s' âsct e mir, t' zilen, tui paa Kisct e Scciɛpniis, s' kam mui une taman me e diit, e jam rrêit, jò se, eʒè massi t' mliʒena n' Cuven, munnemi m' u rrêit m' giâa sen, due, ci t' a kciɛrni, sì duhet, e t' j-a diftoni Conciλit, aboλà t' nrecciet, e t' godittet. Per scegn t' bess, e t' discmiis t' ktɛne fialvet, une ket lettr, n' funn t' zils kam vûu doren teme, kam urʒnue me e forzue me mhɛr tem.

Sckrue n' Curbii n' dɛten dit t' Decembrit 1702.

Vincenz Zmajevichu
Arcipesckvi i Tivârit

F. Raimond Gallani
i Sc' Deds Sckrivani.

jan mir eccimue, kan scpnessen me pass psctimin prei nnimes son. Fortuna, e t' frɤɤtit e detit, krisma e furia e Ferrit jan perpiek basck me i perpii Kisct tona, acc saa eʒè nierɛt e mir duket se nghgnɤhen. Scium jan daa prei Fejet, rrêit e traʒtue prei harrtimesc t' sctrempta t' nierɛvet: scium rrahun prei asso taλaɛesc, prei tunnimesc, prei rrênasc, prei traʒtimesc drùen, se mɤten, e dallin Fejet: giʒʒ tui paa vetvehten n' recik m' u bierr, tui kiaa, e tu' u dness sctriin duert prei nesc, e lɤpin nnimen ton. Ata, ci hiccien rrscian me dek, t' i zierrim, e ata, ci scpihen m' u mɤt, paa pusciue t' i psctoim; vet barkem (Kiscen e Sccilɤpniis) rrahun, e deblue prei taλaɛesc tu' e pertrii, e tu' e goditt t' a sieλim mmar, e t' a vêem n' venn t' scnosct, cu taλaɛet mos t' keen ma scka me i bâa. Kisct jessin sckret, Ltert perlɤe, Mesctart Scerbtort e Eotit, Ciobant e Scpirtnavet kan raa n' ʒuun, e n' mniin Tenɛot, jò acc per pun t' ɛii ɛamanit, saa per fai ton, e tui ken rzue prei s' naltit essaap lɤpin prei nesc, ci t' ù nrecciet uʒa e pusctets, ci kan. T' hiim praa me i dliir, e me i pertrii cafsct e sciugurùeme, e me t' maʒʒ cuidess t' a kercoim scka âsct bierr; t' a biim n' venn scka âsct scporr; t' a liʒim scka âsct ʒʒɤe, t' a forzoim scka âsct ligh; scka âsct e mâime, e e foort t' a rùeim. Per kso punsc ktu âsct mleʒ kɤ Cuven, me nnim t' Pereniis fort i scnetcm, per urtii, ɛeeλ, e t' nnoʒun tui fort i discrùem, e per pun t' vennit, e t' ɛamanit ton, kiecc gadi tui ʒʒan, ci s' âsct kuitue cùr, se bâhet. N' ket mot t' perciɤescm, ci s' e kan pass t' part ton, n' ket dit t' barʒ t' scelbimit, ci Eotɤn e jeretissi n' ʒee ton, t' i harroim punt tona, e t' j-ù biim mrapa t' hùejave. Ktù rrè parìa, e ciobania jon, o Vλaɛen, ʒʒot Scêiti Sc' Greguur Nazianzieni, ci na tui e lân m' gnen ân dobiin ton, t' ù scerbeim nevoive t' tiervet. T' ghɛohena praa, o t' Dasctunit e mii, e scêitniin ton metun si n'

Ɛotit, i zili na bâni me ken Scerbtort e Crisctit Birit vet, abolâ n' drit tii t' scioffim driten, prei Atit Pusctùescm, ci scnrit, na tui ciue mennen ton n' Ciel, t' i kercoim t' mirat e verteta, e ʒuntiit e Scpirtit Scêit; e mennia tui i kuitue per mrena t' mirat, ci i pressim prei Senɛot, e nevojen e nnims Tii, t' nnihet per jacta ɛani ɛn tui knue me divozion ket urat:

Eja, o Criuesi Scpiirt,
Mêt e tuve sciffii,
Musci me hirin tân
Ɛemrat, ci ti i bâne.

BKSH

jan per t' u pass, e per t' u mmait, e jan per t' u nnèerue, e per t' u hattrue n' mnʁr, ci ù perket.

Une ksctù ʒʒam eʒè, ci âsct lân prei Crisctit pusctetia Kiscs me ʒan nniesst, e ci kto Popuʌit t' Kscten i appin fort scium nnim per scpiirt. Scêiten Kisc Kattolik, e Apostolik t' Roms une e gnoff per Nan, e per Miescter t' giʒʒ tierave Kiscve. Une premtoi, e bâi bee me i nnighiue per gnimen Paps t' Roms, ci âsct Nnieksi i Sc' Pietrit Parit t' Apostuie, e ci âsct Vicari i Jeɛu Crisctit.

Une, giʒʒ punt tiera, ci Kiscia Kattolik i kaa daa me pusctet t' vet, i kaa msue, e i kaa diftue n' Sinnoda t' mʒaja, e mâ sidomos n' Conciiʌ t' Trentit, une paa scciʁbe, e vesvesse i pelciei, e i discmoi: asctù saa pun, ci cunra msimeve t' Kiscs Kattolik jan ʒʒan prei Luteraive, prei Protestaive, prei *Frammasoive,* prei *Orumve*, prei *Sckieve,* e prei tierve, ci Kiscia me giʁg i kaa maʌkue, e i kaa baa jassak, eʒè une i maʌkoi, e i bai jassak.

Une ket Fee Kattolik, ci âsct e vertet, jasct t' zilet s' munnet askercusc m' u scelbue, t' zilen tasc une me vuʌnet tem po e discmoi, po ap bessen e feen, ci nder saa t' jemi giaʌ kam per t' a mmait giʒʒ-ugnii, e paa e prisc ascunn, e ci kam m' u munnue me giʒʒ forz teme, ci atà, ci i sunnoi, nò ci i kam nnen cuidess tem, t' a mmain ket Fee, e ci per saa t' munnem kam me ciaʌtis, sicurse m' perket, ci vec kio Fee t' msohet, e t' predikohet.

Une vet N. ksctù po premtoi, po cusctohem e po i biie bess: asctù m' nnimoft Ɛoti, e kʁ Ugniʌi Scêit i tii.

Kʁ bessim, e discmim Fejet, ci na me Ipesckvi Vʌaɛnit ton e bâme tui raa bess cuur u mloʒme n' ket Sinnod, urʒnoim, ci mas ditet soccme t' bâhet n' ket mnʁr prei gnatʁne, ci mliʒen n' Sinnod, cu dò t' bâhet n' Scciʁpnii ton, e mâ fort prei gnatʁne, ci jan me borg me msue tiert.

CREU I TRETI

PERMÎ GNATA T' KSCTEN, T' ZILT, NONSÈ NUK E KAN MUHUE FEES, N' FACIE T' ʒÈUT MMAHEN TURC, E TINC VEC MMAHEN T' KSCTEN.

N' Kisc t' Jeɛu Crisctit nuk duhet me ken asgni giâa sen, ci t' a nɛein, no ci t' a scemptoin; ciɛnci kio âsct ull prei Cieλet, giʒʒ e dliir, e bukur, e godittun prei Eotit, porsi Nussia Burrit vet, stuliss me ciaprase arit, e me gùr gevahir. Kto bukurii, e hiescime t' Kiscs jan ʒuntiit e scpirtit, e veprat e mira t' Ksctenvet, t' zilt bâhen piesst, e giɛmtɛrt e ssai per vepra ci duken per jascta. E psè Feja e scnosct, me t' zilen i miri jeton giaaλ *(càa âna e scpirtit)*, e per t' zilen mâ fort difto-het i Kscten taman, ajo Fee dò t' mmahet giʒʒ-ugnii, e paa cur, far perlimit, tui e discmue ascicciare per jascta, paa hille n' eemer, paa u sctîi cursesi i Kesctni n' sɛɛ t' cūi, aboλà tui munghue m' gni hisse t' ligs Tenɛot mos t' bâhet faitori i giʒʒ ligs; duhet praa me j-a vûu

---

» nò prei Pultit, e sidomos prei Scialet, prei Alsicciet.
» Vec Mirdita burnisct e kaa mmait Feen e Crisctit; e
» mâ trimnisct e kaa mmait Sckodra jon. T' Ksctent e
» Sckodrs scka s' kan hiek prei Turcve per pun t' Fees!
» Saa me scpat mî crɛe Crisctin e kan discmue asciccia-
» re! Cusc mâ fort, se babat ton, jan levdue me marr
» mrapa Feen, Ugniλin, e urʒnimet e Scêites Kisc? Pàt
» arsɛe me ʒʒan Zmajevichu ciɛsc n' viet 1702, ci adeti
» i maλkùem (murtaja) me muhue Feen e t' parve ton,
» Feen e Crisctit, kaa ken, e âsct nner Malzoor, ci jan
» rrêit, e rrêhen si fmiit mas pêmsc. »

CREU I CATTERTI

PER SCKA DÒ T' DAHEN T' KSCTENT PREI T' PA-FÈESC?

E aboλà Ciobant e Scpirtnavet t' diin mas ditet t' soccme me punue mâ me scium menn, tui ken e vertet, ci nuk munnet ascusc me j-a bâa ʁsmetin Crisctit, e Diaλit « (n' u goditt me Crisctin dò t' ciartet me Diaλin);» prannei jan me borg mos me durue aspak nner t' Kscten gni giâa sen, ci mos t' jeet e dliir, e mir, e ci mos t' a barin Feja e vertet, Feja e cuλùescmeja e Jeɛu Crisctit. Ɛotit vec praa, t' zilit me i scerbʁe âsct gni pun acc e maʒnùescme, saa âsct me regnue, o me ɛotnue, i Kscteni t' i cusctohet tui e discmue emnin e Jeɛu Crisctit per jascta n' facie t' scecuλit, e t' ruhet, si prei mordiet, prei c' do far scegnit, ci t' jeet prei Muhametit. Kte giʒʒ t' a diin, e t' a marrin-vesct mir, ci gnather jan taman t' Kscten, e piesst, e giʁmtʁrt e Scêites Kisc, ci Ɛoti me dor t' vet e kaa temellue, cuur t' jeen scegnue per jascta me scegne t' Fees. Kio règuλa e Fees kaa acc t' maʒe forz n' t' Sckrùem Scêit, e n' lettra t' Diiscmve, saa gnai, ci mungon vec m' ket scegn (tui e muhue Feen e Crisctit n' facie t' scecuλit), sckocciet prei Kiscet, e bâhet i paa-Fee, bilè mâ i kecc, se nieri, ci s' besson m' Ɛotin. Munnet gnimen i Kscteni, m' u pvet prei nnocui, ci s' kaa hʁccm me urʒnue, se m' c' far Fejet besson, ai munnet atii mos me i pergieg, mos me i baa caa permî ket pun, e me giet nnogni sckaik, o mnʁr, ci m' u scporr prei si, jò se me fial tiera me j-a sieλ mennen tieter-cunn; por m' u pvet prei Pascet, prei Cadiet, o prei tieter cũi, ci kaa hʁccmin e dʁrgnaλekut n' dor, ai atbot nuk munnet me nnei perpara ktʁne paa bâa caa, e paa pergieg fiiλ, as munnet me i nrrue fialt, as me bisctnue

maλkùem me i ʒʒirr n' Paghɛim per cummaar, o per nunn t' paa-Feet, nò Sckieet. Ipesckvit ket pun t' nɛɛt mos t' a duroin m' u bâa prei t' Ksctenvet, e t' j-ù vin hakut fort, e fort, faitorvet.

E per pun t' cummariis, o t' sc' gnionit, ci rieʒ prei Paghɛimit, âsct per t' u diit, ci ai, ci mmà, due me ʒʒan nunni, o nunna, e famuyi, e i Ati, e e Ama i atii kan cummarii o si gnion nner vehte; asctù ai, ci paghɛon, kaa cummarii me fmii t' paghɛuem, e me t' Âmen, e me t' An e ktii: kio ginii, ci i ʒʒon, i scpirtit, acc fort i liʒ basck, saa ligia s' duron assesi m' u martue nner vehte. Prap âsct per t' u calzue, ci kio cummarii, o ginii, o sc' gnion nuk dò t' happet mâ pertè, as nuk dò t' sctrihet me tieter breɛ t' vλaɛniis tɛne. Ascusc praa mos t' guzoin me sckaperzɛe ket reguλ t' Kiscs Kattolik; aboλà t' Ksctent, ci vetmia e Fees i basckon, mos t' jeen daam prei scioccit scioit per pun t' mennes t' mrapsct. Vec Sckieet n' t' gnehun t' breɛave ezzin n' terr; t' zilt cu ʒʒon, se jan giak gnimen, e illacaa nner vedi, nuk e kciɛrin hoλ ket pun, e si dùen vet, martohen me scioci scioin, nonsè t' jeen cùscri; por cu nuk kan sc' gnion, o cummarii, Sckieet jassak i bâin martesst, ci ligia ep m' u bâa (1).

---

(1) « Alaa sot Malzort e Scciɛpniis o kan mmait ket » t' ɛii adet. Me fol me ta, âsct giʒʒ gni, sicur me sctɛp » uin n' havàn! Me grabitt graat e hùeja, me marr cun- » natat per graa, me curvnue me illakaa t' veta, e me » bâa giʒʒ far magiɛpiisc, e t' ɛeɛasc, s' i numroin kto » mcate per asgiâa; por me punue scka ep ligia, e Feja » e Crisctit, ci t' jeet cunra adeteve t' maλkùemve t' tɛne, » nuk e zân per urtii, por per marrii. Arsɛeja me ta nuk » ezz, por friga e Ɛabitit, e jò e Tenɛot, as e maλkimeve » t' Kisct. N' kto vakte tona kan fiλue pak me raa n' fie: » e Ɛoti bâft, ci t' sbutten, e t' nnighioin msimet e Kiscs.»

Kiscs : vec n' Scciʁpnii ton nuk sckruhen, o psè Mesctart prittoin me i sckrue ato emna , o psè , me marre tʁne ! nuk diin me sckrue. Arcipesckvit praa, e Ipesckvit giɾɾ prei ɛeλit , ci ù perket me pass per scêiten Fee, t' munnohen me giɾɾ forz me bâa , ci giɾɾ-i-zili Prift i Famuλiis t' a keet tefterin, ci âsct per t' u ruit n' Kisc, n' t' zilin t' i sckrùein hem emnat e atʁne, ci paghɛohen, asctù t' prinve, e t' fisseve, hem emnat e nunnit , e t' nunns , bʁtʁn m' gnat essaap , ci urɾnon, e mson Rituaλi i Roms. Por ata Mesctaar, t' zilt per sebet t' mierave ɛàmaneve tona (ksai nevoj Ipesckvit t' ciaλtissin gnimen me i raa mrapa) uh medet! nuk diin t' vorfnit as me sckrue, t' sckoin te Mesctari mâ i àffrimi, ci dì me sckrue, e t' j-a ciessin tefterin, n' t' zilin emnat, ci ɾɾame, t' sckruhen barè mas kecc me dor tieter cüi.

E per pun , ci a munnet m' u ɾan Paghɛimi birve t' Turcve ; na ciud t' maɾe po bâim, ci emernâmet e Cuvenit t' Scêitit Offiz bâamun n' hak t' fmiive t' Turcve, a jan, a jò per t' u paghɛue, per msim t' ktii vilajetit, na fort po binnena, ci ato emernâme cacc kenkan sot harrue, ci sicur mos t' iscin bâa cùr, giɾɾ gni duket prei adetit t' mrapsct, ci âsct mmait, e mmahet n' Scciʁpnii! Por psè ligt, ci na vin prei Romet, jan t' dlira, t' cuλùescme , e paa pass cùr far iletit n' vetvedi ; per ket arsʁe na perket me i begheniss me ɛemer t' barɾ, e me sckue per hʁccm tʁne. Ipesckvit, ci jan me borg me cinnrue per nnèer t' Scêites Kisc, me t' maɾɾ gairet t' ciaλtissin me i vûu n' rugh ata Mesctaar, ci nuk nnighioin me i mmait, si duhet, emernâmet, ci po i sckrùeim ktù posct.

Ata, ci kreɛmohen, t' keen arʒ n' coh t' arsɞes, e mas t' jeen nnen sctat viecc. Priftnit e Famuλiivet fort t' j-a vêen mennen, ci ata, ci jan kreɛmue gni her n' vozzrii, mos t' kreɛmohen s' dɞtit her; sicurse nnegni her kaa bâa vakii prei harresset, o prei t' paa-diitunit. T' dihet mir prei giʒʒ-cūi, ci Kreɛmimi nuk merret mâ teper, se gni her; e ata ci kreɛmohen persrii biin n' mcat murtaar, ci i ʒʒon *Sacrileg*.

T' mʒait t' rfɞhen, para se t' kreɛmohen : nevoja n' sctɞft me bâa nrɞscei, barè t' pèennohen me giʒʒ ɛemer, se i kan fɞe Tenɛot me mcate; aboλà mos t' jessin per fai t' vet paa marr frɞtin e ktii Sacramenit. Ata, ci kan cuidessin e scpirtnavet, t' kciɞrin mir, ci kio lig e scnetcme, e zila kaa virtɞt giʒʒ-cunn gneti, cu âsct Ksctenim, mos t' cittet n' barress n' kto venne tona, e ci t' mmahet giʒʒmon me nneer.

Nunni, ci mmâ fàmuλin n' Kreɛmim, dò t' jeet i kreɛmuem; as nuk âsct per t' u ʒan iɛna Turcve, nò Sckieve me mmait t' Ksctenin n' Kreɛmim: psè Kiscia kaa baa lig, ci vec t' Ksctent munnen me mmait famuλin, bilè gnata t' Kscten, ci i diin urat, e punt mâ t' nevoiscmet e Fees. Eʒè kio lig, sicurse gneti kaa forz, ksctù t' keet forz nner nee, paa guzue cusc me e ciart.

Per pun t' giniis n' scpiirt, no t' sc' gnionit, ci rieʒ prei Kreɛmimit; scka ʒʒame, cuur folme permî Paghɛim, ksctù ʒʒona tui fol permî Kreɛmim. Ai praa, ci kreɛmon, kaa t' sc' gnion me famuλin, ci kreɛmohet, e me Baben, e me Nanen e ktii: nunni, o nunna kaa t' sc' gnion me famuλin, e me t' An, e me t' Âmen e ktii; pos ktɞne, tiert uuk kan cùr far sc' gnionit. T' Ksctent giʒʒ t' cinnroin n' ket msim t' Kiscs son, n' t' zilin n' cinnroiscin, kan per t' i nghull giurmt n' t' dreit, ci nuk i Iscion. Por Ciobant t' ruhen, ci, càa i happin sc' gnionet pertè essapin, mos t' i ghiaain Sckievet, t' ziit kan t' ɛti

cācon me i vûu krahve tieter cūi barr t' rânna, ci ata vet as me ghisct nuk dùen me i luit.

Por nonsè Priftneve t' Famuλiivet perket me i sckrue emnat e gnatøne, ci kresmohen, e gnatøne, ci i mmain; gienè n' kto vakte t' psctieλùescme, e psè ginnen assi Mesctarsc, ci nuk diin me sckrue: ksctù, per mos me na voit n' uj dierst tona, ci kena derʒ tui bâa kto temihe, fort po i lussim Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci t' i vêen-o-rôe camanet e fsctira, e ci prannei cu scioffin, se Mesctart nuk jan t' cot me marue ket essaap, ata vet t' a maroin n' venn t' atøne, tui i sckrue ato emna, ci i ʒʒame, e t' ciaλtissin ci emnat t' sckruhen n' tefteer per giʒʒ-her.

CREU I CATTERTI

PERMÎ PÈENNESS, O RFIM.

Cacc e ligksctùeme âsct e miera natøra e nierit, ci nonsè t' jeet forzue me saa nnim per sebep t' Paghcimit, e t' Kresmimit, nonsè prei giʒʒ ânsc t' jeet rreʒʒue me saa sctecce t' hirit Tencot, por psè cisse n' voglii âsct ʒan me baa kecc, alaa biè n' lak t' diaλit, e n' robnii t' mcatit. Por Coti, psè i amel, e i miscrierscm, tui e gnoft t' bâmit ton, e t' dallunit ton prei ʒèut, prei hasnave t' miscriers vet na ep barna t' rea n' Sacramen t' Pèenness, me t' zilin, na massi kena raa n' mcat mas Paghcimit, gnaλena me scpiirt, e massi kieme bâa anmicct e Atit Pusctùescm, siiλena prap me raa n' prehen tii, i zili i scnosc ata, ci me cemer t' jeen pèennue.

E cisnci mcatet, ci bâhen mas Paghcimit, laben me Pèenness; sicurse t' giʒʒ kena nevoj t' maʒe per ket Sacramen; psè, si ʒʒot Sc' laku, n' scium mnør i føeim Tencot: ksctù praa ata ci jan Mesctaar, e kan isen me rføe, n' kto camane t' kccia, t' i diin barè m' gni far es-

sapit borget e Priftniis; aboλà ata, ci rfʁken, mos t' nissen mâ fort m' u bierr per fai t' Mesctarvet, se m' u scelbue. Prannei giɾɾ Arcipesckvit, e Ipesckvit po i lussim, e n' emen t' Crisctit po i bâim me diit, ci tui i vûu-o-rôe ɛamanet e t' paa-dies, para se t' j-a appin cūi testirin me rfʁe (vec gnatʁne Mesctarve, ci jan t' ɛot me rfʁe, ket barr t' j-a-ù vêen n' cioſ) per borg, ci kan Ipesckvit, e per miscrier, ci dò t' keen per Ksctenim, ata vet me munn, e me diers t' vet, cuur mos t' scioffin tieter derman, atii Mesctarit t' i msoin perpara, barè si dò kecc, punt mâ t' nevoiscmet, ci i perkassin ktii Sacramenit.

Ascusc eɾè mos t' vêhet me rfʁe, n' mos diit me i ɾɾan per mennesc, fialt e t' ɛghiɾunit, ci mmahen n' Rituaλ t' Roms; e ato fial jan me borg Priftnit me i zân n' coh dʁ muive, massi t' jeet leecit kʁ Conciiλ n' Sinnod t' Diocesit: t' zilat n' mos i paccin zân mas asso cohet, nuk kan testiir me rfʁe. Ciobant mos t' puscioin me i raa mrapa nevois t' ɛeɛ, tui i castigue, si duhet, Mesctart, o Rfʁesst, ci prittoin me i zân punt e veta.

Por psè nierʁt e trasc, ci nuk i diin aspak punt e ɛotit, nuk e diin as mnʁren m' u rfʁe, as mnʁren me i mennue, e me i kuitue fajet, e mcatet: giɾɾ Rfʁessve na urɾnoim, ci n' rfim t' i pvessin permî ɾet urɾnimet e Tenɛot, permî urɾnimet e Kiscs, asctù eɾè permî mcate murtār, e atʁne t' u vin rreɾɾ m' gni mnʁr t' coλaiscme jò nrʁscei, por sicur t' iscin fmii; aboλà me nnim t' Rfʁessvet munn t' a bâin rfimin e mir.

Nieri gnimen, ci gni her t' jeet laa me uj t' Paghɛimit, massi t' keet mrriit n' coh, ci me marr-vesct, e me e diit t' miren, e t' lighen, e massi t' jeet nʁe me mcat bâamun me vuλnet (ciʁnci mas Paghɛimit nuk eppet per mcate tieter illacc), nuk lahet, e nuk dliret, vec se me Pèenness. E psè; si t' mrriim n' coh t' arsʁes,

n' ʒʒaccim, se s' kɛna mcat n' vetvedi, na vet rrêim vetvehten, e prei nesc kaa ik e dreita, sicur ʒʒot Sc' Gnioni; prannei me vrep, massi t' kena marr haberin e t' vertets, giʒʒ jena n' borg t' Sacramenit t' Pèenness, per m' u laa prei hanracciesc t' mcatevet. Por kio nevoja e ligs scnetcme, sicurse gneti n' Ksctenim mmahet me t' maʒe nneer, e divozion; ksctù n' Scciɛpnii ton (ci me cemer t' iʒt po e diftoim) u prisc faret prei adetit t' maʎkùem, ci kaa dall. Bessa gadi ascusc, para se t' jeet bâa giasctmʒet viecc, o tet-mʒet viecc, o gniɛet viecc kaa adet m' u rfɛe; e scka âsct mâ ɛii, as Mesctart s' i ʒʒrrassin m' u dliir me Sacramen t' Rfimit t' Ksctent, e sidomos atà, ci jan vûu n' recik me bierr jeten! Knei dell dnimi i paa-sosm i scpirtnavet ngkatrruem me vess t' adetit t' maʎkuem. Na prannei tui discrue me j-a giet ciairen ksai s' kecce cacc t' perciudscme, urʒnoim Priftneve t' Famuʎiivet, ci mas ditet soccme, paa muit ascusc me citt cùr far sckaikut, t' i scterngoin m' u rfɛe si dielt, asctù varɛat tuk t' vin me viet n' at coh, ci munnen, e jan t' ɛot me gnoft t' miren, e t' keccen, o, sicur ʒʒon, me daa sciapin, e scegerin. Arcipesckvit, e Ipesckvit po i bâim me diit eʒè, ci tui i sckull me ranz kto adete cacc t' mrapscta, ci kan biit, e jan nghull fort kʒʒieʎt n' ʒee ton, e mâ sidomos n' Malzii, bssctinen e Tencot ʒanun atɛne n' bess t' a bâin t' bereccietcme me t' temelluem t' ksai lig t' saghʎâmscme.

Ata, ci mmaan paa uʒ giân e hùei, e lovdonen, psè ghɛoin mùnnin, e t' mirat e tieter cüi, n' rfim ata mos t' i ɛghiʒin Rfɛesst, nder ci t' j-a nkʒʒein t' ɛot giân e marrun; e n' ʒʒaccin, « ci s' kena, si j-a nkʒʒeim, prei vorfnimit, » Rfɛesst t' scterngoin m' u liʒ me bess, e me fee me j-a nkʒʒɛe gnimen e vertè, cuur t' keen me ssè. Bessa gaboin Rfɛesst me fort t' maʒʒ recik m' u bierr vet, e me bierr tiert, t' zilt tui ken me borg me nkʒʒɛe

giân e kuei, i ɛghiʒin paa tereɛii, e si dò, e teveget, vec tui ù citt pèenness t' lēta, sicur me ʒʒan me gninue per gnadissaa dit, me ʒʒan urat, me bâa lmosc, e kso tierasc. T' mennoin mir, ci ato t' ɛghiʒuna, massi nuk kan cùr far virtɛtit, o kɛvetit n' vetvedi, tui ken e vertet ajò fiala e Sc' Agostinit: « mcati nuk fallet prei Senɛot, paa u nkʒʒɛe giâja t' ɛot, » ato t' ɛghiʒuna, po ʒʒam, ci jan bosce, appin sebet mâ fort me mcatnue, e scpirtit i bâin gni ɛoλum t' maʒ, saa âsct dnimi i paa-sosm.

Por psè pèennest, si ʒʒot Conciλi i Trentit (flassim per pèenness, ci eppen n' rfim per mcate t' bâame), fort na largoin prei mcatit, e sicur me ken gni frêe na ɛaptoin per mos me i fɛe Tenɛot; na tui dasct me j-a giet dermanin assai t' ɛeɛ prittess t' nierɛvet, t' zilt, paa marue cùr pèennessen ʒanun atɛne per mcate, nuk kan gaile per ket pun, e tui fitue vetvedit mniin e Tenɛot, lsciohen, psè ɛghiʒun, mâ fort mas mcateve: urʒnoim Prifteneve, e giʒʒ Rfɛessve, ci me ksi ginsc t' ftoft, e demella t' jeen t' iʒt, e t' ʒʒarpt, e mos t' i ɛghiʒin prei mcatesc, nder ci t' a keen lân, e bâa me tobe ket vess t' mrapsct, e t' a keen marue pèennessen, me t' zilen t' j-a keen pague borgin Tenɛot per mcate t' bâame.

Urʒnoim eʒè giʒʒ Rfɛessve, ci scka mùerne ata paa i ʒan cūi giâa, asctù t' j-a appin tierve paa marr prei cūi giâa; e prannei mos t' guzoin me lɛp asgni sen atɛne, ci i rfɛein, o ci i kan rfɛe, o ci kan per t' i rfɛe; aboλà mos t' perlɛhen me at soi murtajet, ci âsct mcati i maʒʒ i *Simoniis*, i ziλi per nafak t' ligh sckon si per miraaɛ atɛne, ci jan t' bierrun.

CREU I PÊSTI

PERMÎ EUCARISTII, O CUNGHÎM.

Na me Sacramen t' Pèenness, o t' Rfimit laa, e dliir prei hanracciesc t' mcatevet., i affrohena Sacramenit t' Eucaristiis, o t' Cunghimit, per me e sctii n' ɛemer t' cuʏùescmen ton Kignin e cuʎùescm, ci cuʎot nner ɛamak. e per m' u usc-ciʁe me gieʎ t' sceitnùescme t' Corpit t' Jeɛu Crisctit. Kʁ Sacramen âsct sakt gnimen mâ i dêgni, mâ i maʂnùescmi i giʂʂ Sacramenevet: kʁ âsct i vetmi nguscʎim, e t' knacciunit e ɛemrave t' Ksctenvet: n' ket Sacramen cafsct mâ t' naltat scioccnohen me mâ t' ultat, cafsct e ktii ʂeut gnitten me ato t' CieʎIt; e nnen hie t' buks, e t' vêns Criscti vet, Ɛot i vertet, e Nieri, ci i permenn mrecuʎiit e veta, mmahet gnimen giʂʂ-ugnii me corp, me scpiirt, e me hʁinii. Kʁ Sacramen âsct Gosta e Scêitnùescme, t' zils, tui ezz si sctektaar n' ket jet t' ɛorscme, per mos me met n' rugh, assai na i avitena, e anei dallim porsi Luai, ci ciessin ɛiarm, bâamun t' mnèerscm, e t' foort cunra diaʎit. Kiò âsct ajò Buk, ci ullet prei CieʎIet, e kaa n' vetvedi diʂʂ t' knacciunit, e t' scijuemit, n' forz t' zils ezzim nder n' màl Tenɛot, due me ʂʂan, nder n' lumnii t' paa-sosme, per t' zilen kena per pengh t' vertetscmin Sacramenin e Cunghimit.

E psè giʂʂ-t-zilit i duhet, sicurse ʂʂot Sc' Paali, me provue, o me scikiue mir vetvehten perpara, e massannei t' hān asso Buket, aboʎà mos t' perpiin per vedi giʁgin e dnimit paa-sosm: Ciobant t' kciʁrin me scium menn, ci t' Ksctent, lânun atʁne amanet, t' diin scka marrin, e prannei t' cungohen me t' dlirt t' corpit, e me t' maʂe pastrii t' scpirtit, me frigh, e me t' driʂun t' sctattit t' i affrohen ksai GieʎIs t' hʁinùescme, tu' u nghîi jò

me brum t' vieter, as me brum t' mcatit, por me pogacc t' pastriis, e t' vertets sicurse flet Sc' Paali.

Barè si dò kecc gni her n' viet per Pasck gi₹₹ t' Ksctent, massi t' jeen rfʁe mir, t' cungohen n' Kisc t' Famuʌiis; e ata, ci prei s' ₹₹atit t' ɛemres kan harrue me hangher Buken e Tenɛot, due me ₹₹an, m' u cunghue, t' Part e Famuʌiivet t' i diftoin Ipesckvit; psè tui prisc ata ur₹nimet e Kiscs, dò t' sctʁhen me arm t' Kiscs me marue ket borg. Gienè t' Part e Famuʌiivet t' ruhen mos m' u giet ata vet t' ngkatrruem n' ket prittess, ci dona me j-a gnitt, me j-a lân t' Ksctenve tier, per pun, ci nuk i bâin me diit, e nuk i zēin n' divozion t' ktii scêitit Sacramen.

E aboʌà dielt, e varɛat mos t' jessin per scium mot paa u cunghue, sicurse âsct ɛàconi i kecc i Scciʁpniis; na prannei ur₹noim gi₹₹ Mesctarve, ci jan me borg me i ruit scpirtnat e t' Ksctenvet, ci t' i cungoin fmiit, si masckuit, asctù fêmnat, massi t' keen ar₹ n' ɛaman, ci me ken t' ɛot me e marr Sacramenin e Cunghimit. Por perpara t' j-ù calzoin punt, ci i perkassin ktii Sacramenit, e me mnʁr t' coʌaiscme t' j-ù msoin: ci Jeɛu Criscti âsct nnen hie t' Buks giaʌ gnimen e vertè me corp, me scpiirt, e me hʁinii, sicurse âsct n' Cieʌ, si Ɛot, e si Nieri: ci Ostia, o «particuʌa» m' saa piess t' dahet, Criscti n' gi₹₹-t-zilen ginnet ugnii: ci ai, ci e mer Crisctin me ɛemer t' dliir, e me corp t' paster fiton per vedi t' mira t' paa-gnehuna; psè sctiè n' crahnuer t' vet Cronin e hirevet: e ci gnai reɛik-ɛiù, ci me mcat murtaar n' ɛemer mèr Corpin e Crisctit, sicùrnese âsct i paa-degn me hangher asso Buket t' hʁinuescme n' sofer t' Crisctit; asctù bâhet faituer vet, saa s' meriton me nnei me te n' Cieʌ, por n' Ferr me diemnit e maʌkùem: m' u diegh n' ɛiarm t' paa-sosm.

Por psè ràame n' ɛamane t' kccia, fort ankoim, ci

Scêitnùescmi Sacramen nuk munnet m' u mmait nner Kisc t' Famuλiivet me gnat nnèer, aʒrìm, e divozion, ci i perket; gienè kio âsct mâ fort per t' u kiaa me lot per facie, ci dissaa Mesctaar, paa drasct giâa, vec psè jan t' ftoft, e t' paa-mukajetcm cuur j-a cioin t' smûtve Cunghimin, aspak nuk j-a bâin Crisctit at nnèer, e ciraam, ci munnen me j-a bàa. Per ket pun praa giʒʒ Priftneve t' Famuλiivet urʒnoim, ci cuur duhet ktɑne me j-a ciue nnogni t' ligut ket Sacramen, t' vescen me Kott, e t' a vêen Stoλen n' ciaf, ci t' j-ù viiret perpara, e cu s' asct cùr far frighet, t' j ù priin barè gni nieri me ciiri neɛun « (per mos m' u fik prei eret. sctihet mren m' gni fneer); particuλen » e sciugùrueme t' a ciessin n' *Pissidz*, o n' Kelscêit mluem me nnogni sen t' dliir *(velamine)*, e tui e mmait me dɑɑ duert para crahnorit, e tui ʒʒan me caa t' ult urat, kangh t' divoccme; e *Psalmi*, ksctù me t' pervûit, e me divozion t' j-a cioin Sacrame nin t' ligut. T' keen eʒè gni ân me uj t' bèekuem, e Ri tuaλin e Roms, essapin e t' zilit kan per t' a ruit fial per fial.

Por cu jan Turcit mâ t' foort, e teper t' mrapsct: per mos m' u marr nneper kam kɑ huinùescmi Sacramen (ci Eoti mos e premptoft) prei t' paa-Feeve t' paa-ɑrnek, e per mos me i mungue nnèera, e aʒrimi, ci i perket, Mesctari giʒʒ-her stoλen t' a keen me vedi mlue nner petka t' veta, Pissiden t' a ciessin m' gni ciesse bâam pastafat, t' a viirin n' ciaf, e t' a sctîin n' gnii. Cùr vetum mos t' sckoin. e n' mos past giaconin, t' marin gni t' Kscten barè, ci t' i scioccnohet.

Mesctari tuk t' keet mrrii n' scpii t' ligut, t' ʒʒot mâ par: « pagia e Tencot kioft n' ket conak; » e massannei me uj t' bèekùem t' i bèekoin ata, ci ciλoin mren: t' bâin, ci t' sctrohet gni « ciarciaf, o pesc-ciir » i laam, e i dliir cunn m' gni ark, o « tavolin: » permî at ciarciaf

t' a vêen « Corporaλin, » e permî « Corporāλ Pissiden » me Sacramen : t' ʒʒohet prei nnocūi, o prei ssi : « po rſɤhemi me Ɛotin Atin e pusctùescm, » e ne-mram t' a cungoin t' ligun me mnɤr, ci difton Rituaλi. Ket essaap giʒʒ t' a mmain, paa muit cursesi me psctue prei ksi borgit per pun, ci Turcit jan t' egier. Ciobant eʒè t' ciaλtissin, ci mnɤra me i cunghue t' smûtit, ci âsct lân prei t' Moccmvet, t' mmahet paa u prisc, sicur e mmâ Kiscia e Roms. Por kercusc vehten mos t' a liroin per sebet t' ɛamaneve t' fsctira : bessa ai, ci nuk e sgiaan ɛemren prei dasctniet, âsct vet i nghūsct n' ɛemer.

CREU I GIASCTI

PERMÎ VÔ-IM SCÊIT.

Na tui pass me leſtue n' marim t' jets son cunra diaλit, e tui dasct me psctue prei armsc t' helmùeme tìa, armatissena me Sacramen t' Vô-imit Scêit, e me ket Sacramen acc forzohena, ci nonsè n' dit t' deks ginnena t' lig, e paa ſucii t' corpit; gienè tui na giet, e tui na paa t' foort me scpiirt diaλi i maλkùem, e bâamun gadi m' u cap me te n' luſt, t' na drūin, e t' larghohet prei nesc. Gnimen nuk dò t' jeet i voghel cuidessi i Mesctarit, ci kaa barren e Famuλiis, me j-a ʒan ket Sacramen atii, ci âsct bâa per te; aboλà scpirti i t' Ksctenit, massi t' jeet paitue me Tenɛot me Rfim, e forzue me Cunghim, me nnim t' maʒe eʒè t' ktii Sacramenit nneper fortun, o taλaɛe t' tnimeve t' foorta, munn t' a fitoin jeten e paasosm.

Prannei t' Parve t' Famuλiive urʒnoim, ci t' i bin mrapa nevois s' mrame t' Ksctenvet, e kscti t' keen giʒʒ cuidessin, ciaλtiin, e mukajetin me i vojue; e mos t' j a-ù sctɤin t' smûtve ket nguscλim t' discrùescm nder

m' at coh, ci per pak jessin paa menn, e paa goi, t' zilt s' jan t' ɛot me forzue scpirtin tui bâa punt e Fees, e t' ʒimtunit, o t' pèennimit. Ipesckvivet perket me i castigue fort gnata Mosctaar, ci i diktoin t' pîit, e t' paamukajetcm n' pun t' ktii Sacramenit, t' zilin prittoin me j-a-ù ʒan t' smûtve, e tui kuitue, se s' âsct fort i nevoiscm; i lân m' u daa kso jetet paa u forzue me nnim t' atii, paa drasct aspak per vedi, ci i mungoin borgit vet.

Por scka nuk dihet mir prei t' Ksctensc, no gabimi i atɛne mos t' i sckruhet Mesctarit, psè pritton me i msue: giʒʒ-i-zili Mesctaar praa t' munnohet me giʒʒ forz me j-a-ù largue gnat kuitim t' kecc, e t' mrapsct, ci e kan dissaa t' Kscten permî ket Sacramen me ɛoλum t' scpirtnavet; t' zilt mennoin, se Vòimi Scêit i ban t' ligt me dek mâ me scpeit. Jò; Vò-imi Scêit nuk mɛtkênn, as j-a sckurton cūi jeten; psè castan àsct vûu, ci i ligu t' keet prei ssi jò vec scneen e scpirtit, por eʒè scncen e corpit, n' pàat Ɛotɛn, ci na i di nevoit, se scnedia e corpit âsct per dobii t' scpirtit ton.

CREU I SCTATI

PERMÎ SACRAMEN T' URʒNIT T' PRIFTNIIS.

Nuk âsct paa arsɛe, ci Sacrameni i Urʒnit t' Priftniis mmà pariin e Sacrameneve t' Kiscs; psè knei dèll lulia e biims ssai, lumnia e Popuλit t' Kerscten; knei dèll pusctetia me liʒ, e me ɛghiʒ; knei hɛccmi me conscecrue, e me ʒʒan Mescen n' nneer Tenɛot per t' giaλ, e per t' dekun. Ksai pun praa, ci âsct mâ e maʒeja e giʒʒ tieravet, fort t' j-a vêen mennen Ipesckvit, aboλà mos t' rriten tui e fitue ket maʒnii ata, ci lakmoin gnimen m' u bâa Mesctaar, por nuk ciaλtissin m' u bâa t' degn per Mesctarii.

Bessa na ʒèm ɛemra me diſtue ſtʁren e ɛeɛ t' Kiscvet tona, per pun ci Mesctart nuk e diin ligen e Ten ot; e nonsè e bâin essapin e Priſtniis tui ʒʒan Mescen per mcate t' Popuʎit, por arsʁen e Priſtniis nuk e diin aspak Knei nnen Mesctaar t' paa-diiscm Popuʎi i trasc, e i paa-latuem, tui e bierr fien ſaret, acc ſort kaa dall rughet, ci gadi giʒʒ-i-zili fiss, e giʒʒ-e-zila mahaʎ kaa goditt, si kaa dasct vet, Ɛotin per vedi, sicurse gnata t' paa-fee, ci i aʒroin iʒuit, e putat. Por giʒʒ kto t' kccia tui e pass travajue Kiscen e Tenɛot per fai ton, psè rieʒin prei prittesset, e prei t' cotunit ton; po i lussim giʒʒ Arcipesckvit, e Ipesckvit, ci *aman* per lavd t' Crisctit t' ezzin mâ cadal, e mâ me menn n' hak t' Urʒnave t' Priſtniis, e ci gnata vec t' i ɛghieʒin per Mesctarii, ci i gnoffin, se jan t' ɛot me marue ket essaap. Ksctù n' punoiscin mas ditet soccme kan me j-a giet dermanin t' kcciave, ci jan scprâɛ me rrèenue ket Ksctenimin e Scciʁpniis, e t' Serbiis.

Por aboʎà t' godittet mâ me menn scka u prisc prei paa urtlet, duhet me nnighiue ksciʎin e Sc' Paalit, ci ʒʒot: « dùert mos i vên mî kenn me vrep, as mos u perɛii me mcate t' tieter cūi.» E nonsè Ipesckvìt per testiir, ci kan prei Scêitit At Pap, munnen me i ʒan cūi Urʒnat paa kciʁr at coh, ci ligia e kaa daa nner gni Urʒn, e nner gni tieter; por paa i sctʁʁ gni nevoj e maʒe, dò t' zân venn, e dò t' nallen ſaret prei assi hʁccmit, ci atʁne Papa j-a-ù ep per hatter t' nevois vec, e jò si dùen ata vet. Ligia praa bâamun prei Kiscet me i ʒan Urʒnat me coh t' vet, vec nevoja n' ksciʎoft me punue nrʁscei, t' mmahet taman n' Serbii, e n' Scciʁpnii; aboʎà ata, ci kan per t' hii nner Urʒna t' mʒaja, me nnim t' motit, e t' sprovimit e tui muit me ſitue mâ scium die, e t' u msue me hiek mâ scium mûnn, t' bâhen t' dêgn per Mesctarii; e Ipesckvit vet, ci i appin Urʒnat atʁne, ci s' e diin li-

gen e Tenɛot, e ci nuk i sprovoin perpara, mos t' biin paa u kuitue n' scpeλ t' paa-funn me ata basck.

Per gnata, ci discroin me hii nner Urɾna, sidomos jan per t' u scikiue kto sene.

Urɾnat mos t' i eppen gnatii, ci âsct prei tietrit Dioces, paa testiir t' Ipesckvit, ci e kaa nnen hɐccm.

Atà, ci kan lee copila; ata, ci kan bierr erɛin per nnogn mcat, o fai dallun n' meidan; ata, ci kan mɐt nierin me vuλness; ata, ci e kan muhue Feen, ci jan maλkue me maλkim t' maɾɾ, ci jan m' scegn per scemptim; atà, ci kan gherbulen paa derman; atà, t' zilvet ù biè botta, o smunna e ɾeut: kta ligia nuk ep me i marr Urɾnat as t' mɾajat, as t' voghlat,

Ai, ci dò me marr *Tonsuren* t' jeet i krecmuem, e t' i diin punt e Fees, e mos t' jeet liɾ me nnegni giâa sen, per t' zilen i bâhet jassak prei Kiscet t' marrunit e Tonsurs.

Ai, ci dò me i marr Urɾnat e voghla, t' diin jò vec me knue, o me lezue, por eɾè me sckrue.

Urɾni i par i maɾi, ci i ɾɾon *Subdiaconat,* mos t' i eppet cũi, n' mos past Breviaλin e Roms, tui pass me borg me ɾɾan per dit Offizen; as gnatii, ci ginnet i paadiiscm, e ci s' âsct i ɛoti me marue essapin e vet; e sidomos gnatii, ci nuk dì me sckrue. Por, uh medet! gadi tan Kisctart ton nuk diin as me sckrue!? (1).

Ata, ci kan per t' a marr Urɾnin e dɐt t' maɾin, ci i ɾɾon *Diaconat,* e Urɾnin e tret, ci âsct taman Mesctarìa, t' jeen, ne mos fort t' knùescm nner lettra, barè t' diiscm m' gni far mnɐret, saa t' diin me i marue borget

---

(1) Asctù nnèr ato vakte kaa mmuit me ken; por sot, kaa dasct, Ɛoti, Priftnit giɾɾ diin me knue, e me sckrue, e scium jan t' hoλ, e t' diiscm.

e veta. Ipesckvit per pun t' Urʒnavet, ci i appin, mos t' marrin prei kercūi asgni sen, nonsè nnocusc prei vetvedit t' j-ù cioin nnogn pesc-ciesc, mos t' a nallin aspak; psè atɞne ù duhet me pass perpara sɞɞve lumniin e Ɛotit vec, e scelbimin e scpirtnavet.

Por tui ken Mesctaria porsi gni usctrii, e Mesctart tui ken sodeltnit e Crisctit, ktɞne ù perket me ezz jò vec per sctek t' dies, por eʒè per uʒ t' divozionit, e t' scêitniis: « Ju keni me ken scêiten para sɞɞve t' mii (ʒʒot Ɛotɞn), psè Scêit jam une vet Ɛoti jui, e ju dava prei nierɛve tier, ci t' jeni t' miit. » Prannei praa ata, ci kan per t' marr nnogni Urʒn t' maʒʒ, tu' u scporr punve t' scecuλit, t' sckoin n' scpii t' Priftneve, e atɞ nabarè per tet dit t' riin mren tui kuitue essapet e scpirtit, tui lutt Ɛotin me urat, e tui bâa vepra t' divoccme *(spiritualia exercitia)* nnen miesctrii, o ustaλek t' gni Mesctarit, ci t' jeet hem i diiscm, hem i mir, e i divoccm. Ku mos t' jeen ksi Priftnisc, t' sckoin n' scpii t' nnogni Fratit Missionaar; aboλà nnen msim tii t' i zân ato pun, ci i perkassin Tenɛot, i bâamun t' divoccm t' munnohen m' u temellue nner t' mira t' scpirtit per me ken drita e pasgiɞra e Ksctenimit.

E cu âsct mâ e maʒe nevoja e Scciɞpniis son, atɞ eʒè mâ fort sckelɛen dasctnia e Cuvenit t' Propagands, e zila kaa ngreh, e cill sckoλ, o Colleg pastafat per dielt e ksai Arbnii per m' u msue, e m' u forzue n' die, e n' rugh t' scpirtit per nnim, e nafak t' ktii ʒeut, e per t' rrittun t' scêites Fee. Ktu praa mâ fort Ciobant t' i happin sɞɞt, e t' scikioin, ci nner dielm t' rii, ci discroin m' u sckrue n' numer t' Priftneve me ɛaman t' vet, t' i ɛghieʒin gnata, ci jan fort t' mir, e mâ t' vievscmit, e jò ata, ci i kan giak, cuscri, o illakaa, o sebet, o ci i mmain affer vedit per nnogni ɞsmet, o ci jan t' porossittun prei miccsc, por gnata, ci i scioffin, se kan me

dall t' mir gi‡‡sesi me tablat, me vesse, me die, e me urtii. Prei ktune e vorfna Scciapnii pret m' u scnrit, e me fitue perserli nnamin, e lumniin e herscme. Ipesckvìt n' punoiscin nrascei, t' a diin, se nuk i bâin mir, por kecc Ksctenimit, e diftoin jò me ur‡nue per *nafak* t' ksai Scciapnii, por mâ fort per rrèenim t' ssai.

CREU I TETI

PERMÎ SACRAMEN T' MARTESS.

Sacrameni i Martess âsct i ma‡‡, per pun ci da vet scioccnohen per gi‡‡mon, e porsi gni nae li‡en scêitnìsct me brec t' Crisctit, e te da basckohen, e cùr, saa t' jeen giaλ, munnen m' u daa me pusctet t' nierit, psè Eoti vet i kaa li‡. Martessa âsct giâa e nnèerùescme, me t' zilen bâhen *lanet* basckimet, ci s' jan me hak, e me cunor. Sctratti i atane, ci jan me cunor, âsct i dliir, ci i ban fmiit me lee me nnèer, e ban m' u sctue giaku i tane me lig. Gi‡‡cūi âsct ‡an testiri me pass gruen, sicur grues me pas burrin, por niercisct, e sceitnisct, sicur ur‡non Sc' Paali. E psè n' Martess viin mâ scium scêitnia e Sacramenit, se frati i barkut, prannei âsct per t' u scikiue, ci nierct tu' u martue mos t' largohen prei ligsc, ci i kaa bâa Kiscia e Roms, n' daccin me marr hem bèekimin e Mesctarit, hem bèekimin e Tencot. Fort praa t' ruhen prei vessit t' maλkùem t' atane, ci s' martohen me arsae, ci me i pelciae Tencot, por me niet t' kecc ci me j-a bâa ciefin corpit, t' zilin acc fort e hatroin, saa me e hiek Eotin prei menniet, e prei cemret, e lsciohen ciorrisct mas lakmiet, o nepscit t' mrapsct, sicurse muscku, e pella, ci s' kan sc-cisse.

Por psè prei Martessvet bâamun paa die, e paa haber t' Kiscs kan dall me rreenim t' nierave t' kccia fort

scium, gi‡‡ far psctieλimesc, davaasc, reciccesc, e sckannuisc; me gi8g, e me rugh kto Martess i bâni jassak, e i citti bosc n' ConciiλL t' Trentit scêitia Kisc: e zila me pusctet t' vet ur‡noi, ci t' Ksctent t' martohen jò n' terr, e tin8, por ascicciare n' s88 t' Priftit t' Famuλiis, e n' s88 t' sciahitvet. Ktii ur‡nimit t' scnetcm t' scêits Kiscs sicur Ksctenimi gi‡‡-cunn gneti i nnighioi, ksctù i kaa nnighiue e‡è Scci8pnia, e Serbia, tu' u martue t' Ksctent n' mn8r, ci kaa vûu Kiscia e Roms. Gaboin praa teper kecc ata, ci ‡‡on, se ConciλL i Trentit n' hak t' ksai pun t' Martess, ci m' u li‡ perpara Mesctarit, e d8 sciahitve, nuk âsct nnie, o ci nuk à pelci8e prei Malzorve t' Scci8pniis, e ci per ket ars8e munnen me viit alaa nner ta Martesst bâamun tin8, e paa i diit Kiscia; e ksctù kuitoin, se jan t' dêgn me pass hisse, e piess nner Sacramene, sicur me pass ken perpiek me ato graa me cunor. Ata ginnen n' gabim t' ma‡‡; psè ket lig, bâamun prei Kiscet n' ConciiλL t' Trentit, Scci8pnia jon, asctù e‡è Malzia jon e kaa nnie, e‡è e kaa pelci8e, e kaa ‡an scegne t' levduescme t' nnighiesset; e prannei ata Malzoor, ci i mmain ato graa paa cunor, e nuk nnighioin me baa, si ur‡non Kiscia, sicurse jan tui jetue curvnisct me ato graa, ksctù dò t' largohen prei Sacramenesc, e dò t' mmahen si niers t' maλkuem.

Na praa tui e mnii, e tui e maλkue at kuitim t' mrapsct t' dissaave, ci flassin asctù, si calzùeme paar, per pun ci munnen me viit Martesst e Malzorvet, ci nuk vêen cunor me Kisc; ur‡noim gi‡‡ Missionarve, e Priftneve t' FamuλiiveL, ci sicurse kaa baa temih ConciλL i Trentit, n' Diocese t' Scci8pniis, e t' Serbiis t' ciaλtissin, ci Martesst t' bâhen n' Kisc perpara d8, o tre sciahitvet, e ci ascüi mos t' i vêen cunor, paa i baa lèecimet trii her n' trii dit diile, o festa prei Lterit n' Kisc, cu mli‡et PopuλiL me paa Mesc, e ci, pos me raa gni ars8e, e gni

nevoi teper e maʒe, mos t' liroin askenn prei atɐnve trii lèecimeve. Mirfiλit t' a diin t' Part e Famuλiivet, ci cu dò t' jeen, n' sceher, n' catun a n' malzii, e c' dò far vaktesc t' jeen, ket borg dò t' a maroin. Ligia e lèecimevet âsct vûu castan prei Kiscet, aboλà mos t' bâhen Martesst me hille, e me rrêna.

Ata, ci ascicciare jetoin me graa paa cunor, t' zilt, si ʒʒot Sc' Paali, tui bierr scpnessen, jan lsciue mas fλighsctiet, n' u pèennoiscin nnegni her, e n' discroiscin me vûu cunoren, Msctart t' jeen mâ t' miscriescm me ta per pun t' lèecimevet; aboλà kta t' mier, ci ne-mram e gnoffin mcatin e vet, t' giêin nnim me t' scpeit me fitue hirin e Tencot.

Giʒʒ, para se t' vêen Cunor, t' jeen bâa me diit prei Priftneve, ci t' rfɐhen, e t' cungohen; psè, si t' forzohen me kto Sacramene, kan per t' pass mâ scium hire, e ʒuntii prei s' Tencot.

Por psè per me viit cunora e Martess lɐpet vuλnessa e plotcme prei ânes si t' dialit, asctù t' vaiç; i Pari i Famuλiis t' scikioin mir, ci te dɐ t' jeen racii me marr sciocci scioin, e t' ciaλtissin me giʒʒ kɐvet, ci as gneni as tietra mos t' keen nnogni rrizz, o scternghim prei nnociii me vûu cunor cunra racíλekut; e n' pàat, se âsct scterngue cusc prei nnocūi me vûu cunoren, mos t' rrêhet me i vûu cunor. Ata facie-ɛec, ci guzoin m' u martue me graa cunra vuλness t' ktɐne, t' maλkohen prei Kiscet. Priftnit eʒè, ci guzoin me i liʒ me cunor ata, ci i marrin graat paa dasct kto, t' castigohen tui i lân paa Mesc, e paa Famuλii.

Ciobant t' jeen n' cassavet me hiek eʒè gnat adet, ci ɛoti nuk e kaa n' hater, m' u bâa darsmat n' mot liʒun, tui ken vûu kɐ mot i liʒun castan per me ʒʒan urat, e me nnèerue Tencon me vepra t' divoccme, e t' perscpiirscme. Me die, e me urtii t' urʒnoin, ci darsmat

mos t' bâhen prei s' diiliet t' Scna Nreut, o *t' Avventii,* nder diten e Uit bèekuem, o e *Epifaniis,* e prei s' mercuret perhîme, o t' paret dit t' Creccmvet nder t' diilen e barʒ mas Pascksc. Mos t' i lân t' Ksctent me guzue me prisc motin e liʒun tui bâa darsm; aboλà kta n' venn t' bèekimevet, ci kʁ Sacramen ù ep soi mas soit me t' mmaitunit e ligs t' Kiscs, mos t' i marrin maλkimet fiss mas fissit me t' prisciunit e assai lig.

E per mos m' u harrue Martesst, ci bâhen me lig t' Kiscs, Priftnit e Famuλiivet t' keen gni tefteer, n' t' zilin t' i sckrùein emnat e atʁne, ci martohen, e t' sciahitvet, o t' cummarvet n' at mnʁr ci calzon Rituaλi i Roms: ata, ci nuk diin me sckrue, t' bâin, ci t' sckruhen prei tieter cñi, sicurse ʒʒame sʁpri, cuur folme permî Paghʁim. Mos t' sctiin sckaikun e paa-dies per mos m' u sckrue ato emna n' tefteer; psè coλai munnen t' paadiiscmit me sckue te sciocci mâ i àffrimi, i zili per dasctnii, ci i duhet me pass me sciokt e vet, e maron, nò dò t' a maroin ket essaap paa cunnersctìm.

CREU I NÂNI.

FERMÎ ADETE T' MRAPSCTA T' MATESSVET PAA CUNOR, CI JAN PER T' U HIEK, E PER T' U BAA LÀNET.

T' ɛesat, e mcatet saa mâ fort t' sctohen m' gni ʒee, nierɛt, ci jan cusctue Tenɛot, turbuλohen eʒè mâ fort, e ginnen psctieλùem n' dò soi punsc, e vesvesset ac fort i mloin, saa nuk e gièin puscimin e scpirtit per frigh, ci mos t' i keen raa cunn n' fai t' Maʒit Ɛot. Por psè nuk dùem, ci atà t' siiλen, si era, n' pun t' dies, por t' jeen giʒʒ m' gni mennim, e m' gni t' bâme, asctù eʒè t' keen rahatimin e scpirtit; na n' mnʁr, ci kaa urʒnue

Cuveni i scêitit Offiz, urʒnoim giʒʒ Missionarve, e tierve Priftneve, ci t' i mmain taman kto sene, ci ktu posct po i sckrūim.

Nner adete t' nʁʁta, ci i kan Malzort ton, nner kta kaa sctîi ranzen teper kʒʒieλt eʒè gnai adet i scemptùem, ci prinnia vet jan tui e forzue per s' mrapsctit; t' zilt, tui ù ʒan dielmve, o birve t' vet rughen e mcatit, ʒʒrrassin permî vetvedi mniin e Tenɛot, e i sctoin t' ɛeɛat e t' sckretave ɛamaneve tona me hanraccie t' curvniis. Kan t' ɛiin adet, ci mos u permênt, ata t' mier, e facie-ɛeɛ prinn «(e cuur facien e barʒ e kan pass?)» tui i perbûɛ, e tui i sckell urʒnimet e Tenɛot, e t' scêites Kisc me i blee me pare biat e hùeja per fmiit e vet tui ken alaa t' vozzer, bilè n' diep, e sicur me ken ato biat e hùeja graat e ktʁne, i mmain nner sctpia; e cuur fmiit rritten, e mrriin n' coh t' mcatit, i sctiin m' gni sctratt basck me ato t' sckretnùeme, e per scka tieter, vec me curvnue?!! N' ket mnʁr bit e tʁne tui e bâa per asgiâa urʒnimin e Tenɛot, ci ʒʒot, «mos curvnò,» per fial t' prinnvet, psè curvnoin, flêin paa mennue, se e fʁein Ɛotin; per cunor nuk kan cùr far cuidessit, nder ci mos t' keen gni dial, mas pês; e mâ scium viecc, prei asso curvniet. E kio ʒunii, e fλighsctii kaa dall per fusc, e kaa marr giʒʒ ʒeen: psè saa gind jan, ci riin n' Malzii t' Sccisʁpniis, cielben giʒʒ, porsi stervin, prei kso eres kecce t' curvniis. Vien dita, ci Ɛoti kaa me baa gisgin e vet permî ata, e kaa per t' ù arʒ hakut. Jò, Ɛotʁn s' kaa per t' i fall atà, ci ezzin n' mrapsctii t' ɛemres vet, por gnather mâ fort se cùr furia e tii kaa me citt tʁm cunra tʁne, e scplaka e tii kaa me i permʁss, e giʒʒ maλkimet kan m' u scprâɛ permî ta, e emnat e tʁne kaa me i ressitt nnen Cieλ, e kaa me i soss nder ci t' sciuhen, e t' huppin fara e tʁne. Por tui ken hataa e maʒe, ci atà, ci sckrrʁhen n' ʒòm, e n' balt t' curvniis,

t' guzoin me e marr Scêitin Sacramen, e me e sctii n' ɛemer t' nɤɬt Crisctin; prannei kta soi curvarsc, e curvat e tɤnve (s' munnen m' u ʒʒirr me rugh me emen graa), massi jan t' maʎkùem, mos t' keen hisse nner Sacramene, nder ci, o t' hiekin dor prei asso curvasc, o t' vêen cunor me to, si urʒnon Kiscia.

Por psè, sicurse ʒʒot Sc' Paali, bâhen t' degn per castighim barabar si ata, ci i punoin t' kcciat, asctù ata, ci cailissen atɤne t' kcciave; prannei prinnia eʒè, ci jan crèet e mcatit t' curvniis, me maʎkime t' ɛoritton m' u hiek prei mcatit vet, e prei mcatit t' birvet. E atà, ci cinnroin n' mcat me cienii t' foort, e conenohen, ci t' bit t' jetoin cienisct n' curvnii, e tuit muit me j-a giet ciairen, nuk dùen me zee vehten per me lirue scpirtin e vet, mos t' keen piess nner Sacramene, nder ci t' i largoin t' bit prei uʒes kecce, e t' i vêen per rugh t' urʒnimeve Tenɛot, n' mos me t' mir, me t' kecc, e me pusctet, ci kan permî ta.

Sacramenet e Kiscs nuk dò t' eppen as atɤne grave t' Ksctenave, t' zilat, nonsè per ʒuun, biin m' gni sctratt me Turc, sicur me pass cunor me ta; ci n' pun t' fʎigkta s' nghihen cùr, m' saa ʒʒiit. Kto t' miera t' Ksctena, scitt porsi rob Turcve t' paa Tenɛon, massi nuk jan gni fejet me kta, e nuk jan martue me lig t' Crisctit, por vec me diaʎii, jan, jò scioccet, o graat e tɤne, por curvat e t' maʎkùemvet. E psè duhet gni mii her mâ fort me dek, se m' u fʎigk, kto t' sciùemet jan me borg gnimen me i laa hanraccet e curvniis tui derʒ eʒè giakun e vet; e tui reɛikue jeten e vet m' u hiek prei uʒes mrapsct; n' mos daccin me raa n' at maʎkim, ci Ɛotɤn, i zili i vien hakut mcatit, levdohet me j-a lsciue grave t' nɤɤtave. «Ɛoti (o grue e paa Tenɛon) permî tɤɤ lscioft maʎ» kimin e vet, e bâft m' tɤɤ gni scegn per msim t' giʒʒ » Popuʎit; Ɛoti bfât, ci t' u calbt coscia jote, e barku ɤt

» t' u frȣft, e t' plasst per miedis: t' hiscin uinat e maλ-
» kuem n' bark tân, e tùk t' frȣbet barku ȣt, t' u crȣmt
» coscia jote. »

Por ato graa, ci gni her u martùene me hak e me cunor me burra t' Kscten-Kattolik, t' zilt massannei j-a vûne kamen Fees, e u bâne bestart e Muhametit t' maλ-kùem, n' muiscin me i mmait, paa i fȣe Tenȣot, essapet e Ksctenimit tui sckue motin me ta, t' keen hisse nner Sacramene. Kto graa t' vorfna, massi patne vûu cunor me kta t' paa-nafak, tui ken gni Fejet, jessin giɀɀmon graat e tȣne; e ajò Martess nuk kputet per fai t' burrit, ci j-a siiλ scpinen Crȣgit: as gruja, ci mmahet e foort n' Fee t' Crisctit, nuk dò t' a barin barren e mcatit t' scioit, ci dùel prei rughs Tenȣot, tui met ajò paa ngusc-λime, e t' mira t' scpirtit.

Priftnit e Famuλiivet fort scpesc t' i bâin me diit babat, e nanat, ci mos t' guzoin me i fejue, o me i martue biat e veta me Turc, e t' j-ù calzoin, ci biin n' maλkim t' maɀɀ n' at ciass, ci t' a keen prisc ket urɀ-nim. Mos t' sctiin sckaikun e Martess; psè ajò nuk âsct Martess, por curvnii; e tui i fall diemneve biat e veta, kan per t' i ɀan t' maɀɀ gevāp Tenȣot per scpirtna t' atȣne t' mierave, ci mâ fort nuk scelbohen, e kan per t' a pague m' tieter jet ket mcat t' maλkuem me ȣiarm t' Funnit t' ferrit.

Ipesckvit, e tiert, ci kan cuidessin e scpirtnavet, t' ciaλtissin, per saa t' munnen, me baa, ci kto urɀnime tona t' mmahen paa fial, e paa cunnersctim. Ksctù bessa scka t' jeet kecc, kan per t' a nrecc, e scka t' jeet mir, kan per t' a ruit me ȣeeλ n' lavd, e n' nneer t' Ȣotit.

PIESSA E TRET

CREU I PARI

PERMÎ IPESCKVÎ.

Maʒnia e nneerùescmia e Ipesckvivet m' u barabazzue e rânn t' borgevet, vet Egnt mnèerohen prei assai, e ksctù kio pusctet e maʒnùescme âsct rreʒʒue prei mâ scium cuidessit, ciaʎtiet, e mûnnit. Bessa Ipesckvit jan ʒʒirr me prighiue: jan vûu n' rogn, si visctort, e ciobant e mir, me scikiue, e me ruit grigen, o Ksctenimin ʒanun atɜne n' bess: nner giʒʒ pun paa prâa, e paa pusciue dò t' munnohen: e gnat egier, ci anmiku (diaʎi) naten e muuʎ n' ar Tenɛot, me scêitniin, e me t' dreit dò t' a zierrin me ranz, tui ciaʎtiss, ci Vnescta e Tenɛot t' siiʎet mmar me ʒan miaſt frɜt: jan vûu permî ginn, e permî regnii, aboʎà t' sckullin, e t' rrèenoin, e t' sciùein, e t' nreccin, e t' godissin. Knei Ipesckvit bâamun pasgiɜra e grigs, jò vec me ɛaa, por eʒè me vesse, jò vec me fial, por eʒè me nassihat, e jò tui scitt, o tui diftue maʒniin e vet, por tui hiek mûnn, sicur nierɛ, ci veproin mir, dò t' jeen t' paar permî t' Ksɛten; aboʎà, sicurse me pusctet jan ciue nalt permî tier, ksctù eʒè me scêitnii t' jeen permî tier.

Giʒʒ gnata, ci barin barren cacc t' rânn, e jan rritt me cacc t' maʒe pusctet, na me giʒʒ ɛemer po i lussim, ci t' i nnighioin urʒnimet e Sc' Paalit, e prannei t' jetoin t' cuʎùescm n' mnɜr, ci mos t' ginnet rob nierit me i proscmue, e me i discmue per t' kecc: nner giʒʒ pun

t' jeen vet scemʌtʁra e veprave t' mira si me die, si me menn, e me urtii, e si me scêitnii ; aboʌà ata, ci jan cunra nesc, mos t' na sciaain puscteen ton ; as per fai ton ghiuht e helmùeme t' Turcvet mos t' armatissen cunra nesc me ʒûun t' Fees ; as t' Ksctent, tui bâa kecc, mos t' keen rugh m' u levdue permî mcate t' veta, e me ʒʒan, ci na vet jena t' kccii ; ne-mram, sicurse ʒʒot Scêiti Sc' Ambros, « tui ken pusctetia e maʒnùescme, mos t' jeet » jeta e scemptùeme, tui e pass na nnèeren me na arʒ » Criscti nner duur, mos t' jeet t' veprùemit me mcat, » tui ken petku i pervûit, mos t' jeet t' bartunit me maʒ- » sctii, tui ken rʁbeja, o kama e maʒe mos t' jeet t' » prûmit me scemptim ton. » Ksctenimin, ci e kan amanet, t' a mmain t' foort n' Fee t' Crisctit me predikime, e gnat ɛemer t' mukajetcme, e t' ʒimscme, ci Nanat i kan per fmii, t' a keen per t' Kscten. Fialt, ci dallin prei gojes tʁne, t' i maroin me t' bâame, tui jetue me nierɛii, me t' dliirt, e me divozìon ; e tui sckelɛʁe prei giʒʒ ânsc me rreɛe t' veprave t' mira t' scnrissin n' sʁʁ t' nierɛvet ; aboʌà t' scioffin veprat e tʁne, se jan t' mira, e t' levdoin Atin e Pusctùescm, ci âsct n' CieʌÌ.

Duurt mâ par t' i keen t' dlira, e mos t' i appin as sebet cūi me mennue kecc per ta ; se i marrin nnocūi giâa sen per Urʒna, per tiera Sacramene, o per bèekime; ahoʌà mos t' duken, se lʁpin, o se lakmoin pare per ʒuntii o t' fallun t' Scpirtit Scêit.

Mos t' jeen tamahciaar, e t' discrùescm me bâa fitime ; aboʌà mos t' biin n' ʒûun, e n' làk t' diaʌit, tui pass per t' i ʒan Tenɛot t' maʒʒ gevāp n' dit t' deks.

Tui ʒan cūi Urʒnat, o FamuʌÌin, mos t' i lakmoin « pesc-ciesceve, » as mos t' i nallin ; psè « pesc-ciescet» verboin sʁʁt e t' urtvet, e nrroin fialt e t' dreitvet.

Per pun t' hɛccmit, ci kan me ɛghiʒ prei mcatesc, e sidomos prei gnatʁne, prei t' zilasc vec Ipesckvìt munnen

me ɛghiʒ, mos t' marrin curgiâa sen, n' dasct cusc eʒè prei vetvedit me ù fall giâa; aboλà mos t' biiren me gnata, ci e scessin puscteen e vet per dnim t' scpirtit.

N' essape t' Martess, e t' Urʒnavet prei Scêitit At Pap kan Ipesckvit me ʒan per dissaa viet dò soi lirimesc, o iɛnasc « (dispensationes) ». Kto lirime, o iɛna t' i appin paa i marr cūi giâa; aboλà lirimi, o iɛna danun t' Ksctenve, ci dò t' eppet paa marr curgiâa, sicursè knon eʒè lettra, ci ù vien prei Romet, mos t' kʒʒehet m' rèenìm.

Cuur scterngoin Priftnit e Famuλiivet me pague pare per pèenness t' fait, ci bâin, paret mos t' i nallin per vedi, por t' i daain nner Kisc, nô nner t' vorfn; aboλà, tui ciortue na tiert, mos t' bâhena vet t' kccii per sebet t' fitimit t' sckret.

Driʒʒin, vênen, diaʒʒin, ci t' Ksctent kan adet me i ʒan Ipesckvive per lmosc, mos t' i ziirin me forz, e sicur me inaat tui i lân paa Sacramene ata, ci nuk j-ù appin. Bessa nuk duhet atɛne me pass ɛemer me bâa ciaar per vedi prei giâjet t' miervet t' vorfnevet; aboλà giâja, ci kiscte me ken e sciugurùescme prei meritimit t' atɛne, ci e fallin me vuλnet, mos t' bâhet sebeti i mcatit nner duur t' foortvet: bessa as t' fallunat, ci bâhen me vuλnet, e per hatter t' Ɛotit, croin gni lig, ci m' u mmait dò mas dò, e nnen castighìm. Âsct gnimen e vertet kɛ soi scternghimit me t' geder t' Ksctenvet; t' zilt, tasc ci jan rânnue t' miert prei haraccesc, e prei paghsc, s' kan gadi me ssè rrnoin giaλ, e sckoin dit e veta fort nevoisct, e nner t' vsctira; e prannei nuk jan per t' u rânnue, mâ teper se jan, prei nesc, por bilè per t' u nnimue prei dasctniet ton.

Giân lânun per Priften, ci scerbein Famuλiive, mos t' a bâin per vedi, as mos t' lɛpin prei ssisc càa nnegni sen per viet; aboλà tui cunnersctue na ligve t' Kiscs, e

tui raa eʒè n' fai t' ssai mos t' i nghassim Priftnit me ʒûun ton, t' zilt nuk puscioin me fol kecc per nee, e me na i sciaa nder veprat e mira tona.

Per saa t' munnen giʒʒ praa t' jeen t' ʒimscm me t' vorfn, ci t' i nnimoin nner nevoi, e sctpia e tɜne t' riin cill per ginn t' hùei t' zilve t' j-ù bâin nnèer; aboλà at t' mir, e nierɛii ci nder fukaraat e kan gnat adet t' levdùescm giʒʒ-cunn n' Sccivpnii me j-a bâa t' hùeivet (mɜsafirvet), mos t' a lân paa e bâa vec Ipesckvît, t' zilt, per ksciiλ t' Sc' Paalit, dò t' munnohen me ken mâ t' nnèerscm, e mâ t' miscrierscm me gind t' hùei. «Kui- » tôe mir ket pun, o Cioban i scpirtnavet,» ʒʒot Scêiti Sc' Greguur, « se ti nuk po ep giân tane, por t' hùejen. » E psè praa m' u mrecuλue? Bessa kiscin me muit me » brit, saa cu munnen, nner dɜɜr, bilè nder n' funn t' » ods, o t' sobs tui ʒʒan: epna nee giân ton; nrɜscei » kena me vìikat cunra tejet, e me i ʒʒan Tenɛot, ci t' a » kaa lân n' dor tâne giân me na daa: o Ɛot, nuk dò » me na ʒan scka pat prei tejet me na fall nee. »

T' ruhen, ci mos t' j-ù jessin fajet e tiervet, tui dasct mâ fort, e tui hattrue gnata, ci i turpnon jeta e scemptùeme. E psè Priftnit si t' punoin, asctù t' a keen làikun; ktɜne n' j-ù kioft marr Mescia prei Ipesckvit vet per nnogni fai, ci kan baa, mos t' j-a-ù appin iɛen me ʒʒan Mescen, o me i punue essapet e Mesctariis. Fretnit eʒè, e saat ksi tiersc, ci dò t' sckoin mâ fort per hɜccm t' Parvet, n' mos nnighioscin, e n' dalscin jascta essapit t' Fretniis, o t' Sciocciis tui marr rughen e sctrempt, Ipesckvit mos t' guzoin me i avit affer vetvedit; aboλà, tui i ʒan Popuλit sebet me proscmue, e tui marr sckannuλ nnocursc, mos t' perbûɛet sctpia e Ipesckvîis. Por si ata, si kta me msime, e me ciortime t' munnohen me i largue prei uʒes mrapsct tɜne, e tui j-a-ù sctii nner menn borgin, ci kan me i nnighiue t' Part paa cunnersc-

tim, me ɛeeλ, e me dasctnii ata, ci i sckoin rughs sctrempt, t' i vêen me ezz rughs nreit.

Knei gi₹₹ tui i sunnue mir, e me nierɛii sctpiat e veta, t' keen cuidess per gind t' vet, e sidomos per gnata, ci i kan affer vetvedit; aboλà, sicur ₹₹ot Sc' Paali, mos t' duken t' paa-fee, bilè mâ t' kcii, se t' paa-feet. Gnai, ci nuk di me sunnue sctpiin e vet, si kaa me diit me j-a vûu mennen Kiscs Tenɛot? Sctpiis Ipesckvit, ₹₹ot Scêiti Sc' Bernard, i perket scêitnia, e nierɛìa n' t' paam, n' t' ezzun, e n' petk.

Ascusc drapnen mos t' a sctiin n' ar t' hûei: prannei n' Dioces, ci jèt paa Ipesckv, t' zilin Dioces sidomos kaa hɛccm me e sunnue Vicari Capituλaar, mos t' guzoin me i vennue Priftnit e Famuλiivet per pun, ci jan mâ t' àffrimit, as n' crɛe t' vet me i bâa tierat essape t' Ipesckviis, paa testiir t' Cuvenit Scêit t' Propagands.

T' j-a vêen mennen vetvedit, e grigs gi₹₹ mmar, cu Scpirti Scêit i vûni me sunnue Kiscen e Tenɛot, ci Criścti e fitoi me Giak t' vet. Tui msue paa prâa, e tui predikue t' i sckullin adetet e kccia, e t' munnohen me diers t' baλit me e' mieλ n' ar Tenɛot faren e mir, due me ₹₹an, me j-a-ù sctii t' Ksctenve n' ɛemer dasctniin, e frighen e tii. T' i ur₹noin ata, ci i kan nnen hɛccm, jò me topuɛ hekurit, porsi Ɛabitλart, por sicur Ciobant me dasctnii, me amelzim, e me t' but, e t' i dùein me ɛemer t' hakicatscme porsi bit, e vλaɛnit e vet. T' i forzoin t' mirt n' rugh t' nreit, t' kcciit t' i msoin, t' i ciortoin, t' j-ù bertassin me t' ma₹₹ durìm, e me t' mir, tu' u munnue, ci as ɛeλi per s' tèprimit mos t' i neɛin, as miscrieria e paa u₹ mos t' i bâin teper flàsck, e t' paaɛemer. N' u gietscin assisc, ci s' e sctiin n' vesc aspak ciortimin, cuur mos t' duket cùr far scpnesset, se pèennohen; atbot t' a ciessin jasct scpaten e Kiscs, e t' j-a-ù lscioin maλkimin atɛne, ci cinnroin cienìsct n' mcat t'

vet: tui j-a vûu mennen mir vetvedit, ci as t' cotunit e Helit t' prittùessit mos t' j-ù sbussin cemren, por mà fort celi i Finees besnikut t' i zēin me i arꝛ hakut fait. Por eꝛè malkimin t' a Iscioin, sicur per mâ t' mramin derman, jò per me ciart por per me nrecc, jò per me hupp kenn, por per me e prûu n' fie; t' a Iscioin malkimin me t' maꝛꝛ t' nallun t' cemres, e me t' maꝛe urtii, massi t' keen sckue n' uj giꝛꝛ ciortimet, e dermanet tiera.

N' coh tre muisc, massi t' keet arꝛ gevapi prei Romet, ci Selia Scêite me gi8g t' culuescm i kaa vertetue, e forzue kto s8le tona, giꝛꝛ t' jeen me borg me i mleꝛ crent, o plecct, e me baa Sinnoden, e me i diftue hem Mesctariis, hem Populit ligt, ci jan baa per t' mir, e scnet t' Scci8pniis, e t' Serbiis; abolà, massì t' lèeciten, n' kioft cusc me punue kecc tui i mmait adetet e herscme, mos t' sctiin sckaik, se nuk i kaa diit.

CREU I D8TI

PERMÎ BORG, CI KAN IPESCKVIT
ME DALL ME I KCI8R KISCT E DIOCESIT.
(DE VISITATIONE).

Na prap Ipesckvit po i bâim me diit, e po i lussim me giꝛꝛ fucii t' cemres son, n' mn8r, ci kaa urꝛnue Concilì i Trentit, ci barè cr8e d8 viecc t' dallin me scikiue Diocesin e vet giꝛꝛ mmar, e ci n' mos muiscin vet per nnegni ars8e t' foort, t' cghieꝛin Mesctaar, ci t' jeen t' cot me marue ket essaap n' kam t8nve. Mos t' prittoim me i raa mrapa ksai pun; abolà t' mieꝛunat tona n' ar Tencot, ci jan per t' u lagh me diers t' ft8rs son, si t' i mungoin t' pàamit, cialtìa, e munni i Puntorvet, mos t' ꝛꝛahen, e na, ci raame nner duur t' scioccit ton, tui e sunnue Populin e Tencot, e tui e ciue me dor ton n' venn

t' psctimit, o «t' selametit» ci munn t' librohena prei fajesc tona, e prei fajesc t' hùei, t' i giegim (t' i nnighioim) urʒnit Tenɛot, ci ʒʒot: «Ban braa scka po t' ʒʒam, e » librôe vetvehten; psè kee raa nner duur t' scioccit tɐt. » Nghà, lui kamt, banu i sckaʒʒt, ciôe mikun tan prei » giumit: mos ù ep gium sɐɐve tuu, as mos t' coten cer- » picct e sɐɐve tuu.»

Por psè prei urʒnimeve t' Conciλit t' Trentit, mâ i pari merâm, per t' zilin Ipesckvìt dò t' dallin me kciɐr Diocesin, âsct: me j-a nghull t' Kersctenve n' ɛemer Feen e dliir Kattolik, me bâa, ci t' mmahen vesset e mira, me i ciortue, e me i prûu n' pèennim t' kcciit, me zee Popuλin me msime, e me predikime n' divozìon, n' pàg, e n' hiir Tenɛot, e tiera pun, si t' jeet venni, e coha, me i vennue per t' mir t' Ksctenvet me urtii t' vet; prannei Ipesckvìt, cuur t' dallin me i paa Kisct e veta, kan per t' a ruit ket essaap, sicurse po e calzoim.

T' nissen me pak vet, si kàallōr, asctù kamsōr, e saa mâ scpêit t' scikioin me marue borgin e vet; por tui j-a vûu mennen puns, sì duhet; aboλà tui nnei cunn scium mos t' i rânnohen cūi, e mos t' merɛissin, e mos t' besdissin as Priftniin, as Popuλin me ɛoλum, ci munnen me pass hem ata vet, hem t' Ksctent.

Nner Kisc t' Famuλiivet tui bâa essapet e Ipesckviis n' coh t' Mescs t' predikoin, e me fial Tenɛot t' a ngusc- λoin, e t' a knaccin Popuλin e ûnscm, e t' a zēin me i mmait urʒnimet e Ɛotit, e t' Kisct: massannei t' kreɛmoin; por t' mʒait, massi t' jeen rfɐe. Me t' maʒʒ ɛeeλ, e dasctnii, porsi Prinn, t' i ciortoin giʒʒ me i raa Tenɛot n' pèennim: e sidomos n' ket coh t' barʒ mos t' puscioin me i zierr prei ʒʒoive t' diaλit ata, ci jan niss m' u mɐt me scpiirt, e me i librue ata, ci hiccien rrscian m' u bierr. T' kciɐrin mir, a mmahen taman ligt e ktii Conciλit me ciaλtii, e mukajet t' Priftneve t' Famuλiivet:

ata, ci t' i keen giet n' fai, e mâ fort ata, ci mmain crah atɜne, ci porsì sctâct n' mal, jetoin si dùen vet paa i sctii n' vesc msimet, e urʒnimet tona, massi t' i keen ciortue, e ciortimet mos t' keen baa cur fur dohiet, t' i castigoin, sicurse meritoin.

CREU I TRETI

PERMÎ MNƟR, CI IPESCKVÎT KAN ME MMAIT TUI CALZUE CUVENIT T' PROPAGANDS ESSAPIN E DIOCESIT VET.

Per me i marue giʒʒ punt, si âsct mennia e Cuvenit t' Propagands, e per me nnèerue me t' pervûit Kiscen e Roms, giʒʒ Arcipesckvìt, e Ipesckvìt, massi t' i keen kciɜr mir Kisct e Diocesit, t' i calzoin me lettra Cuvenit Scêit, se si e kan giet Diocesin. Mnɜra, ci mson me bâa me diit Cuvenin e Propagands, asctù me i kciɜr Kisct e Famuʌiivet, diftohet ktu posct me citò fial, ci po i sckrūim.

1. Ipesckvìt praa t' sckruin mâ par n' letter, saa gian, e ghiat âsct Diocesi, t' calzoin numrim e Famuʌiivet, asctù eʒè cufit e Dioceseve tier, e ɜamanet, si jan.

2. A jan psctieʌue, e ngkatrrue prei caʌabʌekut t' luftvet?

3. A i nghèt cusc me forz, e i ban me hiek t' vsctira, a por jan rahat, per saa munnen me pass rahatiin nnen hɜccm t' Turcvet?

4. A kan Kiscen e ven *(Cathedralem Ecclesiam)*, e si e kan?

5. Ipesckvia a kaa tokt e veta, c' soi toksc, a marrin giâa prei atɜnve?

6. A marrin giâa prei t' fallunasc, o lmoscnasc t' Ksctenvet, e n' viet saa marrin?

7. A kan sctpii, e n' c' venn e kan , a jan tui nnei atʁ rahat, a por i tracon cusc?

8. Essapin e gi₹₹-t-zils Famuʎii t' a sckruin damas, o possacce me emen. ci kan Famuʎiit, tui calzue vennin e tʁne, a jan n' fusc, a n' koder, a n' màl.

9. Famuʎia saa catune kaa nnen vedi, e saa jan largh catunet nner vehte?

10. Saa t' Kscten ginnen n' gi₹₹-t-zilen Famuʎii?

11. Nner t' Kscten a âsct nnocusc, ci kaa hatter me Turc, e i sckohet fiala nner ta?

12. N' at Famuʎii a riin Turc, no Sckiee, e saa jan assisc, e ksisc?

13. T' Ksctent a kan Kiscen e vet t' Famuʎiis?

14. Kiscen a e kan mren n' catun, a por jascta giʁtetit, no catunit, e saa e kan largh prei catunit vet?

15. Ajo Kisc me c' emen, no me emen t' zilit Scêit ₹₹irret?

16. Ajo Kisc â âsct goditt me muur paramun, a por nevoisct me gar₹ lʁe me ₹ee, o me ghelciere, no bâam me ciadm, e me giepênga?

17. A âsct tui raa n' tok?

18. A âsct rrèenue, o rzue prei s' vietrùemit?

19. N' kioft paa u prisc, e gi₹₹-ugnii, no n' vieft, ci m' u ₹₹an Mescia mren, t' bâin me diit.

20. A mmahet me nnèer, si duhet, e me scêitnii, ci i perket sctpiis Tenʁot?

21. A i nrʁhen dʁʁrt, ci mos t' hiin mren sctâʁt me e nʁe?

22. A bâhet tregk, o rscperii, no cuven, no loi no c' dò tieter giâa t' paa-ghiaascme si per mrena, asctù per jascta Kiscet?

23. Kiscia a kaa, saa per nevoi, petka Mescet, Ugniiʎ, kelscêita, patena, sciaʎdana, lule lterit, e kso tierasc, ci duhen per lteer: kto saa t' jeen e si dò t' jeen, t' i

sckruin t' gi₹₹a càa gni càa gni m' gni tefteer t' vozzer, copien e t' zilit kan per t' a ruit affer vetvedit; aboλà mos t' tressin, o mos t' biiret giâa per fai, no per prittess t' Priftnevet, t' zilt kan per t' i scternghue me j-a-ù ₹an essapin e takameve, t' Kiscs per gi₹₹ saa her dallin me kreɛmue.

24. A mmahet mir Voj Scêit, a mmahet dliir lteri, ksctù e₹è petkat e Mescs; e senet tiera, ci duhen per ɛsmet t' lterit, e per me i ₹an Sacramenet, a ruhen mir, me ciaλtii, a mmahen t' dliir, e a nrrohen, e pertrîhen me coh?

25. Tui sckiue mir, si baren Priftnit, e si i maroin borget, t' calzoin, a kan sctpiin e Famuλiis, e saa e kan largh prei Kiscet?

26. Kisct a kan tok, liva₹e, ograje, vnesct, proscme, e scka ciessin, o c' frɛt appin?

27. Pos lmoscnave, e haccieve, ci appin t' Ksctent, Priftnit a kan tiera t' marruna, e saa giâa ù dell?

28. T' mirat, o t' marrunat, ci i kan prei Famuλiet, a i ziirin me rugh, e me giɛg?

29. A kaa hii cusc n' Famuλii per forz?

30. A jan t' ɛot me i marue prei vetvedit essapet, o borget e Famuλiis?

31. A riin n' Famuλii, a dallin me i paa scpesc t' Ksctent e Famuλiis, a maroin borgin, ci kan, me i ₹an Sacramenet, me j-ù ₹₹an Mescen, e a i crɛin essapet tiera, ci j-a kan vûu vetvedit n' ciaf, n' mnɛr, ci jan baa sɛλet, o emernâmet?

32. A j-ù msoin fmiive punt e Fees?

33. Ata, ci jan t' ɛot barè m' gni mnɛr, a predikoin tui e mmait Popuλin giaλ me fial Tenɛot?

34. Para, se vêhet cunora e Martess, a i bâin trii her lèecimet n' Kisc; t' Ksctenve a ù vêen cunoren n' facie t' Kiscs me dɛ sciahit, o cummaar n' mnɛr, ci âsct sckrue n' Rituaλ?

35. A i mmain teftert, cu me i sckrue emnat, e mî-emnat t' atɜne, ci paghɛohen, ci kreɛmohen, ci martohen, e ci dessin?

36. A i mmain me ɛeeλ t' maɟɟ me ciaλtii, e me mukajet giɟɟ senet tiera, ci i perkassin scelbimit t' Ksctenvet, sicursè knoin temihet e ktii Conciλit, paa sctue, o paa mungue curgiâa, tui ciaλtiss paa prâa me i sckull adetet e kccia?

37. T' calzoin eɟè, se c' far Priftnisc kan, a jan t' mir, a t' kccii; se saa viecc jan, e c' die kan?

38. A jan Sckoλaar, ci kan knue nnèr Collegia t' Paps?

39. A jan Missionaar Apostolik scegnue prei Propagandet, e a marrin ileffen me coh?

40. A jan ɟanun fitimit, ci s' ù perket?

41. A munnohen me jetue nierɛisct, e scêitnìsct?

42. A i appin sckannuλ Popuλit me nnogni soi punet t' mrapsct, me t' zilen bâhen sebet, ci t' berbùcet Priftnia, e cafsct e Tenɛot?

43. A e priscin giân e Kiscs?

44. A kan cuidess me i mmait me nnèer, e t' dlira petkat, e rrobet e Kiscs?

45. A perɛihen nner pun t' Secuλarvet, e t' Scecuλit?

46. A jan t' pāg, e t' mukajetscm me daa sciamat e inaatet?

47. A jan n' mniin t' Ksctenvet, nò eɟè t' paa-Fevet, per c' dò arsɜe, o sebet?

48. Nner harce t' sctpiis a jan t' cursɜescm me hie?

49. Massannei tui fol permî vesse t' Ksctenvet, t' calzoin, a jetoin kta ascicciare me essape t' Fees?

50. A i lussin festat me essape t' Kiscs t' Roms?

51. A riin nner Kisc me divozìon?

52. A vin me paa Mescen nner dit diile, e dit festa?

53. A i marrin Sacramenet, scpesc e me divozion?

54. A jan assisc, ci mmain graat paa cunor, no a jan giaksōr, haina, e faitor tier?

55. A jan assisc, ci rrêhen per dnim t' vet per pun t' gniness t' Creɛcmvet?

56. A jan nner ta tiera adete t' kccia, e c' farsc?

57. T' bâin me diit eɀè, a ginnen Priften jascta Diocesit vet, e sidomos Sckoλaar, ci jan t' Diocesit tɐne, a ginnen nner tiera venne?

58. A jan dielm t' rii, ci discroin m' u sckrue nner giacoi, saa viecc jan a diin giâa e me c' emen ɀɀirren?

59. Ne-mram t' i calzoin dermanet, ci munnen me viit per me i nnimue t' Ksctent nner nevoj, nò tui i zierr prei ɛoλumesc, ci munnen me i pass, nò tui i zee, ci dit e per dit mâ fort t' dallin n' drit nner t' mira t' scpirtit.

Giɀɀ kto pun tui i scikiue mir, paa hille e me t' drei, t' i diftoin n' lettr Cuvenit Scêit; e ksctù t' a maroin borgin e vet, e t' j-a pagioin ɛemren Seliis Scêite.

CREU I CATTERTI

PERMÎ CUFI T' DIOCESEVE T' ɛADRIMS, T' LESCS, E T' ALBANIT CI SOT ASCT NNEN ARCIPESCKVIN E DURZIT.

Scium t' kccia patne Scciɐptart prei gnasso davajet, ci fort scium nghiatti nner Ipesckvi per pun t' cûfive t' Diocesevet. Kta tui dasct no me i ruit ata cufi, nò me i sgiaa, hahescin, e sciamatohescin nner vehte, acc saa, prei fialsc, e davaasc tɐne, ci i perɛiine me sciocci scioin, punt e t' Ksctenvet mrapsctohescin, t' ɛeɛat e tɐne sciummohescin, e reɛiccet mâ t' mɀaa iscin t' u scprâɛ alaa permî ta. Cuveni i Propagands fort mir me die, e me urtii t' vet i gnofti t' kcciat, ci i rânnohescin t' vorfnes

Scciʁpnii prei sciamatsc t' Ipesckvivet: sctʁʁ prei ɛeλit, e prei dasctniet ɛghòx̧ gni nieri, ci iscte, i ɛoti, me i scikiue, e me i vennue punt mmar e mir, i zili kiè Dom Frano Leonardi *Arcidiaconi* i Traùt prei Dalmaziet. Ktii praa j-u vûu barra prei Propagandet me i nrecc cûfit e Diocesevet, e me sctii pagen nner Ipesckvi tui i bâa, ci gneni t' i lsciote venn tietrit me vuλnet t' scioccit seioit. Dom Franoja kiè ɛotnii pər gnimen, i dreit, e i diiscm. Kʁ tuk erx̧ n' Scciʁpnii, i kciʁrî vennet, e catunet, ci iscin me davaa, e massi me scium menn, e urtii i pat vùu n' tereɛii punt, e essapet, ci iscin per t' u scikiue; i bani ata tre Ipesckvi, t' Lescs, t' Ɛadrims, e t' Albanit me nrrue dissaa venne, e ne-mram massi i bani m' u marr n' nrʁk sciocc me sciocc, i nghulli cûfit me tapii, o me lettra godittun, si duhet. Ksctù punt u rahatùene, u vùu pagia, e ɛemrat u scnoscne. Por kiò e mir nuk i nghiatti scium mot Ksctenimit t' Scciʁpniis. Si sckùene gni tub dit, pagia u harrue, fialt e t' parvet i mùer era, ligt e scnetcme, e t' nrecciunat bâam nner ta nùk u scikiùene prei Ipesckvive, ci erx̧ne mas atʁne, e ksctù persrii dùelne fialt, e sciamat nner kta per pun t' cûfivet; prap ajo e sckret davaa, ci pat ken fik nner t' moccm, u neɛ, e muer ɛiarm me t' kecc t' ktʁne, e me sckannuλ t' Ksctenvet. Na gix̧x̧ plass me i kput, e me i schull ato davaa, bâim me diit, e ciortoim ata Ipesckvì t' Ɛadrims, t' Lescs, e Arcipesckvin e Durzit, ci kaa hʁccm permî Dioces t' Albanit, ci tui pass t' x̧imtun n' ɛemer barè permî t' kccia, ci prei davaasc t' rea, gadi jan tui raa permî ciaf tʁnve, e t' Ksctenvet, riin, e t' cinnroin n' at pag, e godii, ci per pun t' catunevet, e t' cûfivet prei t' moccmve kiè bâa n' Mercîi me lettra t' godittuna me cattermx̧et dit t' moit Decembrit (moji i Kscneλavet), e kiè bâa n' Ɛadrim (n' Nnensciat) me gniɛet dit t' atii moit n' viet 1638. E me bâa vakii, ci m' u bierr ato lettra

bâamun per pun t' vènnevet, ci motit kiene me fial, e me davaa, nò me bâa vakii, ci m' u harrue mass dissaa viecc, ani knei mos t' pertrîhen mâ fial t' rea, e sciamat nner Ipesckvit e atɜne Diocesevet; na n' mnɜr, ci calzoin ato lettra, po bâim me diit:

1. Ci Kiscia e Sc' Gnergit t' Cuculs, Kiscia e Sc' Gnionit t' Bulgherit, Kiscia e Sc' Mriis t' Lasingagit, ajò e Sc' Markut, e e Scne Prênes t' Kʒʒeʌs, ajò e Scna Vlascit, nò e Sc' Aescit t' Selits kto Kisc jan nnen hɜccm t' Ipesckvit t' Albanit (t' Arcipesckvit t' Durzit);

2. Ci Kiscia e Sc' Mriis t' Nnerfâns, Kiscia e Sc' Aescit permî mal t' Mirdits (Oròsc), Kiscia e Sc' Mriis, e e Sc' Markut t' Fanit-Voghel, Kiscia e Sc' Mitrit t' Fanit-Maʒʒ, Kiscia e Sc' Paalit, e ajò Sc' Sctiefnit t' Blinisctit prei s' lemit t' diiʌit: kto Kisc jan nnen, cuidess, e pusctet t' Ipesckvit t' Lescs. Kɜ prei prènimit t' diiʌit urʒnon eʒè catunin e Barʒs n' Famuʌii t' Caʌmetit, asctù urʒnon eʒè catunin e Cacaricit, cit lutt Kiscen e Scen Coʌit nder tu Foiletta e maʒe vûumun gadi n' miedis t' catunit t' Cuculit;

3. Ci catuni i Blinisctit nderi eʒè pertè uren prei s' lemit t' diiʌit, e prei miesditet, asctù catuni i Troscianit, e Kiscia e Scen Coʌit t' ujt t' Coʌamit; Kisct, e catunet e ʒeut Spassit nnermìet ujt t' Gons, e ujt t' Gomins: kto jan nnen hɜccm t' Ipesckvit t' Eadrims.

CREU I PÈSTI

PERMÎ CUFI T' DIOCESIT T' PULTIT.

Per me i raa mrapa me còh eʒè gnassai davaa, ci âsct nee nnèr Ipesckvin e Pultit, e Arcipesckvin e Sckups (ci kaa hɜccm, porsi Vecil, permî t' Ksctent e Serbiis) me coʌum t' Ksctenimit; na, sicurse calzoin scegnet e

moccme, e bâin ginnia ispaat paa dall cusc me cunnersctue, diftoim, ci Diocesi i Pultit âsct rreʒʒue prei ktɜne cûfivet. Prei miesditet kɜ Dioces kaa per hudud Drinin, e ʒeen e Postrips. Prei prênimit t' diiλit, e càa frɜɜn murlâni, o vēri, mɜλet prei malesc t' Biscckassit, e t' Caλogerit. M' at ân, ci leen diiλi, dahet prei Serbiet me uj t' Casterigit, o t' Castraniccit (beldà t' Crasniccit), o t' Valbons: kɜ uj ʒʒirret me kta tre emna.

Bâim praa me diit ata dɜ Ipesckvi, ci t' riin conen per cûfi t' vet, e me sciocci ɜioin dasctnìsct t' i vennoin ato venne, ci i urʒnoin me uʒ, e me giɜg tu' u scporr sciamats, ci âsct e keccie nner Vλaɛen.

CREU I GIASCTI

PERMÎ ʒEE T' POSTRIPS.

Prei cunnersctimesc, e davaasc, ci i kan Ipesckvìt nner vedi n' ket ɛaman per pun t' cûfivet me merɛii tɜne, i raa me hiek scium t' ɛeɛa ʒeut t' Postrips, ci u baa bairaktari i fsctiravet. Mî Postrip jan ciue n' kam tre Ipesckvi, i Sckodrs, i Ɛadrims, e i Pultit: giʒʒ-i-ziλi munnohet me e pass ugnii nnen hɜccm t' vet; e càa hahen ata tre Ipesckvi nner vehte per sebet t' hɜccmevet, t' Ksctent e Postrips jessin si gni giâa e harrùeme; t' zilt me i paa, a jan giaλ a jò, nuk sckon kercusc nner ta; jessin paa Cioban, paa Oghicc, sicur gni grig e scperdaame; e ksctù ata, lânun sckret, jan n' resik me bierr Feen, e scpirtin. Bessa Postripasit jan tui hiek scium t' kccia, e gaɛepe prei Turcisc m' gnen ân; e prei vorfnimit, e prei haλesc m' tieter ân; e ksctù me mɛi t' miert rrnoin giaλ. E aboλà mos sotit travait mos j-ù rannohen eʒè mâ fort n' essape t' scpirtit, duhet me pritt dermanin prei Cuvenit t' Propagands. Nder ci nuk vien

gevapi prei Romet, giâa mos t' pertrîhet, por sicur jan sot punt, asctù let' riin; aboλà varra e ɛemres son mos t' pesmetoin mâ prei sciamatsc, e davaasc t' rea. Per tui e baa ket lig, urʒnoim:

1. Ci catunet, i Mesckaλs, i Masrekut, i Scporit, i Sλakut e i Gusts, t' ziλavet ù kaa baa ɛsmet Prifti i Vierʒs n' Dioces t' Eadrims, eʒè mas sotit t' jeen nnen cuidess tii;

2. Ci Sceldia, Gavocci, e Gagnoλa, ci kan pass ɛsmetin prei Priftit t' Iubanit, eʒè mas ditet soccme prei ssi t' a keen ɛsmetin.

3. Ci ato trii mahaλ, ci jan Arra, Curta e Vilɛa, t' ziλat kan pass ɛsmetin prei Fretve t' Toplans, t' jeen nnen hɛccm tɛne.

Ksctù praa giʒʒ-i-zili assì Mesctarsc t' riin n' cûfi t' vet, e mos t' guzoin gneni me i sckaperzɛe ata cufi tui hii n' hudud t' tietrit paa vuλnet, e testiir t' Roms. Faitori kaa me met paa Mesc, e paa Famuλii. Curgiâa praa mos t' pertrîhet, nder ci t' vin fiala prei Seliis Scêite, e prei Cuvenit t' Propagands: fials, e pusctets t' zils na me ɛemer t' divoccme po i sctrohena me kto temihe eʒè, ci kena baa.

CREU I SCTATI

PERMÌ SCTPIA, O CONACCE T' KSCTENVET, CI PREI GNI DIOCESIT SCKOIN N' TIETER DIOCES.

Tasc mâ davaat, e fialt dò t' kputen faret, e ɛcka bîin per s' mrapsctit per psctieλìm t' Diocesevet, e per t' ʒʒɛenî t' hɛccmevet, dò t' sckullet me ranz. Scpesc ban vakii, ci t' Ksctent me giʒʒ scpii tui dall prei gni Diocesit, e tui zân venn m' gni tieter Dioces, kan adet me i vorrue t' dekunit e vet nner vorre t' parvet, ci jan n' at

Kisc t' Famuλiis, prei t' zilet jan sckocc; e at Kisc alaa e hattroin, sicur me ken Kiscia e tøne: ʒʒon, ci assai jan liʒ me fee, e me bess, e ci prei Priftit t' assai eʒè dùen me i marr Sacramenet, e me ken giʒʒ-sesi nnen pusctet tii; ksctù Prifti i vennit, cu riin kta t' arʒun riisctas, nuk i punon aspak essapet e Mesctariis permî ta, e âsct per ata nierɛ, sicur mos t' iscte. Knei dell t' perɛiemit e Diocesevet, t' prisciunit e urʒnave t' Kiscs, knei dell giʒʒ ngkatrrimi i punvet; psè tu' u sctii drapna n' ar tieter cūi, fialt, e davaat pertrîhen me gni her, e prei sciamatsc t' Mesctarvet ègiera mieʒun n' ar Tenɛot i zen nnen vedi biimt e rritteme, e priscet fara e mir prei s' punùemit kecc. Na praa tui dasct me i raa mrapa me t' scpeit ksai s' maʒe nevoj, urʒnoim giʒʒ Priftneve, ci nnen castighim t' marrunit t' Mescs, e t' Famuλiis, e nnen castighim t' maλkimit, ascusc nner ta mos t' guzoin me i punue essapet e Mesctariis, porsi Prift Famuλìet, permî gnata nierɛ, ci me ginn t' scpiis jan sckocc prei cûfive t' Famuλiis t' moccme; e ci prannei kta nierɛ t' jeen nnen pusctet t' atii Priftit t' Famuλiis vec, cu jan nghull, e kan zân venn. Por Priftnit e Famuλiivet ktøne t' àrʒunve riisctas t' j-ù scegnoin n' Kisc gni venn, cu munn t' i vorroin t' dekunit; aboλà, psè atø, cu jan, s' kan venn me i vorrue, mos t' sctîin sckaik me i ciue nner vorre t' parvet. Ksctù prap punt perɛihen, e mrapsctohen; prannei t' a keen vennin, cu me i vorrue t' dekunit.

E aboλà prei nnegn far sennergimit mos t' vannohet kø temih m' u mmait: na, pos scka kena urʒnue gneti, ktu accik me emen tui fol per vênne, ci alaa jan me davaa, urʒnoim:

1. Ci Prifti i Sckieɛit i Diocesit t' Ɛadrims mos t' keet mas sotit cùr far høccmit, e essapit permî sctpia, ci jan n' Barbuλusc t' Diocesit t' Sckodrs.

2. Ci asgni Prift i Diocesit t' Lescs mos t' keet hȣccm m' u perɛie me catun t' Soλit; i zili, psè âsct nghull n' Dioces t' Sckodrs, kaa per t' sckue me essape t' Famuλiis nnen Priftin e Truscit poscter, ci e kaa mâ affer.

Tasc po i luttena vλaɛnisct giǯǯ Ipesckvive ci mâ gni her t' j-a kpussin crȣet sciamats, e davaas, ci t' rahatohen nner vehte, e t' bâin pag me sciocci scioin, e tui i mmait taman kto emernâme, t' a nneeroin Crisctin Ɛotin ton, e t' munnohen, porsi Vλaɛen, per t' mir, e lulɛìm t' ksai Scciȣpnii.

CREU I TETI

PERMÎ KISC, T' ZIλAT DÒ T' MMAHEN ME NNÈER, E ME DIVOZÌON.

Kiscia âsct Scpia e Ɛotit, âsct scpia e urats, cu ata, ci lȣpin, marrin, e ata, ci kerkoin, giêin; e vet Ɛotȣn tu' u knacc me t' bit e nierɛvet, prei t' naltet Seliis, due me ǯǯan, prei Cieλet, cu difton mâ fort Maǯniin e vet, nnighion discrimet e luttsvet, cill ɛemren e miscrìerscme, e daan nierɛve t' mirat e scpirtit. Scêiti Sc' Gnion paa gni her me sȣȣ t' vet Scpiin e Ɛotit (Kiscen) me t' maǯǯ sckelɛìm, e bukurii, sicur gni Nusse godittune Burrit vet: na prannei, ci nder tasc kena fol per pun t' Ǯannurrvet, t' a kuitoim' eǯè nnèeren, ci ù perket Nussevet (Kiscvet); e Scpiis Tenɛot, tui e hattrue per mot t' ghiat me scêitnii, sicur duhet, t' i bâim temenâ me facie per ǯee.

Na praa tui discrue, ci Scpìa e Tenɛot t' mmahet me nnèer, e me divozìon, urǯnoim, ci giǯǯ Kisct si ato t' Famuλiis, si tierat, massi t' jeen ǯǯan Mesct, e t' jeen marue essapet e Fees, t' mȣǯen, e t' nrȣhen dȣȣrt me cilzz; aboλà Conaku i Ɛotit Maǯnùescm, per prittess t' Mesctarvet, e t' tiervet, mos t' bâhet (Ɛoti e largoft) scpeλa

e hainavet, e haidutvet, e Venni i sciugurùem mos t' cielhet prei Turcvet o prei sctâsvet, ci munnen me hii mren m' e nse.

N' Kisc mos t' mmain dri‡‡, gaviccia, fuccìa, nò vosga, sceke, druu, drrassa, o c' dò tieter giâa, ci e scempton Scpiin e Tensot. Kiscia, si mren, asctù jasct t' mmahet dliir: muret, e tavani i ssai t' mmahen paster. Bessa Kisct, si t' mmahen dliir, e me nnèer, cusc i sceff, dì, se jan Scpiat e Tensot; e nonsè t' jeen t' vorfna, por psè sckelzein prei pastriet, gi‡‡-cūi i zehet, e i knacciet semra prei divozionit.

Nner rre‡‡e t' Kiscs nuk dò t' bâhen loi, as nuk dò knohen kangh scecuλit, as nuk dò t' durohet gnai sii adet i Secuλarvet me knue, e me kzse para, e mrapa rfimit, e cunghimit, n' oborr t' Kiscs. N' dit t' nniess t' Ksctent jan me borg me j-a vûu mennen urats, kanghve t' scpirtit e Psalmvet: aboλà n' venn, ci fitue nniessen per scpiirt, t' Ksctent mos t' a fitoin mniin e Tensot tui e bâa n' asgiâa Scpiin e Tii.

Kscti eçè t' bâhet jassak m' u fol n' Kisc fial t' mrapscta, e t' scemptùeme, t' zilat, sicur ‡‡ot Sc' Paali, fort e nnimoin nierin m' u baa i kecc. T' mle‡unat e Secuλarvet, e sidomos cuvenet e nierave t' kccii, ci mli‡en her-hër me nnegni menne t' maλkueme, ci me vraa kenn, e me pùnue nnegni t' sec tieter, âsct jassak m' u baa n' Kisc, e Priftnit nuk dò t' i lân m' u mle‡ per cur far arssejet; aboλà Conaku i Tensot n' tok mos t' scemptohet prei assi ginnsc. Bilè, cu alaa âsct n' kam ks adet i nnamun, e i maλkùem, Ciobant e scpirtnavet hiir e paa hiir mos t' puscioin me predikime t' foorta me e sckull faret, e me largue prei Kiscvet gi‡‡ scka munnet me i fse sset e Ma‡niis Tensot.

E aboλà Popuλi t' neset fort e mâ fort me a‡rue Sotin, e me nnèerue Sojen e Bèekueme gi‡‡mon Virgin;

*

cu jan cumont, t' i rrahin n' nadie, n' miesdit, e n' mramie, ɛaan e t' zilavet tui e nnie t' Ksctent t' a ʒʒon at urat: «Egnʎi i Tenɛot j-u fàll Ɛois Mrii, e u zûu per » virtɐt t' Scpirtit Scêit: Fallemi-Mrii...»

Ne-mram giʒʒ gnato sene; ci munnen me viit per me i ʒan nnèer, e divozìon Scpiis Tenɛot, si t' jeen vennet, e ɛamanet, Ipesckvit, e Mesctart t' munnohen, per saa t' munnen, me i nghull, e me i forzue: tui raa ktɐne nner menn, ci fort scium adete t' kccìa kan dall me ʒûun t' Kiscs jò acc per vuʎness, e per fai t' Secuʎarvet, saa per fai t' cotunit ton; t' zilat dò t' sckullen prei nesc me ciaʎtii, me dìe, e me mûnn ton.

Por permî giʒʒ tiera pun t' ciaʎtissin me j-a-ù sctîi nner menn t' Ksctenvet ket msìm, ci gadi giʒʒ t' kcciat, ci nee prei giʒʒ ânsc na munnoin, sicur me ʒʒan: jeta e scternghùeme, ɛìa, vorfnimi, skami, t' prùemet, travait, t' vsctirat, e saa tiera t' ɛeɛa sidomos knei dallin, psè Scpìa e Tenɛot nuk nnèerohet, e kaa met porsi sckret prei t' Ksctensc, ci raʒ sckoin n' Kisc me aʒrue Ɛotin e vertet: prannei, ʒʒot Ɛotɐn vet per goi t' Aggee Profets, « âsct urʒnue Cieʎs, ci mos t' derʒin vôeɛen, e toks, ci » mos t' ciessin biimen e vet: e ʒʒirra t' ʒʒatin permî » ʒee, e permî male, e permî driʒʒ, e permî vên, e » permî voi, e permî nierɛ, e permî sctâɛ, e permî giʒʒ » pun, ci bâhet me dor t' nìerit. »

CREU I NÀNI

PERMÎ LTEER, CI KAN MET T' SBLUEM.

Kisct tui ken rrèenue prei motit, nò prei termekut, e tui ken rzue prei s' vietruemit; e permassi nuk jan nrecc, e goditt nò per frigh Turcvet, ci jan terbue cunra Fejes son, nò per prittess t' Ksctenvet, ci jan si t' piit

n' Fee t' Crisctit; metne n' kam vec Ltert si per discmii t' atɞne Kiscvet, e si per scegn, ci Ksctenimi kaa hɞccm alaa permî ato. Por psè biè puna, ci Mescia t' ɾɾohet n' dissaa dit festa mî kta Lteer, nò per divozion t' Popuʎit, nò per arsɞe, ci mos t' harrohen ato Kisc, e ci mos t' ciohen Turcit, nò Sckieet me i captue « (ksctù kaa baa vakii n' ket Dioces t' Sckodrs); » âsct gni turp i maɾɾ me i lân ata Lteer, psè kan met sì sckret, paa i rreɾɾue me mure, e me i lân m' u fʎik prei giajes nɞɞt. Por psè prei t' vsctirasc, ci na hɞpne, nuk munnena me i ngreh prei temelit Kisct, e me i vûu n' kam; urɾnoim gni pun, ci coʎai munnet m' u bâa. Ipesckvit praa, e Priftnit tier t' ciaʎtissin me giɾɾ ɛeeʎ me i ɾɾur ata Lteer me gàrɾ, nò me i rreɾɾue me gùr t' ɾɾat, o me drrassa per t' ghiat, e per t' gian t' Kiscs t' rzùeme, per pun, ci giâja e nɞɞt mos t' keet sctek kercàa me hii mren, e me pegâa Lterin e Tenɛot.

Mos t' gaboin Priftnit e Famuʎiivet me ɾɾan Mescen permî gnata Lteer, ci jan affer vorresc Turcvet, e gadi gnitt me kta. Uh medet' vorret e tɞne ginnen n' venn scêit t' Lterit Tenɛot! Kto vorre t' maʎkùeme, si dò pak, catterɾet pàsc, t' jeen largh prei Lterit, cu âsct per t' u ɾɾan Mescia.

CREU I ɾETTI

PERMÎ MESC, CI MESCTARI J—A ɾɾOT POPUʎIT N' FAMUʎII T' VET.

Tui ken urɾnimi i Tenɛot, ci t' Ksctent diten diile, e diten fest mos t' punoin, as mos t' bâin giâa me haʎate, as mos t' habiten mas essapesc t' ktii scecuʎit, ciɞnci dò t' eppen giɾɾ me menn, e me forz t' scpirtit me i scerbɞe gni Ɛotit vec, ci âsct n' Cieʎ; ksctù praa Mesctart cuidessin ugnii t' a keen sidomos permî ket pun, ci t'

Ksctent lânun atɞne n' bess, permassi jan paa kuitime t' ksai jet, nner dit festa t' i kuitoin t' mirat e Tenɛot, t' flassin pun t' scpirtit, t' knoin jeten e Scêitnavet, t' ʒʒon urat, e tui paa Mescen t' a aʒroin Ɛotin me scpiirt, e me t' vertet. Prannei diten diile, e diten fest t' urʒ-nùeme prei Kiscet, Priftnit Mescên t' a ʒʒon nner Kisc t' Famuʌiivet, n' kioscin kto mlue me puʌaɛ; hem psè Popuʌi n' Kisc t' Maʒe, o t' Famuʌiis, kaa mâ rahatii, e mâ divozion m' u mleʒ; hem eʒè psè Mesctart mâ mir, e mâ coʌai i maroin essapet e ciobaniis tui predikue, tui msue Popuʌit *articuit,* o punt e Fees, e ksctù munnen me zierr mâ scium frɞt.

Por n' kioft Kiscia rrèenue, nò sblue, atbot Mescen t' a ʒʒon n' Kisc vec cuur t' jeet moti i mir, e mos t' marrin, e mos t' frɞɞin era: nner ditt, ci bjè scii, e frɞɞn era, t' a ʒʒon Mescen, e t' i maroin essapet tiera t' Mesctariis n' Ciel, cu t' jeet venni mâ i dliir.

N' kioft Famuʌìa e maʒe, e e hapt, e ziʌa kaa catune, e mahaʌ scium, largh gnena prei tietret; n' nnêiscin atɞ me i bâa ɞsmet dɞ Priften basck; n' mos mûiscin t' Ksctent me arʒ n' Kisc, nò n' Ciel me paa Mescen per arsɞe, ci ù bjè fort largh m' u mleʒ atɞ (vorfnimi i ʒèut nuk na lèn me ngreh Famuʌii tiera); Priftnit ather t' a daain munnin cisctù: ai mâ i moccmi t' riin n' Ciel me ʒʒan Mescen; ai mâ i riu t' sckoin nner catune t' larga hem per Mesc, hem per tiera essape t' Ciobaniis, ci kaa per t' i crɞe me t' scpēit, e me gaɛmen.

CREU I GNIMʒETTI

PERMÎ RROBE T' SCIUGURUEME.

Rrobet e sciugùrueme, permassi jan baa per me i scerbɞe Lterit, e Tenɛot, dò t' mmahen me t' maʒe pastrii, e dò t' ruhen me menn scium, tui pass t' perɛiem

me Scêitniin: eʒè psè kto nuk cusctoin fort scium, e nuk sckelɛein me laile, e me caide t' maʒnùescme t' scecuʟit; por tu' u prek me ato Corpi, e Giaku i Jesu Crisctit, duhet me i pass mâ n' hatter, se gùrt e paascmùem.

Ksctù praa Mesctart t' jeen fort n' cuidess t' assai giâa, ci e kan amanet, tui e mmait ugnii, paster, e dliir, e tui e laa scpesc at giâa, ci âsct linit. T' dêgn jan per castighim gnata, per fai t' zilvet petkat e Mescs mmahen t' nɤɤta acc, saa prei baltet, ci lèn diersa, gadi cielben, e ʒʒue, ci takami, ci duhet per Lteer, n' dor tɤne kaa bierr nnèeren, ci i perket.

Ascusc mos t' guzoin me i perdorue rrobet e Kiscs per essape t' scecuʟit. Nonsè kto t' jeen t' sckɤeme, o t' sc-cierra, giène munnen m' u dasct per tiera sene, ci jan t' nevoiscme per Lteer; e por n' mos u daccin mâ giâa; per mos m' u pegâa prei nierɛvet, t' digen n' ɛiarm.

M' gni tefteer t' sckruhen tesciât, e rrobet e Kiscs, e mâ sidomos gnato, ci i cion Cuveni i Propagands. E aboʟà mos t' huppin Kelscèitat, « patenat, » petkat e Mescs o c' dò tieter giâa Kiscet, sicur kaa muit me baa vakii; asctù eʒè ci mos t' guzoin ascusc me i ʒan ùhaa cūi, nò me i scitt: Priftnit e Famuʟiive t' jeen me borg me j-a citt Ipesckvit, cuur dell me kreɛmue, essapin e giʒʒ takamit, ci kaa Kiscia.

CREU I DɤMʒETTI

PERMÎ VORRE, E VENNE, CU VORROHEN T' KSCTENT.

Vec giɤmtɤrt e Kiscs, ci dicuur kiene Conaccet e Scpirtit Scêit, tui pass per t' sckue n' jet t' paa-sosme, jan t' dêgna me pass venn nner vorre t' bèekueme: ket t' mir, e ket nnèer nuk dò t' a keen nierɛt e t' kccii;

abolà sicur Kisct jan per t' u nnèerue , e per t' u battrue, ksctù eʒè Vorret t' mmahen me nnèer, e me scêitnii.

Prannei t' paa-Feet , Sckieet , Orumt , e ata , ci jan malkue prei Kiscet, t' zilt saa kiene gial as Kiscen s' e mmaitne per Nan, as Eotin per Bab, nuk dò t' sctihen nner Vorre t' Kiscs , me temih , ci kaa baa Kiscia vet; psè sicurse e dreita nuk kaa t' persiem me t' sctrempt, e drita nuk kaa scioccnii me terr, ksctù as ata mas deket si kan t' persiem me t' Kscten-Kattolik ; me t' zilt ata saa kiene gial nuk desctne m' u persie n' essape t' Fees.

Na tui i marr t' maʒe menii eʒè gnatii adetit t' malkùeme me i sctîi nner Vorre tona ata mcatnōr ascicciare, ci kan dek n' mcat paa scegn pèennimit ; urʒnoim giʒʒ Priftneve t' Famulìivet, ci nnen çastighim t' màrrunit t' Mescs, e t' hsccmit me i punue essapet e Mesctariis, mos t' appin isen ata vet me i vorrue n' Venn t' bèekuem t' dekunit t' paa-dêgn, per t' zilt jena tui fol ; psè ksctù eʒè urʒnoin ssìet e Kiscs. Por ata Mesctaar, ci s' kan me pass turp me lsp, e me kerkue pare, no c' do far pescciescit por me i sctîi n' Venn t' bèekuem nierst e kccii dekun paa u pèennue, Ipesckvit, si t' j-ù pelciehet, kan per t' i castigue eʒè mâ fort, se ʒʒame , sicur t' iscin mrapsctue, e perlse me gnat sii mcat, ci i ʒʒon *Simonia*.

T' Ksctent Secullaar, ci paa testiir, e vullnet t' Ipesckvive , e t' Priftneve t' Famulìivet , por per forz , e m' inaat t' urʒnave tsne, i marrin, e i sctîin n' Kisc, o n' Venn t' bèekùem ata niers t' malkuem, t' malkohen, e t' citten jascta Kiscet.

Asctù eʒè po e malkoim gnat adet t' perciudscm me ʒʒan Mescen, e me i bèekue esctnat e atsne t' dekunve, t' zilt kan dall kso jetet paa u pèennue mcatit, n' zilin kan cinnrue cienisct nder n' dit t' deks, e me i beekue sidomos esctnat, e tsne, ci n' facie t' scecullit kan jetue me grue paa cunor kta nuk dò t' keen cur far uratet,

e bèekimit prei Kiscet. Urɜnoim praa giɜɜ Priftneve, ci ascusc ksisc mos t' guzoin me i bâa kto pun; e faitort t' a diin, ci kan me i hiek gnato castighime, ci u ɜɜane sipri. Ipesckvìt t' munnohen me ken fort t' iɜt cunra atɜne, ci marrin giâa sen, o ci goditten me marr scka dò per bèekime per t' j-ù ɜan ktɜne t' maʎkùemve, e t' i castigoin me mnɜr saa mâ t' egher, si t' scioffin vet.

BKSH

PIESSA E CATTERT

CREU I PARI

PERMÎ PRIFTEN, CI KAN FAMUʎII.

Priftnit e Famuʎiivet jan Ciobant e Scpirtnavet, ʒʒirrun me pass hisse me Ipesckvin n' essape t' ciobaniis; t' zilt, porsi visctort, dò t' riin n' roj me ruit grigen e Tenɛot ʒanun n' bess, tu' u munnue, e tu' perdiers, aboʎà t' mmahet e scnosct. Knei me t' maʒe frigh ktɐne ù biè me mennue mir, e me kuitue maʒniin e pusctets, e barren e rânn, ci j-a vêen n' ciaf vetvedit. Bessa jan per t' u vûu n' scegn ata Mesctaar, t' zilt lakmoin me ken t' par vec per dobii, e rahatii t' vetvedit, paa j-ù raa nner menn per tier: kta kan per t' i pergieg Tenɛot per acc scpirtna, saa biiren per prittess, nò per nassihate t' kccia t' tɐne. Ata, ci mennoin, tui ken t' par, per essap t' vet, ata « tui usc-ciɐe vetvehten, piin tamlin, vescen, » e mlohen me lesc, e scka âsct e mâime, e vrassin;» por me usc-ciɐe grigen e Tenɛot me urʒnime tìa, me e mmait t' foort, e t' scnosct me ɐrnek t' jetuemit t' levduescm, « me forzue scka âsct ligh, me scnosc scka âsct » smûu, me liʒ scka âsct ʒʒɐe, me nrecc scka âsct rzue, » me kercue scka âsct bierr, » kto pun me i bâa prittoin. E scka ban vakii massannei? Delet scperdahen, t' zilat paa pass bar t' gniom per cuʎoss, paa u usc-ciɐe nneper livaʒe t' bleera sicur t' iscin « paa Oghicc, e paa » Cioban, marrin biesckt e nelta, e mâjen e kodravet;» due me ʒʒan, ci t' Ksctent, si mas t' a keen t' parin e mir, lsciohen mas giʒʒ far vessesc t' kccia, mas giʒʒ far

lakmimesc t' mrapscta, e biin n' goi t' Uikut, ci nuk i lèn giaλ, i zili Uik âsct diaλi i maλkuem. Knei vien, ci giȣgi kaa me ken i paa miscrierscm cunra tȣne, ci dò t' i appin gevap Tenɛot per giǯǯ scpirtna, ci jan bierr per fai tȣne; t' zilt kan per t' a nnie ɛaan e mnèerscmin e tii, ci kaa fol per goi t' Ezechiel Profets n' ket mnȣr: « Ciè une vet kam me lȣp prei Ciobanvet essapin » e grigs seme, e kam per t' i scporr prei Ciobaniet; abo- » λà mos t' a cuλossin mâ grigen teme, e as mos t' » usc-ciein mâ vetvehten, e kam me psctue grigen teme » prei gojes tȣne, e s' kaa me ken mâ gieλa e tȣne. »

Mesctart e Famuλiivet praa t' i happin mir sȣȣt me gnoft ftȣren e delevet veta, e t' j-a vêen mennen grigs vet. Jò vec t' munnohen me fial, ci t' mmahen taman senet, ci jan urǯnue n' ket Sinnod, por t' munnohen eǯè me t' bâame. Sicurse per pun t' Ciobaniis jan t' par permî tier, ksctù eǯè t' j-ù prîin me vesse t' mira, e tui jetue me nnèer, e me facie t' barǯ. T' jeen t' urt, t' mêccm, t' pervûit, e t' divoccm; aboλà prei nassihatesc tȣne t' Ksctent t' zehen me ken t' mir, t' divoccm, e t' zân me drasct Tenɛon, e me i ruit urǯnimet e tia. E psè borglii jena jò vec t' Mêccmve, por eǯè t' paa-mêccmve; Mesctart me nassihate t' mira, e tui jetue n' hiir Tenɛot t' j-ù appin sebet eǯè t' paa-Feeve me levdue, e me pass n' saidii Feen Kattolik.

Por psè prei petkut t' nnèerscm, e t' pervûit, ci sciffet per jascta, gniffet nieri, sì âsct per mrena; per ket pun Mesctart t' vescen, per saa t' munnen prei Turcve, me petka n' mnȣr, ci t' duken n' sȣȣ t' haλkut, se nuk jan scerbtort e ktii scecuλit, por vecilat e atii Ɛotit, ci âsct n' Cieλ.

Mos t' barin unaɛa nner ghiscta, as mos t' vescin petka godittun me laile, e me oina t' Secuλarvet, as mos t' barin n' sctatt nnegni sen, ci e barin maǯsctort; aboλà

tui dasct, m' u paa t' mʒai, e t' hìescm nner sʁʁ t' nierɛ-vet, kta vet mas t' i sciaain, e mos t' flassin kecc per ta.

Per jascta malevet sidomos, cu s' asct cur far resikut me bierr jeten, armt mos t' i barin. Na tui jetue n' ket scecuλ, nuk jena sckrue n' numr t' atʁne, ci sckoin per usctrìi t' scecuλit, e armt e usctriis son nuk jan t' ksai dʁrgnâ, por pusctetia ʒanun nee me i sieλ nierɛt me giʒʒ sc-cisse me aʒrue, e me levdue Crisctin Ɛotin ton.

Mesctart mos t' a rrùein crʁet, as pêrcen mos t' a lscioin, as flokt mos t' i limoin n' essaap t' Maʒsctorvet. N' mâje t' crees t' i rruein pak flokt, ci t' jessin cript sì gni cunor, e zila âsct scegni i nierɛve t' Kiscs; abo-λà, sicur me ʒuntii t' Scpirtit Scêit jan daa per mrena prei scecuλit, ksctù eʒè per jascta t' dahen prei Popuλit me scegn t' cunors.

Petkat e tʁne, per saa t' jeet megìʁm, t' jeen t' gnʁme n' boi t' ɛeɛ, nò barè n' boi morre, o vioλz; aboλà atà, ci jan cusctue Tenɛot, t' gniffen prei t' Ksctensc, si dò pak, n' petk, se jan scerbtort e Crisctit.

Lterit mos t' i aviten me ʒʒan Mescen paa petke t'ghiat, ci Scciʁp i ʒʒon Doλam: gnimen saa mâ affer Tenɛot jan per pun t' Mescs, acc mâ me t' maʒʒ divozion, e t' pervûit t' i scerbein Maʒniis tii.

N' hak t' rois t' grigs ʒanun amanet mos t' flêin, as mos t' coten, por t' ginnen gadi per giʒʒ-her me sckue atʁ, cu i cion nevoja, e prannei per me viit me t' scpeit nevoive t' Ksctenevet me nnim t' Sacramenevet, sctpiin, nò Cielen t' a keen mren n' Famuλii, cu dò t' riin paa daa. Paa ù raa gni nevoj e maʒe mos t' dallin prei cû-five t' Famuλiis, e n' dalscin; mos t' vannohen per jascta mâ se trîi dit, scium me ʒʒan, catter dit, e jò mâ teper ather Famuλiin t' j-a porossissin scioccit mâ t' affrimit.

Offizen t' a ʒʒon m' essaap t' Breviaλit t' Roms, e mos t' guzoin prei vetvedit me e ʒʒan n' caide t' Brevia-

λit t' Fretvet. Bessa giʒʒ-i-zili, si Prift n' kioft, si Frat, t' i scerbein Sotit n' mnsr, ci jan ʒʒirr, e vet jan liʒ, e cusctue me j-a baa ssmetin.

Mos t' sckoin nner darsma, e nner gosta t' Secuλarvet, e t' ruhen sidomos prei gnatsne gostavet, me t' zilat atà i lussin dò festa Scêitnisc, ci nuk i lussin nrsscei, vec tui hangher, e tui pii, e tu' u dee, tui fol fial ʒuniisc, o pallaviisc, tui baa sciamat, e davaa, e tui ghergaa gneni tietrin per me i sctîi sciokt, o tiert nner inaate, e nner t' kccia: ksctù praa mâ fort Sotit i fsein nner ato dit, ci mliʒen me lutt festat e dissaa Scêitnavet. Per ket pun, e per arsse eʒè, ci n' ket coh t' fsctirat i kan ksspp sspri ksai s' miers Sccispnii, Mesctart n' crah, e n' pusctet t' Ipesckvivet, t' munnohen giʒʒsesi me sckull me ranz ket sii adet, tui i calzue Popuλit me fial t' arsbescme, e t' foorta, se saa âsct nevoja m' u scporr prei ksi adetit; madame se per me i lutt ato festa me gosta, e me micc, rrèenoin gepin e vet paa cur far dobiet, por per dnim tsne; psè per sebet t' harcevet, ci ù sckoin per ato gosta, ù duhet me scitt giân mâ t' miren, ci kan, e massannei kiain, gimoin, dissprehen, e tui kerkue buken, nuk e giêin me nghîi barkun e ûnscm; e scka âsct mâ kecc, e per t' u kiaa me lot per facie! ci tui met paa pass me ssè me i pague haraccet, e paght, dahen prei Fejet, j-a vèen kamen Crisctit, e per t' sec t' vet biin, e sciùten mren n' uj t' paa-funn, due me ʒʒan, bâhen Turc: anì ksctù « sofra e tsne per t' a bâhet lak, vargue, e » sckannuλ. »

E sicurse Popuλi cunn cunn kaa marr adetin e mrapsct m' u mleʒ nner dò dit festa n' oborr t' Kiscs, o n' Ciel t' Priftit me hangher, gnimen me harce t' veta, e me pii, e me luit, e me kzue, e i raa cavaλit e fsλit, e jò me nguscλue, e me knacc scpirtin me urat, e me tiera

divozione; Mesctart eʒè ato sofra t' i bâin jassak n' scpii, o n' Ciel t' vet. Jò; gnimen nuk âsct me uʒ, ci Priftnit me lân m' gnen ân fialen e Tensot, e me bait cuidessin e sofravet, ci sctrohen me i conenue Secuʎart. E po kta a s' i kan scpiat e veta me hangher, e me pii? E pò, a mir âsct me i baa n' asgiâa Cielat e Priftnevet, cu ʒʒohen Mesct, e punohen sciartet e Fees, e me i marrue tiert, ci nuk kan me hangher prei skamit?

Mos t' persihen n' pun t' Secuʎarvet, e mâ sidomos n' pun t' rescperiis, e n' c' dò tieter soi tregktìet bâam jassak prei ligve t' Kiscs; as mos t' hiin n' cuven, o n' giʁg t' Secuʎarvet me pleccnue varr, giacce, dàme, e tiera pun t' râna t' scecuʎit. Bessa ata, ci persihen n' kso punsc, gadi asgni sen nuk i daan prei Secuʎarvet. Gienè munnen, bilè jan me borg me ciaʎtiss per gnasso punsc, ci jan t' mira per me sctîi pagen nnèr t' Kscten; m' u munnue me i fik, e me i sciʁtit inaatet, sciamatat e tʁne, me i nrecc e me i goditt n' mnʁr, ci e ep venni, davaat, e cunnersctimet; per pun t' harraccevet, e t' paghvet me voit nner t' part e Turcvet per me j-ù ankue haʎet, e nevoit e t' Ksctenvet, aboʎà ktʁne t' j-ù lezzoin: kto vepra cacc t' mira, e t' levdùescme jan me borg me i baa, nder cu t' j-ù ezzin.

Mos t' a punoin canatin e Eccimvet, e t' gerratvet: ksctù praa mos t' hiin me miekue kenn me barna, nò me i marr cūi giak n' deʒ, nò me i scnosc varrt; tui ken Mesctart Eccimt e scpirtit, e jò t' corpit.

T' ruhen prei horratìet, e prei lakmiet t' giâs, e t' pares; ci âsct gadi ranza e giʒʒ mcatvet; as mos t' hiin me lʁp, e me kerkue hakun per forz prei t' vorfneve t' mier t' Famuʎiis: aboʎà giaku i ktʁne, ci i kan nnen hʁccm, mos t' lʁpet prei dores tʁne; bilè me kta t' jeen t' ʒimscm, e t' miscrierscm, e t' i nnimoin, si t' munnen, nner nevoj, aboʎà vorfnimi mos t' i tunnoin m' u bâa Turc.

Pastriin e ɛemres, e t' dlirt e corpit t' a ruin sicur mâ t' parin niscian t' Priftniis paa e nɛe me curʒiâa sen. Mesctart, t' zilvet tu' u dasct me ciue Mescen, e me marr Crisctin nner duur, e jan ʒan mcatit t' nɛɛt, jan per t' u castigue, si urʒnoin sɛλet e Kiscs.

Si dò pak n' crɛe t' motit t' rfɛhen, e t' dliren prei mcatesc per me i scerbɛe t' naltit Ɛot me scêitnii, e me t' dreit: prei tɛne, ci barè rfɛhen càa gni her n' mūi, zân eʒè t' Ksctent m' u rfɛe scpesc, e mâ me divozìon.

Kercusc mos t' guzoin me i padit Prifnit, o Giacoit n' *Mehcieme*, o n' giɛg t' Turkut. Giɛgtari i Priftnevet, e i Giacòivet tui ken vec nieri i Kiscs, Ipesckvit i perket me i gikue, e me i kput davaat, ci i kan kta nner vedi, o ci i kan Secuλart me ta.

Cusc t' keet hii n' Famuλii n' crah t' fortvet, o t' Turcvet, nò tui i ken marr Mescia, o tui ken lân paa Famuλii, nò tui ken liʒ prei t' Parit me nnegni tieter *Censur*, e t' i keet sctîi Turcit, o ai vet, o per tieter kenn, me i bâa rigiaa t' Parit per vetvedi, ai raft n' maλkim t' maʒʒ, prei t' zilit nuk kaa ascusc pusctet me e ɛghiʒ, pos Scêitit At Pap. Âsct gnimen me rugh, ci t' i scittoin maλkimi i Kiscs gnata, ci guzoin me ull vetvehten acc posct saa kan sɛɛ, e facie me i perɛie cafsct e nalta me t' ulta t' ksai jet, e me perbûɛ puscteen e hɛinùescme, ci Kiscia e kaa me urʒnue porsì gni Ɛoi, ci nuk gneff n' scecuλ askenn permî vetvedi.

Bâhen me diit Ipesckvìt, ci cuur t' a vennoin n' Famuλii nnogni Mesctaar, t' vennùemit t'j-a appin t' sckrùem n' letter; psè kio âsct eʒè regulλa me sunnue mmar, e ksai t' i psctetten.

E psè curgiâa mâ fort nuk i cunnerscton scelbimit t' scpirtnavet, se sunnimi i atɛne, ci s' munnen me sunnue vetvehten: duhet Ipesckvive me pass giʒʒ cuidessin, ci gnata t' a keen barren e Famuλiis, ci diin me i ma-

rue essapet e Ciobaniis. Priftnit e rii t' i ciessin, e t' i vennoin m' gni Famuλii, cu t' riin nnen msim t' gni tietrit Mesctaar, prei t' zilit t' zân me marue, si duhet, borget e Ciobaniis. Bessa teper nghutten, e paa mennue rzohen, e biin n' funn t' scpeλs atà Ipesckvi, ci i psctessin Famuλiit me i sunnue atɜne, ci nuk jan t' rrahun, e t' pratikuem, e tui e hiek nnegni her Priftnit mâ t' moccmin, e caλaussin e dêgn, sctiin n' kam tii gni tieter t' rii, e creit t' paa-diiscm per t' keccie t' scpirtnavet.

Giɜɜ Priftnit e Famuλiivet t' a keen me vedi càa gni copie t' emernâmvet, o t' ligvet t' ktii Conciλit, e kto scpesc t' i scikioin me sɜɜ, t' i knoin, e paa pusciue me menn t' i kuitoin, e t' i maroin me vepra : atà, ci nò s' dùen me i ruit ligt, ci jan vûu m' u mmait, na, cu nuk kena scegnue pèenness, Ipesckvìt, si t' scioffin vet me die, e me urtii, t' i castigoin.

CREU I DƆTI

PERMÎ FITIME T' PRIFTNEVET,
CI KTƆNE U DAFLIN PREI GIAJET T' KISCS, E PERMÎ BORG,
CI KAN ME E MMAIT MIR, SI DUHET.

Giɜɜ giâja e Kiscs, ci dell, a prei hakut t' sctretvet, a prei lmoscnasc, a prei frɜtesc t' arvet, o t' livàɜevet, t' vnesctvet, t' ogràivet, t' uλîvet, t' pròscmovet, o t' copsctîvet, a prei cirajet t' dugâivet, o t' magàɜevet, o t' scpiavet, no càa-dò gneti t' dallin, ajo giâa ɜɜohet me rugh e Crisctit. Kia giâa eppet Priftve, ci kan barren e Famuλiivet, hem ci kta t' jetoin nierɜisct, hem ci t' keen me ssè me e vue harcin, ci ù sckon per me j-a bâa ɜsmetin scpirtnave. A s' âsct me uɜ, sicur ɜɜot Se' Paali, ci ata, ci i scerbein Kiscs, e Lterit, Kiscia, e Lteri t' i mmain? Prap kio giâa eppet atɜne; abolà t' keen me

ssè me i mmait nierɛt e Crisctit, ci jan t' vorfnit, e nevoitart. Prannei Prifti i Famuλiis pos scpirtnavet ʒanun atii n' bess, fort t' a kciɛrin eʒè giân e Kiscs; ci mos t' ʒʒon cusc per te, ci nò âsct rrèenuesi i assai giâa, nò ci (Ɛoti ket keccie e largoft) âsct tui i lân fukaraat me dek ûnit, persè s' j-ù ep me ngran.

Mos t' guzoin Priftnit nnen castighim t' maλkimit me i fall cūi gni giâa sen, ci âsct e Kiscs, si tok n' kioft, si takam; asctù eʒè nnen maλkim mos t' guzoin me e scitt, nò per c' dò arsɛe, o sebet me bâa, ci mos t' jeet mâ ajò giâa e Kiscs; por mâ fort, si dò t' munnen (me rugh, e me scpiirt), t' ciaλtissin me e ruit, e me e sctue, aboλà t' ʒʒohet per ta, se jan taman roist e giâs Crisctit.

Per aboλà n' kto ɛamanè t' ɛeɛa, per saa t' jeet megiɛm, mos t' huppin nnegn sen, ci âsct e Kiscve t' Famuλiivet, e aboλà eʒè ajò pakizz giâa, ci ù kaa met, t' ruhet mâ me scium menn; na urʒnoim, ci t' bâhen dɛ tefteer forzue me dor; e me mhɛr t'Ipesckvit, cu dò t'sckruhet giâja e giʒʒ-t-zils Kiscs, takami, art, livaʒet, vnesct, proscmet, uλisctat, ograjet, copsctignet, o copsctît, c' dò far toket, ci âsct ʒan cūi cesim, o permî t' zilen Kiscia kaa hɛccm; asctù dò t' sckruhet ciraja, ci merret prei nnegn dugâjet, o scpiet, o magaɛiet; e dò t' sckruhet eʒè scka merret per viet prei atɛne seneve, t' zilavet ù ʒà emni: e gnenin assi teftersc t' a keet me vedi Prifti i Famuλiis, tietrin Ipesckvi. Por Ipesckvit n' coh, ci dallin me kreɛmue, e me i paa Famuλiit, t' scikioin mir, a jan t' giʒʒa n' venn t' vet paa u prisc, e ugnii, sicur jan sckrue n' tefteer; e n' gietcin, se mungon nnegn sen, t' a bâin me e vûu n' venn, e fort t' a castigoin Priftin e Famuλiis, o kè dò tieter, ci u gìet faitùer.

Ai Prift, ci nò vûni vnescten, nò m' c' dò tieter mnɛr sctoì giân e Kiscs, t' a ghɛoin frɛtin e mûrnit, ci kaa

derʒ, e, paa raa gni nevoi e maʒe, mos t' hicciet prei assò Famuʌìet.

Mas deket t' Priftit, ci i kaa bâa mir Kiscs me giâa t' vet, miraccìit, e cuscrìt e tii mos t' guzoin me kercue piessen e assai giâa, ci i dukuni e kaa harciue per dobii t' Kiscs: ata n' lʁpscin giâa me t' kecc, Ipesckvìt t' i nallin me scpat t' maʌkimit.

Ciʁnci n' dissaa venne scium Priften jan conen me jetue basckarìsct m' gni Ciel, e atʁ me sckue motin porsi vʌaɛen (puna e tʁne âsct per t' u levdue); e nonsè herhēr munnohen me ɛeeʌ me punue n' Vnesct Tenɛot; por gienè mâ scpesc hiin sciamata nner ta per pun, se cūi i perket me ken crʁe, e i paar me sunnue scpiin, e me i bâa harcet: kta càa hahen nner vehte per ket soi parìet, largohet pagia, e dasctnìa prei tʁne me ɛoʌum t' Ksctenimit. E aboʌà prei sciamatet sidomos mos t' rzohet binaja e scpirtit, ci mmahet e foort me dasctnii, e me bascknii; urʒnoim, ci ata Priften, ci riin basck m' gni Ciel, e basck haan m' gni sofer buk, e crʁp, t' punoin n' ket mnʁr: cusc âsct mâ i voghel, t' i nnighioin mâ t' maʒit, e cusc âsct mâ i moccm per ʁsmet, t' ject eʒè i par n' Ciel, t' zilit i perket crʁet e vennit, e me i bâa harcet e scpiis; por ket parii t' a keet permî tiɛr, ci pos harcevet t' nevoiscme, ci duhen per dit, as i t' voglit mos t' guzoin paa testiir t' Parit, as i Pari paa vuʌnet t' sciokvet mos t' munnet me daa, o n' c' dò tieter mnʁr me sunnue giân e scioccniis. Giân, ci tepron (n' teproft nnegni pakizz), per giʒʒ viet, sicur e kan adetin, t' munnohen me e daa paa hille nner vedi, giʒʒ-i-zili tui e marr hissen e vet. Gnesctù dasctnìa, ci âsct Ɛoti, t' keet pariin nner ta, e i bâft giʒʒ gni menniet, e gni ɛemret.

Ne i raft cūi nnegni e paa-prittun, sicur me ʒʒan, pika, botta, gherbula; no n' u verboft, o n' sciurʒoft, o

n' u plakt, e ksctù s' âsct mâ i ɛoti me i bâa ɯsmet Famuʌiis, gni tieter Mesctaar t' vêhet n' kam tii, me t' zilin t' i daain giɀɀ frɯtet, ci dallin prei giâjet t' Kiscs, e t' i bâhet crah, e nnim m' nevoi tìa.

E po cu Famuʌia âsct acc e vorfen, saa prei giâjet, ci mliɀet, nuk munnen dɯ Priften m' u mmait atɯ basck; aboʌà, sicurse scecuʌi vien tu' u plak, mos t' vin eɀè dasctnia tu' u ftoft, e tui mêe: giɀɀ Priftnit liɀun per gni fialet, sctɯɯ eɀè prei frighet, ci mos t' i hiekin gni dit ata vet haʌet, ci jan tui i hiek dò sciok fukaraa, ata tui na pass calzue, ci jan gadi me pague per giɀɀ viet scka t' kiscim urɀnue me giɯg ton per t' mmaitunit e Priftneve t' vorfen, ci s' jan mâ t' ɛot me i baa ɯsmet Famuʌiis: Na tui e levdue ɛemren e ɀimsemen, e e miscriercmen t' atɯne, kena paa me uɀ me urɀnue cisctù. Per me mmait at Prift metun paa fucii prei lnghatet, e prei pleccsìet, t' zilit Famuʌia, cu gni her kaa bâa ɯsmet, nuk munnet me i ɀan scka i duhet me rinue giaʌ per pun tietrit Prîft, ci âsct vûu n' kam tii, giɀɀ Priftnit e Diocesit per crɯe t' i appin per giɀɀ viet càa gniɛet ok gruun, e càa catterɀet aster (ci bâin sot, tremɀet parc, e gni aster), e Ipesckvit t' i appin càa gni her acc, duc me ɀɀan, càa catterɀet ok gruun, e càa tetɀet aster. Ket borg nuk e kan me Priften t' Diocceseve t' hùei.

CREU I TRETI

PERMÎ SCHOʌAAR T' CUVENIT SCÊIT T' PROPAGANDS (DE ALUMNIS).

Acc fort sckelɛen dasctnìa e Cuvenit Scêit t' Propagands, ci càa liifton me t' maɀɀ ɛeeʌ me happ Feen e vertet t' Jeɛu Criɛtit per t' ghiat e per t' gian t' dɯrgnâs, i biè n' menn eɀè per Scciɯpnii me t' mira scium, ci i

ban, e mâ sidomos per pun t' Collegvet; cu me knime, me vesse t' dlira rritten dielt e ktii ʒeut, aboλà gni dit t' i appin nnèer Tenɛot, e nnim Vilajetit. Por kio pun cacc e miscrierscme tu' u ʒʒʁe, e tui met si bataλ dissaa viet e te knei per fai t' gni palvet, ci kan ciue crʁe, e per asgiâa kan dall jasct essapit; na po i ciortoim Sckoλart, e Crisctin po ù lscioim, ci tui kuitue mir me menn usctriin, n' t' zilen jan sckrue, tuk t' i maroin knimet nner Colleg, me t' scpeit, e paa u vannue cunn, t' kʒʒein n' Scciʁpnii; cu kan per t' lʁftue per t' Maʒin Ɛot, e per Scêiten Kisc, e cu ù duhet me ù dall-ɛot me giʒʒ fucii prei anmiccve t' Crʁgs t' Crisctit scpirtnave scperblʁem me giak t' paa-scmuem, ci me crah hapt i pressin per me pass nnim, e nguscλim prei tʁnvet. Mirfiλit t' a diin, se jan me borg m' u bart mir, e me sckelɛʁe me vesse t' mira n' sʁʁ t' Popuλit porsi gni rrece; me pass t' maʒʒ ceeλ me citt n' meidan Ugniλin, e me scelbue scpirtnat; e tui ken vûu n' mâje t' malevet porsi sciaλdana me scnrit scecuλin, jan me borg, per saa t' munnen, me i zierr prei territ n' drit t' paa-Feet e sckret, asctù Sckieet, Orumt, e saa assi tiersc, ci jan n' uj, psè jascta Fejet s' vertet; e tui zân venn mren n' Nahie t' Vilajetit vet jan me borg me derʒ giʒʒ munnin, dien, ciaλtiin n' ʁsmet t' scpirtnavet. Kto pun me i bâa jan cusctue Tenɛot, e i kan premptue Cuvenit Scêit me bess, e me fee; e prannei hataa e maʒe âsct per ta, me citt sc-cielma, massi i kan zân lettrat, e jan mâi n' boλek t' miravet, e me dall prei assi cusctit, e premptimit per me punue, sì dùen vet, sicur mos t' iscin liʒ cùr, e scterngue me lig me i nnimue ksai s' vorfnes Scciʁpnii.

E po ata, ci paa pass icen prei Cuvenit Scêit, vec n' crʁe t' vet alaa kan sʁʁ, e facie me nnei jascta Nahìes t' Diocesit, nonsè saa her jan bâa me diit me nkʒʒʁe,

ata n' mos paccin gaile per vedi, per erɛ, e per scpiirt, barè t' keen t' ʒimptun n' ɛemer per saa scpirtna, ci biiren, psè ata nuk jan me i scelbue: por t' a diin mir, se Ɛoti gni dit me giɤg t' dreit kaa per t' i lɤp ato scpirtna prei dores tɤne.

Arcipesckvìt eʒè, e Ipesckvit po i lussim me giʒʒ ɛemer, ci n' diiscin, se jan msceh ksì Sckoλarsc n' Diocese tɤne, tui pass ɛeeλ per Scpii Tenɛot, ci gadi kaa met sckret, t' i nissin per ʒee t' vet. Mos t' rrêhen prei fialve t' ktɤne, t' zilt tui kercue scka u biè vetvedit mir, e jò punt ci i perkassin Jeɛu Crisctit, harrtoin prei mecc t' veta nner tiera eʒè kte, ci friga nuk i len me nkʒʒɤe: cuur ata per scelbim t' scpirtnavet nder giakun e vet jan me borg me derʒ.

T' j-u biin nner menn Sckoλarve ci psè kta kan pass bâft me i zân lettrat nner Colleg jò per ket pun munnen me ʒʒan, se jan t' nghullun m' gni Famuλii, cu dùen vet me nnei, por cu t' i cioin. Ipesckvit, atiè t' sckoin. Prannei t' i nnighioin ktɤne me gni soi nnigbiesset, ci t' jeen nner tier porsi gni pasgiɤr, e me t' scpeit t' sckoin atii, cu i cion urʒni i t' Parit, cu mâ e maʒe âsct nevoja, e cu mâ fort i scterngon arsɤeja, e i lɤp scelbimi i scpirtnavet, sicurse jan cusctue. Cusc t' punoin nrɤscei, t' a diin, se kaa per t' u vûu m' scegn t' paa-nnighiess, e kaa eʒè per t' i ʒan gevap Tenɛot, e Cuvenit Scêit per borge t' veta, ci nuk i maron.

CREU I CATTERTI

PERMÎ FRETEN MISSIONAAR.

Essapi i Missionarvet âsct me msue, me predikue, e me paghɛue. Bessa gni ɛanaat i maʒnuescm, i zili m' nierɛ Apostolik crɤhet, e sbukurohet prei t' zeetit t' paamêem, prei mùnnit t' paa-pusciuescm, prei ɛeλit t' maʒʒ

fort paa u rreʒʒue cunn prei nnogni cûfinit. Knei luftart e foort t' Kiscs trimnescs tui ezz nneper giurm t' Apostuie, e tu ghiaa ktɐne n' mûnn, e n' strapazz, ciɐnci kan per t' leftue me vesse t' kccia, e me mcate giʒʒ farsc, e me anmicct e Crɐgs t' Crisctit, dò t' riin gniesciun me t' vertet, vesciun me t' dreit, e maʒʒun per m' u giet gadi me predikue fialen e Tenɛot, e me i mieʒ giʒʒ-cunn t' mirat e scpirtit. Kta, tui ken n' usctrii t' Fees per t' Maʒin Ɛot, e per Scêiten Kiscs, jan porossitt me ciaλtiss per scelbim t' scpirtnavet, e per t' rrittunit e Fees Kattolik, e na me kto urʒnime tona po i ɛemroim me i bart munnimet, e travait me t' maʒʒ gairet, per m' u ʒʒirr Missionaar taman.

Saa t' kccia praa, ci kan bîit n' Ksctenim o per fai t' atɐne, ci kan muhue Feen, o per fai t' atɐne, ci skieppoin n' hak t' Fees, e «jana laramana,» o prei t' Kscten-vet, ci jetoin nner mcate largh Tenɛot, e gnet diaλit; urʒnoim, ci ato t' kccia t' largohen sidomos me mûnn, e ciaλtii t' Missionarvet; prei t' zilvet mâ fort «dò t' » nreitohen vennet e drèʒuna, e dò t' goditten e bara» bazzohen rught e fsctira:» due me ʒʒan, ci fort dò t' munnohen me i nkʒʒɐe prei s' Tenɛot nierɛt e kccii, e me i sctîi n' drom t' Parrisit; aboλà giʒʒ-i-zili nieri pèennue prei mcatesc t' a fitoin hirin e Tenɛot, e t' a levdoin Atin e Pusctùescm, ci âsct n' Cieλ.

Per càa jan tui luftue per jascta, mos t' keen Fretnit me luftue eʒè per mrena; fort, e fort t' j-a vêen mennen m' u ruit prei giʒʒ gnassò punsc, ci munnen me i turpnue, e me j-a-ù zîi facien n' sɐɐ t' scecuλit; e atà, ci tierve ù predikoin per jascta, eʒè per mrena scpiet t' i predikoin vetvedit tui i mmait ugnii, e paa i prisc cunn essapet, e ruguλat e Sc' Franceschut, ci jan cusctue Tenɛot me i mmait.

E psè mâ i miri curban nner saa curbana, ci i pel-

cien i Nalti Eot, âsct nnighiessa; prannei Fretnit ket nnighiess t' bèekueme t' a keen sidomos n' hatter, e t' jeen porsi gni pasgiar, tui sckue giʒʒsesi per haccm, per vuʌnet e per fial t' Parit, ci Fretnia e ʒʒrrassin me emen « Prefet; » e cu t' i cioin ka, atiè t' sckoin me t' scpeit, e paa vanness, paa guzue me sctti nnegni far skaikut per me psctue prei nnighiesset.

Cuur mos t' jeet Prefeti, t' urʒnoin ai, ci âsct lân n' kam tii. Prefeti n' past cunn largh me sckue me testiir t' Cuvenit Sceit t' Propagands, t' eghieʒin prei giʒʒ Fretnisc gni, ci t' jeet jò vec mâ i moccmi me viet, e me ɜsmet, por ci t' jeet eʒè mâ i miri, mâ i divoccmi, mâ i mêccmi, e mâ i urti: ka t' jeet Veccli i tii me i urʒnue Fretnit tier.

N' c' dô scpii t' Missionit (fretnisct ajo scpii ʒʒirret *Ospizz*) Fretnit t' i nnighioin t' Parit, no Vecilit vûu ata me i urʒnue prei Prefetit, nò prei Vicepreſetit, e t' jeen nnen haccm t' tii n' essape t' scpiis, paa testiir t' zilit mos t' guzoin me i fall cūi giâa, nò me marr prei cūi giâa, nò me pass giâa. E per pun t' ɜsmetit, ci jan me borg me j-a bâa Famuʌiis, cu jan, giʒʒ t' jeen me gni vuʌnet, giʒʒ t' keen gni cemer, e mûnnin t' a hiekin barabar paa hii me kciar, se cusc âsct i par, e i mram: n' essape t' Vnescts Tencot jan giʒʒ barabar; bilè cusc âsct i par n' scpii, o n' Ospizz, t' scnrissin eʒè per jascta me nassihat, tui ʒan mnaren tierve, se scpirtnat laan me Giak t' paa-scmuem t' Jecu Criscit jan per t' u zierr prei hillesc, e ʒʒoisc, t' diaʌit me t' fsctira, me reciccie t' jets, tui hick gacepe nner burge, e hapsane, tu' u liʒ me sigiir, e me hekura n' fɜt, e me raa nevoja, tui derʒ eʒè giakun, e tui lân crɜct nnen scpat.

Mos t' ezzin n' kaal, o n' musck paa nevoj, sicur knon regula e Fretniis, as mos t' a punoin Eccimiin, nò canatin e gerratit, tui marr giak n' deʒ, o tui scnosc

varrt, paa iɛen t' Roms; abolλà, càa dùen ata me i scnosc tiert me barna prei lnghatet, mos t' biin n' lnghìm t' scpirtit. Giene t' a diin, se nuk jan Eccimt e corpit, por Eccimt e scpirtit, e ci eʒè ne paccin ket testiir, n' venn, ci me bierr mot tui arʒ rreʒʒ tierve per me i scnosc prei lnghatit t' corpit, mâ fort t' kciɛrin me muit me i scnosc prei lnghatet t' scpirtit.

Abolλà mos t' dallin sckannulλii nner Freten, o prei Fretnesc, kercusc nner ta mos t' guzoin, sicur jassak e kan eʒè prei regulλasc t' veta, m' u bâr Nunn, o me mmait kenn n' Paghɛìm, e n' kreɛmìm; as mos t' guzoin me i marr flokt cüi, si vaiɛ n' kioft, sì dial, Bessa essapi i Missionarit as e prisc, as e liron borgin, ci Frati nnen mcat e kaa me ruit regulλat e Fretniis; bilè mâ fort goditt, e forzon mâ mir cusctin, ci j-a kaa bâa Tenɛot.

Mos t' harroin Fretnit, se jan nnimtart e Ipesckvivet; prannei n' pun t' ars Tenɛot t' j-ù bâhen crah, e tui e mieʒ taman, si duhet, fialen e Tenɛot t' i nnimoin n' essape t' borgevet, ci i kan Ipesckvìt me i scelbue scpirtnat.

Gienè Ipesckvìt mos t' i scterngoin Fretnit Missionaar per pun, ci a diin me rfɜe; as kta «n' Nahie t' Missionit» s' jan me borg me nnei nnen hɜccm t' atɜne si càa âna e rfimit, asctù càa âna e predikimit; tui i lirue prei ksi borgit essapi i tɜne, por vec atɜ n' venn t' vet, cu jan.

Por prap, para se t' hiin me rfɜe, Prefeti, o cusc t' jeet scegnue n' kam t' ktii, t' i sprovoin, a diin mir Sccisɜpen; abolλà t' gniffen, a jan t' ɛot me scetitt nneper catune, e nneper mahaλ tui rfɜe paa gabue, e paa i marr n' ciaf scpirtnat.

Giʒʒ scka kena urʒnue gneti tui fol permî Priften, ci kan barren e Famulλii, bɜtɜn gnato lig urʒnoim ci t' mmahen eʒè prei Fretvet per scka ù biè ktɜne me mmait,

si ciobant e scpirtnavet; aboλà kta me ɛeeλ t' vet t' j-a giêin dermanin, seneve t' Fees, ci kan raa fort posct, e t' a lulɛoin Scpiin e Tenɛot. E psè, sicur ʒʒot Sc' Paali, « fiala e Tenɛot nuk âsct liʒ; » ɛani i tɜne t' nnihet jò vec nner Kiscs, por eʒè nneper catune, nneper ar, nneper fuscia, biescka, ksoλa, e nneper scpia t' vorfnevet, e ksctù giʒʒ-cunn t' derʒet mûnni, e predikimi i tɜne: aboλà cusc âsct i pîit, e i ftoft, mos t' bâhet i dêgn per gnato fial t' foorta, ci dùelne prei gojet t' Sc' Paalit: « Vai per mue, n' mos predikoscia, psè mue m' âsct vûu barra me mieʒ fialen e Tenɛot.

N' caide t' Apostuie t' sckoin paa pusciue nner catune, ci jan n' Nahie t' Missionit, t' i scioffin, e t' i ngusc-λoin t' Ksctent t' scperdaam, ci kan met, t' i forzoin ata, ci jan t' lig, n' Fee, ata, ci kan dall Fejet, e mcatnort tier, t' i kʒʒein prei Crisctit, e t' i sctîin n' rugh m' u scelbue e dissaa assi Fretnisc tuk t' vin n' scpii me pusciue, tiert me vrep t' dallin me punue n' ar Tenɛot, cu giêin pun miaft, psè teper e hapt. Bessa si mos t' jeen t' pîit, por ciaλtor, e t' i biin mrapa, paa daa, Vnescts t' Crisctit, e mramia cuur t' vin, kan me arʒ me gaɜmen tui bart dorɜat e frɜtit.

Prefeti i Serbiis, e i Arbniis càa gni her n' viet t' dallin me i paa giʒʒ Missionet e veta, e massannei t' bâin me diit Cuvenin e Propagands, se si i kaa giet, e t' sckrùein n' mnɜr, ci e kena ʒan per Ipesckvi.

Ksctù t' bâin eʒè Prefeti i Macedonies (n' Dioces t' Durzit, ci âsct n' Scciɜpnii); por kɜ càa dɜɜ her n' viet, n' prenveer, e n' viesct, kaa per t' dall me i scikiue vennet e Missionit, ci jan mâ pak.

Por si gneni, asctù tietri Prefet sctâɜ prei dasctniet, ci dò t' keen per t' mir t' scpirtnavet, t' i appin Fretvet hɜccmet, ci ù duhen, e sidomos atɜne, ci e kan rughen mâ t' largh; aboλà, tuk t' j-ù biin nevoja, t' i keen gadi

barnat e scpirtit, e ci, prei se sctθhet bari, mos t' egherzohet varra e scpirtit,

CREU I PÊSTI

PERMÎ SCKOλ T' CURBINIT, E T' LESCS.

Nner tiera scegne t' miravet, ci Cuveni Scêit i Propagands i kaa bâa Scciθpniis, âsct per t' u gneh eʒè t' ngrehunit e Sckoλs n' Kisc t' Curbinit me illefe Miesctrit per viet; aboλà atθ Giaconat t' rritten n' rugh Tencot, e t' zân lettrat. Per t' vertet Miesctrat e ksai Sckoλ nder tasc gadi fort kan prittue me marue essapin e vet; e sidomos n' coh t' luftve t' herscmve cελi me i msue Giaconat m' ta kputi faret. Kθ canaat i perscpiirscm tui met bataλ, Cuveni Scêit u rreit prei asso scpnesset, ci e mmaiti per dobii t' Scciθpniis. Vet Nahìa e Durzit tui discrue me pass Priften t' diiscm, t' urt, e t' divoccm, e tui paa e miera, se sot per sot s' âsct tieter rugh me muit me i pass Vecilat e Tencot, vec se prei Sckoλet t' Curbinit, paa pusciue kerkon dermanet per nevoj t' veta prei ciaλtîet, e cελit t' Miesctrit t' assai Sckoλ. Prannei po i urʒnoim Miesctrit t' Sckoλs t' Curbinit, ci tui e mennue mir borgin e vet fort t' zehet me marue essapin e Miesctriis, ci j-à psctett: ksctù t' i biin mrapa puns hem per me lirue scpirtin e vet, hem per me i nnimue nevois s' maʒe t' Nahies t' Durzit, ci kiaan, psè s' kaa Mesctaar t' vievscm. Per ket pun Cuveni i Propagands e ngrehi at Sckoλ.

Por mnθra e t' msùemit t' Giaconavet, ci miesctri kaa per t' a mmait, âsct kiò, ci po diftohet ktù posct.

Pos se kaa per t' i msue, ci t' diin me lezue, t' i msoin eʒè me sckrue. Si lezimi, asctù sckrimi jan temelli, e kama e Priftit t' Famuλiis per me djit me i marue essapet e veta: per ket pun msohen n' Sckoλ Gia-

coit. Miesctri i Sckoλs t' Curbinit mos t' a bâin n' asgiâa essapin e sckrimit, sicur t' iscte sckrimi gni pun per t' u citt posct; psè si mos t' diin vec me sckrue, Giacoit nuk munnen me j-a vûu mennen knimeve, as s' munnen me zân ghiuhen λatinescen, as m' u msue nner borge, ci kan Ciobant e scpirtnavet. Knei dell e ɛeca e punvet; knei dell t' paa-diitunit e Mesctarvet, ci âsct per t' u kiaa me lot per facie; knei dallin t' kcciat e Ksctenvet, t' zilt nuk sunnohen prei Priftneve t' vievscm : giɀɀ fai vien prei Miesctrit, ci pritton me i msue Giaionat me sckrue.

Sckoλart massi t' keen zân me knue, e me sckrue, Miesctri t' j-a-ù msoin Grammatiken, e t' i bâin me zân ghiuhen λatinescen, n' mos teper mir, barè nevoìsct.

Miesctri paa daa t' j-a-ù spiegoin « Katekiɛmin, » e t' i bâin me i knue kto lig, e sɛλe; ci i perkassin Sciɛpniis; aboλà Giacoit munn t' i gnoffin hem essapet, e caidet e Kiscs, hem munn t' bâhen t' ɛot, cuur t' j-ù vin coha, me bait barren e Famuλiis. Kto per pun t' lettravet, o t' knimevet; pak bessa! por kan me ken me t' maɀe dobii t' scpirtnavet, n' u zeiscin Miesctrat me i mmait taman, si duhet, kto borge.

Por me gnat ciaλtii perket atɛne me scikiue, ci Giaconat t' temellohen mir n' pun t' urɀnimeve Tenɛot; e tui pass kta per t' u bâa ɛrneku i grigs, t' zân prei Miesctravet me ken t' divoccm, t' miscrierscm, t' zeet càa Feja, e t' mir càa âna e vessevet.

Prannei t' ciaλtissin me bâa, ci Giaconat nner festa t' mɀaja, e n' crɛe mōit t' rfɛhen, e n' paccin mrriit n' coh, ci me muit me marr cunghimin, t' cungohen eɀè, e ksctii t' forzohen, e t' knaccien me Corp t' Crisctit : t' j-a-ù msoin mnɛren eɀè, si âsct per t' u dliir scpirti me rfim, aboλà t' zân me i msue tiert me coh, e me i dliir scpirtnat e tɛne.

Ne sctûne, o n' tieter dit t' javs, ci t' jeet mâ e nghâescme, t' j-ù vêen borg me zân per mennesc Dottrinen, e ata tui pvet sciocci scioin me i pergieg cuidò permî Dottrin t' riin gadi me i ʒan arsʁe giʒʒ-t-ziʌit.

Miesctri i Sckoʌs n' kioft eʒè Prift Famuʌiet, cuur t' keet me paghɛue nnogni fmii, e me marue c' dò tieter essaap, ci i perket, si Prift Famuʌiet, càa gni càa gni Giacoit me red, o me ren t' i keet me vedi; aboʌà ato pun, ci i mson me goi, tui i marue eʒè me t' bâame, t' j-a-ù appin, porsi gni pasgiʁr perpara sʁʁve mnʁren me i zân borget e Ciobaniis.

Por fort po i luttena t' Nritcmit Vʌaùt tʁn Arcipeskvit t' Durzit, cusc-dò t' jeet kʁ, ci per borg t' Ciobaniis, per dobiit, e nguscʌim t' grigs lânun « amanet, » t' kciʁrin mir, e paa daa, ci per prittess t' Miesctrit mos t' jessin Giaconat paa zân, e mos t' keet ɛoʌum giʒʒ Diocesi prei fait tii. Scpirtit t' Arcipesckvit po j-a ngkarcoim, ci, n' prittoft ai Miescter me i raa mrapa borgit vet, t' a bâin me diit Cuvenin Scêit; aboʌà n' kam t' demelit t' vêhet gni tieter, ci t' jeet mâ i ɛoti i ktii ɛanatit.

Scka ʒʒame permî borge, ci kaa Miesctri i Sckoʌs t' Curbinit, ktʁne dò t' ù pergiegin eʒè Miesctri i Sckoʌs t' Lescs; sicurse kaa ken mennia e t' Nritcmit Vʌaùt tʁn Giergit Ipesckvit t' Lescs. Kʁ Miescter praa, ci ri n' Vèl, bʁtʁn gnat mnʁr t' mmain per pun t' msùemit, e gnat cuidess t' keet per Giacona, e tui ken eʒè Diocesi i Lescs m' gnato nevoj t' mʒaja, t' munnohet me giʒʒ gìoks me i viit Kiscs, e giʒʒ ʒeut per t' mir t' scpirtnavet, ci pressin m' u scelbue prei Mesctarve t' urt, t' divoccm, e t' diiscm.

CREU I GIASCTI

SI DÒ T' U BIHET MRAPA NEVOIVE,
CI KAA ʒÈU ʁN.

Nner tiera cuidesse t' Ciobaniis, ci na kan raa permî crʁe, e ci s' po na lân gni her me pusciue, cikʁ eʒè mâ fort po na ɛitt, ci giʒʒ-scka munnet me ken mir per me j-ù lezzue t' Ksctenve t' fsctirat, e per me i mmait Popuʌit hem t' Serbiis, hem t' Sccispniis t' foort, e paa u ciart n' Scêiten Fee, t' a capim me giʒʒ ɛemer, e t' a crèeim. Bessa praa haraccet, e paght teper t' rânna, me t' zilat Turcit i munnoin t' Ksctent, t' zilt, psè nuk kan me ssè me i pague prei vorfnimit, j-a sieʌin scpinen Fees Crisctit, e bâhen bestart e Muhametit: Kisct, ci jan rzue, e rrèenue, t' zilat nuk munnen m' u goditt prei egherzimit t' Turcie: gaɛepet, ci hiekin Mesctart prei ktʁne; e saa t' kccia tiera mleʒun basck, ci jan perpiek me i hupp t' Ksctent e vilajetevet ton, e ʒʒue, se prei taʌaɛesc, ci s' prâain, po e debloin piessen e barks t' Sc' Pietrit, giʒʒ kto lʁpin dermanet sidomos prei s' Parsc. Atʁne, ci jan vûu n' reɛik m' u mʁt, ù duhet per gnimen me ʒʒirr Ɛotin, e tui e lutt me lot per facie me i ʒʒan: o Ɛot, mos na lsciò doret, ti na psctò, se u mʁtme: aboʌà kʁ Ɛot fʁem prei mcateve tona, ci duket, se alaa fleen n' bisct t' barks, t' na gnessin nemram doren me na nnimue, t' i faroin anmicct e vet, e t' urʒnoin ervet, e detit, ci t' puscioin, e ci t' nkʒʒehet moti i mir. Por eʒè psè Ɛotʁn cuur vepron, nuk kaa cur far nevojet per dor t' nieɾɛvet; gienè prei s' maʒes t' mirs vet dò, ci eʒè na prei ânes son t' a lossim kamen, e doren, e t' munnohena me ciaʌtii ton. Ktʁne punve praa, ci kiene diftue prei Viɛitatorit Arcipesckvit t' Tivarit, e kiene pe-

sciue me t' maʒe tereɛii', tui j-a vûe mennen kʁ Conciiλ, paa me uʒ m' u ciue n' emen t' Conciλit lettrat Bailosave t' Krailavet, e t' Ɛotniivet t' Kscten, ci riin n' Stamoλ tui i lutt, ci t' na nnimoin, e me hatter, e pusctet, ci kan nnai Mretin, t' na ziirin prei haλesc, e t' ɛecasc, ci e kan rreʒʒue, e mlue ʒeen prei giʒʒ ânsc. T' ciohen per kto nevoj n' Stamoλ nierɛ, ci t' jeen t' ɛot me fol me Bailosa, e me t' Maʒait e sceculλit, e t' ù eppen harcet e nevoiscme per rugh, e per tiera pun, ci lʁpen; t' zilat kan per t' i pague Arcipescvìt, e Ipesckvìt, giʒʒ-iziλi per crʁe. Âsct gnimen per t' u mmait scpnessa, ci i Miscrierscmi i Nalti Ɛot, n' dor t' zilit jan t' Mʒaìt e ksai dʁrgnâ, i zili j-a neɛi ɛemren Cirit Krailit t' Persvet me j-a ngreh n' Jeruɛalem Scpiin, prei s' luttunasc t' Bailosavet, ci kan ɛeeλ per Scêiten Fee, âsct, po ʒʒom, per t' u mmait scpenessa, ci kaa per t' i sbut ɛemrat e Turcie per lavd, e nnèer t' vet, per erɛ t' Scpiis vet, per t' rrittunit e Fees Kattolik, per pàg, e rahatii t' giʒʒ Ksctenimit.

MARIMI

Giʒʒ gnato pun, ci i kena bâa per arsʁe t' essapit ton, e t' ɛamanevet t' fsctirave me saa lig, e emernâme, po i vêem nnen giʁg t' Scêitit At Pap t' Roms, ci âsct Vicari i Crisctit n' tok, ci âsct Urʒnùesi i Par i giʒʒ Kiscvet, Bâasi, e Giʁgtari i paa gabùescm i giʒʒ senevet, ci i perkassin Fees, e vessevet; e ktît per scegn t' nnighiess son me t' maʒʒ t' pervûit po i biim me t' dʁ ghiuit na, ci jena mleʒ me uʒ n' ket Sinnod; asctù po i pervûhena me kto lig Scêites Kisc t' Roms, ci âsct Nana, e Miesctra e giʒʒ Kiscvet; kscti eʒè Cardinaive t' Cu-

venit Scêit t' Propagands: kto pun tona t' i scikioin, t' i gikoin, t' i dlirin, e t' i forzoin per nnèer t' Ɛotit Pusctùescm, e per t' mir, e t' rrittun t' Fees Kattolik.

Na Vincenz Zmajevichu Arcipesckvi i Tivarit, i Pari i Serbiis, Viɛitatori Apostolik i Sccibpniis, ksctù urʒùeme, e po vêem doren ktù n' funn.

Une Pieter Zumi Arcipesckvi i Durzit jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Pieter Caragichu Arcipesckvi i Sckups (emnuem) jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Giergi Ipesckvi i Ɛadrims jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Nicoλ Vladagni Ipesckvi i Lescs jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Nue Babbi Ipesckvi i Sckodrs (emnùem) jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Marin Gini Ipesckvi i Pultit (ɛghieʒun) jam raɛii, e po vêe doren teme n' funn.

Une Frat Egidio *de Armento* Prefeti Apostolik i Misionvet t' Arbnis jam raɛii prei ânes seme, e prei ânes t' Missionarvet.

Une Frat Frano Mrìa *a Lycio* Prefeti Apostolik i Misionvet t' Macedonies jam raɛii prei ânes seme, e t' Misionarvet.

Une Frat Mertini *a Gionima* i Pari i Nahìes t' Fretvet jam raɛii prei ânes seme, e t' Fretvet, ci sckruhen *de Observantia*.

Frat Raimond Gallani Sckrivani.

BKSH

ВКSH

MSIMI

CI KIÈ ʒANUN N' VIET 1729
MISSIONARVE T' ORIENTIT N' HAK T' PERƐIEMIT T' KATTOLIKVET
N' PUN T' FEES ME SCKIEE, ME ORUM, E ME GIND TIER
DAAM PREI KISCES ƁON.

Missionart, e t' Part, nò Ipesckvìt, ci jan n' Orient, scpesc, e per scium dit e patne pvet ket Cuven Scêit, a munnen t' Ksctent m' u perƐie n' pun t' Fees me Sckiee, me Orum, e me ksi gindsc tier daam prei Kiscet t' Roms, cuur Kattolikt kan nnegn dobii, nò cuur nevoja i scterngon, nò cuur nuk munnen nrƁscei me i pritt travait, e belaat, o nnegn havale t' rânn fort prei tƁne. Cuveni i Propagands giʒʒmon m' gni caide ù pat pergieg: « Nuk munnen. » Pat ken mmait uƐdaja, ci Missionart e Orientit kiscin muit fort coλai me marr vesct, ci munnen gnimen m' u barrtue, e m' u marr me menn dò arsƁe, per t' ziλat kiscte m' u durue nnogni soi t' perƐiemit me Sckiee, e me Orum; por me hîi me i scikiue mir, e me urtii punt giʒʒ si bâin vakii, fort me ƐahmeT ginnet nnegn arsƁe, per t' ziλen âsct per t' u durue ajo e perƐieme. Bessa permî ket pun s' à sen, ci t' eppet gni tieter reguλ, e ziλa t' jeet bâa per giʒʒ far gindsc, per giʒʒ far vennesc, per giʒʒ far ƐamaneT, pos gnassai, ci mas scium t' luttunasc t' Missionarvet kiè ʒan prei ktii Cuvenit Scêit n' Msim, ci u lèecit n' viet 1719. N' at Msim kiè calzue, ci t' Ksctent nuk munnen m' u perƐie n' pun t' Fees me

Sckiee, e me Orum, e me tieter kòom, psè nò jan n' resik m' u prisc n' Fee Kattolik, nò psè jan n' resik m' u persie me Sckiee, e me Orum n' essape t' Fees tsne, nò psè jan n' resik, o n' sebet me ʒan skannuλ. E sicùrnese kto trii sene, o resicce t' scpirtit, mâ t' sciumen e hers nuk dahen prei t' persiemit me Sckiee, e me Orum n' pun t' Fees; ksctù vet Ligia e natsrs, eʒè e Tensot i ban jassak. E dihet fort mir, ci s' ginnet cusc n' scecuλ me pass pusctet me lyrue kenn prei barret t' assai Ligs per cur far arssjet. N' ket mnsr sciffet, ci s' kiè lân venn ascunn me harrtue perserii sccisbe per me pass nevoj cusc me pvet ket Cuven mî ket essaap. Prannei n' at Msim ascicciare kiè urʒnue: «Missionart dò t' bahen me diit, ci duhet atsne m' u ruit faret prei essapesc t' Fees rrêiscme, prei t' persiemit me Sckiee, e me Orum n' caide tsnve, prei resikut t' prisciunit, e sebetit t' sckannuλit.»

N' at Msim kiene sctue kto tiera fial: «Kto (reguλa) dò t' riin pa luit, e dò t' mmahen perpara ssssc: mas sodit n' raft nnegn sccisbe e rânn, t' ksciλohen me t' Diiscmit n' Teologii, e me gnata Missionaar, ci jan t' rrahun, e t' kaditcm n' ato venne.» Kto fial i spiegùene dissaa, si desctne vet, cunra menniet t' ktii Cuvenit, e mùerne testiirin prei vetvedit me i kput n' crse t' vet giʒʒ fialt, e davaat; bilè u sctssne me ʒan nner sckrime dò far reguλasc jò fort t' scnoscta mî ket essaap cacc t' psctieλùescm. Nneper sebet t' atsne reguλave Missionārt u hanghrne nner vedi, giʒʒ-i-zili tui calzue arsset e veta, e psè nuk muitne me raa n' gōdi sciocc me sciocc, atà davaan, nonsè kputun saa her, e ngkatrruene eʒè mâ fort me t' kecce t' scpirtnavet, e me sckannuλ, ci mùerne prei tsne nierct e mir. Prannei ks Cuven paa me uʒ me j-a sctîi prap nner menn Missionarvet at Msim, e giʒʒve me i vûu borg, ci taman t' i ruin ato reguλa, ci mmahen mren n' at Msim.

Gi‡‡ t' Part praa, e Missionart, e Rfûesst t' a keen fort n' hatter me i msue, e me i zeo t' Ksctent, ci t' largohen prei ktɜne reɛicceve, ci mâ t' sciumen e hers, n' mos gi‡‡a, dissaa i scioccnohen t' perɛiemit n' pun t' Fees me Sckiee, e me Orum t' Orientit. Sckieet, e Orumt, e tiert assi komit nonsè alaa gadi gi‡‡ her e mmain t' kenunit e forzen, e t' viitunit e Sacramenevet; por nuk barin ci t' Ksctent t' appin per jascta, sicur ù duhet, scegnet e t' daamit prei tɜne. Ksctù kio bascknii, ci i Kscteni e kaa per jascta me Sckiaan, nò me Orumin m' gni essaap Fejet, e ajo saidii, ci i ban Popit, ci ‡‡ot Mescen, nò ci epp bèehimin, nuk munnen me ken pā reɛik t' sckannuλit. Gi‡‡-i-zili i Kscten, nonsè t' jeet i nghullun n' Fee, e t' i mniin essapet e Sckievet, tui e paa at bascknii, e at saidii ci i bahet Popit, gnimen sckannuλohet.

Kio puna jon forzohet e‡è prei kso arsɜjet, ci nnèr gind daam prei nesc memɛi eppet nnegn caide fejet, ci s' cielbet prei gabimesc. Atà nò i cusctoin Kisct nnogni Sckiaùt, e Orumit, ci kaa dek n' mcat, t' zilin e nnèeroin n' venn t' Scêitit; nò n' Kisc tɜne ginnen fuguret, nò a‡rohen esctnat, nò mmahen, e lutten festat e gnatɜnet, ci kan dek per jascta va‡‡et Crisctit, e prei tɜne a‡rohen porsi Scêiten; nò n' Kisc tɜne permênnen Patrikt e Ipesckvit daam prei nesc, t' zilt i levdoin, e i ma‡noin: «Porsi Predikatārt e sctɜλat e Fees Kattolik.» Atà t' Kscten praa, ci perɛihen me Sckiee, nò me Orum n' Kisc tɜne nner kso uratsc, e nner kso essapesc, ci kan kta, nuk munnen m' u dliir prei fait t' scioccniis mrapsct, nò barè prei fait t' sckannuλit, ci e appin. Jò, nuk i dliir prei fait as gnai sckaik ci ciessin; ‡‡on: na por se me trup riim n' Kisc t' Sckievet, o t' Orumvet; psè mennen, e ɛemren e kena largh prei tɜne. Bessa atà, ci ginnen me Sckiee, e me gind tier daam prei nesc nner caide t' Fees tɜne, atà vet me ket t' perɛieme appin scegnin accik ci basckohen

me ta m' gni soi uratet, m' gni soi bessimit, e m' gni soi ciramit, e saidìet, ci i bâhet Priftneve tɞne, ci jan sctɞλat e rrênavet.

Kio arsɞeja jon dall mâ n' drit prei mnɞret, ci n' essape t' Fees e mmain Sckieet, e Orumt. T' Ksctent e Orientit atà vet per dit scioffin me sɞɞ, nniin me vesc, discmoin me goi, ci asgni Sckiaa, nò Orum, ci t' jeet forzue n' Fee t' sctrempt vet, nuk hiin n' Kisc t' Kattolikvet me paa Mescen ton, nò me i marr Sacramenet prei dores son; psè ai me goi t' nɞɞt tu' e true, e tu' e nnam t' mleʒunit e t' Ksctenvet n' Kisc porsi gni scioccnii, ci atii i duket e mrapsct, kuiton nner t' mâra monn t' veta, se m' u scioccnue me nee n' essape t' Fees perlɞhet, e ban mcat. E pò atà càa scioffin Kattolikt se hiin nner Kisc tɞne, se perɛihen nner caide tɞne, se scioccnohen me ta nner Sacramene tɞne, a s' asct per t' u kitue, nò barè per t' u drasct, ci prei kso mnɞres son atà forzohen mâ fort n' Fee t' rrêiscme, ci kan, e ci prei ksi ɞrnekut ton atɞne eʒè ù muscet creit mennia, ci jan tui ezz rughs nreit t' scelbimit? Knei vien arsɞeja, ci fort me ɛahmet munnet m' u largue reɛihu i sckannuλit ɛii, ci i eppet nderi Sckieve, e Orumve: prannei i Kscteni nuk munnet me pass scpirtin n' pàg, e n' rahatii, n' u scioccnoft me atà n' essape t' Fees.

Kta msime praa jan per t' u ʒan t' Ksctenve; e prannei kɞ Cuven urʒnon t' Parve, Missionarve, e giʒʒ Rfɞessve, ci jan n' Orient, ci giʒʒ t' cinnroin m' gni mennim, m' gni fial, e m' gni goi, e ci mos t' guzoin me msue nrɞscei, as tui ʒan cūi ksciiλ, as testiir me punuem cunra ktii Msimit ton; mâ fort t' i ciortoin t' Ksctent, tuk t' bâin giâa vakii, ci t' ruhen faret mos m' u perɛie me Sckiee, e me Orum n' essape t' Fees, e n' dalscin nnegni her asso reguλet, t' i ciortoin, e t' i msoin, ci t' j-a rfɞein ket mcat Mesctarit n' Sacramen t' Pèenness, ci t' i

lutten Tenɛot me j-a-ù fall, e ci mas assi gabimit t' kciɛ-rin mos me i fɛe mâ atii t' Lumit.

Missionart, e Mesctart tier, cūr t' hiin me rfɛe, t' i sciokionin mir punt, ci e rrissin, nò pak e voghloin fain e atɛne, ci ù bin perpara, e at fai t' j-a-ù diftoin; aboλà t' a gnoffin, e t' i pèennohen. Vec ktè t' a keen n' cuiders, ci mî ket essaap mos t' jeen t' but, o t' ʒimscm me atà, as mos t' j-a-ù bain livaʒ: por me Msime, e me ciortime hiir e pā hiir, si t' i msoin Eotɛn, t' jù sctiin frighen, ci, tu' u perɛie me Sckiee, e me Orum n' pun Tenɛot, mos t' a vêen scpirtin n' recik m' u bierr.

Âsct adet gnimen me e permenn punen e travaivet, ci i hiekin prei Sckievet, e prei Orumve t' Ksctent, ci largohen prei Kiscvet, e prei essapvet tɛne. Por Missionart, e Rfuesst t' munnohen me giʒʒ forz, ci t' a diin t' Ksctent, se mâ sciumen e hers ajo frigh nuk kaa cunn temel; por eʒè n' kioft ajo frigh, t' Ksctenve ù duhet me cinnrue per Fee, e mos m' u ligksctue prei travaisc, ci dò t' i hiekin me gaɛmen per hatter t' Crisctit. Kto pun t' j-ù diftoin me scemeλtɛr t' saa Kattolikvet, ci tui ken t' foort, e t' nghullun n' Fee, as tutten as ligksctohen prei asso travaisc: t' j-a-ù sctiin nner menn mnɛren, ci mmain Sckieet, e Orumt si gni temel Fejet, mos m' u perɛie n' essape t' scpirtit me assisc, ci nuk e kan Feen e tɛne: t' j-ù calzoin, ci maʒnia e emnit Kattolik nuk duron, ci t' Ksctent t' ullen, e t' posctnohen atɛne, ci jan anmicct e scpirtinavet, anmicct e Fees, e gnassai basckni, ci atà vet (t' Ksctent) levdohen, se e kan me Kiscen e Roms: bilè t' kciɛrin mir t' Ksctent, e mos t' rrêhen, se Sckieet, e Orumt jò per tieter giàa mâ fort i munnoin, e i sctrapazoin, por ci t' gniffen prei tɛne, se jan n' rugh taman, se Feen e kan t' sakt, se essapet e Fees i kan t' mira, se Popt e tɛne jan vecilat e Crisctit « e tui ken Feja e tɛne e sctrempt; » e ksctù coλai t'

miert Kattolik t' nghiɜhen prei traʒtimesc, e rrênasc tɜne, e ci kta nò t' j-a sieλin scpinen Fees Crisctit, nò ci mos t' i sciâin, ci bilè t' i provoin gabimet e tɜne tu' u scioccnue me ta n' essape t' Fees. Atà ʒʒon pò me goi, ci dùen, ci t' Ksctent t' scioccnohen me ta, vec ci t' mmahen n' kam caidet e Fees tɜne, e lmoscnat: por dihet, ci Sckiàu, e Orumi jan me hille, e kan gnat merâm, ci e diftueme par.

Kto pun n' j-ù calzoiscin t' Ksctenve scpesc, e me fial t' mir, e t' foorta, e n' hiiscin mir n' crɜe tɜne, âsct gnimen per t' u scpnessue, ci atà per dit mâ fort zehen, e bâhen gadi me i bart travait, per Scêiten Fee, e ci eʒè kan per t' u ngull mâ fort, e kan per t' cinnrue n' bascknii, e n' scioccnii, ci e mmain me Kisc t' vertet, ci âsct gni, e kiò âsct e Roms.

Kɜ Cuveni Scêit mmà uɛdai, ci giʒʒ t' Part, e Rfɜesst, ci jan n' Orient, e sidomos Missionart kan per t' a pass ket Msim porsi gni pasgiɜr, e kan per t' a mmait porsi gni ɜrnek perpara sɜɜsc per m' u reguλue nner pun t' veta, tui i lân m' gnen ân faret davaait n' hak t' ktii essapit: e ci t' u scporr cunnersctimevé s' kan per t' marr mrapa tieter giâa hem tui punue, hem tui msue. N' bâft vakii giâa cunra kso scpnesset, atà, ci levdohen mî ket emen Kattolik, mirfiλit t' a diin, se kɜ Cuveni Scêit kaa per t' marr gni rugh mâ t' foort cunra atɜne, ci s' nnighioin, e kaa per t' i mmait si nierɛ, ci nuk jan t' ɛot me i sunnue scpirtnat, e Missionet e Orientit.

V. Cardinaaλ Petra
Prefeti i Cuvenit Scêit t' Propagands.

N' CUVEN T' SCÊITIT OFFIZ

BAAM N' ROM ME 10 DIT N' MAJ T' VIETS 1753, BENEDETTI PAPA I CATTERMʒETTI PERMI DO SCCIƃBE DIFTUE CUVENIT T' PROPAGANDS PREI GNI MISSIONARIT T' SCEHERIT T'TINES NNER ADA T'MORES, E PREI MHƃRDARIT (SEGRETARIT) T'ATII CUVENIT CALZUE SCÊITIT OFFIZ PER ME DIIT ME I ʒAN GEVAPIN, SCÊITI AT PAP URʒNOI NNER Sƃƃ T' CARDINAIVET ME I PERGIEG KSO DORET.

Per pun t' sccibbes par, ci pat diftue ai Mesctaar: « A kan testiir λatint me i ʒan isen Popve t' Sckievet e t' Orumvet daam prei Kiscet t' Roms me ʒʒan Mescen nner Kisc tona, e me i lân, ci t' i perzieλin t' Ksctent t' dekun nner Vorre tona. » Scêiti At Pap urʒnoi me i pergieg mâ par, ci λatint nuk e kan ket testiir me i ʒan isen Popve me ʒʒan Mescen nner Kisc tona: mâ fort psè Popt n' Mesc permênnin emnin e Patrikut t' Stamoλs, ci âsct sctƃλa e rrènavet, ci e marrin mrapa Sckieet e Orumt; e psè atà lussin festen e Palamas, ci s' i kaa lân vedit as nnèer, as erc, ci Orumt e aʒroin porsi Scêit. M' u ʒan kio isen atƃne giʒʒ gni gadi vien, sicur me i pass maghbuuλ caidet e Fees tƃne, e m' u persie me ta n' Mesc tƃne, ci e kan nƃe me nnogn sen, ci s' e bar Feja e dliir e jona; nò barè gni vien sicur me i ʒan sebet Kattolikve, ci sckoin nner Kisc t' Λatinvet, m' u scioccnue n' essape t' Fees me atà gind t' maλkùem; nò si dò pak m' u sckannuλue. Per pun, ci a munnen Λatint me i lân Popt, ci t' i perzieλin t' dekunit nner Vorre: kta n' arʒscin me i perzieλ vec per me i nnèrue, e me i saidiss t' dekunit càa scecuλi, pā u persie n' urat, e n'

essape t' Ksctenvet, hem cūr i cioin n' Kisc, hem cūr i sctîin n' ʒee; Sceiti At Pap ʒʒà, ci munnen «m' u durue;» por n' hîiscin atà me i baa adetet e veta, nò m' u persie n' caide tona, λatint nuk kan isen me i lân; bilè nuk jan per t' u lân aspak.

Per pun t' scciвbes dât: «A munnen Orumt Kattolik, ci nuk kan Kiscen e vet, m' u persìe n' essape Tensot me Orum daam prei Kiscet t' Roms.» Scêiti At Pap urʒnoi me i pergieg atii Mesctarit, ci «nuk munnen» pā baa mcat m' u persie me atà: psè Orumt Kattolik, cu nuk kan Kiscen e vet, munnen me hii n' Kisc t' λatinvet me paa Mesc, e me ʒʒan urat, e munnen eʒè, cūr mos t' jeet Prifti Orum Kattolik, me i marr Sacramenet prei Priftneve λatinve.

Per pun t' scciвbes tret: «A kan isen Rfвesst nò Mesctart λatin me i rfвe, e me i sghiʒ Orumt Kattolik, ci scioccnohen n' essape t' Tensot me Orum daam prei Kiscet t' Roms.» Scêiti At Pap ʒʒà, ci nuk kan isèn me i rfвe, pos me ken atà n' dit t' deks.

Por per mâ t' maʒ msim t' atii Missionarit Scêiti At Pap urʒnoi, ci prei Librit vet *de Syn. Dioec.* t' ziiren kto fial, ci jan ʒʒan bвtân permî ket essaap: «Sot kena raa » n' samane cacc t' fsctira, ci nner scium ʒena, cu Sckieet, » Orumt, Luterait, e Protestait nò i kan ngreh bairakt e » vet, nò jan nghull pā i trasue cusc, duhet Kattolikve » me fol, e me ciesc, e me hangher buk m' gni sofer » me ta, e me pass pun, e me zân miksii me ta. E nonsè » sot me testiir, ci âsct ʒan prei Mertinit t' Pêstit, mun- » nen t' Ksctent, e destuur e kan me fol, e me bissedue, » e me pass pun, e m' u scioccnue me assi gindesc n' » essape t' scecuλit (me sвλ, ci mos t' jeen atà lèecitun » me emen); gienè jo per ket arsêe dò t' kuitoin t' Ksc- » tent, se atвne âsct ʒan isna me pass scioccnii me gind » daam prei nesc n' essape t' Fees. Paali i Pêsti, massi

» e rrahi me t' maʒe urtii ket pun, daù, ci t' Ksctent
» nuk kan isen assessi me hii nner Kisc t' Protestaive t'
» Inghilterrs, as m' u persie me ta nner caide t' Fees, ci
» i bâin atà. Bessa na mi e diim, ci ginnen t' Diiscm
» n' Teologii t' zilt prei c' dò mcatit i lyroin Kattolikt, ci
» me gind daam prei Papet ci s' jan lèecit me emen,
» scioccnohen n' cafsc t' hʉinuescme, e ci eʒè prei tʉne
» i marrin Sacramenet; por me kto sciarte i lyroin: I
» pari âsct, ci t' jeet gni arsʉe fort e maʒe, e fort e
» scternghùescme, ci t' i munnoin me pass at t' persieme.
» I dʉti âsct, ci atà gind, prei t' zilvet t' Ksctent i lʉpin
» Sacramenet, t' jeen bâa Priften si duhet, e ci t' i appin
» Sacramenet n' mnʉr t' Ksctenvet pā persie giâa bâamun
» jassak: I treti âsct, ci ajo e persiemia e t' Ksctenvet
» n' essape Tensot me Sckiee, me Orum, e me ksi gindsc
» tier mos t' jeet gni scegn discmiet, ci Feja e sctrempt
» e atʉne âsct e mir: Ksi soit iscte t' hiimit e t' Ksc-
» tenvet nner Kisc t' Protestaivet, cūr Paali i Pêsti j-a-ù
» bani jassak Kattolikve t' Inghilterrs; cinci Kraili me
» Fermane t' veta i pat scternghue me hii nner Kisc t'
» Protestaivet, per me ʒan t' Ksctent n' ket mnʉr gni scegn
» per jascta, ci atà s' kiscin giâa t' daam n' hak t' Fees
» me Pretestai. I catterti ne-mram âsct, ci t' Ksctent me
» gnat t' persieme me assi gindsc n' essape t' Fees mos
» t' i appin cūi sckannuλ. Ksctù atà t' Diiscm. Por mâ
» par kʉ mennimi i tʉne nuk ù pelciehet aspak dò t'
» Diiscmve tier, e me scium arsʉe calzoin, ci s' i duhet
» t' Ksctenit me punue, si ʒʒon atà, n' dasct me mmait
» rahat scpirtin e vet. Massannei po e zâam eʒè se atà
» nuk flassin kecc; por sicurse me fial tʉnve ato catter
» sene, ci pār i zûeme n' goi, dò t' liʒen, e dò t' gnitten
» basck pā u daa gnena prei asso tierasc, aboλà i Ksc-
» teni, ci persihet n' essape t' Fees me niers daam prei
» Kisces son, t' lyrohet prei c' dò mcatit: e sicurse gadi

» nuk munnet me bâa vakii, ci ato catter basck per gni
» her t' ginnen mleʒun; ksctù praa Kattolikt tu' u perɛie
» me atà nuk munnen m' u dliir prei fait. Prannei Cuveni
» i Scêitit Offiz, e i Propagands, kta dɤ Cuvene giʒʒmon
» kan mmait se âsct mcat m' u perɛie n' pun t' Fees me
» assi gindsc, e n' coh ton, cūr iscim posct me rɤbe
» bâne gadi gni Msim bukur t' hoλ, n' t' zilin derʒme
» mùnnin ton, ci, n' bâft idiɛaa, âsct per t' j-u ciue
» Missionarve: n' at Msim mir pesciohen arsɤet, psè memɛi
» gadi munnet me bâa vakii, ci e perɛiemia e t' Kscten-
» vet me Sckiee, me Orum, e me tieter koom munnet
» m' u daa pā ngkatrrim t' scpirtit. »

N' kam Dom Euseb. Nue Calabrinit Sckrivanit,
nò Ciatipit Cuvenit t' Scêitit Offiz
Pieter Pauluzi.

BKSH

URƧNIMET

E BENEDETTIT PAPS XIV

PERMI SCIUM MSIME FEJET PER ATÀ, CI RIIN N' SERBII, E N' ƧENA SCEFITAAR.

T' Nnèerscmve Vλaɛve, Bive t' Dasctunve, Arcipesckvive, Ipesckvive, Priftneve t' Famuλiivet, e mmar giƧƧ Mesctariis, e Popuλit t' Serbiis, e t' tieravet Ƨenavet scefitaar.

BENEDETTI PAPA XIV

O VLLAƐEN T' NNÈERSCM, O BIT E DASCTUN SCNET KENI PREI NESC, E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

Nner t' ɛeɛa giƧƧ far sojesc, ci prei giƧƧ càa jan scprâɛ permî Bit e Kiscs, ci riin tui gimue nnen hȣccm t' pā-Feevet, e ci Na si Prin po i ankoim t' vorfnit me ɛemer t' plasst; gnato t' ɛeɛa mâ fort Na traɛoin, e Na ƧƧerin ɛemren, prei t' ziλasc drùem, se scpirtnat scperblȣem me Giak t' Jeɛu Crisctit munnen me pass sebet m' u bierr, e kena frigh, se munnet me i tokue ɛoλum Fees son, ci âsct giƧƧ e paster, asctù msimeve t' Scêites Kisc, ci jan t' dlira. Ato t' vsctira, ci ju, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, tasc ciȣsc cuur po i barni n' Serbii, e n' Scciȣpnii nner kam (uh! teper t' rânna) t' Turcvet t' pā-insaf, prei scium ânsc tiera her Na erƧne n' vesc, e i kena marr vesct; por tasc von ato t' kccia, ci me goi t' vet Na i calzoi esber; e si pasgiȣr Na i citti perpara sȣȣve ton i Nnèerscmi Vλaa Gion Paghɛùesi emnue, e

*

scegnue prei Nesc Arcipesckv n' Sckup, ato N' u nghulne porsi hagiaar n' ɛemer ton. Nonsè Na tui vûu-o-rôe giʒʒ ato munnime, e gaɛepe, ci ju appin pā-pusciue Turcit t' pā-Tenɛon, e Sckieet t' helmùem patme m' u mrecuλue permî at cuidess, e ciaλtii, ci Ciobant pā u loʒ, e pā u merɛit e kan per grig t' veta, asctù eʒè permî t' maʒʒ gairet; ci e kan t' Ksctent tui cinnrue n' Scêiten Fee, e n' divozìon, e per kto pun N' u desct me i levdue; por prap tui diit, se gnadissaa t' Kscten ginnen n' Serbii, e n' Scciɤpnii, t' zilt n' essape t' scpirtit punoin si dùen atà vet pā gnoft kenn permî vedi, ci t' i sunnoin, e t' i reguλoin; se vesset e mira jan prisc nner scium t' Kscten, sicurse eʒè msimet e Scêites Kisc jan harrue nner ta per arsɤe, ci perɛihen me Turc, e me Sckiee; e se scium t' Ksctent (uh! e ɛeɛa e maʒe per t' u kiaa me lot per facie) per frigh t' giâs, nò t' travaivet t' ksai jet (e dissaa eʒè prei asganλekut) e mscehin Feen e Crisctit, e mmahen n' sɤɤ t' scecuλit sicur me ken Turc: kto t' kccia Na iʒnùene, e Na bâne me kiaa permî at Ksctenim.

1. Bessa scium asso s' kcciasc, ci kan dall, per mâ t' maʒe t' ɛeɛ t' Serbiis, e t' Scciɤpniis, cunra Fejet, e vesseve t' dlira, iscin muit ciɤsc n' fiλìm m' u pritt, e m' u nall me t' scpēit me kanûn t' Kiscs, e me forz t' saa urʒnimevet, e msimevet, ci jan ʒan scpesc prei ksai Seliis Scêite per goi t' Cardinaivet t' Cuvenit Scêit t' Propagands; e mâ fort ato t' kccìa iscin muit m' u pritt, jò se m' u nall me forz t' sɤλevet, ci jan baa prei Conciλit t' Arbniis, ci n' dit t' Clementit Paps t' Gnimʒettit prei Arcipesckvit Tivarit t' Parit t' Serbiis kiè mleʒ, e crɤe per Mesctarii, e Popuλ t' Scciɤpniis, e t' Serbiis. Prannei Na m' gnen ân tui ju sctîi nner menn borgin, ci keni me i knue, e me i ruit taman sɤλet e ligt, ci mmahen n' kanûn t' Kiscs, e urʒenimet bâamun prei ksai Seliis Scêite; m' tieter ân dona, e urʒnoim, ci Conciλi i Arb-

niis, i zili sidomos i scerben nevoive, e camaneve tuja, gi‡‡–ugnii t' mmahet prei jusc; tui dasct, ci ci‡‡ Arcipesckvit, Ipesckvit, Priftnit, e Missionart, e gi‡‡ atà, ci kan barren e scpirtnavet, t' a keen affer vedit càa gni copie t' ktii Conciλit, e ci gi‡‡ n' mnʁr, ci calzon kʁ Conciiλ, t' munnoben me i reguλue vesset e veta, e vesset e t' Ksctenvet.

2. Por aboλà prei Ξenasc tuja t' hiccen faret, e me ranz t' sckullen t' kcciat mâ t' m‡ajat cunra Fejet, cunra vesseve t' mira e cunra caideve, e msimeve t' Kiscs; Na massi prei vetvedit mir i vûume-o-rôe ato t' kccia, ci muitme me i diit, e massi fort i rrahme me menne ton; pàame me u‡, me ksciiλ t' Cardinaivet, me ju ‡an haberin e ktʁne Ur‡nimevet tona, ci po sckruhen ktu posct, e kena uʁdajen m' Ɛotin, ci ju me gaʁmen keni per t' i pelciʁe, ciʁnei jan t' nevoiscme per juu; e gienè Na me pusctet Apostolik ur‡noim, ci t' i mmani, e t' i runi taman fial per fial.

3. Na pràa po fiλoim mâ par prei punve t' Fees; ciʁnci cusc nuk kaa Feen e Crisctit, nuk munnet me i pelciʁe Tenɛot. T' Ksctent psè nnegn her munnen pā miat mos me citt vehten per jascta, se jan t' Ksctent; Na gi‡‡ t' Ksctenve t' Scciʁpniis, e t' Serbiis pò i ur‡noim, n' daccin me mmait scioccniin e Kiscs Kattolik, e m' u ‡‡irr t' Kscten per gnimen, ci, cuur ù biè nevoja me msceh nnegni her Feen, t' ruhen prei gnasso punsc, ci jan cunra ur‡imeve, e msimeve t' Ugniλit Scêit; e mâ fort prei gnasso punsc, ci m' gni mnʁr scegnoin pelcimin e Turcnimit. Prannei n' u bâscin «sʁnet,» t' a diin, se Criscti, sicur ‡‡ot Sc' Paali, cur-giâa nuk kaa per t' ù viit. Mos t' ‡‡irren me emna Turcisc, « ʁssen, Assan, Bairam, Ali, Ibrahim, Ismail, Osman...» ci s' kiscte me ken mir as me i mmait n' menn, as me i marr nneper goi; t' ruhen prei Giamiave tʁne, sicur prei murtajet; mos t' gaboin me i ciart mgniλet, e me hangher misc t' prennen, e t'

sctûnen me gnat niet t' mrapsct, ci t' mmahen prei haλkut, se jan Turc. Cusc i ban kto pun, nonsè Feen e Crisctit t' a keet n' ɛemer, duket bessa sicur me ken Turk, e sicur me i pass n' hatter rrênat e Muhametit, e nuk gniffet dogri i Kscten: e psè ai rrêen m' gni essaap fort t' maɾɾ, e vien m' gni soi mnʁret, sicurse me muhue Feen n' sʁʁ t' scecuλit; ksctù praa fort i fʁen Tenɛot, e scioccit me sckannuλ, ci i ep.

4. T' Ksctent t' a diin eɾè, ci atà m' u pvet prei Pascet po e zâam, nò prei Kadiet, nò prei tieter cüi, ci urɾnon n' essape t' dʁrgnâs, e me i pergieg atʁne, se mmahen prei. Dinit (Fejet) t' Muhametit, bâin gni mcat mâ t' maɾɾ. Por t' a sctiin mir n' crʁe, se âsct coha, ci duhet atʁne me cap n' dor scpaten e Fees, e jò vec Crisctin me e bessue me ɛemer, por me e discmue eɾè me goi per me fitue shelbimin e scpirtit; nrʁscei n' guzoscin me e muhue, nò me i raa *hascia* perpara nierɛvet, ai eɾè kaa me i raa atʁne mohit perpara Atit Pusctùescm, ci âsct n' Cieλ.

5. I kecc miaft, e i mrapsct âsct eɾè gnai adet, ci dissaa t' Kscten nuk e bâin per giâa: gni pāl assisc, ci ginnen n' Serbii, n' dit, ci jan tui dek, lân me goi, nò appin testiir, me hîi nner vorre t' Turcvet, e m' u vorrue me giɾɾ gnato caide t' nʁʁta, ci Muhameti i kaa harrtue. Per t' dreit cuur per t' giaλ t' Ksctent nuk dò t' keen marre me rfʁe Crisctin, dò t' keen marre me e rfʁe n' dit t' deks tui pass per t' dall perpara Divanit Tii m' u gikue? A nuk diin, se eɾè Criscti kaa me pass marre me i gnoft, se jan t' tiit, perpara Atit Pusctùescm?

6. Kaa me ken praa borgi i Ipesckvivet, i Priftnevet, e i Missionarvet me i msue, e me i bâa me diit atà t' Kscten, ci per s' mrapsctit guzoin me i bâa ato pun, ci i zùeme n' goi, t' zilat sakt i bâin me t' maɾ sciaame t' Fees; ci cot e rrêin vetvehten, se ruin Ligen e Cri-

sctit, se kan ɛeeλ per Scêiten Fee, e se i rrissin fmiit n' ket Fee; ciɜnci atà tui munghue vec m' gni ksosc, jan bâa faitort e gi‡‡ Ligs t' Crisctit. T' Ksctenve praa ascicciare t' ù ‡‡on, e t' ù calzoin, ci ai, ci per frigh t' c' docūi, ci ur‡non, nò per frigh, se biir giân e ksai jet, nuk e cìet Feen e vet n' meidan, ‡‡rret permî vedi mniin e Tenɛot; e n' mos u pèennoft, vet ai hiek dor prei scpnesset t' scelbimit: ciɜnci drò nierin mâ fort, se Ɛotin, e lakmon me i mmait mâ fort t' mirat e rrêiscme t' ktii scecuλit, se me i fitue t' mirat e pā-sosme. N' ciλoft nnogni ksisc, ci dò me cinnrue cienisct n' ket soi rughet t' mrapsct, per t' giāλ nuk kaa me muit me i marr Sacramenet; e n' dekt pā ‡an scegn pèennimit, kaa m' u citt jascta Kiscet, e s' kaa m' u ‡‡an per te as Mesc, as urat, por kaa m' u mmait, si me pass raa n' maλkìm t' ma‡‡. Prannei asgni nner Mesctaar mos t' guzoin me i sctîi kta gind n' vorre t' bèekùeme, nò me bèekue vorrin e tɜne: cusc mos t' i nnighioin ktii ur‡nimit ton, t' jeet castigue prei Ipesckvit vet me giɜg t' kanûnit t' Kiscs, e me mnɜr e‡è, ci kaa ur‡nue Conciλi i Arbniis.

7. Prei Sacrameneve t' Kiscs jan per t' u largue e‡è gnato graa, t' zilat riin n' scpìa Turcve sicur me ken scioccet e tɜne ato t' miera Feen e Crisctit e mmain n' ɛemer, por per jascta jetoin buλnisct largh essapeve t' Ksctenimit. Mesctart t' i bâin me diit, ci s' kan psè mmain uɛdai se scelbohen n' at Fee, e zila tui ken e dekun pā veprat, nonsè e mmain n' ɛemer, bosc rrêhen, se ù ban far dobiet per scpyrt tɜne.

8. Por fmiit e ktɜne grave, ci i biin m' u paghɛue, Priftnit n' i pàascin, se jan n' reɛik me dek, scciɜbe mos t' keen me i paghɛue; vec Nanat dò t' i bâin me diit, ci atà fmii n' u scnoiscin, t' ciaλtissin, per saa t' munnen, me i rritt n' Fee t' Crisctit. Scka âsct per t'u ‡‡an permî gnata fmii, ci diftoin me pass scnet, ci ato Nana

i biin m' u paghɛue jò per nnogni niet t' kecc, por vec prei discrimit, ci t' scelbohen? Sicurse nuk à sen me i vûu n' tereɛii giɟɟ punt, si bâin vakii, per me muit me marr mir me menn, ci si t' rritten atà fmii, nò kan m' u mmait n' Fee t' Crisctit, nò ci atà fmii si t' rritten prei kso Nanasc pā cur far msimit n' hak t' Fees kan me i marr mrapa Babat m' essape t' Turcnimit; me hii eɟè me i scikiue reɛiccet e fmiivet, per t' ziʟat ɟɟon, ci gadi e treta hisse gindsc dessin perpara se t' i keen musc ɟet viet; Na prannei nuk scioffim me uɟ me urɟnue giàa sen accik permî ket pun: vec po i ciortoim Mesctart, ci massi t' jeen lutt me giɟɟ ɛemer Scpirtit Scêit, ci mennia e tɤne t' jeet scnrit prei Ssì, me die Tii t' reguʟohen, asctù me urtii, e me scpyrt t' vet. N' pàascin atà, se munnen atà fmii m' u paghɛue, mos t' prittoin me j-a-ù sctii nner menn Nanavet borgin e râNn, ci kan, me diftue ktɤne bive t' Kiscs, n' u rrittscin, e n' arɟscin n' coh t' arsɤes, t' dreiten e Tenɛot; ci jan paghɛue; borgin eɟè, ci kan me i rritt kta fmii n' Fee t' Crisctit, e me j-ù ɟan nassihatet e scpirtit.

9. Na eɟè me t' maɟɟ iɟnìm mùerme vesct, ci sɤʟet, ci jan bâa prei ConciʟIt Tridentinit permî Sacramen t' Martess, nuk ruhen prei gnadissaave, ci ginnen nner atà ɟena: e se praa ciɤsc motit ato sɤʟe jan ken lèecit hem n' Scctɤpnii, hem n' Serbii e ban discmii vet ConciʟIi i Arbniis. Na prannei me goi ton ktu po calzoim, ci giɟɟ t' Ksctent e atɤne ɟenave dò t' i mmain ato sɤʟe bâamun prei ConciʟIt Tridentinit n' pun t' Martess; knei praa po urɟnoim, e po ɟɟona, ci nuk viin giâa perpara Ɛotit ato Martess, ci bâhen, nò n' *Mehcieme* vec perpara Kadiis, nò burri e gruja vec tui marr sciocci scioin, pā u mmait sɤʟet e ConciʟIt Tridentinit. Giɟɟ gnata, ci bâin kso Martesse t' mrapscta, e massi t' jeen martue jetoin basck n' curvnii vec urɟnoim, ci t' largohen prei Sacramenesc, t'

zilat nuk kan me muit me i marr, vec se gnather ci t' jeen pèennue, e t' keen bâa pèennessen, e t' jeen liʒ me breɛ t' Crisctit n' mnɘr, ci urʒnon Kiscia.

10. Por t' Ksctent, ci jan martue, si duhet, me lig t' Kiscs, nuk kan iɛen prei Nesc, as per arsɘe, ci graat e tɘne mos t' grabitten prei Turcve, me voit n' *Mehcieme,* nò me ciue vecilat e vet te Kadia, ci ajo Cunor t' pertrihet perpara Kadiis m' caide t' Turcnimit. Ajo cunor, ci vêhet n' *Mehcieme,* n' kioft sade gni caide scecuλit, pā u permenn aspak Muhameti, e pā u bâa giâa sen cunra essapit Fees son, munnet m' u pertrîi eʒè perpara Kadiet. Nrɘscei nuk kan testiir me voit te Kadia per pun t' Martess. ʒʒon: na vet nuk sckoim n' *Mehcieme,* por cioim vecilat. Ani, se atà vet nuk sckoin: gni pun e kecce, ci t' bâhet me vuλness, nò me urʒn tɘne prei tieter cūi, fai giʒʒ gni atɘne ù sckruhet.

11. Per pun t' lèecimevet urʒnùem prei Conciλit Tridentinit, nonsè kto nuk jan bâa adet n' Serbii, sicur dùen me ʒʒan; por psè ato urʒnohen prei Conciλit t' Arbniis eʒè Mesctarve t' Serbiis, ci t' i bâin, t' ziλt pā raa gni nevoj e maʒe, nuk kan iɛen me lyrue kenn prei kso leecimesc; Na eʒè urʒnoim atɘne, ci, per saa t' munnen, ket borg t' a maroin.

12. N' bâft vakii, ci grùeja e Kscten me ik prei burrit t' Kscten, e ajò m' u martoft per s-mrapsctit me nnogni Turk; i Kscteni nuk kaa iɛen me marr gni tieter grue n' kam t' assai; psè Ligia e Tensot nuk e ep m' u prisc ajo Martess tui ken giāλ burri, e grùeja, ci kan vûu gni her Cunoren basck, nonsè e scioccia dell jascta urʒnimit t' Crisctit. Ai praa, ci mer per fat gni tieter n' kam t' assai, ci i iku nner Turc, curvnon me te, e n' mos e daft, âsct per t' u lân pā Sacramene.

13. E fort mir prei giʒʒve dihet se c' far giɘgit âsct per t' u bâa n' hak t' scelbimit t' ktɘne grave, n' mos u

pèennoiscin, e n' mos bâscin pèennessen e mcatit. E po ato graa t' Ksctena, ci jan grabitt prei Turcisc, nò cɨɞsc n' vozzrii pe ʒûun jan martue me ta pā u liʒ me breɛ t' Crisctit, e sckoin motin me t' pā-Fee tui jetue n' mcat t' curvniis, a kan iɛen me i marr Sacramenet? Sicurse Conciʎi i Arbniis ktɞne grave j-ù ban jassak Sacramenet, asctù eʒè Na j-ù bâim jassak; e nuk jan per t' u vûu n' essaap fialt e tɞne, ci ʒʒon: «Na t' Ksctena kena m' u mmait nderi n' dit t' deks na pā vuʎness ton, por per forz jena ken grabitt prei Turcisc cɨɞsc n' vozzrii: Turcit burrat ton kan vûu Cunor me nee n' Mehcieme, e na mmaan taman sicur me ken scioccet e tɞne.» Kto graa c' do fial t' ciessin prei gojet per me mlue marren e vet, dò mas dò jetoin me atà t' pâ-Fee n' curvnii. Ksctù praa sicur ato nuk munnen me pass arsɞe me i lɞp, e me i marr Sacramenet; asctù eʒè Mesctārt nuk kan iɛen me i ʒan atɞnve, ci nuk i meritoin, psè nuk jan t' dêgna me i marr.

14. Sicurse Ipesckvit, e Missionart e Serbiis «asctù t' Scciɞptariis» kan prei ksai Seliis Scêite puscteen me ʒan dò soi iɛnasc n' essape t' Martess, biè fiala: me muit me vûu Cunoren basck dɞ vet, ci jan cuscri m' tre, o m' catter breɛ: asctù mos t' gaboin me i ʒan cūi ato iɛna pā mennue mir perpara, as mos t' gaboin me i ʒan gnatɞne, ci nuk i meritoin; asctù eʒè mos t' i kaperzein cûfit e pusctets tui punue atà n' crɞe t' vet. Na praa per ket pun urʒnoim, ci ato iɛna n' hak t' Martess nuk dò t' ù appin atɞne t' Ksctenve, ci tinɛ mmahen càa Criscti, e n' facie t' ʒeut càa Muhameti (laramana). Kta, tui e msceh n' sɞɞ t' scecuʎit Scêiten Fee, nuk jan t' dêgn me pass nnèen prei Kiscet, ci âsct Nussia e Crisctit. Anagiore ato iɛna mos t' i appin cūi, giʒʒ saa her scioffin, e kuitohen, se Cunora nuk vêhet, e Martessa nuk bâhet me sciarte, ci kaa vûu Kiscia Kattolik; psè nrɞscei ki-

scin me ciart, e jò me nrecc giàa, e kiscin m' u bâa sicur sebet me i sctii nierɛt me curvnue: prei kso punsc Scerbtori i Crisctit, ci dò me ken besnik, e i urt, ugnii, vehten dò t' a rùein.

15. Munnet me baa vakii, ci Pietri, po e zâam, martohet me Mriken; por pā bâa sctratt basck, nò Pietri, nò Mrika dess; nò pā dek as gneni, as tietra, Martessa e tɛne sckatrrohet me lig bâam prei Kiscet. Ipesckvit, e Missionart nner tiera hɛccme, ci kan prei Romet, nuk e kan ket hɛccm me i ʒan iɛen Pietrit (biè fiala) me marr per grue t' Âmen, nò t' motren, nò t' biin e ssai, ci e kaa pass me tieter burr; as Mriks me marr per fat t' Ân, nò t' vλaan, nò t' birin e tii, ci e kaa pass me tieter grue. Kio cumnatii, ci rieʒ prei kso Martesset nder m' t' parin breɛ, kaa n' vetvedi mâ scium forz, se ajo, ci rieʒ prei fejesset; prannei t' ruhen mir, se i appin çui ket soi iɛnet.

16. Coha, ci âsct daa prei Kiscet, m' u bâa darsmat, dò t' ruhet prei t' Ksctenvet, t' zilt nuk munnen me bâa darsm n' mot liʒun. Por Turcit, ci martohen dò cur dò, eʒè n' mot liʒun, n' i ʒʒirrscin per miksii t' Ksctent n' darsm; ciɛnci Kiscia nuk i urʒnon Turcit me lig t' veta, tui ken kta per jascta; t' Ksctent kan iɛen me sckue nner darsma t' tɛne; por ù perket, si t' Kscten, m' u bart me urtii, e me nnèer. Munnen praa t' Ksctent me sckue nner darsma t' Turcvet; por me ket sɛλ, ci mos t' i fɛein Tenɛot me gnat t' sckùeme, as Kiscs mos t' i bien n' fai, as scioccit, tui i ʒan nnegni far sckannuλit: me sɛλ eʒè, ci atɛ mos t' permênnet aspak Muhameti, as mos t' punohen prei Turcve n' sɛɛ t' Ksctenvet dò caide t' kccia, e t' mrapscta cunra Fejes son, t' ziλave t' j-ù duhet t' Ksctenve m' u perɛie me fial, nò me t' bâme. M' u largue t' Ksctent, per saa t' munnen, prei darsmasc, prei gostasc, e prei scioccniet t' pā-feevet, bessa scpirtnat

e veta kiscin me i ruit prei scium reciccesc, e prei scium t' cecasc.

17. E per pun t' Sc' Gnionevet, urꝛnoim, ci t' mmahen bətən ligt, ci i kaa bâa me t' maꝛe die Conciλi i Trentit, e nuk dona, ci t' scikiohen adetet e vilajetevet. Prannei praa s' appim testiir, ci t' happet Sc' Gnioni pertè nierct, e pertè brecat, ci i kaa scegnue Conciλi i Trentit; as ai soi Sc' Gnionit, ci rieꝛ prei Paghcimit, e prei Krecmimit, nuk dò t' sckoin pertè hududin scegnuem prei Conciλit. E ktù ascicciare po diftoim me goi ton, ci vec se prei Paghcimit, e prei Krecmimit, prei tieter càa nuk rieꝛ Sc' Gnioni aspak. Ksctù as Commart, eꝛè n' kioscin ꝛꝛirr me emen prei ꝛannrrit, as atà, ci s' parit marrin flokt fmiive, nuk kan cùr far Sc' Gnionit me nierin, ci martohet, nò me fmii t' ziλve ù marrin flokt, as me illakaat e ktəne. Bessa Conciλi i Trentit pat arsəe t' foort mos me i sciummue Sc' Gnionet; aboλà nneper sciummizꝛ t' ktəne mos t' iscin bâa mâ scpesc Martesst pā die cunra səλove t' Kiscs: t' ziλat si t' iscin bâa gni her, t' Ksctent nò i kiscin mmait me mcat, nò ù iscte dasct me i lsciue me sckannuλ. Cuur kio lig me scium urtii âsct bâa prei Conciλit Tridentinit permî gnato soje Sc' Gnionit, ci motit Kiscia i pat pelcise, me mâ t' maꝛe arsəe do t' keet forz cunra tierave sojeve Sc' Gnionit, ci Kiscia as i gneff, as i di, pōr vec kan dall prei Sckieesc t' helmùem, t' ziλt kan caacon me i ngharkue tierve barrt e rânna, ci s' baren, ci atà vet nuk i perkassin as me ghisct. Prannei Sckieet n' u sckannuλoscin prei t' Ksctensc, ci nuk mmain, as nuk gnoffin tieter soi Sc' Gnionit pos atii, ci rieꝛ prei Sacrameneve t' Paghcimit, e t' Krecmimit, sckannuλi i atəne âsct per t' u ciestiss pā vesvesse.

18. N' hak t' caidevet t' Fees, Na e diim, se Kisct e atəne ꝛenavet jan tui marr ərnek prei ksai Kiscs Roms, ci âsct Nana, e Miesctra e giꝛꝛ Kiscvet t' dərgnâs; e ksctù

nuk mmain per essape t' veta tieter Rituāƛƛ tieter Ugniiƛƛƛ

sctaar Kattolik, t' ziλt atɜne munn t' j-ù appin Cunghimin scêit aboλà hem t' mmahet Urʒnimi i Conciλit Lateranit, ci dò, ci t' Ksctent, si masckuit si fêmnat, t' cungohen per Pasck; hem t' bit e Kiscs n' coh, e n' dit, ci Kiscia giʒʒ mmar gaɜmohet permî t' Gnaλunit e Jeɜu Crisctit, t' forzohen e t' nguscλohen me ket gieλ t' virtɜtcme, ci âsct eʒè scemλtɜra e vetmiis t' Scêites Kisc. Por n' bâft vakii per sebet t' vennevet t' vsctira, e t' ɜamanevet t' liga, ci cursesi nuk munnet m' u marue kɜ borg nner dɜɜ gnav, ci jan nermiet t' Dieles Larit, e t' Dieles Barʒ; ather, Na me forz t' ktɜne Lettrave tona po appim iɜen, ci me muit t' Ksctent e Serbiis (t' Scciɜptariis eʒè) me marue, e me laa ket borgin e Pasckvet nò n' Creɜcm, nò mas Pascksc nder Rrsciaisc, sicurse Mesctart t' scioffin me uʒ.

22. Por me ɜemer t' plasst mùerme vesct, ci Kisct e atɜne ʒenave acc t' prisciuna jan, e t' mmaituna kecc, e ci Turcit acc t' èger jan, e t' terbùem, saa Scêiti Sacramen nuk munnet m' u mmait as me nnèer, as pā frigh, sicurse duhet; e ci prannei ban vakii, ci scium t' Kscten, ci smûhen, dessin pā muit me u nguscλue me ket Sacramen t' hɜinùescm. Ksai s' kecce, ci âsct fort e maʒe, dò t' i bihet mrapa, e dò t' i ginnet dermani, si t' jeet megiɜm. Priftnit praa fort dò t' ciaλtissin me i diit t' smûtit e Famuλiis, jo vec per me i dliir scpirtnat e tɜne me Sacramen t' Rfimit, e per me i nnimue, e me i forzue me fial t' mira, e me nguscλime t' perscpiirscme; por eʒè ci t' knaccen me Corp t' Scèitnùescm t' Jeɜu Crisctit, t' ɜemrohen me prit deken me t' maʒʒ gairet. Prannei tuk t' scioffin, o tuk t' nniin, se âsct nnocusc tui dek, saa mâ par t' j-a cioin Scêitin Sacramen, e t' a cungoin. N' muiscin me e marr Sacramenin prei Kiscet, n' kioft atɜ nnegni Kisc, e me j-a ciue t' ligut n' scpii pā frigh, e pā reɜik, prei Kiscet kan per t' a marr; psè pos

me raa gni nevoj fort e maʒe nuk kan testiir me ʒʒan Mescen te i ligu n' scpia t' pā-sciugurùeme.

23. Por cuur e cioin (scpien) ket hʁinùescm Sacramen n' sctpii t' smûtit, Mesctārt t' i mmain taman sʁλet bâamun prei ConciλIt t' Arbniis; i zili urʒnon, ci t' vescen me *Kott,* e me Stol, ci t' ù viiret prei ciafet perpara: e cu s' âsct frigh, t' u priin si dò kecc barè gni nieri me ciiri neʁun; e me ʁaa t' voghel tui ʒʒan urat, nò *Psalme,* nò cangh t' divocme, particuλen Scêite massi t' a keen sctii n' *Pixide,* o n' Kelsceit mlue me gni sen t' dliir, (velamine), tu' e mmaitun me dʁʁ duur perpara crahnorit t' j-a cioin t' ligut me divozion. Por cu Turcit jan teper t' kccii, e jan per t' u drasct; Priftinit t' a keen *Stolen* per giʒʒ her mluem nner petka t' veta; t' a ciessin *Pixiden* m' gni ciesse, t' a viirin n' ciaf, e t' a sctiin n' gii; e ascùr vetum mos t' sckoin, e n' mos paccin Giaconin, t' marrin gni t' Kscten barè m' u scioccnue. Ksctù flet ConciλI i Arbniis, cu hîni me fol permî Sacramen t' Cunghimit.

24. Ne-mram per pun t' vorrùemit, t' Ksctent, cuur t' dekunit i sctiin n' ʒee, t' ruhen prei essapesc t' nʁʁtave t' pā-Feevet. Prei ktʁne gnimen rieʒin dò caide t' mrapscta, sicur biè fiala: me i laa t' dekunit, e tu' u laa atà neʁet kêmi, e ʒʒohen dò soi uratsc, ci Kiscia nuk i pelcien. T' Ksctent e Serbiis (eʒè t' Scciʁpniis) tu' u ruit prei giʒʒ essapit mrapsct t' pā-Feevet, mirfiλit t' a diin ci nner kso caidesc s' mmahet giâa, ci t' jeet e nevoiscme per dobii, e per freskim t' dekunvet. T' sciâmet, e ciestiit e Turcvet, e praλat e Sckieevet t' i perbûʁin, e mos t' i sctiin n' vesc aspak.

25. Por Na tui vûu-o-rôe reciccet, per t' ziλat ʒʒame, ci reguλat e Kiscs munnen m' u lyrue nner gnato soje punsc, ci sʁpri i zûume n' goi; giʒʒ t' Ksctent e atʁne ʒenavet, e mā fort Ciobant e Scpirtnavet po i bâim me

diit, asctù eʒè po i lùttena, ci tu' u forzue me virtɜt t' Crisctit t' kciɜrin, se scka duhet gnimen me drasct, e scka âsct per t' u perbûs; m' u sckell, e m' u soss faret Feja e Crisctit n' tiera ʒena, ci jan nnen hɜccm t' pā-Feevet; por n' Serbii (n' Scciɜpnii ton eʒè mâ fort) kaa dasct, ci t' mmahet n' kam kio Fee e vertet porsi gni drit, t' ziλen tuit e kciɜr t' Ksctent t' keen hem nguscλim n' ket jet, hem me nnim t' ssai t' keen rughen cill me pass gni jet tieter mâ t' mir, e mâ t' lumnùescme.

27. Praa, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, mennoni fort mir, kciɜrni, e runiu, ci per faj tuj mos t' sctrassin, e mos t' ʒʒahen crojet e miscriers Tenɛot per jûu; e ci mos t' hiccet prei jûsc Regnia e Tii, n' bâsci me i citt mas scpinet urʒnimet e Tia, e n' mos i mmasci msimet, e reguλat e Scêites Kisc, e vesset e mira.

28. Kto urʒnime, ci ju ʒame, me t' ziλat discroim, ci t' kʒʒekeni me punue, e me jetue mmar, si e appin ligt e Scêites Kisc ci jan t' dlira, e t' sceitnùescme, e ci Na me kto Lettra tona po ju calzoim, ci dò t' i mmani giʒʒ-ugnii: kto urʒnime jûve n' ju dukscin t' rânna, ci s' mmahen; scikioni mir, ci tui ken barra e Crisctit e leet, e ɛghieʒa e ligs Tii giʒʒ e kânscme, mennia juj mos t' ju ʒʒon, se ato urʒnime jan t' rânna, e t' mercitcme, psè ɛemrat i keni lsciue mas t' mirave t' ksai dɜrgnâ, t' ziλat lakmoni nò me i mmait, e me i ruit, nò me i fitue. N' hîsci ju me i perbûs t' mirat e rrêiscme t' ksai jet, e n' mennosci, ci t' scerbɜemit e scecuλit nuk munnet me pass scioccnii me t' scerbɜem, ci Crisctit j-a keni premptue; ather gnimen kan per t' ju duk t' leta e t' coλaiscme m' u mmait. Por Ɛotɜn âsct besnik, i ziλi nuk kaa me premptue, ci t' jeni munnue, e tunnue prei t' pā-Feesc permî se munneni me bart; por kaa me baa eʒè, ci prei provsc e turbuλimesc t' ju vin e mira; e travait, ci jeni tui i hiek n' ket jet per pak dit; Ai kaa per t' ju

pague n' Cieλ perte meritimin tuj me lumnii t' pa-sosme t' Regniis Parrisit. Na me giɛɛ scpyrt tui lutt Atin e Pusctùescm, Eotin e miscriersem, ci i pagion, e i nguscλon semrat tona, ci t' ju fallin geimin e Parrisit, Na me semer t' dasctun giɛɛve po ju appim. Bèekimin Apostolik.

Sckrue n' Rom t' dsten dit t' Frorit n' viet t' Crisctit 1744, t' catterten viet t' Papλekut Ton.

BKSH

PERMI T' MIRAT E KISCVET

CI GNI HER TURCIT I ƐAPTÙENE, E PREI TƸNE T' KSCTENT I BLENE, E ERʒNE NNEN HƸƆƆM T' KTƸNE.

Lettra, ci Scêiti At Pap Benedetti i Cattermʒetti j-a sckroi t' Nnèerscmit Col Lercarit MhƸrdarit t' Cuvenit Scêit t' Propagands per pun t' dò t' pvetunavet, ci atii Cuvenit j-a bâni i Nnèerscmi Arcipesckv' i Tivarit (ci kiè Ɛoti Lacer Vladagni i Sckodran).

BENEDETTI PAPA XIV

BIIR I DASCTUN SCNET KEE PREI NESC, E BÈEKIN APOSTOLIK.

1. GiƸteti (Sceheri) i Tivarit, letinisct *Antivari,* ʒʒirret me ket emen per arsƸe ci âsct ngreh, e goditt n' skagn t' atii ʒeut, ci sot i ʒʒon ScciƸpnii, carsci Barit Sccherit t' Apulies n' Napuʌ; e kƸ Tivaar tasc scium viet, sicurse e dì, âsct nner kam t' Turcvet, due me ʒʒan ciƸsc n' viet gni mîi, pês-cin e sctat-ʒet e gni (1571) sicurse calzon Iak Diedo nieri i Sciuraas t' Venedikut n' Libr, ci kaa sckrue tasc von permî Venedik, e permî ƸIce t' Venedikut. Tivarin e pat urʒnue motit Venediku, e Venedikliit miaft u munnùene me e sctii perserii n' dor, e mâ fort n' viet 1648, e n' viet 1717 curgiâa mangut nuk lâne me e zierr prei robniet t' Turcvet, e me i ʒan lumniin e herscm; por nuk kiè premptue prei Senɛot: ksctù flet Iaku vet. Daniel Farlati n' Libr t' vet *(Illyricum Sacrum)* tui fol permî Tivaar, cisctù sckrùen: « T' moccmit nuk

e kan diit giȣtetin e Tivarit, psè Tivari mrapa tȣne u ngrèh, e u godit cunrueλ Barit Sceherit t' Apulies (o t' Pulies), prei t' ziλit u zzìrr me at emen, sicur me ʒʒan carsci Barit. » Massannei Farlati vet calzon, ci massi u prisc, e u rrèenue (prei Buλgarvet) sceheri i Dioclees (ci ʒʒon, se kaa ken jò largh Podgorizzet), e nuk kiè sen m' u godit mâ ai sceher, emni i Arcipesckviis i kiè fall Tivarit; psè perpara Dioclea pat Arcipesckviin: calzon eʒè, ci emnat e atȣne Ipesckvive, ci kiene ather vûu nnen hȣccm t' Arcipesckvit Tivarit knohen n' Ferman t' λescit Paps t' Dȣtit. E per m' u ngreh n' Tivaar Arcipesckvia, u baa giʒʒ sebet reɛiku, ci n' deet i bâni vakii catter Ipesckvive, ci kiene i Tivarit, i Kottorit, i Ulcinit, e i Sciassit, t' ziλt u nissne per Splet per m' u giet n' Sinnod, ci atȣ dò t' bâhei, hîne m' gni bark; e ziλa u ʒʒȣe n' deet, e u mȣtne n' uj. Ksctù calzon Farlati.

2. I Nnèeruescmi Vλaa Arcipesckvi, ci àsct sot n' Tivaar, i ziλi fort âsct per t' u levdue per ɛeeλ, ci kaa, me marue essapin e Ciobaniis; massi kȣ Ɛot i Nritcm pat kerkue Diocesin e vet, e massi i pat diſtue me letter Cuvenit Scèit giʒʒ senet, e masλahatet e atii Diocesit, j-u lutt me e citt n' drit permî kto dȣȣ pun, ci ktu po i calzoim. Mā par Ai ʒʒot, ci Turcit massi e sckelne, e nnen hȣccm t' vet e vûne t' mieren Scciȣpnii, ɛaptùene hissen mâ t' miren, e mâ t' maʒen e tokvet, ci i patne urʒnue Kisct e Scciȣpniis: kso toksc, ci i grabitne, dò i scitne t' Ksctenve, tierat i ʒane ktȣne me i punue. Massannei Arcipesckvi calzon, ci dissaa nner t' Kscten tui pàss sctpiat e veta affer Kiscve, ci jan rrèennue, e tui pass basctinet e veta gnitt me basctine t' Kiscvet, atà t' Kscten i ɛaptùene troiet, e tokt, ci dicuur Kiscve ù patne prek. Ai prannei lȣp me diit, si dò t' baret, e t' reguλohet n' kto dȣȣ pun; a dò t' i ginnet nnogni far dermanit ktȣne t' kcciave, e c' derman. Arcipesckvi ʒʒot, ci

si t' i sckoin gevapi prei Romet, asctù kaa me punue, asctù kaa me i msue Mesctart, ci rʃɐein, t' ziʎt fort jan plass me diit, si dò t' reguʎohen me atà t' Kscten, ci, ı rʃɐein; ciɐnci jan dissaa ksisc, ci i kan ɛaptue tokt e Kiscvet, ci per ket pun aspak nuk i sctiin cassavet vetvedit; por jan dissaa tier, ci discroin me rahatue scpirtin, e m' u ɛghiʒ prei maʎkimesc, ci diin se Kiscia i kaa lsciue atɐne, ci per forz e mmain giân e Vacuffit. ʒʒot eʒè, ci di mir, ci scka ban vakii n' Dioces t' vet t' Tivarit, asctù eʒè ban vakii n' tiera Diocese t' Scciɐpniis; acc saa m' u pertrii giâa, friga âsct, se kan per t' u neɛ davaat, sciamat, e tieter mas mâ kecc.

3. Ato dɐɐ pun tui ken scikiue me cadal prei Cuvenit Scêit t' Propagands, Cuveni paa me uʒ me baa me diit Arcipesckvin e Tivarit, ci ktii i duhet me i ʒʒirr perpara vedit Mesctārt, e Missionart, e me urʒnue ktɐne, ci t' ù calzoin peennùessve, due me ʒʒan, atɐne, ci i rʃɐein, ci me scpyrt nuk munnen me i nall per vedi ato tok, ci motit kiene t' Kiscvet; as ato tok, ci Turcit i ɛaptùene; e massannei i scitne atɐne; as ato tok, ci t' Kstent vet i ɛaptùene sicur gni giâa metun sckret, e pā t' ɛot; ci prannei duhet ktɐne t' Ksctenve me pass n' dor nnegni rugh t' arsɐescme, per t' ziʎen munn t' i nallin ato tok; e ci giʒʒ puna âsct me muit me senergiue ket soi rughet. E per ket pun vet Cuveni daù, ci atà t' Kscten t' sckoin te Arcipesckvi, e t' i calzoin giʒʒsesi giân e Kiscs, ci kan, e soin e assai giâa, ci ù kaa raa n' dor; ci Arcipesckvi me giɐg e me urtii t' vet, per saa t' jeet megiɐm, t' munnohet me i raa mrapa hem nevoive t' Kiscvet, hem t' Ksctenve me j-a-ù giet gni rugh t' arsɐescme, per t' ziʎen munn t' capen per me i nall ato tok, t' u goditt me ta riisctas me nnegni far contratet, biè fiala; me i lsciue tokt atɐne per scium viet, no eʒè per giʒʒmon, por me sɐʎ, ci hɐccmin t' a keen Kisct, e ci atà, t' ɛotnohen

me i pague gni giâa sen, saa dò t' leet, Kiscve per gi‡‡ viet, n' essaap t' haraccit. E Na ket pusctet Arcipesckvit kiscim muit me j-a ‡an. Cuveni i Propagands ‡‡à nemram, ci ket amelzim duhet vec me diftue atɜne ci massi t' jeen ‡‡irr perpara Arcipesckvit, t' jeen li‡ me bess, e me fee me i mmait me t' bâame premtimet: tiert, ci nuk duen me i nnighiue ktii ur‡nit, t' lêhen n' dnim t' vet. Ti, o Biir i Dasctun, gi‡‡ kto massi Na i pate calzue fort mir, sicur t' a ep borgi, e massi N' u lutte me t' i fall hɜccmet, ci t' duhen per kso punsc; Neve n' u dèsct me marr pak mɜhlet per me scikiue, e me rrah me t' ma‡‡ kuitim punen, ci nuk âsct per t' u citt posct: e tasc von ur‡nùeme me vûu n' calèm giɜgin ton permî ket masλahat, prei t' ziλit munnen me dall pun t' m‡aja.

4. Per t' dreit ascusc nuk i biè mohit, ci scka merret n' luft t' pā hille, e i perket ajo giâa anmikut, sckon nnen kɜccm t' atii, ci e fitoi luften; due me ‡‡an, takamet, rêmet, e tesciat e scpiis sckoin nnen hɜccm t' atii, ci mâ i pari t' jeet ken me i captue; sctpiat, art, liva‡et, e gi‡‡ toka mmar sckoin nnen hɜccm t' Krailit, nò t' Mretit, ci e cilli, o e ngrehi luften: kto atii i duhen hem me i zierr harcet e lufts, hem hera her e‡è me forzue vehten mâ fort, e m' u ruit prei anmikut per tieter her me mâ gairet. Asctù e‡è gi‡‡ ‡‡on, ci scka merret n' luft me hille, ajò giâa dò t' nk‡‡ehet gi‡‡-ugnii; cisnci n' ket soi cenghut me hii me j-a captue cūi giân tieter s' âsct, vec hainii, bilè grabitcii. Ksctù mson Scêiti Sc' Tom (d' Acquino); kto jan fialt e tia: « N' hak dò punvet duhet me daa: atà, ci bâin placcka, n' paccin rugh me leftue, scka marrin, o fitoin n' luft, âsct e atɜnve ajo giâa; e ksai pun nuk i ‡‡ohet grabitcii; prannei as me borg nuk jan me e nk‡‡ɜe.... Por atà, ci hâin placcka, rugh nuk kan me leftue, ksai i ‡‡ohet grabitcii, e jan me borg me nk‡‡ɜe at giâa. » Nassihate fort t' mira na kan lân

Romakt e moccm, t' ziʎt cuur i cilscin sefer cunn, e gnifscin gabimin, se pā rugh bâscin luften, i sctrohescin gabimit prei vetvedit, e j-a nkʒʒeiscin me vrep giàn anmikut, ci pā hak per gabim j-a merscin; e giʒʒ coʎumet, ci gindve, ci i mmuiscin, e i vêscin nnen hɐccm, tui leftue me ta ù bâscin, atɐne cotnisct massannei j-ù pagùescin. Kso punsc t' mira, ci Romakt, nonsè t' pā-Fee ather, i bâscin, plot na calzon Tito Livio n' Libr t' vet; e nder ci u mmaitne t' sakt, e t' dreit, punt ù voitne giʒʒher mmar.

5. Prei ktɐne fialve coʎai merret vesct, ci Turcit cuur e mùerne Tivarin (ksctù eʒè Sckodren crɐet e giʒʒ Scciɐpniis), gnimen e mùerne me giak, e me scpat; por lufta, ci bâne me t' Ksctent e Tivarit (e me t' Ksctent e Sckodrs son) massi kiè pā uʒ, e pā rugh, hîne haidutisct me e sckell ʒeen e atɐne t' Ksctenve; e prannei Turcît n' at vakt giʒʒ scka i mùerne t' Ksctenve, rême takame tescia, rrobe, ar, livaʒe, scpia, pā hak e pā giɐg i mùerne, e grabitne giân e tɐne, porsi ghercelìit, ci dallin rugavet me i vieʒ, e me i grabit uʒtart, ci sckoin per rescperii. Prannei giɐgia giʒʒmon Turcit i munnon me j-a nkʒʒɐe t' Ksctenve at giâa, ci pā hak j-u mùerne atɐne, ci i sdescne, e i lane n' skam; nò me j-ù nkʒʒɐe fmiive, nipave e miraccive t' ktɐne, ci kan dek c' ather. Por kio nuk âsct davaja, ci dona me rrah, as per tasc nuk e kena kte nner menn; eʒè me dasct me rrah ket pun, e diim, se e sctɐpim uin n' havan, psè Turcit jan Turc, e saa t' jeen n' Tivaar, o cunn gneti, cùr nuk kan per t' j-a nkʒʒɐe t' Ksctenve giân, ci j-a-ù kan grabit. Gangia e davaas siʎet praa permî gnat giàa, ci Turcit j-a-ù scitne t' Ksctenve, e ci sot mmahet prei ktɐne, ci e blene prei atɐne, e lɐpet me diit: atà, ci e blene at giâa prei Turcve, nò fmia, nò miracciit e tɐne, a munnen me rugh e me scpyrt me e mmait, a por jan me

borg me j-a nkʒʒɐe t' ɛotve, t' ziʎve u mùer ajo giâa? Ktii soi t' pvetunit duhet me j-a vûu mennen eʒè mâ fort, ciɐnci merami ɐn âsct me fol permî t' mira t' Kiscvet, e t' Cuvenevet, t' ziʎat cusc guzon me i mmait pā hak, biè nner maʎkime, ci Kiscia ù kaa lsciue atɐne, ci marrin giân e Kiscvet, ci nuk e nkʒʒein. Asct eʒè gni tieter sen per t' u vûu-o-ròe: Kisctart, asctù eʒè Stektart nuk bâin corp me at sceher, o ʒee faituer, cunra t' ziʎit ngrehet lufta; e prannei vet arsɐeja lɐp, ci as atà, as kta mos t' jeen traɛue nè càa vigiudi, nè càa giâja. Bilè per sebet t' nevois, ci kaa giʒʒ ʒeù, as Rescpert, as Buciart nuk jan per t' u traɛue n' luft. Nonsè kto msime, ci kaa ʒan Kiscia, mâ t' sciumen e hers nuk mmahen prei Secuʎārsc: « T' ziʎat msime tui ken t' mira, e t' arsɐescme a munnen m' u harrue nuk e dii: ʒʒot. » Cardinaaʎ Cajetani; por eʒè psè nuk mmahen ato reguʎat e Kiscs, gienè jan per t' u scikiue, saa her biè puna me i msue, e me i reguʎue t' Ksctent n' essape t' scpirtit.

6. Per Sctektaar per Giacoi, e Mesctaar, e per Kisc cisctù flet Silvio: «Me hak, e me giɐg nuk munnen me i sdesc Sctektart, e jobanciit, ci ginnen n' sceher bâamun anmik, e fermanlii, vec n' u diit faj i tɐnve; psè nuk bâin hisse me at sceher: as nuk munnen me hak, e me giɐg me i sdesc Kisct, Cuvenet e Fretvet, e t' Munghesciavet, as Mesctart, e Giacoit, eʒè se per nnegni arsɐe eppet iɛna niɛamve me bâa placck, e me prue at sceher; psè as atà per gnimen nuk bâin corp me popuʎ, ci kaa ciue crɐe. »

7. Laymann massi hîni me fol per Kisctaar, e per Sctektaar, ci psè nuk bâin hisse me sceher faituer, prannei cuur ngrehet me rugh lufta cunra atii sceherit, nuk dò t' hiekin atà cùr far ɛoʎumit as càa vigiudi, as càa giâja; cisctù massannei sckroi tui fol per Rescpeer, e per Buciaar: «Dò niers, nuk kan pun me ʒee faituer,

sicur Rescpert, e Bucciart; e kta duket me i fall per nevoj, ci kaa ʒeù per ta, aboλà mas t' i bâhet gni ɛoλum mâ i maʒʒ per pnn se mungon rescperia, e lêhen tokt pā u punue. »

8. Ne-mram eʒè se ligt e Sceriatit t' Kiscs mâ t' sciumen e hers nuk scikiohen, por gienè essapi i tɛne âsct per t' u pass, cuur biè puna me i sunnue, e me i reguλue scpirtnat pā vesvesse; sicurse fort mir flet n' Libr t' vet Covarruvias.

9. Ksctù massi u vûu per vii essapi i ksai davaa, e na tui dasct me e scikiue hoλ, na duhet me i sctii n' ket Lettr ton gnato dɛɛ emernâme, ci dùelne n' viet 1630. T' Diiscmit, ci sckrùene mrapa asso vietet, mir i kan diit, sicurse posct kaa m' u marr-vesct; nonsè belcim haberin e giʒʒ puns taman nuk j-a kan pass: ciɛnci ʒʒane, se ato t' giʒʒa jan emernâmet dallun prei Cuvenit t' Scêitit Offiz, ci bilè Papa Urbani i Teti i pelciei, e i forzoi. Por bessa dihet accik, ci Scciɛbet, per sebet t' ziλavet dùelne jasct emernâmet, i pat citt m' gni lettr Frano Longobardi Frat i Sc' Francesckut Missionaar n' Tunus, ci j-a pat ciue Cuvenit t' Propagands. Nonsè t' Diiscmit e Propagands i scikiùene, e i rrahne ato Scciɛbe me t' maʒʒ kuitim, gienè ai Cuven paa me ùʒ me j-u psctett n' ket pun eʒè Cuvenit t' Scêitit Offiz. Kɛ Cuven bessa me nnim t' Discmve t' vet, giʒʒ-i-zili mâ i knùescm se sciocci, mùer me i scikiue riisctas ato Scciɛbe. Scciɛbet, ci i pat citt n' lettr ai Frat, kiene pêsmʒet; e ktɛnve pêsmʒetve ʒane gevapet e veta t' Diiscmit hem t' Cuvenit t' Propagands, hem t' Scêitit Offiz. Por prei atɛne pêsmʒetve dò u cittne n' Cuvene, ci u mloʒne perpara Papet Urbanit t' Tetit, e permî ato gevapi i Paps alaa ruhet: tierat a kiene citt, a jò, perpara Papet, mir nuk dihet. Nner ato, ci nuk dihet, se kiene citt perpara Ssi, gnehet gnajò e pêsta, e gnajò e giascta. Scciɛbe, ci kan

scka bâin me davaan e tascme, ci jena tui e rrah. Ksctù praa u rrêitne atà t' Knùescmit, ci ʒʒane, se Papa i kaa forzue me pusctet t' vet gevapet, ci kiene ʒan permî t' pêsten, e t' giascten Scciʁbe; psè ato t' pergiegiuna kiene vec t' Diiscmve t' Cuvenit t' Propagands, e t' Scêitit Offiz. Por gienè gievapet e ktʁne nuk jan per t' u perbûɛ, tui ken t' gnatʁne, ci kiene t' knùescm, e fort t' rrahun n' essape t' Fees, e t' Kanûnit t' Kiscs.

10. Frano Longobardi praa citti ket Scciʁbe, ci âsct e pêsta n' mnʁr, ci e pat sckrue n' letter t' vet: «T' Ksctent, ci riin ktu (n' Tunus) per rescperii, e robt tier, ci blein prei cussarve t' pā-Feeve giân, ci kta j-a-ù grabissin t' Ksctenve, t' zilen giâa e ciessin m' u scitt, nò at giâa e marrin pesc-ciesc prei Cussarvet, o per nevoj, ci kan, o per me e ciue per ciaar n' ʒee t' Ksctenimit; atà t' Kscten, e atà rob a bâin mcat murtaar, e a jan me borg me e nkʒʒʁe at giâa, ci e blein, nò ci e marrin pesc-ciesc prei cussarvet?»

11. Ciè gevapi i t' Diiscmve t' Propagands: «Dietart ɛghieʒun, e scegnue per ket pun gikiùene ci t' Ksctent, pā bâa mcat murtaar, e pā ù met borgi i t' nkʒʒʁemit, munnen me e blee giân, ci cussart j-a-ù grabissin t' Ksctenve tier, nò per c' dò far arsʁjet munnen me e marr prei tʁne, e munnen me e sctii n' pun per nevoj, e per essape t' veta, nonsè cussart t' a keen grabit n' luft bâam pā rugh.»

12. E giascta n' mnʁr, ci e pat sckrue Frano Longobardi, âsct kione: «Atà, ci i permênme par, e mâ fort Rescpert a bâin mcat jò vec per pun t' giâs marrun hainisct, por eʒè per pun t' marrunit pā hak, sicur atà, ci appin sebet cussarve me grabit mâ me gairet, e prannei a jan me borg me nkʒʒʁe ugnii si giân, ci e kan blee, asctù giʒʒ dammet, ci jan bâa t' Ksctenve? Arsʁeja e ksait Scciʁbe âsct, psè, sicur gnadissaa ʒʒon, cussart,

cuur nissen me placckue, grabissin dò giâa me uɛdai, ci j-a scessin robve, ci jan n' Tunus, nò t' Ksctenve, ci vin per rescperii, t' zilat nuk kiscin me i vieʒ, mos me pass ket uɛdai, psè t' pā-Feeve nuk jan as t' nevoiscme, as t' dobiscme. Por kio pun nuk ban scpesc vakii n' giâna, ci cusctoin scium, e vet Rescpērt ktu riin mâ fort per me blee giâa, ci i ciet venni: e t' nnêjunit e tɛne n' Tunus, m' scka duket, âsct me t' maʒe dobii t' ktɛne t' mierve rob; psè per sebet t' atɛne scperblehen mâ pā frigh, mâ coλai, e mâ liir, pos lmoscnave t' perdiccmve, ci bâin, me t' ziλat jò vec lezzoin nevoit e robvet, por eʒè mâ fort atà i mmain Mesctart, e Capelat. »

13. T' Diiscmit e Propagands cisctù pergiegne: « Dietart ɛghieʒun e scegnue per ket pun giʒʒ e gietne m' gni fial, e ʒʒane, ci nner t' Kscten, ci riin n' Tunùs, asgni s' âsct me borg me nkʒʒɛe giân marrun t' Ksctenve prei cussarvet, as nuk bâin mcat murtaar, nonsè cussart at giâa e grabissin me uɛdai, ci me j-a-ù scitt t' Ksctenve, e ksctù me bâa ciaar: nrɛscei s' kiscin m' e vieʒ, mos me e pass ket scpness: por t' Ksetent munnen me mcatnue, n' u lesetoiscin mî hainii t' assai giâa, ci cussart j-a marrin t' Ksctenve tier. »

14. Dietart e Cuvenit t' Propagands n' ket mnɛr pergiegne; por gienè i pvetne t' Diiscmit e Cuvenit t' Scêitit Offiz, a patne cunn gabue. Kta mùerne fort hoλ me e rrah punen, e pàane me uʒ me i pelciɛe, e me i forzue gevapet e atɛne. Dissaa permî ato fial t' Diiscmve t' Propagands gienè i sctuune cito fial; ci i Kscteni, ci e bleen prei cussarvet giân e vieʒun, per me librue vehten prei c' dò mcatit, ciaire s' kaa pā pass mennen me e nkʒʒɛe at giâa, me bâa vakii, ci me dall nnegn her i ɛoti i assai giâa, ci me e scperblɛe me acc pare, saa bleesi i gnehi Turcve. Kto fial nuk jan per t' u citt posct, as nuk jan t' pā arsɛescme per me i pagiue ɛemrat e atɛne, ci blein

kso giâjet prei cussarvet. Molina nieri fort i hoλ, e i knùescm cisctù flet n' Libr, ci e kaa sckrue permî kso punsc: « Gienè per me i rahatue ɛemrat kiò eʒè âsct per t' u ʒʒan, ci cuur sciffet prei niscianesc, se ajo giâa, ci t' Ksctent e blein prei Turcve, ci me per ʒûun e kan ɛaptue, nuk kaa per t' raa cùr n' hʁccm t' ɛotve t' vet, sicurse mâ t' sciumen ban vakii, kan iɛen me e blee liir, e per sckret me gnat niet, ci n' dalt taman i ɛoti i assai giâa, ktii me j-a ʒan per gnacc pare, saa kaa citt prei culetet per m' e blee prei Turcve; jò se, bleesi munnet m' e nall per essaap t' vet. Ciʁnci merret me menn, se kso doret dò t' cailisset i ɛoti i giâs, e ksctù n' mos u cailisst, kiscte m' u cunnersctue m' gni mnʁr pā arsʁe. Cisctù ù pergiegia dissaa robve t' Kscten, t' ziλt n' Arik blene fort liir prei Karapve dò tescia, e placcka t' Portoghesvet n' vakt, ci dicc Kraili Sebastiani: » Munnet m' u ʒʒan, ci sot kŝ âsct mennimi i sciumvet; e ktʁne u percrahen t' Diiscmit tier, sicur Coninch, Tanner, Castropalao, Bonacina, Diana, e sciokt e tʁne. Dissaa eʒè ksisc, e sidomos Molina, e Castropolao kte e sctoin, ci munnen m' u blee pā mcat tesciat e Kiscs, e takamet e Lterit nò petkat e Mescs, ci Turcit i kan ɛaptue, o i kan grabit; psè n' hak t' ktʁne tesciave t' sciugurueme blehet mâ me arsʁe mennia e t' Ksctenvet, t' ziλvet ù kiene marr prei Turcvet, ci dò t' jeen, barè mâ conen, ci ato tescia t' i urʒnoin t' Ksctent mâ fort, se Turcit, e t' pā-Feet tier.

15. Ugo Grozio n' Libr t' vet cisctù flet m' gni venn: « Giâja e hùei, ci u blee pā hille, âsct per t' u nkʒʒʁe, e nuk munnet m' u kercue paria, o grosci ci u ʒà per at giâa, » por tuk i ʒʒà kto fial, hini me i sctue kto tiera: « Por prap e prap, si m' bâhet mue, âsct per t' u ʒʒan, ci cuur i ɛoti i giâs nuk kiscte muit me dò ghiass m' e pass at giâa nnen hʁccm t' vet pā nnogn harc, sicurse po e zaam, me i pass raa giâja e tii nner duur

t' cussarvet; ather munnen m' u sctii n' essaap acc pare, saa i ɛoti pat me harciue me vuʌnet per me e pass n' dor at giâa. Me e pass para sʁʁsc, e nner duur gni giâa sen, ci u buer, e ci me ɛòor iscte zierr âsct bessa discka, ci cuscton, e i ɛoti, ci massi e pat bierr, e fiton perserii, kʁ ksctù gikohet se u baa maa i passun.» Kʁ Dietaar massi gneti n' Libr t' vet pat msue, ci gnai, ci e mma nghiat vedit giân marrun prei tietrit n' luft pā giʁg, âsct me borg me e nkʒʒʁɛ, pā sckue largh me fial kʁ vet ʒʒot cisctù: «Gienè munnet, n' past harciue giâa, o n' past hiek mûnn ai, ci e kaa at giâa, me sctii n' essaap acc, saa t' ɛot iscte dasct me harciue, o m' u munnue per me zierr giân e bierun. N' e past prisc at giâa pā pass fai, o n' e past ciue gneti, s' âsct me borg me i ʒan giâa t' ɛott, pos m' scka munnet m' u gikue, se âsct baa mâ i passun.» Kanûni i sceɛuʌit e ep, ci cusc t' a keet blee robin e hùei ɛaptùem perpara prei anmiccvet, e ban hʁccm per vedi; por me ket sʁʌ, ci i ɛoti i herscm n' pagoft per me e scperblʁe acc, saa harcioi bleesi per me e pass at rob prei anmiccve, o cussarve, bleesi t' jeet me borg me j-a nkʒʒʁe atii pā dʁʁ fial. Por me bâa vakii, ci me e pass blee robin e hùei pā diit, se kiè i huej, me giʁg t' sceɛuʌit, ai gnather âsct me borg me j-a nkʒʒʁɛ t' ɛott, ci e lʁp robin e vet me acc pare n' dor saa bleesi per te pat laa, cuur ɛotnia i herscm n' coh trii vietve t' a keet kercue; psè n' bâscin me calue ato trii viet, atbot ai nuk kaa giâa n' dor, e biir creit hʁccmin me e scperblʁe. Giʒʒ kto fial diftoin, ci scka sctuune Dietart e Cuvenit t' Scêitit Offiz tui pergieg Dietarve t' Propagands, patne rugh, e arʂʁe: kto fial e bâin eʒè maa t' saghʌamscm, e mâ t' nghullun mennimin e atʁne, ci msoin, ci paret dò t' i nkʒʒehen gnatii, ci me pare t' gnehuna n' dor e bleù giân ɛaptuem prei luftarve, o cussarve eʒè n' luft pā giʁg. E nonsè Ugo Gro-

zio per pun t' kɘɘemit t' parevet nuk i kaa pippat basck me atà t' Diiscm, ci par i zûme n' goi por massi kə vet dò, ci i duhet t' ɛott giâs me i ɘan bleesit acc, saa me vuʌnet kiscte harciue per me fitue perserii giân e bierrun; bessa gni essapcii i mir, e i rrahun me hii me vûu n' kəmet ket giem giemi mos voft per te, vè sakt m' gnat hudud, vè m' gnacc, saa bleesi laù per me e pass at soi giâjet.

16. Scka u bissedue nder ktu, u fol per pun t' tesciavet, t' rrobevet, t' rêmevet, e t' takamevet sctpiet. Tasc praa na duhet me scikiue ato arsəe, ci u citne per pun t' rrobevet, a munnen me pass forz eɘè per pun t' tokvet. Bessa scciəbet, o vesvesset, ci tasc po tereciten, e ci i ɘane sebet ksai davaa m' u kciər, nuk rrahin, o giùein rrobet, por tokt. E per n' kioft nnogni ferk nnermiet rrobeve, e tokve, ajò arsəe, ci duket o gikohet e foort per pun t' rrobevet, nuk munnet m' u citt eɘè per pun t' tokvet: e per n' kioft cunn nnegni Lig, ci kiscte me dall-ɛot t' ɛotve t' toks; coʌai nnocusc kiscte me muit me ɘɘan, ci nonsè ai, ci t' i keet blee rrobet ɛaptue n' luft prei Turcve, munnet pa frigh se hin n' mcat me i nall, por t' jeet gadi me i nkɘɘəe t' ɛott, ne i kercoft, e ne i laft paret, ci bleesi i kaa pague: gienè ksctù me gikue nuk kiscte me muit permî gnat tietrin, ci bleen tokt ɛaptue n' luft prei Turcve.

17. Na ɘɘame pār, ci scka u bissedue nalt, u fol vec per pun t' rrobevet: emernâmet, ci dùelne n' viet 1630, flassin permî rrobe; e permî rrobe flassin eɘè t' Diiscmit, ci i permênme. Na e lsciùeme eɘè gnat fial, ci «gnanii» âsct scciəbe, ci càa âna e ligs rrobet, e tokt kan nner vedi nnogn ferk: se cu âsct kə ferk Na tasc po e calzoim. Temelli, mî t' zilin psctetten atà, ci ɘɘon, ci t' Ksctent munnen me scpyrt me i nall per vedi rrobet o rêmet, ci i kan blee prei Turcve massi kta i patne grabit t' Ksctenve

tier n' luſt, ci pā rugh kiè baa cunra atȣne, ai temell giǯǯ cinnron n' vuλnet t' ɛotvet, t' zilt, sicurse merret me menn t' nierɛvet t' urt, nò jan raɛii, nò nuk cunnersctoin faret, ci tesciat, e rrobet e tȣnve marrun prei t' pā-Feesc t' bin nner duer t' Ksctenve tier. Bessa cur far frȣtit, o dobiet s' ziiret prei rrobesc o tesciasc; e t' ɛot e ktȣne dò t' barrin mâ me cief, nò sakt me iǯnim mâ t' voghel, ci ato rrobe t' i keen mâ mir t' Ksctent, se t' pā-Feet; psè Turcit si t' i keen, mâ coλai nner duer t' ktȣne munnen me hupp; sicurse mir e ven-o-rôe Molina. Por psè kio arsȣe, ci t' ɛot e rrobevet jan kso doret raɛii vec càa âna e giâs, ci s' âsct e nghullun, nuk munnet m' u citt kio arsȣe asctù eǯè càa âna e giâs, ci âsct e nghullun sicurse âsct toka, jan art, livaǯet, proscmet, ograjet; hem psè t' ɛot e ktȣne biirin frȣtet, hem psè s' âsct friga e t' huppunit t' ksai giâa; knei dell ai ferk, ci ǯǯame, se kan nner vedi rrobet, e tokt. Ne-mram s' kaa scium, ci e citme eǯè ket fial, ci munnet belcim m' u giet nnegni sen urǯnue prei ligiet, ci i dell-ɛot t' ɛotve toks, e jò t' ɛotve t' rrobevet. Gnimen praa ligia cisctù flet dicù m' gni venn: « N' kioſt marr giâa sen n' luft, scikiohet si me ken placck, e i ɛoti s' kaa hȣccm me e kercue, » me kto fial merren vesct rrobet, sicurse e ven-o-rôe *Glossa*. Por ligia vet gneti flet cisctù: « Tuk t' perɛêhen anmicct prei arvet, ci i patne ɛaptue, hȣccmi i atȣne vien perserii te t' ɛott e herscm, e ato ār nuk sckoin as per mirii, as nuk mmahen sicur me ken placckue. » Kto fial appin sebet t' Diiscmve me ǯǯan, ci tokt, cuur ngrehet lufta, kan mâ scium hatter, e nnèer, se rrobet. Psè rrobet, o rèmet gni her ci t' keen raa nner duur t' luftarvet, o t' niɛamvet, eǯè massi t' bâhet pagia nuk nkǯǯehen mâ, por i pàt cusc i pàt: tokt, tuk t' bâhet pagia, me vrap eppen t' ɛotve ci perparannei i patne urǯnue; sicurse mir e veen-o-rôe Molina, Covarruvias, Diana, e Castropo-

lao. Ksctù si jan fialt, nalt Na e dàame, ci nnoscusc prei arsʁesc, ci u citne, munnet coλai me cinnrue tui ʒʒan, ci t' Ksctent gnimen kan icen me i nall me scpyrt tesciat, ci i kan blee prei Turcve, nonsè kta t' i keen ɛaptue n' luft bâam me hille, por t' jeen gaḍi me i nkʒʒʁe t' ɛotve, ci t' dùen me i scperblʁe me pare n' dor; e ci kio pun ksctù nuk munnet m' u ʒʒan per gnata, ci i blein tokt prei Turcve. Na praa tasc po hiim me e citt n' drit ket pun tui i vûu n' tereɛii fialt, e arsʁet e Dietarvet.

18. Leonard Lessio dicc, para se po delscin emernâmet n' viet 1630, due me ʒʒan, ai dicc n' viet 1623. Kʁ n' Libr t' vet nner saa tiera pun, ci hîni me die t' maʒe me i scikiue, scikioi eʒè ktêne: « A munnen Kattolikt me i blee prei Luteraisc t' mirat e Kiscs? » ksctù ai pergieg: « Kattolikt nuk kan icen me i blee tokt e Kscvet, e t' Cuvenevet, ci Luterait i kan ɛaptue, e ci kan sckue per mirii, pos me niet, ci me i nkʒʒʁe dicuur t' ɛotve, me giʒʒ fitime e frʁte, ci mas asso cohet kan pass prei atʁne tokve: psè ato tok jan t' hùeja, asctù frʁtet, ci ziiren, o merren prei atʁne. » Knei dihet, sicurnese posct kena me calzue, ci bleesi cùr nuk munnet me i kercue prei Kiscvet, e prei Cuvenevet paret, ci i kaa harciue per me i blee ato tok; psè kaa blee kecc. Lessio tui mennue me vetvedi, ci kiscte muit nnocusc me i raa cunra tui i ʒʒan, ci ato tok, mos me i pass blee Kattolikt, kiscin met nnen hʁccm t' Luteraivet, ci e kiscin marr frʁtin prei atʁne arve; ai vet pergieg, ci ajò arsʁe ktu nuk eʒz; ciʁnci Luterait eʒè jan me borg me i nkʒʒʁe. Ne-mram Kattolikve ep ket ksciiλ, ci t' u marr-vesct me t' ɛot e tokvet t' nreccien, e t' goditten me ta, e t' bâin contrata t' rêa, n' forz t' ziλavet munn t' i nallin pā vesvesse ato tok.

19. Massi dùelne emernâmet u' viet 1630, sckrùene cita t' Diiscm, t' zilt tasc càa gni càa gni po i permênim. Verjuys nuk âsct m' gni mennim me Lessiun n' hak t'

nkʒʒɐemit t' frɐtvet, por n' hak t' nkʒʒɐemit t' toks, o t' cifʟekut pippat me te i kaa basck, eʒè se i ɛoti nuk j-a pagùen bleesit scka kɐ kaa harciue per me pass at tok, o cifʟek prei t' pā-Feùt, nò prei Luteranit. Ne i past blee pā hille (ciè arsɐeja e tii), s' asct me borg me i nkʒʒɐe frɐtet, ci i kaa marr, por token âsct me borg me e nkʒʒɐe: «Kattolikt, ci n' gabim, e pā hille n' ɛemer i kan nnen kɐccm Cuvenet, sctpiat, Kisct, nò tieter giâa t' ngullun ksi sojt, munnen rahat me i nall nder n' at coh, ci nuk munnen m' u ɛaptue prei ɛotve t' vet; as ne cacc jan me borg me pague giâa sen per frɐte, ci kan marr.» Arsdekinu n' Libr t' vet pvet: «A munnen Kattolikt me i blee tokt e tierve Kattolikvet, ci jan ɛaptue prei Luteraive n' luft bâam pā rugh,» e pergieg ai vet, ci munnet kio pun m' u baa: 1. n' u cailisscin t' ɛott; 2. n' u bâft raɛii Papa, e kte per me forzue i ciet per fusc emernâmet, ci dùelne n' viet 630; 3. n' kioft baa nner sɐʟe liʒun nner Kraila Kattolik, e Luterai, ci Luterait munnen me i mmait tokt e Kattolikvet, e me i sunnue si t' dôen atà vet: kto t' giʒʒa jan jasct essapit t' ksai davaa. Arsdekinu cu flet ksctù, flet per pun t' toks. Nner tierɐ arsɐe, per me temellue msimin e vet, ciet arsɐen, ci i tokon heir scium Fees Kattolik, cuur ato tok t' jeen nnen hɐccm t' Kattolikvet mâ fort, se t' Luteraivet. Por ato arsɐe, ci i ciet Arsdekinu, nuk kan cùr far temellit, e ne e paccin, e kan t' leet fort. Psè per pun t' tokvet, ci Luterait n' luft bâam pā rugh i kan ɛaptue, nuk munnet me ken, ci t' ɛott e herscm bâhen raɛii m' u scitt, e m' u blee, sicur mos me pass ken dicuur tokt e tɐnve, e prannei Kattolikt nuk munnen me i blee prei Luteraivet, ci i kan grabit pā giɐg. Emernâmet, ci dùelne n' viet 1630, flassin per rrobe e takame vec; e kio arsɐe nuk munnet m' u citt per pun t' tokvet. Ne-mram Selia Sceite giʒʒ-her i sciaan, e i biè cunra atɐne sɐʟeve, ci

Krailat Kattolik e Luterai i bâin atà nner vedi, n' hak t' giâs t' Kiscvet, e t' Cuvenevet.

20. Karlo Frano *a Breno* Frat i Sc' Francesckut n' Libr bâam per Missionaar t' Orientit pvet mâ pār: «Tokt e Kiscs, ci t' Ksctent i blein prei t' pā-Feeve, a jan me borg me i nkʒʒʁe, nò barè per pun tʁnve m' u nrecc, e m' u goditt me t' Part e Fees:» e massannei ai vet pergieg, ci jan me borg me i nkʒʒʁe: 1. psè t' Ksctent tui diit, se ato jan tokt e Kiscs, kiscin me e mmait me hille giân e hùei; 2. psè haini i pā-Feù nuk muit me i ʒan bleesit t' Ksctenit kʁccm mâ t' maʒʒ, se e pat ai vet permî giâa t' scittun; e sicurse scitsi i pā-Feù per sebet t' hainiis, e t' grabitciis nuk pat cùr far hʁccmit mî at giâa, ci me forzade e vòʒ, e e ɛaptoì, e massannei e scitti; asctù praa as bleesi duhet me ʒʒan ci nuk muit me fitue cùr far hʁccmit permî at giâa: prannei âsct me borg me e nkʒʒʁe cûi i perket; 3. psè regulʌa âsct per giʒʒ-kenn, ci gnai, ci e bleen prei hainit gni giâa sen, pā diit, se kiè e vieʒun, me scpyrt âsct me borg me e nkʒʒʁe n' at sahat, ci dell n' meidan i ɛoti taman i assai giâa. Capet massannei cunra gnatʁnve, t' ziʌt massi t' keen blee prei t' pā-Feesc nnogni sen, ci kiè e Kiscs, kuitoin, se maroin borgin e vet, n' i ʒʒrraccin n' ɛiafete, e n' gosta Priftnit e Famuʌiivet, sidomos giâja e bleeme n' kioft ken e Kiscvet tʁne. Nuk ri pā i permênn emernâmet, ci kien bâa n' viet 1630; por ʒʒot, ci ato jan bâa vec per pun t' rrobevet, ci i ɛaptoin cussart, e i scessin t' Ksctenvet t' ziʌat se dell i ɛoti me i scperblʁe nuk munnet me ken cûr far scpnesset. Ne-mram j-a ban vetvedit ket cunnersctim: ai, ci e bleen giân e Kiscs prei t' pā-Feùt, Kiscia mâ fort kaa heir prei kso s' bleemiet; e prannei bleesit jò vec nuk dò t' i tokoin cur far ɛoʌumit, por bilè, per n' kioft megiʁm, dò t' i tokoin nnegni dobii. Por ksai arsʁes i pergieg tui ʒʒan,

ci bleesi, ci t' a keet scperblʁe giân e Kiscs prei t' pā-Feùt, ket dobii kaa prei t' bleemit, ci munnet me i kercue prei Kiscet paret e veta, nò m' u nrecc m' gni far mnʁret me t' Part e Kisc: « Atà, ci e blein giân e Kiscs prei t' pā-Feeve, ci i kan ɛaptue, jan me borg gnimen me i nkʒʒʁe, psè ajò giâa âsct e hùeja, por massi t' i keet zierr paret e veta, nò massi t' jeet goditt per pun t' assai giâa me t' Part e Fees. » Por kʁ Dietari vet tui dasct me scikiue ket tieter scciʁbe, a âsct me borg bleesi me nkʒʒʁe giân, cuur i Pari i Kiscs mos t' nnighioin as me i pague scka kaa harciue per me e pass at giâa, as me raa n' uidii me te m' nnogni soi mnʁret, e tui pergieg ai vet, ci gienè âsct me borg me e nkʒʒʁe; me ket far gevapit duket, se s' âsct m' gni caide, e m' gni tereɛii, e duket sicur me hangher fialen e vet: « Por n' mos nnighioft i Pari i Kiscs me nkʒʒʁe giâa sen t' scperblʁessve (atʁne, ci i kan blee tokt prei t' pā-Feesc), nò m' u nrecc, e m' u goditt me ta m' nnegni far essapit, bleesst jan se jan me borg me i nkʒʒʁe; ciʁnci ato tok jan t' Kiscs, e bleesst t' j-a lâan baftit t' ligh, se e blèene giân e hùei; sicurse bissedùeme permî gnata, ci blein prei hainit gni sen t' vieʒun, ci dò t' j-a nkʒʒein t' ɛott eʒè psè nuk munnen me i zierr paret e veta prei hainit. »

21. Na ʒʒame, se kʁ Dietari nuk âsct m' gni caide, e tereɛii nner fial t' veta: pohin e ban jò. Nalt ai pat ʒʒan, ci bleesi i mèr paret e veta prei t' ɛott giâs: por câh posct, ai tui j-a lân t' ɛott giâs hʁccmin me i ʒan bleesit a mos me i ʒan paret, dò, ci bleesi t' j-a nkʒʒein giân t' ɛott, eʒè sè nuk i ziir paret e veta. Na ʒʒame eʒè, se kʁ vet duket sicur me hangher fialen e vet, e sicur mos me bissedue nreit. Psè kʁ massi pat ʒʒan, ci hʁccmi i toks i ri giʒʒ-her t' ɛott t' parit, e ci nuk sckoin cùr te bleesi ai hʁccm; knei miaft mir merret-vesct, ci i ɛoti taman i giâs, ci dò me marr giân e vet, nuk âsct

me borg me pague pare per at giâa, ci âsct e tia; por ci mâ fort at giâa kaa per t' a marr, pā pague, e pā ʒan asgni sen; nrɜscei me ken, i bii t' ɛott me blee giân e vet. E n' u giett cusc me ʒʒan, ci nuk âsct jascta rughet, e giɜgit me i ʒan i ɛoti bleesit nnegni sen; ciɜnci, sicurse flassin emernâmet t' viets 1630, cisctù ban vakii n' hak t' rrobevet, t' ziʎat i ɛoti nuk munnet me i marr per pā i ʒan bleesit paret, ci i kaa citt prei giepit t' vet; atii i pergiegiet n' ket mnɜr: hɜccmin permî rrobe e mer bleesi, i ziʎi massannei âsct me borg me i nkʒʒɜe t' ɛott, ci i lɜp, e i kercon me pare n' dor; por hɜccmin permî tok nuk e mer bleesi cùr, psè ai hɜccm giʒʒ-her i ri t' ɛott t' parit. Bessa hɜccmi i giâs prei t' parit ɛott nuk vè te gni tietr, pos ksctù n' urʒnoft ligia, nò n' kioft baa ksctù adet prei vuʎnesset t' nierɛvet. Bleesst hem t' rrobvet, hem t' tokvet, càa âna e ligs kciɜren, e mmahen giʒʒ gni barabar. Asgni lig nuk kaa urʒnue, ci hɜccmi nò i rrobevet, nò i toks t' ven prei t' parit ɛott, ci i urʒnon, te ai, ci t' i keet blee prei atɜne, ci i kan ɛaptue, e grabit. Por ferku, ci âsct prei bleesit t' rrobvet, e t' tokvet, vien prei vuʎnesset t' nierɛvet; psè, sicurnese folme sipri, merret me meñn, ci i ɛoti i rrobevet âsct raɛii, ci rrobet t' i keet nner duur t' veta bleesi, mâ fort, se i pā-Feù; e n' hak t' toks kio vuʎness nuk âsct prei ânes tii.

22. Praa Na me ghiass ton nuk i biim cunra aspak emernâmeve t' viets 1630, n' ʒʒaccim, ci miaft mir flassin atà, ci ʒʒon, se hɜccmi i toks i jet t' ɛott, i zili pā pague asgni sen munnet me marr giân e vet basck me giʒʒ frɜte, ci jan zierr prei assai, prei gnatii, ci e bleù me pare t' gnehuna prei ɛaptuessvet. Kte e dò essapi i lufts ci u ngreh me hille: kte e ʒʒon gnatà Dietaar, t' zilt msoin me arsɜe fort t' mir, ci cusc kaa sɛciɜbe, o vesvesse, se e bleen giân e vieʒun, nuk munnet mas-

*

sannei me i kercue prei t' ɛott paret, ci i kaa gnehun hainit: «Bleesi me hille n' bleft per vedi giâa, tui diit, o tui pass scciɜbe, nò vesvesse se âsct e vieʒun, nuk munnet prei t' ɛott me i kercue paret, ci i kaa ʒan per at giâa hainit scitsit, psè s' kaa cu capet me uʒ me i kercue: » ksctù flet Silvio n' Libr t' vet Bilè ginnen scium gnassi t' Diiscmisc, ci msoin, ci eʒè gnai, ci e bleù pā hille giân e vieʒun nò prei hainit, nò prei tieter cūi, âsct me borg me j-a nkʒʒɜe t' ɛott, e ci nuk munnet prei ktii me i kercue paret e ʒànuna: sicurse knoim n' Libr t' Sanchezit, e t' Bonacins. Mehciemet e t' Kscten-vet, ci jan mâ m' ɛaa, kan gikue, e gikoin, ci tokt e Kiscvet ɛaptue prei Luteraivet tuk t' hiccen prei duerve tɜne, ù jessin Kiscvet, ci i patne urʒnue.

23. Cuur kto ci ʒʒame nder tasc, kan forz cunra atɜne, ci blene tokt ɛaptue prei tierve pā giɜg; e kta jan me borg me i nkʒʒɜe pā muit me lɜp, e me marr asgni sen; me c' arsɜe munnen me dliir vetvehten atà tiert, t' ziλt, sicur calzon Arcipesckvi i Tivarit vet hainìsct i ɛaptùene tokt, e basctinet e Kiscvet, e t' Cuvenevet, e i ɛaptùene per sebet ci kiene ato tok affer tokve t' vetave? Si munnen kta me psctue vetvehten prei borgit, ci dihet accik, ci e kan me i nkʒʒɜe ato tok? Ligt e scecuλit nuk e zaan aspak arsɜen e gnatii, ci ʒʒot: «une càa dit, e tasc saa viet jam tui e ghɛue giân e vieʒun;» psè ajò giâa tui ken e vieʒun, e fitue me hille, saa dò mot t' sckoin, nuk munnet cùr me ken e tia, por giʒʒmon âsct e t' ɛott, Motit nner t' Diiscm u rrah davaja: per hainii a âsct per t' u marr-vesct, cuur merren rrobet e takamet, a por cuur merren tokt, e basctinet? E massi pat zaan venn fiala e gnatɜne, ci ʒʒoiscin, ci per hainii âsct per t' u marr-vesct vec, cuur merren rrobet, e takamet; e tui ken sctɜɜ nner fial me sciocci scioin mâ perte, u bâne basck m' gni fial tui ʒʒan, ci nnocusc pā

forzade, nonsè me hille, n' past marr cifʌekun e tieter cūi, kʁ vet, saa dò mot t' sckoin, nuk kiscte me muit me e bâa hʁccm per vedi, per kiscte me muit tietri, ci pā hille t' a kiscte marr at tok prei atii vet. Bilè t' Diiscmit e kanûnit t' scecuʌit voitne eʒè mâ largh e ʒʒane, ci per m' u bâa hʁccm toka, mmaston ci n' ɛaman ci ligia e kaa daa per ket pun, bleesi ne-par mos t' keet diit, se âsct ken e hùeja; e nuk desctne massannei me rrmue essapin, se scka dò t' bâin ai blees, cuur t' vin me diit, se kiè e tieter cūi. Por ligt e Kiscs, ci nuk scikioin tieter giâa, vec t' dreiten, uʒen, e scelbimin e scpirtit, hoʌime cacc bosce i hoccne, e urʒnuene, ci bleesi gnather vec e ban hʁccm per vedi gni tok, ci e bleen, cuur, nner ato viet, ci ligia i kaa daa per ket pun, mos t' keet diit as ne-par, as ne-mram, se ajò tok âsct ken e hùeja. Bessa nuk munnet m' u ʒʒan, se kio pā-die âsct m' nnogni assisc, per t' ziʌt jena tasc tui fol; psè s' âsct per t' u zân bess, ci nner saa viet atà nuk kan muit me nnie prei tiervet, ci tokt e ɛaptùeme kan ken motit t' Kiscvet, e t' Cuvenevet . . . . . .

. . . . . .

24. Atà n' u munnoiscin m' u cap barè me ket arsʁe, ci per ket pun munnen me i mmait ato tok, psè u lsciùene prei t' ɛotve, due me ʒʒan, prei Kiscve, e prei Cuveneve, e gni giâa, ci t' lsciohet, ligia j-a ban hʁccm gnatii, ci e ɛapton; ksctù atà n' hiscin me bissedue, kiscin m' u giett n' t' maʒʒ gabim. Nner giâna t' lsciùeme nuk munnen m' u gneh ato, ci i ɛoti nuk i kaa nnen hʁccm, psè s' munnet me i pass, sicur biè puna n' essaap ton; por gnehen ato, ci nnocusc prei vetvedit, e me vuʌnet i len, e i lscion, psè hʁccmin e tʁne s' e mmà per asgiâa: « Per giâa t' lsciùeme, » ʒʒot ligia, « mmahet gnajò giâa, prei t' ziʌet i ɛoti t' keet hiek dor me gnat niet, ci mos t' dôen, ci t' jeet n' kônt, o n' essaap t' gianave

t' veta, e prannei atʁ atʁ kput, e s' âsct mâ t' ɛoti i assai giâa. » Prannei nuk mmaken per giâa t' lsciueme tesciat, ci i ɛoti i barks per mos m' u mʁt n' uj i ciet n' deet, e n' i mart cusc per ciaar, ban hainii. « Gnimen tieter âsct arsʁeja i atʁne seneve, t' zilat, cuur ban fortun n' deet, citten n' ui per me e lezzue barken: kto ù jessin t' ɛotve; psè dihet accik, ci ato nuk citten n' deet me gnat menn, ci s' dò cusc me i pass, por mâ fort, ci me gi‡‡ bark t' psctoin prei resicut t' detit. Praa n' i past marr cusc per ciaar ato tescia, ci taλaɛet i kan citt n' bregh, nò e‡è n' deet n' i past giett, ban hainii: » cisctù ligia flet.

25. Ciè praa, o Biir i Dasctun, gi‡‡ scka muitme me mle‡ basck m' gni lettr, Na i mlo‡me per me i pergieg Arcipesckvit t' Tivarit permî essape, ci jan calzue ciʁsc n' fiλim t' ksai lettrs son. Kʁ gevapi ʁn munnet m' u ‡‡an, se i ghiet gevapit ‡anun prei Cuvenit t' Propagands, t' ziλin ti Neve na diftove; por jò per ket pun po t' calzoim, ci Neve n' à baa ciefi gi‡‡-ugnii. Arcipesckvi n' lettr t' vet ban me diit, ci scka nno‡ n' Tivaar, nno‡ e‡è nnèr tier scehere t' Scciʁpniis, cu scium jan t' Ksctent, ci i kan nnen hʁccm tokt e Kiscvet, nò psè i kan blee prei Turcve, nò psè vet i kan ɛaptue. Ai i mêccmi Arcipesckv sckon praa mâ tek anei; e tui pass t' ma‡‡ disciir, ci t' i diftobet nnogni rugh per me i pagiue ɛemrat, e per me i ɛghi‡ atà, ci kan raa nnèr maλkime per sebet t' atʁne tokve, ci i mmain pā giʁg; gienè prap calzon, ci âsct per t' u drasct, se bâhet ɛciurm, e gaλaat, n' j-ù vûft borgi, sicurse giʁgia kiscte me e ‡an, atʁne, ci i kan sot tokt e Kiscvet, nò me i nk‡‡ʁe ato tok, nò me i nk‡‡ʁe frʁtet, nò nnegni piess t' tokvet, o t' frʁtvet. Duhet me vûu-o-rôe e‡è, ci Tivari, e tiert scehere t' Scciʁpniis, per t' ziλt tasc jena tui fol, jan nnen hʁccm t' Turkut: prannei mâ e voghla pun, ci kiscim

me muit me drasct, me ciʎue ci me bâa vakii nnegni e perɛieme, kiscte me ken kio, ci t' delte jasct emernâmia: « sicur tokt i keni , asctù t' i mmani, » ci asgiâa nuk kiscte me viit per me i pagiue scpirtnat, e ɛemrat; n' mos t' bâte vakii nnegni sen eʒè mâ kecc cunra t' Ksctenve, e cunra Scêites Fees son. Friga, ci munnen t' Ksctent m' u marr nneper kam, e ci Feja munnet me pass ɛoʎum prei t' pā-Feesc; kiò âsct, ci Na turbuʎon, e Na travajon; e gnatie Nee na sctɤɤn, ci, pā n' u citt perpara nisciane t' rea, e mâ t' sakta per me marr-vesct, scka kiscte m' u drasct mâ fort e mâ fort n' ʒee t' Scciɤpniis, me baa ci me vûu dor ksai pun, mennoim ci s' kiscim muit me daa curgni sen permî msime, nò permî hɤccme, ci jan per t' j-ù ʒan n' hak t' ktɤne essapeve Arcipesckvit t' Tivarit Scka tasc munnena me t' diftue tɤɤ, e t' urʒnoim, ci t' a bâisc me diit eʒè Cuvenin e Propagands, âsct kio vet, ci Na, per arsɤe t' pusctets t' maʒe, ci e kena mî giʒʒ t' mira, e giʒʒ giâna t' Kiscve t' dɤrgnâs, Na jena baa cail me j-ù fall t' Ksctenve t' Scciɤpniis, ci i kan tokt e Kiscs, frɤtet, ci kan marr prei ksosc, e m' ù ʒan hɤccm me i nall ato tok, nonsè pā uʒ i kan ɛaptue, nò jan ɛaptue prei tierve pā uʒ, e me i ɛghiʒ prei maʎkimesc, ci per kso punsc i kan marr. Kso doret jena baa cail, per arsɤe, ci mos t' sosset belcim Feja e t' Ksctenvet n' Scciɤpnii, cu alaa per miscriir Tenɛot luleon, nonsè e vorfna âsct nner kam Turcvet; per arsɤe, ci mos t' Na bâin vakii me nnie, se Turcit jan ciue si bisc cunra Ipesckvive, ci i bain me ik prei Scciɤpniet, e cunra t' Ksctenve t' pā fai, ci i munnoin, e i castigoin m' giʒʒ far mnɤrsc; per arsɤe eʒè, ci Nee na gnitten, o na lêhen cacc scium t' kccia, n' prittoiscim me hîi nnermietz me i largue me gnat pusctet, ci Ɛotɤn N' a kaa ʒan « per me i goditt, e me i nrecc punt, se jò per me i ciart, e me i rrèennue.

N' kso nevoisc Papt tier nuk patne scciɞbe me punue n' mnɞr ton.

26. N' coh t' Mriis Krailizzs t' Inghilters Cardinaλit Polo i kiè vûu n' ciaf barra me paitue at ʒee me Kiscen e Roms; e Papa Giulio i Treti n' lettr, ci i cioi me nân dit t' Marzit 1554, i ʒà iɞen m' u marr-vesct, e m' u goditt, per pun t' frɞtvet, e per pun t' rrobevet, me atà, ci e patne ɞaptue pā giɞg giân e Kiscs, e ci t' iscin nkʒʒɞe prei Fejes son. E psè per me crɞe at pun beldà u mùer-vesct, se atii Cardinaλit i kiene ʒan hɞccmet teper pak, Papa Giulio i Treti, me gni tieter lettr sckrue me 28 dit n' Ciersciuur 1554, i ʒà tan hɞccmet m' u nrecc, m' u goditt, giʒʒsesi me raa n' uidii me c' dò far gìndsc t' assai Regnii, ci i patne ɞaptue si rrobet, asctù tokt e Kiscvet, per t' zilt Krailizza vet t' iscte lutt, e me i ʒan iɞen atɞne me i mmait pā vesvesse t' mcatit, e me i baa hɞccm per vetvedi. E ai Cardinaaλ, «ci mâ mos t' iscin neɞ, e perɞie gindt per kso punsc, prei s' luttunasc t' Mʒaivet kiè scterngue m' emen, e m' pusctet t' Paps me i vûu mhɞr lettrs, e me calzue, ci atà, ci i patne sckell ato tok, e ɞaptue ato rrobe, iscin giʒʒ t' ɞghiʒun, e ci gni her e per giʒʒmon t' kiscin nnei pā scciɞbe, ci Kiscia cùr s' kiscte per t' i tracue.» Ksctù sckrùen Spondani, e ktii i percrahen Sanderi, e Davanzati: t' ziλt giʒʒ eʒè e levdoin at Cardinaaλ, ci me scium menn, e me t' maʒe urtii gni pun cacc t' vsctiir diiti me marue pā i lân marre cunn Kiscs.

27. Schmalzgrueber n' Libr t' vet hiin me tereɞit punen e gni Krailit, i zili tui ken Luterâa, scnrit prei Ɛotit vien n' Fee Kattolik: e pvet, c' rugh dò t' marrin kɞ n' hak t' giânavet t' Kiscs, ci i kaa nnen hɞccm n' virtɞt, e n' forz t' sɞλevet t' Vestfalies, ci Kiscia nuk i kaa n' hatter? Ai gevapin e kput cisctù: «Âsct me borg nò me i nkʒʒɞe, nò me i baa rigiaa Scêitit At Pap, ci me i ʒan

iɕen me i mmait. » Ai biè scemʎtɤren e Volfangut. Vilhelmit Duks t' Neoburgut, e t' Birit tii, e ɻɻot, ci permî gnata, ci vin n' Fee Scêite « kaa ɕaacon me ken cacc e miscriirscme Selia Apostolik (Scêiti At Pap), ci, por t' jeet gni arsɤe e mir, ep atɤne iɕen me i mmait tokt e Kiscs.

28. Ne-mram Clementi Papa i Gnimɻetti me ɻet dit t' moit Novembrit 1712 i sckroi gni lettr Augustit Krailit t' Polonies per me e zee, ci t' kiscte ciaʎtiss me sciummue Feen Kattolik nner ɤlcie t' veta t' Sassonies, e i foli n' ket mnɤr: « Maɻnia jote bessen e kee prei Nesc, e » kercunn vesvesse mos t' keesc, ci as prei tejet, as prei » Krailave Kattolik, ci mas tejet kan me hɤpp n' taft, » as prei tieter cūi, ci t' keet per t' arɻ n' Scêiten Fee » ton. Na s' ciohena me i lɤp, e me i kercuc ato tescia, » e tok, ci heret kan ken t' Kiscvet t' Sassonies; bilè per » me i rahatue ɕemrat e atɤne, ci i kan ato tescia, e » ato tok, n' arɻscin n' Fee Kattolik, sot e per giɻɻmon » kena per t' j-ù fall t' giɻɻa sicur i kan; e kto pun » kena per t' i liɻ n' mnɤr, ci as Papt, ci kan me ken » mas dekes son, nuk kan per t' i ciart. » Ket premtim, ci bâni ai Pap, e mmaiti Clementi Papa i Dɤmɻetti n' Ferman t' vet, ci fiʎon *Selia Apostolik;* psè atɤne nierɤve t' Sassonies, ci t' Kiscin arɻ, nò ci kiscin per t' arɻ n' Fee Scêite, ù ɻà iɕen, ci t' kiscin muit me i mmait ato sene, e tok t' Kiscvet, ci iscin nnen hɤccm tɤne, e ci t' kiscin muit me cief t' vet me i urɻnue, e me i sunnue, sicur t' iscin taman t' ɕot e atɤne tokvet; j-ù falli eɻè giɻɻ frɤtet, ci i patne marr nderi m' at dit.

29. Na scioffim vet, ci kto scemʎtɤr, ci i prùeme, gnimen giɻɻ-cunn per fiie, e per pêe nuk i pergiegin essapit ton; psè cu folme per Inglis, e per nierɕ t' Sassonies, kercohei mnɤra me i sbut atà gind, ci discroiscin me arɻ n' Fee ton; e scka i nalte? i nalt mos me arɻ n' Fee Scêite giâja e Kiscvet, ci e patne ɕaptue: por

ktù jena tui fol mî nierɛ, ci jan prei anes son, e cı mmahen me hen t' Kscten Kattolik. T' jeet si t' jeet: Neve na duket, se giʒʒ gni âsct temelli i arsʊes hem n' ato scemʌtʊr, ci i prùeme, hem n' ket essapin ton; due me ʒʒan, ci n' pun fort t' mʒaja t' gni vilajetit, e fort t' nevoiscme, t' ziʌavet miaſt nuk i bihet mrapa me pusctet, ci âsct baa adet, dò t' dallin n' meidan puscteteia e maʒnùescmia Apostolik, ci Criscti j-a kaa psctett Vicarit t' vet Paps t' Roms. Me i nall, per saa t' munnena, ci mos t' rrzohen, e mos t' bin n' scpeʌ t' pā funn, atà, ci kiscin me muit m' u sctʊʊ prei tunnimit me dall jascta Fejet, n' mos kioft giʒʒ gni, sicur me j-a-ù sctrue rughen atʊne, ci discroin me arʒ n' Fee Scêite, Nee na bâhet, se kto dʊʊ pun s' kan gnimen nnermiet scium ferk. Kto pàtme per t' i calzue tʊʊ, e tʊʊ, o Biir, i Dasctun, po t' a appim Bèekimin ton Apostolik.

Sckrue n' Rom me 19 dit t' Marzit 1752, t' dʊmʒetten viet t' PapʌekuT ton.

BKSH

IPESCKVIVE T' SCCIϑPNIIS

DIFTOHET MNϑRA, ME T' ZILEN, PER SAA T' MUNNEN, T' BAAIN, CI T' KSCTENT E ATII ʒÈUT TOKT E VETA T' I NKʒʒEIN KISCVE, NO BARÈ M' NNEGN MNϑR PER PUN T' ATϑNE TOKVET T' GODITTEN ME KISC; E N' MOS MUISCIN ME MARUE AS GNENIN AS TIETRIN ESSAAP, Ù EPPET HϑCCMI PREI SCÊITIT AT PAP ME I LSCIUE TOKT, E FRϑTET ATϑNVE, CI I KAN, E ME I ϵGHIʒ PREI MAλKIMESC.

T' Nnèerscmit Vλàut Col Lercarit Arcipesckvit t' Rodit, Mhϑrdarit t' Cuvenit t' Propagands.

BENEDETTI PAPA XIV

VLLAA I NNÈERSCM, SCNET KEE PREI NESC, E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

1. Ti, sicur Na t' urʒnùeme, e sicur kiè mennia e Cuvenit t' Propagands, sckrue ù kee Ipesckvive t' Scciϑpniis, ci jan Arcipesckvi i Tivarit, Ipesckvi i Sckodrs, i ϵadrims, i Lescs, e i Pultit, aboλà t' dihet prei tϑne, ci me hîi Kisct me i lϑp, e me i kerkue tokt e veta, e frϑtet, ci jan marr nderi sot, prei t' Ksctenvet, ci, massi kiene ϵaptue prei Turcvet, i blene prei ktϑne, nò atϑne ù kan met prei Blessvet per miraaϵ, o per c' dò arsϑe tieter; me hîi me i kerkue ato tok prei t' Ksctenvet, ci psè metne si sckret i ϵaptuene, e i bâne per vedi; t' dihet prei atϑne Ipesckvive, a âsct per t' u drasct, ci me voit Turcve n' vesc kio pun, se neϵen fialt, e bâhet gaλaat; se ù cillet ruga Turcve m' u ciue pèesc cunra o Fejet, nò me i munnue t' Ksctent me nnogni haracc, o pagh fort t' rânn; nò se nnocusc ciorrue prei lakmimit t' giâs,

m' inaat t' Kiscs per mos me i lsciue ato tok, e ato frøte, ci i kaa marr, dell Fejet, e bahet Turk.

2. E atà Ipesckvi, massi i scikiùene nevoit e Diocc-sevet, giʒʒ m' gni fial u gietne tui calzue, ci âsct per t' u drasct, uh eʒè teper fort! ci nò Turcit ciohen n' kam cunra Fejet, e i travajoin t' Ksctent, nò ci nnocusc ʒa-nun me misc, e me scpyrt mas giâjet t' ksai jet, per mos m' e bierr, nrron mâ par Feen, e ci nnegn her munnen m' u drasct døø t' eesat basck: prannei na ksciλùene, ci t' j-a giêim nnogni derman ktøne haλeve, tui pass diit atà mir, se saa her ci t' iscte duk kio nevoj, jena ken gadi me j-a giet illacin me t' scpeit. Na tui pelciøe, scka iscte pelciøe eʒè prei Cuvenit t' Propagands, t' iscin ken arsøet e foorta, e tui pelciøe scka na ksciλùene Ipesckvit e Scciøpniis, gikoim, se permî tiere kio mnør âsct per t' u mmait per me i raa mrapa nevoivet.

3. I duhet praa giʒʒ-t-ziλit Ipesckv, nò prei vetvedit, nò m' crah t' Rføessvet, e t' Mesctarvet t' urt, e t' rrahun, m' u munnue n' Dioces t' vet me fial t' amla e t' buta, e me msime, ci t' Ksctent, ci kan tokt e Kiscvet, t' a gnoffin borgin, ci ù ri me i nkʒʒøe ato tok, e frøtet, ci i kan marr; ci t' a gnoffin vetvehten, se n' c' t' eii haλ ginnen me scpyrt, tui ken liʒ prei maλkimesc, ci Kiscia ù Iscion atøne, ci i eaptoin, e i mmain t' mirat e ssai. E ksctù n' u giett cusc scnritun prei rreeiet t' Scpirtit Scêit m' u pèennue per scka kaa baa, Ipesckvi, nò ai, ci t' jeet sce-gnue prei ksi, nuk dò t' prittoin me j-a musc mennen; ci t' nkʒʒein, n' mos giʒʒ giân e Kiscs, barè gni hisse asso giâjet; nò eʒè, ci n' e nalt tann giân, t' j-a vêen scpirtit vet barren me i pague Kiscs per viet càa gni sen; por n' mos nnighioft as me j-a nkʒʒøe token Kiscs, as me i pague per viet càa gni sen, ather t' munnohet, ci barè t' i nkʒʒein giʒʒ frøtet, ci kaa marr, o si dò kecc gni piess t' atøne frøtvet. Por saa her ci t' ciλoin nnocusc, ci mos

t' nnighioin mè baa as gni ksosc, a psè nuk i muscet mennia, a psè nuk âsct passanik, a psè âsct i kecc n' ɛemer, e nuk kaa gaile per scpyrt, e tieter s' di me ʒʒan vec: « sicur nderi sot giân e kam pass, asctù eʒè mas sotit due me e pass, asctù eʒè giʒʒ massulin due me e nall per vedi, sicur perparannei; » Na me ket letter ton giʒʒ-t-ziλit Ipesck per Dioces t' vet i appim isen, e hʁccm (ci munnet giʒʒ-i-ziλi ket hʁccm me j-a ʒan eʒè tierve, sicurse ʒʒame par), me i lyrue atà, ci kan giân e Kiscs, prei borgit me j-a nkʒʒʁe tokt, e massulin, e atà vet me i ɛghiʒ prei maλkimesc, prei t' ziλasc jan liʒ. Ksctù t' punoin hem me gnata, ci cailissen me nkʒʒʁe nnegni hisse t' assai giâa, nò m' u goditt me Kisc, ci me i pague per viet càa gni sen; hem me gnata tier, ci cailissen me i ʒan Kiscs, o tann massulin, o barè gni hisse; hem nemram me gnata tier, ci nuk kan mennen me i nkʒʒʁe as gni sen, as tokt, as massulin. Kuitoim, se nuk ban idiɛaja me porossit, ci mos t' happet nneper ʒee haberi i ktii lyrimit, ci e ʒame; psè bessa nuk âsct fsctiir m' u marr vesct, ci tuk t' nnihet nneper haλk kio pun, beldà jò giʒʒ, por e sciumma nuk bâin niet aspak me nkʒʒʁe as gni sen, tui diit mirfiλit, se kan per t' u ɛghiʒ si prei borgit, ci kan me nkʒʒʁe, asctù prei maλkimesc.

4. Kʁ soi testirit, ci ʒame me i lyrue prei borgit me nkʒʒʁe giân e Kiscs, rieʒ prei pusctets son; psè Papa i Roms, sicur i Pari i giʒʒ Kiscvet t' dʁrgnâs, âsct, n' mos i ɛoti i t' miravet t' Kiscs, i pari vecil i tʁne pò se pò: « Giâja e Kiscs âsct e Paps, sicur i pari vecil, e jò sicur i ɛoti e urʒnuesi i ssai: » ʒʒot Scêiti Sc' Tom. Knei dihet, ci Na gnimen nuk munnena me scpyrt me i sdesc Kisct per c' dò arsʁe, o per me i baa passanik illacât ton me giâa t' Kiscvet; por saa her ci t' jeet gni arsʁe fort e maʒe, sicurse pā scciʁbe âsct me baa, ci Turcit mos t' egherzohen cunra Fejet, e cunra Ksctenimit, me baa, per

saa t' munnena, ci t' Ksctent t' mmahen n' Fee t' Crisctit, e ci nner ta mos t' ginnen assisc me j-a vùu kamen; e me baa, ci t' pagiohen cemrat, ci s' kan puscim, dihet eʒè, ci Na munena me scpyrt me urʒnue, sicurse tasc po urʒnoim, ci per scnet, e rahatii t' ʒeut, per t' mir, e dobii t' Fees t' barin Kisct m' u sdesc prei t' mirave t' veta, ci nuk i kan per hɤccm, e ci ù kiene grabit ciɤsc m' dit, ci e miera Scciɤpnii vuni futen n' crɤe. N' ket mnɤr flet Cardinaaλ Cajetani, e saa, e saa tier. Kte eʒè e diim fort mir, ci scium t' Diiscm ʒʒon, ci Papa s' âsct vec vecil, por eʒè cot' i giʒʒ t' mirave t' Kiscs. Por à âsct ksctù, a s' âsct, ket davaa po e laam n' kam si âsct; psè per tasc, scka na duhet me diit, mmaston kio vec, ci Papa âsct i pari vecil' i giâs Kiscs.

5. Ajo mnɤr ʒanun prei Nesc, ci gni her mâ par Ipesckvit, e Priftnit scegnuem prei tɤne, t' munnohen me fial t' mira me baa, ci t' Ksctent, ci i kan tokt e Kiscvet, t' nkʒʒein nnegn hisse asso toksc, nò barè nnegni hisse assi massulit, ci e ziirin prei tokve t' Kiscvet, para se t' j-ù fallin, e t' i cghiʒin prei maλkimesc, ajo mnɤr forzohet jò vec me arsɤe, por eʒè me scemλtɤr, ci na kan lân Papt. N' Arkivii t' Vaticanit hasme m' gni letter, ci Kraili Karoli i Pêsti i pat sckrue Paalit Paps t' Tretit, n' t' zilen ai i pat baa rigiaa, ci t' kiscte paa me uʒ me i ciue n' Germanie Elciit e vet, ktɤne t' ù kiscte ʒan huccmin m' u vennue me atà, ci e patne captue giân e Kiscvet; ciɤnci puna e t' kʒʒɤemit t' assai giâa fort i nalte per m' u nkʒʒɤe n' Fee t' Crisctit, e per m' u paitue me Kisc t' Roms. Na knoim nner lettra, ci sebetet e atii ksciλit kiene baa Cardinait Elciit e Paps, ci u mloʒne n' Conciiλ Tridentin, n' at vakt, ci Ipesckvit ginnescin mleʒun n' sceher t' Bologns nner ɤlce t' Paps, cu atà Cardinai doiscin me ʒan hɤccmin m' u l'yrue atà nierɛ, ci n' Germanie i patne captue t' mirat e Kiscvet, prei borgit

ci me i nkʒʒʁe ; por me at scpness, ci Ipesckvit, e Priftnit vecilat e tʁne, t' kiscin diit m' u prûu mî ket pun me menn, e me urtii. Na ne-mram e diim eʒè at Ferman, ci pat baa Paali Papa i Treti, n' t' zilin kʁ Pap tui ciue n' Germanie Elciit e vet, ci kiene Ipesckvi i Fanit, i Verons, e i Ferentinit, ù ʒà puscteen, por jò fort t' lyrùescme, m' u goditt me Luterai n' hak t' frʁtvet vec, se jò n' hak t' tokvet, ci perpara ù iscte dasct me i nkʒʒʁe. Me coh mrapa m' u mùer vesct mir, ci jò tui scterngue, por tui lyrue nnogn sen mâ teper , i tokote Fees heir scium, psè n' Germanie viscin per dit t' u sctue atà, ci s' nnighioscin m' u nkʒʒʁe n' Fee ton, saa her ci t' iscin scterngue me hiek dor prei tokvet, ci i sunnoiscin: Papt nuk nghiatne me i baa me diit, ci por t' kiscin arʒ n' Fee Scêite, se coλai ù kiscin fall ato tok. Jò nrʁscei u baa puna n' Inghilterr , cuur Cardinaaλ Polo n' coh t' Mriis Krailizzs iscte tui ciaλtiss me vûu perserii n' kam n' at ʒee Feen Cattolik. Giulio Papa i Treti gnimen ne par atii Cardinaλit i ʒà hʁccmin m' u goditt me atà Protestai, ci i patne captue t' mirat e Kiscvet, vec per pun t' frʁtvet, ci hainìsct i patne marr prei sosc ; por massannei me t' scpeit i ʒà hʁccmin eʒè m' u goditt per pun t' bascti-nevet, atʁne eʒè ugnii me j-ù lsciue ato tok, vec t' iscin nkʒʒʁe n' Fee Kattolik. Kte eʒè scioffim me uʒ me calzue, ci Neve na raa me lezue gni letter sckrue prei Pieter Alagonet Gesuit, ci kiè Rfʁess n' Kisc t' Vaticanit n' Rom. Kʁ ban ispaat, ci n' coh t' Clementit Paps t' Tetit u ngreh davaja, « a kan icen t' Ksctent Kattolik me blee prei Luteraisc, e Protestaisc tokt, e t' mirat, ci kien t' Cuvenevet; » e ci Cuveni Scêit i « Penitenzieriis » pergiegi me letter, ci n' kioft gni arsʁe e dreit, Papa munnet me e ʒan ket icen. Se praa Papa, tui ken gni arsʁe e dreit, munnet me i ʒan icen t' Ksctenit me i blee prei Luteranit tokt e Kiscs, gnasctù giʒʒ gni munnet eʒè, por t'

jeet gni arsʁe e dreit, me i ʒan iɛen t' Ksctenit me i nall per vedi tokt e Kiscs, ci i kaa blee prei t' pā-Feùt.

6. Na scioffim vet, ci ato scemʎtʁr, ci na i kan lân Papt, perkassin gnata, ci, massi duelne prei Fejes son, kercoiscin mnʁren me arʒ prap n' Fee Scêite, ci e patne braktiss, e tieter giâa nuk i pritte m' u paitue me Kisc t' Roms, vec puna e t' nkʒʒʁemit t' miravet t' Kiscvet, ci càaditt i patne marr per vedi. Na diim eʒè, se jena tasc tui fol permî gnata, t' ziʎt nonsè càa Feja mmahen prei nesc, gienè âsct per t' u drasct, ci mos t' dallin Fejet, n' u scterngoiscin me i nkʒʒʁe basctinet e frʁtet, ci i kan nnen kʁccm, nò psè i kan blee prei Turcvet, nò psè vet i kan ɛaptue n' vakt, ci u psctieʎùene punt, e u perɛiine nierɛt prei luftvet. Munnet nnocusc, ci dò me tierr hoʎ me ʒʒan, ci basckà âsct me fol per Luterai, ci i kan ɛaptue tokt e Kiscs, e basckà me fol per Kattolik; psè atà kan dall prei Fejes son, e kta mmahen me nee. Gienè Na tui i pass pesciue mir giʒʒ punt si jan, gikùeme, e gikoim, se fort âsct per t' u scikiue friga, ci mos t' j-a vêen kamen Crʁgit, sicurse scium kiscin me j-a vûu, cuur t' scterngohen me t' kecc, e me t' egher me i nkʒʒʁe tokt, e frʁtet. Per dit vêem-o-rôe, ci ligt bâamun prei Kiscet nuk scterngoin acc fort, e nuk tiiren acc hoʎ n' dò pun, e sidomos n' essape t' Martessvet, saa her ci nnocusc kercon nnegni iɛen, e ai ri n' ʒee scefitaar me ʒee t' Schievet, o t' Luteraivet, nò ri n' miedis tʁne, per frigh, ci ai, marrun-mecc mas nnegni vaiɛet, mos t' dallin prei Fejes son, e gnat Martese, ci n' ʒee t' Kattolikvet nuk munnet me e bâa pā iɛen, mos t' a crʁein gneti tui ik nner Sckiee, o nner Luterai, cu, pā scikiue punen e iɛnes, munn t' a bâin ciefin e vet. N' ket masʎahatin ton âsct per t' u vûu-o-rôe eʒè gni tieter sen. Gnimen friga, ci t' Ksctent mos t' bâhen Turc, na munnon ɛemren ton; por na ʒʒeer ɛemren eʒè cuidessi, ci Turcit

me diit, se lʁpen, e kercohen giânat e Kiscvet, t' ziλat s' lʁpen asctù fort coλai pā u baa gaλaat, knei atà mos t' marrin sebet m' u terbue cunra Ksctenimit, e me i castigue saa e saa t' Kscten t' vorfn t' pā fai: e nder cu t' pā-Feet sctʁhen m' inaat t' Fees, nuk munnet cusc fort coλai me e blee me menn.

7. Por massi erʒme nder ktu, na bâhet, se t' ziλitdò i perket coλai me marr vesct, se scka jena tui punue, punohet me rugh, e me giʁg, eʒè se tasc nuk kena masλahat me t' perjasctunit, ci t' mennohen me arʒ perserii n' Fee ton, por me assisc, t' ziλt nonsè mmahen prei nesc, gienè jò pak scegne diftoin, se na psctoin doret tu' u bâamun Turc, n' hiscim me i nghâa n' hak t' nkʒʒʁemit t' giâs, ci kena puscteen me j-a-u, lsciue. Bukur mir i ghiet puns son iɛna ʒanun prei Mertinit Paps t' Pêstit ʒeut t' Germanies n' ConciiΛ t' Costanzs. Calzon Karduini, ci smunna e murtaissun e *Simoniis* ɻ t ken happ, e sctrii n' catter ânt e Germanies; ciʁnci fort scium Kisctaar iscin, ci me rusciate, e me pare i patne marr urʒnat e Priftniis, e me rusciate e me pare patne hii nner Famuλii, e i patne blee rrobet e Mesctariis; prei ksi lnghimit t' nʁʁt iscin gadi giʒʒ perlʁe; scpirtnat ginnescin nkatrruem nner mcate, e maλkime; por me pass bâa, ci cusc i pat marr t' mirat e Kiscs n' at mnʁr, ai t' kiscte hiek dor prei atʁne, e ci mâ mas t' kiscte muit me i pass, e ci eʒè t' i kiscte nkʒʒʁe frʁtet giʒʒ marrun nderi m' gnat dit, mrapa cùr giâa tieter s' iscte fitue, pos me j-a pass ʒan ɛiarmin mâ fort ʒeut t' Germanies. Kisctù praa punt iscin psctieλue eʒè mâ ɛii, e iscte nkatrrue lâsci eʒè mâ fort. Prannei ai Pap, Ɛotnii taman, tui mennue mir me menn t' vet; se kiscin arʒ vaktet, ci me citt per fusc puscteen e vet per t' mir t' saa scpirtnavet, ʒà hʁccm plot Rfʁessve me i ɛghiʒ faitort prei maλkimesc tui i bâam t' ɛott, ci me muit

hem me i ghɛue ato t' mira t' Kiscvet, ci i patne zierr pā rugh, hem me gɛue mrapa eʒè tiera, e tui i lyrue eʒè prei borgit me i nkʒʒɤe frɤtet marrun nder ather pā giɤg, cuur t' nkʒʒɤemit t' iscte baa sebet per ta me raa n' skam, me bierr erɛin n' facie t' scecuλit, e me i ʒan cūi sckannuλ. Por ket niess ai e falli per scka u baa perparannei per me i nall t' kcciat, ci iscin per t' arʒ.

8. Kiene ato ɛamane teper t' mira, o Vλaa i Nnèerscm, ci psè dò t' merrescin-vesct me Kraila t' Kscten, e me ràje, ci e nnèeroscin Kiscen me ɛemer, eʒè e droiscin, Papt e Roms sctɤɤ prei uɛdajet me i crɤe punt mmar, muiscin me ciue nalt ɛaan, e me urʒnue, ci t' iscin mmait taman ligt e Kiscs. Ksctù bâni vakii n' coh t' Paps Scêitit Scen Coλ, n' t' ziλen, psè n' Franz, e n' Germanie tokt kiene marr Kiscve, e dò assosc kiene daa Secuλarvet prei Krailavet, e prei Dukvet, e dò Secuλār vet i patne ɛaptue, ai Pap sckroi gni letter kso doret, sicur calzon Karduini: «Permî ato giâa, ci gni » her kien fall, e cusctue Tenɛot, e ci massannei ɛapto- » hen prei dissavet nnen sckaik, ci Dukt ù appin isen, » urʒnoim ci per me nall gni pun cacc t' kecce, ci mâ » mos t' bâhet, t' gniffet perpara, e t' dihet, a u ʒane » tokt e Kiscvet, psè u ʒà isna prei Krailit, a por psè kiè » merâmi, e mennia, ci ato tokt t' ɛaptohen gnimen? » N' i past fall Kraili ato tok; sicurse ajò e fallun kiè » pā giɤg, Kraili vet âsct per t' u ciortue, ci t' pèenn » ohet; por n' u marrt-vesct, se kiè merâmi, e mennia » me i ɛaptue, âsct per t' u castigue me maλkim, nder, » ci t' pèennohet. »

9. Prap t' barʒa kiene ato vakte, ci Krailat tui discrue me i raa mrapa nevoive t' scpirtit n' hak t' giâs t' Kiscs ɛaptùeme prei tɤne beldà eʒè n' gabim, s' mmastoi ɛemres tɤne mos me nall asgni sen asso giâjet e

gi‡‡ me e daa nner vepra t' miscrierscme por u sùeλne prei Papve t' Roms t' ziλvet âsct lân n' bess vecilλeku permî gi‡‡ t' mira t' Kiscvet t' dɜrgnâs, ci kta t' ù kiscin calzue, se per c' soi vepret miscrierscme t' kiscin muit me e daa at giâa. Nuk doiscin me bâa giâa n' crɜe t' vet; psè fort mir diiscin, ci nonsè, scka i patne marr Kiscve, t' a kiscin daa mir e ksctenisct, jò per ket pun i kiscin raa mrapa scpirtit, si duhet, mos t' a kiscin forzue t' bâamen me pusctet, e me bèekim t' Papvet; sicurse e ban ispaat ajò letter, ci λesci Papa i Treti j-a sckroi Enrikut Regit t' Inghilterrs, e ginnet n' Libr t' CardinaaλBaronit: «Por gi‡‡ ato t' mira, ci jan nk‡‡ɜe per essaap tan prei kso paghsc permî t' mira t' Kiscs, me i harciue tine per fukaraa, nò per tiera vepra t' miscrierscme, kisce me baa gni pun ci e pelcien Ɛotɜn gi‡‡ gni, sicur, c' dò Lteer tui met sbluem t' mloisce gni tieter, nò t' crugɛoisce Pietrin per me psctue Paalin prei resikut t' deks.» Nuk jan fort t' moccme nassihatet, ci na lâne Dukt e Neoburgut n' Germanie, ci kiene Vultfangu e Filippi i Villelmit: kta dɜ nuk desctne giâjes Kiscs t' ɛaptueme me nall cùr gni sen, por massi u muerne-vesct me Papt e Roms, e me isen tɜne, tokt, e frɜtet i scegnuene per *hastahane,* per sckoλ, per bija t' vorfna, e per kso tiera vepra t' miscrierscme, sicurse perpara patne baa fialt basck me Papt.

10. Sot punt jan nrɜscei, e nevoja e ɛeɛ na ban me i scikiue per gnimen ɛoλumet e travait, ci munnen t' Ksctent me i pass prei Turcvet; ci e kan nnen hɜccm Scciɜpniin, na ban me vûu-o-rôe e‡è, ci na duhet me pass pun me nierɛ t' eger, e fort t' mier: knei vien, ci Na jena scterngue me bâa, e me begheniss scka tasc po e bâim, aboλà punt mos t' ciarten mâ kecc. Ti n' cacc me at ɛeeλ, ci kee gi‡‡her me marue borgin tan, mos ri pā i diftue ktò t' gi‡‡a Cardinaive t' Cuvenit, e me rasiiλek

*

tøne kee me i sckrue perserii Ipesckvive t' Scciøpniis, t' ziλve sicur ù kee ciue gni copie t' Lettrs pār, ci tøø t' a sckrueme me nânmʒett dit n' Marz 1752, ksctù kee me j-a-ù ciue copien e ksai, ci po e maroim, tui e ʒan tøø Bèekimin Apostolik.

Sckrue n' Rom me 24 dit n' Mâj 1754 n' cattermʒetten viet t' Papλekut ton.

BKSH

T' KSCTENT

CI RIIN NNEN HϑCCM T' PAA–FEEVET,
PER MOS M' U GNOFT SE JAN T' KSCTEN, MOS T' I GNESSIN EMNAT
E TURCVET, E MOS T' BARIN M' U ʒʒIRR
ME ASSI EMNASC.

T' Nnèerscmve Vλaɛve Arcipesckvive, e Ipesckvive, asctù t' Dasctunve Bive Priftneve, ci kan Famuλii, e Missionarve t' ʒeut t' Scciϑpniis.

BENEDETTI PAPA XIV

VLLAƐEN T' NNÈERSCM, BIT E DASCTUN SCNET KENI PREI NESC,
E BÈEKIMIN APOSTOLIK.

Gnat urʒnim, ci Conciλi i Arbniis ʒeut tuj mleʒun n' viet 1703 n' coh t' Clementit Paps t' Gnimʒettit, e pat bâamun sceitnisct n' crϑe t' tret, ci n' Paghɛim emnat e Turcvet mos t' i gnitten cūi, as fmiive, as t' mʒaive, e ci t' Ksctent mos t' barin m' u ʒʒirr me emna Turcisc, ci atϑne nuk ù kiene vùu cùr, as ci t' librohen prei paghsc, e prei haraccesc, as ci munn t' a bâin rescperiin pā frigh, as ci t' psctoin prei munnimesc, e prei travaisc: gnat urʒnim, nner saa tiera sene, Na eʒè tui e levdue, e temellùeme, e urʒnùeme m' u mmait, sicur ispaat e ban Lettra jon, ci fiλon me kto fial. « Nner t' ɛeɛa giʒʒ far sojesc, » e kie sckrue t' dϑten dit t' Frorit 1744 n' catterten viet t' Papλekut ton per Serbii, e per ʒena scefitaar. Kϑ urʒnim praa cacc i mir, e cacc i scnetcm bâamun prei t' Parve tuj me caa die, e âsct porsi gni scemλtϑr e scnritcme e Fees Kattolik, e e diovozio-

nit tuj, ci nuk kaa hille; urꝛnim, ci Na kena urꝛnue tiervet me e mmait ugnii: kʁ urꝛnim i Parvet tuj n' u mmait prei jusc si duhet, sicur mâ fort e sbarꝛ Scciʁpniin tuei, e cill rughen scpirtnave me fitue mâ coλai jeten e pa-sosme; ksctù n' bâft vakii per taksiraat, ci m' u harrue, e m' u citt, posct, duket se hem mâ scium ꝛûun i tokon Scciʁpniis suei, se hem ruga mâ coλai i cillet scpirtnavet m' u bierr.

1. Por Na, ci n' at Lettr ton ꝛꝛame, ci ai adet' i mrapsct m' u ꝛꝛirr me emna Turcisc vien sicur me msceh Feen e Crisctit, e sicur me e muhue: me t' maꝛꝛ iꝛnim t' ɛemres son muerme-vesct, ci fort scium t' Kscten t' assai Scciʁpnii, tui e citt mas scpinet essapin e scpirtit, alaa jan tui marr atâ emna Turcisc, jò vec ci t' psctoin prei haraccesc, e prei atʁne paghve, ci jan vûu t' Kscteɴve me i pague, nò ci scpesc ban vakii, ci atʁne ù vêhen ma i pague, psè jan t' Kscten: por eꝛè ci mos t' kuitohet cusc, se atà vet, e cuscrit e tʁnve j-a kan vûu kamen Turcnimit, e ci per ket pun Turcit mos t' ù vin hakut tu' i munnue. Bessa ai, ci i ban kto, nonsè Feen e Crisctit t' a mmain n' ɛemer, duket n' sʁʁ t' haλkut sicur me ken bestari i Muhametit, e sicur me i pass maghbuλ rrênat e tia, e nuk daan dogri, se âsct i Kscten: e psè ai ksctù tu' u sctii Turk rrêen n' pun t' maꝛe fort, e vien sicur me i raa mohit Fees t' Crisctit; prannei ban gni mcat t' maꝛꝛ, psè fort asctù i fʁen Tenɛot, e scioccit me sckannuλ, ci i ep. N' ket mnʁr Turcve eꝛè ù eppet sebeti accik me i mmait t' Ksctent, si niers t' sctiim e dʁ faciesc, e renzak, e prannei me i munnue me hak, e me giʁg.

2. Nee ɛemra na mùer iꝛnim eꝛè mâ t' foort, cuur nnìime, se dissaa jusc vet, o Vλaɛen t' Nnèeruescm, e dissaa jusc vet eꝛè, o Bit e Dasctun Priften, e Missionaar, nuk i ciortoin, e nuk i castigoin atâ, ci ꝛꝛirren

me emna Turcisc, bilè i lâan vet m' u ʒʒirr me asso emnasc, e sctɜɜ prei dò arsɜesc, ci s' kan temel aspak, munnohen me ù dall-ɛot mcatnorve n' mcate tɜne, e ksctù dissaa jusc pā drasct, se i vêen barr t' rânn scpirtit, e se i appin sckannuʎ t' Ksctenve t' mir, atɜne *laramanave* ù appin Sacramenet, barabar sicur t' Ksctenve tier.

3. Prannei, Na, ci na duhet me pass cuidessin e giʒʒ Kiscvet t' dɜrgnâs, jena me borg me i sctii tann t' Ksctent n' drom t' Parriɛit, e me i citt perpara Tenɛot t' dliir, t' paster, e pā cùr far t' perlɜemit; massi u ksciʎùeme mî ket pun me t' Nnèerscmit VʎaɛnitTon Cardinait e ksai Scêites Kiscs t' Roms, ci jan vûu me i kciɜr essapet e Fees cunra anmiccve ton, me ksciiʎ t' ktɜne, mâ par dona, ci ai Urʒnim hâamun prei ConciʎitTuj t' keet forz n' Scciɜpnii tuj, e me pusctet ton Apostolik me ket Lettr at Urʒnim Scêit po e forzoim, e po urʒnoim, ci t' mmahet taman; asctù dona, ci Urʒnimet, ci mmahen n' Lettr ton sckrue 2 dit n' Fruur 1744, t' keen forz eʒè n' Scciɜpnii tuj, e po urʒnoim me pusctet ton Apostolik, ci t' ruhen giʒʒ-ugnii: Ne-mram po bâim jassak; ci asgni nner t' Ksctent per cùr far arsɜjet, per cur far essapit mos t' guzoin m' u ʒʒirr me emna Turcisc per m' u duk, se jan Turc.

4. Tasc praa, o VʎaɛenTNnèerscm, o Bit e Dasctun, po ju lussim, e po ju ciortoim, ci tui e mennue ju me giʒʒ menn barren e Mesctariis, e giɜgin, ci keni per t' bâa me t' Parin e giʒʒ Ciobanvet Jecu Crisctin Giɜgtarin ton, per dele, ci jan ʒan n' bess giʒʒ-t-zilit jusc, t' munnoheni per sebet t' veprave t' mira tuja m' u bâa Scêiten e ci mos t' prittoni (kio far prittesset nuk munnet me ken pā mcat murtaar) t' Ksctent e Scciɜpniis sùei me i msue, me i ciortue e me i bertitt me giʒʒ durim, e me die, ci atà tui sckue motin ksctenisct, e scêitnisct nner t' pā-Fee, n' giʒʒ scka t' jeen pasgiɜra e veprave t' mira; aboʎà anmicct ton t' i hattroin, e mos t' keen cu m' u cap per

me i proscmue per t' kecc, sicur t' iscin nierɛ faitor, ci per tamah t' dɐrgnâs tieter t' duken per jascta me goj, e tieter t' jeen me ɛemer. E n' u gietcin assisc, ci nuk i nnighioin ciortimeve tuja, e urʒnimeve tona; ather dò t' castigohen me ʒʒuper; e sicur urʒnon Conciλi juj, e Lettra jon sckrue me 2 dit t' Frorit 1744, atɐne nuk dò t' eppen Sacramenet e Kiscs, saa t' jeen giāλ, e n' dekscin pā u pèennue, mas deket dò t' citten jascta Kiscet si nierɛ t' maλkùem. Ksctù dona, ksctù urʒnoim, e ksctù jeni me borg me bâa, sicur po ju ʒʒona. Por kɐ temihi ɐn, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, askercūi mos t' i duket i rânn, e i fsctiir; psè ju n' mos kiosci scium mâ t' mir, se Sckiet, Orumt, e Luterait, nner t' ziλt gienè curgni nuk guzon me marr emna Turcisc ci m' u ʒʒirr me ta, ju nuk keni per t' hii n' Regenii t' Parriɛit.

5. Atà ne-mram, ci prei Turcnimit kan arʒ n' Fee ton, nò fmiit e ktɐne, n' paccin frigh, se nuk munnen me cinnrue n' Fee t' Crisctit, e n' draccin, se, si t' bâin me i lân emnat e Turcvet, e mos m' u ʒʒirr mâ me assi emnasc, Turcit ù kzein n' scpin, se i rrahin, se i sctîin n' burgh, e n' tumruk; ju mir bâni me diit kta, ci t' ikin tinɛ prei ʒenasc t' veta, e t' vin nner ʒena t' Ksctenvet, cu Ɛotɐn m' gnen ân, ci mmâ giāλ nder scpênt, e m' tieter ân t' Ksctent me miscrier t' vet j-a-ù giêin mnɐren me jetue; e mâ fort n' kioscin perzieλ me lettra t' Ipesckvivet. N' cacc, o Vλaɛen t' Nnèeruescm, o Bit e Dasctun, me giʒʒ ɛemer po jù appim Bèekimin Scêit Apostolik, e dona, ci n' emen ton giʒʒ-i-zili Ipesckc Vlau ɐn n' Dioces t' vet t' j-a appin t' Ksctenve Kattoliket Bèekimin ton.

Sckrue n' Rom t' paren dit t' Gusctit 1754, t' cattermʒetten viet t' Papλekut Ton.

IPESCKVIVI, CI JAN VICAAR APOSTOLIK

N' ʒEE T' INNIT, PAPA BENEDETTI Ù PAT URʒNUE, CI ATÀ, CI S' KISCIN IPESCKVIN NNIMTARIN, NO VICARIN, ME ƐGHIEʒ GNI VICAAR, E KTII, MAS DEKET T' VICARIT APOSTOLIK, I PAT ʒAN H8CCME FORT SCIUM: K8 PAP SCKA URʒNOI AT8NE ME BAA, ASCTÙ URʒNON TIERVE VICARVE APOSTOLIK. VEC CU KAA KEN ADET M' U MLEʒ PRIFTINIA (VEL CANONICI, VEL PAROCHI) ME ƐGHIEʒ VICARIN CAPITULAAR, AI ADET DO T' MMAHET N' KAM. POR M' GNATO VENNE, CU S' JAN CANONIKT, NO PAROKT, NO KTA NUK MUNNEN M' U MLEʒ, GNAI VICAAR (GENERALIS), CI T' JEET SCEGNUE, E BAA PREI IPESCKVIT, T' DEKEMEN K8, GNAI VET T' MMAHET EʒÈ PER VICAAR CAPITULAAR.

Vλaɛve t' Nnèerscmve, Byrve t' Dasctunve, Metropoλive, Arcipesckvive, e Ipesckvive, e tierve Vicarve Apostolik.

BENEDETTI PAPA XIV

O VLLAƐEN T' NNÈERSCM, E BIRT T' DASCTUN, SCNET KENI PREI NESC, E BEÈKIMIN APOSTOLIK.

Na tieter her, dùem me ʒʒan me 26 dit n' Caλnuur t' viets 1753 prei ksai s' naltet Selii Scêite, cu jena vûu, pā e meritue aspak, prei s' maʒes miscriers Tencot, e ksctù na duhet me bart cassavetin e rânn e giʒʒ Kiscvet t' d8rgnâs, e me ciaλtiss me i scelbue giʒʒ scpirtnat scperbl8e me Giak t' Jecu Crisctit, Na ather e patme marr gni rugh per nevoj t' Innit; por Na, o Vλaɛen t' Nnèerscm, o Byrt e Dasctun, scioffim, se gnajò nevoj, ci pat ken n' Inn, âsct eʒè n' ato venne, cu jeni vûu ju me ù scerb8e scpirtnave, e cu jeni per ket pun tui hiek scium mûnn, e scium travai, e prannei ɛemra. Na hiek me i

raa mrapa ksai nevoj, sicurnese dasctnia e pa mâss e Jeɛu Crisctit t' Parit gi‡‡ Ciobanvet na ban, ci saa mâ largh prei Nesc t' jeen ato ‡ena, mâ me gairet t' ciaλ-tissim per t' mir tɛnve.

1. E psè atbot me t' ma‡‡ trisctim t' ɛemres son patme marr-vesct, ci cuur nnogni Ipesckv Vicaar Apostolik i Innit, ci s' kiscte Ipesckvin Nnimtaar diste pā scegnue, e pā lân kenn n' kam t' vet me i sunnue scpirtnat me hɛccme tia; Na per ket pun patme ur‡nue gi‡‡ atɛne Ipesckvive Vicarve Apostolik, ci atà, ci nuk kiscin as Ipesckvin Nnimtaar, ci tuk dess gni assisc, t' ur‡noin n' kam tii; e nuk kiscin as Vicarin General ɛghie‡un nner Priften, nò nner Freten, n' at ciass, ci j-ù kiscte sckue n' vesc haberi i Assai Lettrs son, t' a kiscin scegnue gni Vicaar nò Prift, nò Frat, por t' mir e t' vievsem, e kɛ mas deket t' Vicarit Apostolik t' jeet me borg porsi Vecil' i ksai Seliis Scêite me bart barren e Vicarλekut Apostolik, nder ci t' scegnohet. Vicari Apostolik i rii, nò nder ci kio Selii t' appin t' dò tieter rugh. E Na ktii Vicarit, ci gi‡‡-i-ziλi Vicaar Apostolik kaa per t' a ɛghie‡, e per t' a scegnue, i ‡ame me pusctet ton gi‡‡ hɛccmet, ci kan per t' viit per gi‡‡ her, ci prei Ligiet i kan Vicart Capituλaar, cuur jèt Diocesi pā Ipesckvin e vet. Na e‡è ktii Vicarit i patme ‡an, por mas deket t' Vicarit Apostolik, gi‡‡ hɛccmet, ci i pat per t' giaλ Vicari Apostolik; vec pos gnatɛnve hɛccmve, ci jan gnitt, e li‡ me Ur‡n, e me Scegn t' Ipesckviis, nò ci nuk bâin pun pā u perdorue Voj Scêit. Por saa her ci nevoja t' sctɛin me i sciakrue Kelscêitat, Patenat, e Ltert, ci baren, Na ktii Vicarit General j-a patme ‡an e‡è ket pusctet, por me sɛλ, ci me i sciakrue me Voj beekùem prei Ipesckvit.

2. Por ciɛnci, sicur prap mùerme-vesct, ci nner gnato ‡ena, cu munnoheni me marue essapin tuj, bâin vakii bɛtɛn ato nevoj; e ci e‡è nner dissaa venne ginnen dò

Vicaar Apostolik pā ken Ipesckvi, por vec me Lettra t' Papvet jan emnue, e ɛghieʒ me bâa essapin e ktii soi Vicarit Apostolik, mas deket t' ziʌvet munnen me ken gnato arsɞe, e gnato nevoj: Na prannei ato hɞccme, ci i ʒame me pusctet ton Vicarve Apostolik t' Innit, m' gnat mnɞr, e ɞrnek, e jò nrɞscei, po i appim giʒʒ Vicarve Apostolik t' atɞne ʒeneve; si me ken kta Vicaar Ipesckvi, si mos me ken Ipesckvi, por vec Mesctaar, giʒʒ gni hɞccmet i kan prei Nesc; e ksctù eʒè ktɞne Mesctarve, ci jan Vicaar Apostolik, urʒnoim, ci giʒʒ-i-zili, massi deken e kaa hak, t' jeet me borg me scegnue Pro-Vicarin, por t' jeet i mir, e i vievscm, t' zilit mas deket me urʒnue e me bait barren e Vicariis Apostolik, e me nnei n' at kam, e me punue me gnato hɞccme vec, ci i pat per t' giaʌ Vicari i dekun, me gnato dò t' punoin, nder ci Vicari Apostolik i rii scegnne prei ksai Scêites Selii Apostolik t' keet marr hɞccmin e sunnimin e assai Vicarii.

3. Tasc von eʒè tui pass marr-vesct, ci n' Irland, n' Scciɞpnii, n' Macedonii, n' Serbii, n' Buʌgarii, nner Ada t' Mores, n' Persii (Agemistan), n' Mesopotamii (Kurdistan), sicurse belcìm gneti, ginnen dissaa t' Nnèerscm Vʌaɛen Arcipesckvi, e Ipesckvi, ci jan t' scèherevet, o t' vennevet, cu riin, t' ziʌt gni pall kan Capituʌin e Canonikvet, e gni pall jan pā ate; Na prannei me pusctet Apostolik urʒnoim, ci me dek gni ksisc Ipesckvisc, me t' scpeit t' bâhet Vicari Capituʌaar, sicurnese t' jeet adeti mmaitun nder n' ket coh: dona me ʒʒan, ci cu t' jeet Capituʌi i Canonikvet, Vicari Capituʌaar dò t' bâhet nò prei atɞne vec, n' kioft bâa ksctù adet, ci à mmait, nò dò t' bâhet prei Canonikvet basck me Priften tier, n' kioft ken ksctù giʒʒmon, ci m' u mleʒ eʒè Priftnit tier me ɛghieʒ Vicarin Capituʌaar, e m' u pvet, e me ʒan eʒè kta giɞgin e vet. Cu mos t' jeet Capituʌi i Canonikvet, Priftnit e Famuʌiivet, nò kta vetum, nò basck me Priftnet

tier, prap si t' jeet ken adeti mmaitun nder sot, t' mliʒen me ɛghieʒ Vicarin Capituƛaar. Por cuur t' mliʒen me i ɛghieʒ, e me i bâa kta Vicaar Capituƛaar, urʒnoim, ci t' i mmain taman temihet e Conciƛit t' Trentit, sidomos gnato, ci jan n' t' Mleʒun 24, n' crɛe 16.

4. Na dona eʒè, e urʒnoim, ci nner gnato venne, cu Ipesckvit, t' atɛne vennevet nuk kan n' scekere e n' Diocese t' veta as CapituƛIn e Canonikvet, as Priftnit e FamuƛIivet, por ginnen vec dò Mesctaar, e Missionaar scperdaam anei e knei nneper fuscia, o male, e nneper catune, t' ziƛt, me dek gni ksisc Ipesckvisc, nuk munnen fort coƛai m' u mleʒ basck; ather Vicari General bâamun prei Ipesckvit, ci dicc, n' at ciass t' dihet, t' jeet, e t' mmahet n' sckam t' Vicarit CapituƛAar me giʒʒ hɛccme, ci Ligia ù ep Vicarve CapituƛArve, e t' a mmain essapin e ktii soi Vicarit CapituƛAar, nder ci Ipesckvi i rii scegnuem prei ksai Scêites Selii Apostolik t' keet sckue n' Dioces t' vet; e t' keet marr hɛccmin me e urʒnue. Por Na tui diit mirfiƛit, ci nner ato venne nuk ginnen fort coƛai Mesctaar, ci t' keen knue m' nnegni SckoƛI, ci i ʒʒon *Università*, e atɛ t' jeen daa me niscian, sicurse ksctù urʒnon Kanûni i Kiscs, atɛne, ci dùen me ken, nò bâhen Vicaar CapituƛAar, o General; Na tui kciɛr me ɛemer t' ʒimscme nevoit t' atɛne vennevet, me pusctet ton Apostolik urʒnoim, e dona ci gnai, ci t' jeet bâa Vicaar CapituƛAar, n' mnɛr ci ʒʒame, por t' jeet i mir, e i ɛoti me urʒnue, nder ci t' a mmain at kam, t' scikiohet giʒʒ gni, sicur t' iscte daa n' sckoƛ *(Università)* me niscian t' DottorƛekUt.

5. Urʒnoim, ci kio Lettra jon, me giʒʒ scka kaa mren, sot e per giʒʒmon dò t' keet t' maʒe forz, t' ziƛt Lettr ascusc s' kaa per t' guzue me i cunnersctue, e kio dò t' i bâhet crah e nnim nner giʒʒ pun atɛne, per t' ziƛt u fol sipri; e ksctù, e jò nrɛscei, ato essape, ci mmahen n'

ket Lettr dò t' gikohen, e dò t' kputen prei c' dò far nierit, prei Ipesckvisc, prei Veciλasc t' ksai Scêites Selii, prei Cardinaisc, prei Cuvenesc t' Cardinaivet, e prei c' dò tieter cūi, c' dò rɜbe, maɜnii, e pusctet t' keet, nò t' keet per t' a pass: e n' bâft vakii, ci m' u ciue cunra ktɜne fialve tona nnogni nieri, cusc dò t' jeet ai, e c' dò far pusctetiet t' keet, n' c' dò mnɜr t' ciohet cunra, e a me die, a pā die, t' bâin giâa sen, urɜnoim, ci fialt e tia mos t' keen eur far virtɜtit.

6. Scka dò t' jeet bâa, o temih, o Lig, o Ferman nò prei Papve, nò prei Conciλve, nò prei Sinnodave t' Diocesevet, ci nuk biè n' uidii me scka mmahet n' ket Lettr urɜnoim ci mos t' keet cūr far forzet mas ditet soccme. Tasc mâ, o Vλasen t' Nnèerscm, o Bit e Dasctun, Na po ju nissim me gnato fial e ciortime, me t' zilat i nissme eɜè Vicart Apostolikt e Innit. Na praa ju ɜame mnɜren me i scikiue nevoit e atɜne ɜenavet per t' mir t' scpirtnavet, e ci ajo mnɜr t' mmahet prei jusc, ju urɜnùeme me pusctet ton Apostolik. Ju prei assai vêni mir o-rôe, se saa e rânn âsct barra e cannatit t' Apostuiete, ci j-a keni nkarkue vedit; e prannei mos puscioni as gni her, por pā daa kciɜrni, e munnoniu, tui ken ju Ciobant e Scpirtnavet, ci mos t' biiret cusc nner t' Kscten ɜanun juve n' bess, per t' ziλt t' Parit Ciobanvet Crisctit Giɜgtarit keni per t' ɜan arsɜe: por munnoniu mâ fort, ci giɜɜ t' Ksctent t' fitoin jeten e pā-sosm, e ci haku i mûnnit, e i dierscvet tuja t' ju paguhet n' Cieλ prei Eotit, ci nuk j-a hà cūi hakun, por bilè gni cin fisc j-a pagùen. Per scegn, ci Na ju discroim t' miren, me giɜɜ cemer, o Vλasen t' Nnèerscm, o Birt t' Dasctun, po ju appim Bèekimin Apostolik, t' ziλin t' a keen eɜè t' Ksctent e Diocesevet, nò t' ɜenavet, tuja.

7. Por dona, ci ato copie, o lettra zierrun prei ksai Lettrs son, eɜè psè t' jeen sctampue, por n' funn t' atɜne

lettravet t' i keen vûu duurt e veta hem Cardinaλi Prefeti, o i Pari i Propagands, hem *Secretari,* e t' jeen forzue me mbʁr t' Cuvenit t' Propagands, ato lettra t' keen gi₹₹ gni forz, e gni bess, ci kiscte me pass vet kio Lettra jon, m' u citt jasct, nò m' u diftue.

Sckrue n' Rom nnen Unâε t' Pesckaciis me teton dit n' Gùsct 17755, t' cattermʒetten viet t' Paplλekut ton

Cajetan Amato.

BKSH

TEMIHI

I CUVENIT SCÊIT T' PROPAGANDS,
ME T' ZILIN BAHEN (JASSAK) ADETET, CI I KAN MARR T' KSCTENT,
CI SCTIHEN TURC N' Sθθ T' SCECUλIT.

Cuveni u mlèʒ me 31 dit n' Caλnuur 1774.

Ciθnci kθ Cuveni Scêit i Propagands nnieù, e mùervesct ci n' dissaa Diocese t' Scciθpniis, e n' tiera ʒena scefitaar, alaa jan dò t' Kscten, t' ziλt tui citt mas scpinet Urʒnimin e scnetcm t' Conciλit t' Arbniis, e Fermanet e Benedettit Paps t' Cattermʒettit, dona me ʒʒan Fermanin, ci fiλon me ato fial: «Nner t' εεca giʒʒ far sojesc,» e tietrin, ci fiλon: «Gnat Urʒnim, ci Conciλi i Arbniis ʒeut tuj;» atà t' Kscten tui bâa n' asgiâa at Urʒnìm, e ato Fermane, alaa marre kan me sblue emnin e Jecu Crisctit, e me marr mrapa urʒnimet e tia, e prannei per jascta sctîhen, sicur t' iscin Turc taman, e i bâin dò pun, ci jan cunra Fejes son: kta Cuveni tu' i diit, i diftoi me 6 dit n' Fruur 1774 Scêitit At Pap Clementit t' Cattermʒettit, e me fial t' Ktii paa me uʒ me calzue, ci adetet e atθne t' Ksctenvet, ci ktù posct po sckruhen, jan t' mrapscta e ci nuk dò t' baren aspak.

Mâ par praa kθ Cuven po calzon, ci nuk munnen m' u laa prei leciet t' Turcnimit atà t' Kscten facie-εεc, t' ziλt n' dit mâ t' mʒaja tui sckue n' Kiscs me paa Mesc, tui drasct Turcit, ci nnoʒin atθ me paa per seri, curgni her nuk e hiekin fessin, nò capizzen o ksulet, as nuk bâin Crθg, e ruhen prei tiera essapesc t' Fees Kattolik, ci tiert, ci gnehen t' Kscten taman, kan càacon me i punue ascicciare. Ksctù atà bâin me gnat menn, ci t' mma-

hen Turc prei Turcve, e ci ginia t' kuitoin ci jò per tieter kan voit n' Kisc, nò n' Cuven, e riin atɤ, vec per seri, nò per mirakâne.

E psè nuk mungoin assisc, ci leftoin me laa fain e vet tui ɤɤan, ci cisctù, e jò nrɤscei, punoin, cuur sckoin me paa Mesc, e ginnen nner tiera essape t' Fees, eɤè se nuk soiffen Turc me sɤɤ: prannei Cuveni i Propagands calzon, ci ato fial jò vec nuk i lyroin prei fait, po mâ fort diftoin, se jan t' pîit, e t' ftoft n' essape t' Fees, e t' Tensot, nò ci c' ather ù kaa hîi n' crɤe mennia e ɛeɛ, ci munnen m' u sctîi Turc, si t' bin puna, e t' vin ɛamani.

Asctù nuk dahen pa mcat murtaar atà t' Kscten t' mluem, t' ziλt, cuur riin n' sofer t' Turcvet, nò n' Creɛcm, nò n' dit mgniλe, nò ne Prênne, e ne Sctûne haan misc e diaɤɤ me ta, jò se sctîhen me ngran kto gieλ bâam jassak prei Kiscet. Por t' dreit fort mir munnet m' u blee me menn, ci jò per tieter sctîhen n' ket mnɤr, por ci t' sciffen, ci nuk jan liɤ urɤnimeve t' Kiscs, si t' Ksctent tier, e ci n' sɤɤ Turcvet t' mmahen Turc taman.

Nuk fitoin giâa, se ɤɤon: na m' u pvet n' hak t' Fees prei Eabitit, sicur me ɤɤan, prei Pasciet, prei Kadiet, prei Segerdiet, prei Bɤlɤkbascit, o prei ksi tiersc, ci urɤ noin, na ascicciare kiscim me discmue Feen Kattolik; ket discmii per t' vertet nuk kan ciaire pā e bâa: por prap ù duhet atɤne m' u ruit eɤè nner sɤɤ tiervet prei gnasso punsc t' kccia, prei t' zilasc per jascta duken sicur me i pass raa sccielm Fees t' Crisctit, e me i mmait crah Fees sctrempt t' Muhametit.

Kɤ Cuven me mâ pā scciɤbe paa me uɤ me braktiss mnɤren e gnatɤnet, t' zilt, psè drùen m' u prisc me Turc hîn nner Giamia t' ktɤne, e sctîhen me marr *avdes*, e m' u fall, si kaa adetin Turcnimi: bessa puna vet flet, e calzon accik, ci sctîhen per jascta, porsi me ken t' pā-Fee, eɤè psè t' ruhen prei caidesc, e essapesc tiera t' *Dinit* maλkùem.

Prap kʁ Cuven paa me uʂ me braktiss essapin e gnatʁnet, ci ʂʂrrassin Hogen n' dit, ci vorrohen t' dekunit, kin t' sciffen, se nò atà, nò t' dekunit nuk kan hiek dor prei Turcnimit. Prasctù praa n' u marrt-vesct, se ʂʂirret Hogia per vuʌness, o per fial t' dèkunvet, ci para se kan dek nuk kan dasct me paa, e me calzue gabimin e vet, Cuveni Scêit urʂnon, ci kta t' dekun mos t' sctîhen n' Venn t' Bèekuem, as mas t' keen hisse, e piess n' urat, e n' t' mira t' Kiscs: por n' u ʂʂirrt Hogia vec per vuʌnet t' mrapsct t' giaʌvet, ather sicurse t' dekunit nuk kan pass far fait, asctù atà fain e t' giaʌvet s' dò t' a hiekin, e dò t' vorrohen n' Venn t' Bèekuem; por ʂʂot kʁ Cuven, ci t' gieʌt, ci u bâne faitor, jan per t' u castigue, si duket, prei Kiscet. Sicurse kʁ adet i nʁʁt, e tierat, ci pār i gnehme, e i vûm-o-rôe (beldà jan eʂè tiera, ci nderi sot kʁ Cuven nuk mrriti me i diit) diftoin m' gni mnʁr, sicur atà t' Kscten me i pass n' hatter rrênat e Dinit maʌkuem t' Muhametit; ksctù fort i fʁein Crisctit Ɛotit ton, e scioccit me sckannuʌ, ci i appin.

Tasc me-mram Cardinait e Cuvenit Scêit po i ciortoin m' TenɛonArcipesckvìt, Ipesckvìt, e t' Part e Missionevet t' Sccispniis, t' Serbiis, e t' tieravet ʂenavet, ci jan nnen hʁccm t' Turcvet, ci t' keen ɛeeʌ per Scêiten Fee, e t' munnohen me giʂʂ forz me i largue prei t' Kscteave, ci i kan amanet, ato adete t' maʌkueme; ci me gnat ɛeeʌ n' ɛemer, e me dasctnii, ci dò t' keen per scpirtna laa me Giak t' Jeɛu Crisctit, t' ciaʌtissin atà t' Kscten, ci i nniekin ato adete t' kccia, me i msue, e me ù berditt, ci t' i bâin *lanet,* tui calzue giʂʂ-t-ziʌit, ci m' cur-gni pun nuk munnet i Kscteni me mlue emnin e Crisctit, e m' u sctîi bestari i Muhametit t' ɛii, per pā bierr scpnessen e jets pā-sosme. T' j-a ù ciessin perpara sʁʁsc scemʌtʁren e Eleazarit, i ziʌi tui ken scterngue prei nierɛve t' kccii me prisc ligien e Moyseit tui hangher

asso gieλsc curbanit bâam jassak prei ligiet, e psè t' pā-Feet nuk muitne me j-a nkʒʒɞe mennen, i patne ʒʒan: sctîju n' sɞɞ t' haλkut sicur me i hangher, n' dò me psctue jeten tane, jò se nrɞscei kena me t' mɞt, Eleazari nuk u tùtt aspak, as s' u rreit prei fialsc tɞne, por dèsct mâ par me dek me nnèer, e me facie t' barʒ, se me jetue n' scecuλ me marre, e me facie t' ɛeɛ tui e ciart ligien ʒan prei Moyseit, e dùelne prei gojes tii citò fial, ci jan per t' u sckrue me lettra arit: « Une nonsè sot t' librohem prei gaɛepesc t' nierɛvet, por dors Ɛotit Pusctùescm, as giāλ, as dekun, nuk kam per t' i ik, as s' kam me pass psctim. »

E n' bâft vakii per *taksiraat,* ci cunra msimeve, e ciortime t' Parvet t' Fees alaa ginnen gnassisc ci cinnroin n' cienii t' vet, t' zilt pā pass gaile per scpyrt dùen me ezz nneper giurm t' nierɛvet t' kccii tui marr mrapa ato adete t' maλkùeme, atbot Arcipesckvìt, Ipesckvìt, e t' Part e Missionevet kan per t' calzue, ci atà, saa t' jeen giāλ, s' kan me ken t' ɛot me i marr Sacramenet e Kiscs, e ci n' dekscin pā ʒan scegn pèennimit, s' kan me ken t' dêgn m' u vorrue n' Venn t' Bèekuem, as s' kan me pass prei Kiscet cùr far nnimet per scpyrt tɞne.

Sckrue n' Rom prei sctpiet t' Cuvenit Scêit t' nânmʒetten dit t' Frorit 1774.

Cardinaaλ Castelli Prefeti i Propagands
Sctiefn Borgia Mhɞrdari.

TEFTERI

I PIESSAVET, E TE CRENEVET, NDO TE CAPITUJIET, CHI JANE PER FIIλ VUM NDE KETE LETTRE

Scêitit At Pap Clementit t' Gnimʒettit Vincenz Zmajevichu . . . . . pag. VII

Lettra, ci sckroi Vincenz Zmajevichu per me i mleʒ Ipesckvit e Scciʊpniis n' Cuven, o n' Sinnod.» X

Fialt, ci n' ConciiA i foli, per me i zee sciokt Vincenz Zmajevichu Arcipesckvi i Tivarit . . » XIII

PIESSA E PARE

Creu i pari. Se Bessuemit e Feese . . . . » 1

Creu i dʁiti. Se Reneguemisc . . . . . » 5

Creu i treti. Se kersctenisc, te ziite endè se nuk kane reneguem Feene, prò mbe facchie te ʒeut bagnene essapin e Muhamettit, e tinecisct mbahen me essapit te kersctenevet . . . . » 7

Creu i katterti. Per cisc kane meu gnoffune te feescimit prej se paa Feescimisc . . . . » 8

Creu i pesti. Se Mpsuemi se Feese . . , . » 10

Creu i giascti. Se Predikimit e fiallese Hʁit . » 12

Creu i sctatti. Se mbaitunit e Festavet, ò Cremmavet.» 13

Creu i tetti. T' agninimevet, e se mbaitunit e tʁne.» 15

Creu i nandi. T' agninimit se Kerescmese . . » 17

Creu i ʒietti. Bee se rreescime. . . . . » 18

PIESSA E DȣITI

Creu i pari. Te Scecramentavet . . . . pag. 19
Creu i dȣiti. Te Paghecimit . . . . . » 20
Decreti i Cunvendit Scind nderecchiune Upesckupit e Catrimese, chi mos te paghecohen Turit . » 24
Decreti i Cunvendit Scind . . . . . » 25
Creu i tretti. Se Kresmuemit . . . . . » ibi.
Creu i katterti. Se Peendessese . . . . . » 27
Creu i pesti. Se Eucaristiese . . . . . » 31
Creu i giascti. Se Voivemit Scind se voni . . » 33
Creu i sctatti. Te sciacramentit urẓnit . . . » 34
Creu i tetti. Te Sciacramentit e Martessese . . » 38
Creu i nandi. Se Fajievet, chi rrieẓene prej Martessesse se paa lighie. . . . . » 41

PIESSA E TRETA

Creu i pari. T' Upesckupignevet . . . . . » 44
Creu i dȣiti. Te Vicitimit . . . . . » 48
Creu i tretti. T' Arreseut sì kane me caλecuem Cunvendit Scind te Propagandese te ndoẓunit e Diocesese. . . . . » 50
Creu i katterti. Te Cunfingnevet e Diocesevet te Sciatit, te Lescese, e t' Albanit . . . . . » 54
Creu i pesti. Te Cunfingnevet t' Upesckupiise se Puλatit . . . . . » 55
Creu i giascti. Te ẓeut sse Posterippese. . . » 56
Creu i sctatti. Te Sctepiavet e Feescimevet, chi sckognene me zane vend mbe tietere Diocese . » 57
Creu i tetti. Te Kisciavet, e hateri se tȣne. . » 59
Creu i nandi. Te Lterevet . . . . . » 61
Creu i ẓietti. Sse Mescese e Parochiese . . . » 62
Creu i gnimiẓietmi. Te Robbevet e Kiscese . . » 63

Creu i dɜmbeʒietmi. Te Cimiterievet, ò Vissevet e beecueme cu jane Vorret . . . . . pag. 64

PIESSA E KATERTA

Creu i pari. Te Parochiet . . . . . » 66
Creu i dɜiti. Te Fitimit e Parochiet, e te guvernuemit, ò sundi te dereiti te cafsciavet e Sctepii se tɜne . . . . . » 72
Creu i tretti. T' Aiumnevet e Cunvendit Sciacri te Propagandese . . . . . » 74
Creu i katterti. Te Patrevet Missionarevet . . » 76
Creu i pesti. Te Sckole se Curbinit, e te Lescise.» 81
Creu i giascti. Si mundet meu proʒuem nevojavet e Provinziese . . . . . » 83
Te mparuemit, o te ncrɜemit . . . . . » 85

DISSAA EMERNAAME

Dallun prei Romet mas Conciλit, ci perkassin Kiscve t' Scciɜpniis . . . . . » 87
Msimi, ci kiè ʒanun n' viet 1729 Missionarve t' Orientit n' hak t' perɜiemit t' Kattolikvet n' pun t' Fees me Sckiee, me Orum, e me gind tier daam prei Kisces son. . . . . » 89
Temihet e Cuvenit t' Scêitit Offiz permî dò scciɜbe, permî t' ziλat gni Missionaar t' sceherit t' Tines lɜpte gevapin prei Cuvenit t' Propagands . » 95
Urʒniment e Benedettit Paps t' Cattermʒettit permî scium msime Fejet per atà, ci riin n' Serbii, e n' ʒena scefitaar . . . . . » 99
Permî t' mirat e Kiscvet, ci gni her Turcit i ɜaptùene, e prei tɜne t' Ksctent i blene, e erʒne nnin hɜccm t' ktɜne Papa Benedetti etc. . . » 114
Ipesckvive t' Scciɜpniis diftohet mnɜra prei Papet Benedettit t' Cattermʒettit, se si atà m' u regu-

λue me t' Ksctent e ktii ʒèut n' hak t' tokvet t' Kiscvet, ci nò i patne blee prei Turcve, nò ci i patne ɛaptue. Lettra i kie sckrue prei atii Papet Col Lercarit Arcipesckvit t' Rodit Mhɜrdarit t' Cuvenit t' Propagands . . . pag. 139

T' Ksctent, ci riin nnen hɜccm t' pā-Feevet, per mos m' u gnoft se jan t' Kscten, mos t' i gnessin emnat e Turcvet, e mos t' barin m' u ʒʒirr me assi emnasc. . . . . » 149

Ipesckvive, ci jan Vicaar Apostolik n' ʒee t' Innit Papa Benedetti ù pat urʒnue, ci atà, ci s' kiscin Ipesckvin Nnimtarin, nò Vicarin, me ɛghieʒ gni Vicaar, e ktii, mas deket t' Vicarit Apostolik, ai Pap i pat ʒan hɜccme fort scium: kɜ Pap vet scka urʒnoi atɜne me baa, asctù urʒnon tierve Vicarve Apostolik scperdaam nneper dɜrgnâ. Vec cu t' jeet adeti nrɜscei me bâa, adeti dò t' mmahet . . . . . » 153

Temihi i Cuvenit Scêit t' Propagands, me t' zilin bâhen (jassak) adetet, ci i kan marr t' Ksctent, ci sctîhen Turc n' sɜɜ t' scecuλit . . . » 159

IMPRIMATUR

Fr. Raph. Arch. Salini Ord. Praed. S. P. A Mag. Socius.

IMPRIMATUR

Ioseph Angelini Vicesgerens.

BKSH

BKSH

BKSH

EDIZIONI RECENTI

BASILE (Vinc.) Via del Paradiso proposta ai Cristiani di Albania. 1845 in-18. . . . . *L.* » 60

BELLARMINO (V. Rob. C. di S. R. C.) Dottrina Cristiana tradotta in lingua Albanese dal P. Giuseppe Guagliata. 1857, in-18. . . » 1 »

— Dottrina Cristiana tradotta in lingua Albanese dal R. D. Pietro Budi da Pietra Bianca. III Edizione nuovamente corretta. 1868, in-16. » 1 25

BRUSCHI (P. Gaet.) Mese Mariano. 1864, in-16. » » 80

BUCCIARELLI (Mons. Luigi) Via Crucis, ed altre divote pratiche, tradotte in albanese. 1862, in-16. . . . . » 2 »

Confessione pratica, in Ital. ed Epir. per uso dei novelli Missionari dell' Epiro. 1863, in-16. » » 75

LIGUORI (S. Alfonso M. de) Le verità eterne, ed altre divote pratiche, e documenti tradotti in lingua Albanese da un Sacerdote Scutarino. 1867, in-16. . . . . » 1 50

MARCOZZIT (P. Tommaso dell'Ord. Francesc.) Orazioni da dirsi nella Novena per la festa di S. Francosco. trad. in Albanese. 1867, in-16. . . . . » » 60

Regole Grammaticali della Lingua Albanese, compilate dal P. Fr. Rossi da Montalto Ligure Min. Osserv. Rif. Ex-Prefetto Apostolico delle Missioni in Servia. 1866, in-8. . . . . » 5 »

Vocabolario Italiano-Epirotico con tavola sinottica compilato dal P. Francesco Rossi da Montalto Ligure, Min. Oss. Rif. Ex-Prefetto Apost. delle Miss. in Servia. 1866, in-8. gr. . . » 15 »